

- 28 *Pæna septupli mulctantur Decuriones, vel iudices, qui pecunias publicas in proprios usus conuertunt.*
- 29 *Pecunias regias, vel publicas, si quis ad expendendum in certis rebus accipiat, & in proprios usus conuertat, qua pœna iure partitarum puniatur.*
- 30 *Receptor pecuniarum, si eas suo periculo recipiat, an eas licite in proprios usus conuertat?*
- 31 *Depositarij annonæ frumentaria, qualiter puniantur, si possint pecuniam in proprios usus conuertant.*
- 32 *Tutor, curator, vel regius thesaurarius, vel possit administrator, qui cum pecunia sui domini fundum comparauit, an lucrum inde factum amittat, & an re ipsa emptâ, suo domino applicet, si hoc eligat dominus.*
- 33 *Res comparata ex aliena pecunia, si non cõfesset, cui comparata sit nunquam præsumentur emptâ pro eo, cuius est pecunia.*
- 34 *Pecunia soluta, in dubio præsumentur esse solutæ.*
- 35 *Rem emptam per administratorem ex pecunia domini, an quilibet, cuius erat pecunia etiâ si sit maior, cum redditibus petere possit?*
- 36 *Administratores ad emendum constituti, tenentur emere pro suis dominis.*
- 37 *Administrator, si trafficauit cum pecunia minoris, vel Republicæ an Respublica, vel minor possit petere, & eligere sibi redditui pecuniâ cum lucro, etiâ ubi tutor nomine proprio trafficauit?*
- 38 *Pecunia quâdo alicui usui est destinata p dominum sēper dē esse parata ad illū usum.*
- 39 *Habens dilationem a lege, non dicitur esse in mora, ante dilationis terminum.*
- 40 *Tutor si cum pecunia pupilli, annuum redditum (quem ipse soluebat) redemit, an minor possit petere illum annuū redditū, ac si sibi ipsi fuisset comparatum?*
- 41 *Debitor quodammodo est seruus creditoris.*
- 42 *Contractus, & distractus an sint eiusdem naturæ?*
- 43 *Mercator si decessit filio sub tutela fratris, vel socij sui etiâ mercatoris relicto, & ipse tutor non collocauit pecuniam pupillarem, an debeat onerari de lucris ipsius pecunie, ac si societas fuisset cum minore continuata, hoc minore eligente, an vero de redditibus communibus, onerandus sit tantum?*
- 44 *Tutor quando facit illud, quod ex necessitate*

officij tenetur, licet faciat nomine proprio, videtur facere pro pupillo.

- 45 *Tutori, qui insolita negotia aggreditur, damnum, quod ex tali negotiatione resultat, est adscribendum.*

CAPUT XIII.

Qualiter de pecunijs minorem, & aliorum dominorum sint administratores onerandi.

HACTENVS præfationes quasdam (ad meliorē rōnū dispūctiōnē) attigimus, mō vero opus est, ut iā ad partitas accepti, & dati pecuniamus, & dispiciamus, q̄ iure, quēque iniuria administratorib⁹ onerent, & licet puerfio ordinis, non uitiet rōnē, dūmodo qd reliquatū fuerit, patefiat, tñ ad rectam rōnis ordinationē, prius introitus, deinde exitus, siue prius accepta, deinde data dispungi debēt, ut voluit Nicol. de Neapolis, in l. spadonem S. ratiocinatio. ff. de excusa tutor. Rebuf. in l. bones. S. hoc sermone, vers. 10. quod ostendatur ff. de verb. sig. Baez. de decim. tutor. c. 2. n. 169. Idq. ab ordine ltræ pbat ex tex. in l. 3. tit. 5. lib. 9. recop. ibi. *Los dichos contadores tomen quenta por cargos y data.* Et quia pecuniarū parcellæ, nobiliores sunt cæteris parcellis, cū pecuniæ parcella, regina oīum parcellarum censerī debeat, iuxta illud.

Nam genus & formam regina pecunia donat.

Ideo qualiter de pecunijs minorum, & aliorum dominorum receptis, debeat administrator onerari, prius videndum erit.

- 3 *Et in primis sciendū est, quod tutor, vel curator, tam ecclesiæ, q̄ minoris, qñ pecuniâ suorum principalū accipit, vel recipere dēt, illā (p̄cise) in emptionē pdiorū, vel annuorum redditū cōparationē collocare dēt. Quod si id non faciat, eo quod uel in suos vlus cōuertat, uel eā otiosam habeat in vluras (uel ut melius loquat) in redditibus, & interesse talis pecuniæ cōdēnatur. ut in l. si tutor constitutus ff. de adm. tut. ubi cauēt, quod si tutor pecuniam pupillarem intra sex proximos menses a die sibi delata administrationis non collocauerit, ipse in debitam pecuniam, & in vluras eius, quam non fenerauit, condemnatur, licet in hoc, quod de sex mensibus dicit, prius decisum sit, in l. tutor, qui reperi-*

5 *rium* S. *usura ff. eo. vbi usurae pecuniarum* pupilli, à duobus mensibus tutelae delatae, tutoribus onerant. Sed p concordia p̄dictorum iurium Accurs. *in d. l. si tutor. constitutus*, in ea est sn̄a, vt *tex. in d. l. si tutor*, quae de sex mensibus loquit̄, intelligatur, qñ tutor nouiter ad administrandū bona minoris p̄uenit, textus uero *in d. S. usura* loquatur, qñ tutor durante tutela, aliquā pecuniā ex redditibus bonorū minoris, uel aliunde recuperauit, nō uero & de his q̄ recuperate debuit, vt uoluit Guttier. *de tutel. lib. 2. c. 9. nu. 27.* dū p̄dictā sequit̄ distinctionē, dūmō nō fuerit in dolo, vel negligentia magna recuperandi. Quo casu eius sn̄a poterit sustineri. Debit enim (vt quilibet diligens paterfamilias) illā in emptionē p̄diorū, uel annuorum reddituū p̄parationē collocare, & intra hoc t̄ps emptiones p̄uenire. Ex qbus patet falsam esse doct̄. Damaud. *in tract. de tutore. c. unica de pupillorum interesse. n. 66. f. 97.* Quatenus dicit, quod tutor tenetur statim, quod recipit pecuniā pupillare, illā in emptiones p̄dictas collocare, nisi eum intelligas stante re vel fundo, aut censu uenali, q̄a hoc casu nō dēt differre p̄diorū p̄parationē, & ij duo menses (assidue) ijs, qui annuos redditus cōparare solent, p̄stantur p̄ eos, qui annuos redditus uendunt, ut interim p̄uidere possint, quo in loco pecunia redimenda, sit iterum collocanda, idq. iure cōstitutum v̄ in p̄prio motu Pij V. super formā creandi census, ibi. *Cum vero traditione pretij redditus extinguendus eris, volumus p̄ bimestre ante id denunciari ei, cui pretium dandum eris.* Quod si tutor dum pecuniā pupillare in emptionē annuorū reddituum collocauit, hoc pactū nō adiecit, ob idq. redēpto principali, pecunia p̄ illos duos mēses fuerit otiosa, in minoribus usuris, siue iteisse (iure) p̄dēnabitur, cū rem pupilli p̄ut diligens paterfamilias non gesserit, quare autem hoc casu de minoribus usuris, non uero de maioribus oneretur, statim subijciam.

Et hāc necessitas collocandi pecunias pupillares in emptionem p̄diorū, uel annuorū reddituū nō solum iure ciuili fuit introducta p̄ leges Iurisconsultorū, & Romanorū Imperatorū, uerū & Atheniensū legis constitutā fuisse patet, ex oratione Lyfiae apud Ali-

carناسium, & Lyfiā, & Demosthenē, 5 Apobū eius tutorē, idq. cōiter legū interpretes defendunt *in d. l. tutor, qui repertorium*, S. *si post depositionem Bar. Paul. & Alex. in l. Diu^o Senerus ff. ad l. Falcid. Saly. in auth. nouissime. C. de adm. tut. plures relati à Couar. lib. 3. 3. variar. c. 2. nu. 1. Et plures ēt pro hac sn̄a refert Baeza in tract. de deci. tut. c. 2. nu. 92. Plot. in repetitione leg. si quando n. 217. C. unde vi. Damaud. ubi sup. n. 42. cum seqq. Aiora de partit. c. 4. n. 28. ubi unanimiter oēs tenent, tutores non collocantes pecuniā minorum, ad interesse, siue usuras pupillares teneri. Quod maxime locū h̄ret, ubi talis tutor, uel curator erga suā pecuniā diligens fuisset, in his lucris acquirēdis, vt in *l. quicquid C. arbi. tutel. & ita tenet Couar. in loco sup. cit.* Ad hoc aut̄, ut tutor in morā collocandi pecunias pupillas fuisse dicat̄, non sufficit, quod pecunia nō appareat collocata in emptiones supradictas, sed opus est, vt p̄ parte minorū p̄betur, quod t̄pe, quo pecuniā tutor otiosam habuit sciuit quod p̄dia fuerunt uenalia, q̄ emi potuissent, alias. n. negligentia tutoris, uel curatoris non probatur, vt notat Bart. *in d. S. si post depositionem. n. 3. ex textu in auth. vt hi, qui obligatas se perhibent habere res minorum. S. pe.* Et idē dicendum erit, ubi minor dici tutorē non uendisse fructus suorum p̄diorū debito t̄pe, dēt enim p̄bare quod tūc inueniebāt ēptor, vt tenet Surd. *dec. 318. n. 7. & 8.* Et hāc est ueritas, q̄d q̄d in hoc aliter sentiat Guttie. ubi sup. n. 29. licet. n. 37. hanc n̄am tueatur sententiā. Et idē dicendū cenfeo, ubi pecuniae minoris, in annuorū reddituū cōparationem collocari solebāt, q̄a ēt hoc casu, minor probare dēt annuos redditus fuisse uenales, & ob negligentia, & desidia tutoris emptos non fuisse, licet in hoc de redditibus annuis senserit Couar. *loco sup. cit.* quod ubi frequens est annuorū reddituū vendō maxima culpa dignus est tutor, qui pupillarem pecuniā otiosam habuit, & nouissime Guttie. *de tutel. c. 9. n. 23. ubi alios refert.* Crederē tñ, quod in locis, ubi frequens esset annuorū reddituum v̄dō, minor probatio ex parte minoris sufficeret ad probandā negligentia tutoris, uel curatoris. Et hanc Couar. sn̄iam sequit̄ nouissime Molin. Lusitanus *in tract. de iust. & iur.**

iur. 2. p. q. 224. vers. quando ergo pag. 1386. Vbi iure optimo, tutorē dānandū fore (in id, quod pupilli interest) arbitrat, qñ in loco, vbi frequens est annuorū redituū venditio, pecunias non collocauit, & idē dicendū fore arbitror, ubi tutor, vel negotiorū gestor, q̄ viget ī loco, ubi mercatura exercet, ueluti Hispali, Vlisipponæ, Matriti, & in hac Pīciana ciuitate, pecuniā pupillare, uel dñi, q̄ collocari solebat, ad honestā partē lucri, mercatori non tradidisset ex tex. in l. qui semisses, S. quasitum de usur. Et hāc sententiā tenet Caualc. de iur. & curat. n. 115. ubi alios pro hac sententia refert.

8 Aduertendum tñ erit, quod nō sēper, nec qualēcumq. pecuniarum summā, tutor in p̄dictis emptionibus collocare tenet, aliqñ nāq. cōparare, aliqñ uero pecuniā retinere, & caute recondere tenet, ad instar cauti, & diligentis p̄ris familias. Ad emendū autē p̄dia, & annuos redditus, uel tradendū pecuniā fido mercatori tenet, quotiescumq. ex tali pecunia minoris, lucrari posset aliqua annua quātitas, p̄ dispensatione, & alimentis pupillaris familiæ sufficiens, ut in aush. ut ij. qui obligatas se habere prohibent res mino. S. si uero ibi. Si uero tamen solūmodo sit minoris aum, cuius usura vix eñ, et qui eius sunt, pascere, & aliquā aliā p̄bere uita dispensationem sufficiant. Tunc necessitatis ratio nos ēt ad hoc uocat, & curatores respicientes ad eum ita faciant gubernationē tanquā in suis rebus. Itaq. si pecunia minoris ita sit parua, ut p̄ alimentis pupilli, & eius familiæ redditus nō sufficiat, eo casu illā cautē recondere p̄ necessitatibus minoris debet. & ita in terminis voluit Alber. in l. scio. ff. de integ. rest. & in Dictionario. verbo. iur. ubi dicit, q̄ oīno tenet tutor dare ad lucrū pecuniā minoris, nisi sit modica. Et ita ēt tenuit Laurent. de Rodolph. in tract. de usur. 2. p. q. 66. Bacz. de deci. tutor. c. 2. n. 92. Aiora de petis. c. 4. n. 32. ex doct. gl. in l. nisi verbo p̄diorū, C. de adm. iur. & ita notāt cōiter Doctores in l. ita autē in prin. ff. eod. & ita in regno Lusitano, quotidie fieri testat Molin. in tract. de iur. & iur. 2. p. q. 224. vers. quando ergo pag. 1387. Cauti⁹ enim eo casu faciet tutor, si pecuniā p̄ subleuandis pupilli necessitatibus retineat, quā si eā collocet, ubi ex reditu ipsius minor ali-

mentari non posset, neq. ex hoc legi p̄uenire (q̄ de emptionibus p̄diorū, & annuorū redituū loquit) dicendū erit. Necessitas. n. alimētandi minorē, facit cessare emendi reditus necessitatē, ut voluit gl. d. S. si uero, verbo necessitatis. Necessitas namq. caret leges, ut in l. 1. ff. de offi. consul. c. breui. & ibi gl. de iuriu. 10 Ex quib⁹ iurib⁹ dixit Io. Lup. in tract. de confederatione principum, S. magister, n. 3. quod necessitas legem nō hēt, sed ipsa sibi legē facit, & ideo licitum fuit Dauid urgente necessitate comedere panes p̄positionis, licet alias lege diuina id facere p̄hibitum fuisset. Ac rurſus licitū fuit Apostolis ex messe aliena in Sabbatho spicas colligere, manibusq. 11 fricare, & comedere, ut probat in c. discipulos de consecratione dist. 5. & in c. ideo S. ita 25 12 q. 1. & in c. remissionem S. sed notandum 1. q. j. Facit. n. necessitas licitū, quod alias erat illicitū, ut in l. qui poterunt ff. de manumiss. vin dict. c. 3. extra regu. Paul. Cast. ut in l. sicut S. in decurionibus, n. 6. quod cuiusque uniuers. nomine. Quinimo ut refert Mexia in prag. panis concl. 5. necessitas nō hēt legē prohibitiuā, p̄missiuā neq. cōsideratoriā, vbi plura cumulat in proposito. Plura ēt uide q̄ adducit ad hoc Surd. de alimentis priuileg. 39. tot. fol. 296. An autē tutor pecuniā pupillare cābio dare possit, maior dubitatio est, & dicendū vtr, quod minime id facere possit, ex text. in aush. nouissime C. de adm. iur. ibi. Nouissime cautum ēt a curatore pecuniam pupillarem nō esse facerandum, quod si feceris, mutui subiacet periculo. Et in terminis hanc lñiam tenet 15 Palat. Rub. in repetitione c. per vestras. S. 7. n. 2. ubi dicit, q̄ in casu, quo olim tutor pecuniā pupillare tēnerari tenebatur, hodie tenebitur pupillo, vel alias minori ad interesse, si ipsius pecuniā idoneis non tradiderit mercatoribus, ad honestā partē lucri, q̄a qñ cum pecunia nō p̄t aliter negotiari commodē, mercatori ad licitā partē lucri p̄t p̄stari, ex tex. in d. c. per vestras, ibi, vel saltem alicui mercatori committi, ut de parte honesti lucri dētus vir onera possit matrimonij sustinere.

Petrus tñ de Vbald. in tract. de duobus fratribus f. 43. n. 4. in ea est lñia, ut si tutor det pecuniā minoris, cāp̄lori, de publico approbato, & ad quē oēs cum suis pecunijs confluebant, periculū nō p̄tineat ad tutorē. Beronē-

- 16 ronēsis tñ in proposito in l. *quis sit fugitiuus* S. apud Labeonē sub n. 2. ff. de edil. edict. Aliud pulcrum verbu addit, dicens, qđ vbi tutor nō inuenit annuos redditus, vel fundos venales, in quib⁹ pecuniā pupilli collocare possit, poterit tradere pecuniā cābio publico (iudice prius p̄ licentia accersito) ad hoc, vt illi pecuniā tradere possit alias, si p̄dictus cāpsor decoxisset (put hoc anno 1601. oēs fere mundi cāpsores decocti sunt in p̄nitentiā vniuersalis Reipublicæ) ēť si quilibet diligēs p̄r familias ibi suas pecunias cābio tradere nō dubitasset, tutor ad dānū tenerēť, maxime si p̄bareť, quod in alio tutiori loco deponi potuissent, & cū refert, & sequit̄ nouissime Vincent. Carrot. in tract. de locato fol. 167. n. 49. Quæ Inīa quatenus loquit̄ de iudicis licentia, q̄ p̄cedere dēt, com̄ p̄bat̄ ex singulari d. Bal. in l. *acceptam* n. 20. C. de vsur. vbi dicit, qđ qđd non legitime fit, nō dē fieri nisi iussu p̄toris fiat, & ideo bonū p̄tiliū est facere nō solum de iudicis p̄missu, sed & decius mandato. Non vtiq. tñ tutor totā pupillari pecuniā cābio, siue sēnori dare dēt, sed eā tñ, cuius redditus sufficiat ad dispensationē adolescentis, & eius familiæ, & ad cōseruationē aliarū rerum suarū, quod aut̄ supererit, caute recōdere dēt p̄ emptionibus p̄diorum, & annuorū redditū, vt manifeste colligit̄ text. d. *auth. nouissime*, quæ meo iudicio ita est intelligenda. Neq. obstat, quod in d. *auth. nouissime*, dicat̄, quod aliā pecuniā, q̄ superest, caute recōdat, qā hęc recōditio dēt fieri ad hoc, vt ex illa pecunia recōdita (opportuno t̄pe) vel p̄dia, uel annui reddit⁹ cōparent̄, vt in d. l. si tutor cōstitutus, & in l. tutor, q̄ repertor in S. deponi de admin. tutor & in d. *auth. vi q̄, qui obligatas*, & ita quotidie in n̄ra Hispania practicāt̄, & tutores onerant̄ de interesse, si pecuniam pupillari non collocauerunt, ēť si pupillus, vel adultus opulētes redditus h̄ret, ex quib. alimentari possit.
- 18 Ex quibus deducit̄ male sensisse Aior. de partitio. c. 4. n. 33. quatenus tenet, quod qñ pupillus, uel minor hēt p̄dia, ex quorum fructibus possit p̄modē alimentari, tutor, non tenet̄ p̄cile expendere pecuniam pupillariē in emptionē p̄diorū, uel eam in annuorū redditū emptionē collocare, sed sit arbitrio eius, eam p̄seruare pupillo, uel eā in p̄di-

ctis expendere ex text. in d. *auth. nouissime*, & quod hoc casu si p̄dia, uel annuos redditus non emat, non tenebit̄ ad usuras, uel interest̄ se illarū pecuniarū, quas recondidit, quia text. in d. *auth. nouissime*, dēt intelligi, s̄m leges s̄. relatas, quibus cauet̄, ut pecunia oīno in p̄dictis emptionibus collocet̄, ubi collocare potuerit: & ita pluries vidi iudicatū in hac Pinciana Cancellaria, quod tu nota in praxi, ne decipiaris ex doct̄. Aioræ.

Neq. obstant verba d. *authenticæ*, ibi. *Quod veroplus est, caute recondat.* Ex quib⁹, Inīa Aioræ fundat̄. Debent enim intelligi i hunc modū, s̄. vt postq̄ scēnerauerit, uel ad cābium dederit tanq̄ pecuniā, ex cuius redditu minor possit alimentari, residuā caute recondat, interim, quod p̄dia fuerint venalia, uel annui redditus uendōni exponant̄, in quibus residuū pecuniæ minoris collocare possit. Quod idē quilibet diligens p̄r familias faceret, nec ut iq. pecuniā otiosam & inutilem retineret, & periculo p̄ditionis exponeret, arg. text. i l. si corū § 1. ff. de leg. 3. ibi, & sepe audiu. s̄e rusticos senes ita dicentes pecuniā sine peculio fragilem esse. Debet enim tutor, vel curator instat̄ diligentissimi p̄ris familias circa patrimonium pupilli, seu adulti se h̄re, vt in l. a tutoribus. ff. de administr. tuto. & in l. 1. ff. de tutel. & ratio. distrah.

19 An autē pecunia parua pupilli absq. vsu ræ crimine mercatori artis negotiatoriæ tradi possit p̄ tutorē eo pacto adiecto, vt quolibet anno rōne lucri (salua semper sorte principali) certā pecunię quantitātē, uel certa alimenta pupillo p̄stet. Et in p̄posito dixit Damaud. in tract. de tutor. c. 10. n. 42. quod tutor, instante necessitate pupilli, p̄t illius pecuniā dare sub vsuris, ut ex eius redditu alimentari valeat. Sed p̄rium in p̄posito resoluit Coua. lib. 3. variat. c. 2. nu. 20. & eum refert, & sequitur Baeza de deci. tuto. c. 2. n. 93. Quinimo si ita paciscat̄ tutor, & rōne talis p̄ctus scēneratitij condemnatus sit, talis p̄demnatio non minori, sed ipsi tutori, uel curatori erit adscribenda, & in calculo illi recipienda non erit.

20 Quid tñ dicendū erit, si tutor, uel Reipublicæ administrator pecuniam pupilli, uel Reipub. in p̄parationem annuorū reddituum collocauit, & tādē aliquibus annis elapsis,

an-

annuus reditus deperditus sit. An tales administratores nō solum ad capitale, verum ad reditus t'pis, quo cessatū fuit, in solutione teneant. Vide de hoc tex. & gl. in l. vnica, C. de his, qui ex offi. quod administrauerunt, conueni. lib. xj. vbi distinguit, an ab initio inquisierit diligenter de securitate hypothecarū, nec ne, vt primo casu, neq. de sorte teneat, secundo vero de principali, & interesse simul oneret, p qua distinctione est *tex. in l. qua sub condōne, ff. de cond. & dem.*

21 Sed cōtinuando supradicta pone, qd tutor, vel curator pecuniā pupillatē nullo mō in vtilitatē minoris collocauit. Dubitat mō qualiter de rebus eius debeat onerari ipse, vel eius hæres. In qua difficultate breuiter, & resolutione est distinguendū, an eā otiosam in arca seruauerit, an vero illam in suos vsus cōuerterit. Primo. n. casu de minoribus vsuris, siue minori interesse onerabit, hoc est, ad rōnem viginti p milliaro, nec in hoc regula certa pstituta est. Secundo uero casu, si qn pecuniā pupillarem in suos vsus cōuertit, traficādo, emendo, & vendēdo, uel aliter suis cōmodis inseruendo, tunc in maioribus vsuris, & interesse p'demnabit, quod in nro Hispaniarum regno, regulant ad rōnem vnus p quatuordecim, arg. *tex. in l. 6. tit. 16. lib. 5. recop.* licet hoc casu ē arbitrio iudicis vsuras pstandas fore dicat. Caball. de vsur. q. 78. n. 588. dicens, quod in hoc sūmo æquilibrio opus est. Habebit tñ locū ei⁹ snia, ubi de hoc non esset certa regula. Rō aut dñæ est, qā qui pecuniam otiosam hēt, non tām ex dolo, q̄ ex pigritia, desidia, uel negligentia conuenit, *ut in d. l. tutor, qui re-pertorium, S. si post depositionem, vers. si depo-ni.* Qui enim in omittendo delinquit, regulariter mitius punit, vt uoluit Accurs. in l. si mora. verbo, ne factō. ad fi. & ibi las. n. 22 ff. de sol. mat. Amod. de Cast. tract. de syndic. c. an & quando officiales teneantur ex negligentia, f. 17. vol. 6. Masc. de prob. concl. 935 n. 14. in terminis tutoris, & administratoris negligentis in collocando pecuniā pupillatē. Hanc rōnem dñæ cōstituit Baeza de deci. c. 2. n. 49. Aior. de partitio. c. 4. n. 30. Secundo vero casu ideo de maiorib⁹ vsuris, & interesse onerat, qā psumit dolo versatus, 22 eo quod pecuniā pupillarem in p'prios vs⁹

conuertit, *ut in d. S. si post depositionem, vers. sed quas vsuras. & in l. 1. C. de vsur. pup.* Sec⁹ tñ erit in hīde tutoris, qā iste non p'p'nat p dicto interesse soluendo, nisi lis esset p'testata cum defuncto, & ita est intelligenda snia Aiora de partit. 1. p. c. 4. n. 34. ex Greg. in l. 6. tit. 11. p. 6. at vero tutor, q' pecunias pupillares i p'prios vsus p'uertit, magis iudicatur p'do, quā tutor. Et hāc rōnem reddit Ang. & ibi cum sequitur Imol. in l. Pomponius, S. ex factō, ff. de acq. poss. Alex. in l. ex stipulatione, ff. eo. Soc. conf. 159. n. 10. las. 219. col. 2. lib. secundo. Et ideo posset furti accusari, *ut tenuit Pet. Iacobin. in sua praxi. tit. de act. & ratio. distr. Aym. conf. 286. n. 1. vers. 2. respondeo, in fi.* vbi dicit, q' tutor, q' i p'prios vsus pecunias pupillares conuertit, tenetur minori ad duplum, q' nimo & extraordinarie (ad petitionē fisci) dēt puniri, rōne doli, & fraudis hac i re cōmissi & loquendo i masario, siue mayordomo Reipub. eādē sniam tenet nouissime Castellus à Bobad. in sua polit. p'torum lib. 5. c. 4. n. 81. vbi dicit, q' masarius Reipub. non solū i exilium mitti poterit, verū ē i duplum dēt p'demnari, & in restōnem totius emolumenti, quod ex tali publica pecunia p'cepit: quod eidē Reipub. dēt applicari. Quinimo & i p'posito dixit Plattea in l. 1. C. de auri publ. p se, quod isti masarij, in conscientia ad restōnē eius, quod acquisierit, (cum tali pecunia) tenet. Et cum sequit Auend. de exeq. mand. 2. p. c. 14. n. 3.

Intellige tñ, quod si iste tutor pecunias pupillares palā, & bona fide i suos vsus conuerteret, ponendo i suo libro rōnū qualiter ipse ex pecunia pupillari tñ accepit p traficando, quod utiq. facere p't, *ut in l. pupillus, S. sane, ff. de auct. tutor. & in l. tutor rerum, ff. de adm. tut. Corn. conf. 199. n. 10. lib. 11.* non deberet p'denari in istis maioribus vsuris, siue interesse maiori, sed in leuiorib⁹ arbitrio iudicis, arg. *tex. in l. quotiens, S. tantundem, ff. de adm. tutor.* Et hanc sniam tenet Baeza de decim. c. 18. n. 22. Caballin. de vsur. q. 76. quod si contutorē habeat tutor, opus erit, ut auctorante alio tutore, pecuniā pupillatē sibi creditā i libro rōnū adscribat, qā hoc casu oīs suspitio doli, & fraudis purgatur, & ex hoc non de maiorib⁹, sed de minoribus, siue legalib⁹ vsuris onerabitur, fm 27

(

re-

regionis consuetudinē, vt d. l. tutor. S. ex ce-
teris. licet Accurf. ibi, & in l. si curator. C. si
arbitrium tutelæ, male confundat centesi-
mas, siue grauissimas vsuras, cum legitimis.
Qñ enim lex loquit de maximis, ceteris
vel grauissimis vsuris, specialis est dispositio
in penā dolosi. Cum aut de legitimis, intel-
ligit de minoribus vsuris, q̄ in regione fre-
quentant, quæ debent ob negligentia ad-
ministratores, vt optime aduertit Cavalin.
vbi s. n. 589. *Damaud. de tutel. c. j. n. 46. f. 95*

28 Et quod s. dictum est de tutoribus, & cu-
ratoribus, siue mafarijs Reipub. q̄ pecuniā
pupillare, siue publicā in p̄prios vsus con-
uertuat, locū ēē habebit in alijs administra-
toribus, vt in l. atqui natura s. non tantum ff.
de neg. gest. & in decurionibus, & iudicibus
pena septupli locū habebit, ex text. in l. 22.
tit. 6. lib. 3. recopil. ibi. *Sopena que tornen lo
quel leuaren con las setenas*, eolq. tanquam
periuros puniri posse, testat Cepol. *conscripti-
minal. 39. n. 61. & 62.* vbi alijs ēē t̄palib. pe-
nis plectendos fore arbitrat, instar suscep-
tum publicatū pecuniarū, q̄ pecunias vsui
publico destinatas, i vsus suos quertunt, q̄-
bus vltra penam deportationis, totius sub-
stancie iactura solet imponi, quinimo & pe-
nis corporalibus afficiunt, vt notat Aymo.
conf. 268. n. 1. vers. 2. respondeo. Soc. conf. 213.
lib. 1. vbi penā amputationis manus, tali ad-
ministratori imponendā fore si mauiit, ex
text. in auth. de mand. principe s. coges. & ita
tenet Oñt. *Oñt. dec. 70. n. 9.* vbi alia scitu di-
gna in p̄posito refert, & ita ēē dicendum pu-
tat Cattellus à Bobad. in sua polis. pratorum
lib. 5. c. 4. n. 10. 86.

29 Hodie vero, his qui pecunias regias, uel
publicas recipiunt ad expendendū in certis
rebus, si eas in p̄prios vsus conuertant, pe-
na tertie partis pecunie, quā in suis vsibus
quertunt (partito iure) est ip̄posita in l. 14.
tit. 14. p. 6. ibi. *Marauedis del Rey teniēdo algun
su despensero de que uiuiesse a paga quitacion a
caualleros, o a otros homes, o de que uiuiesse a fa-
zer algunas labores, o otras cosas semejantes
destas por su mandado, si a quel que los tuuies-
se, ni los despendiesse, o no los pagasse alli, do el
Rey le mandasse, mas comprasse dellos alguna
cosa a supro, si esto hiziesse por sin mādado del
Rey, como quier que este a tal non faze furto,*

però faze muy gran Terro, postponiendo la pro-
de su senor por la suya mesma. E porende mād-
damos que qualquier que esto fiziere, que sea
tenudo a tornar a la Camara del Rey todos los
marauedis, de que uso assi, maliciosamente. E
que peche demas de esso por el Terro que fizo,
tanto quanto valia la tercia parte de aquellos
marauedis de que uso para su pro, contra la vo-
luntad del Rey. Esso mismo dezimos, que ha lu-
garen todos quantos han marauedis, que sean
de alguna ciudad, o villa, si osaren maliciosamente
dellos, assi como sobre dicho es.

30 Prædicta tñ uera intelligo, nisi talis rece-
ptor pecuniarū eas suo periculo recepisset,
& hoc expresse pacto, illi traditę fuissent, vt
suo periculo custodiret, q̄a tali casu eis vten-
do, & in p̄prios vsus conuertendo p̄dictam
penam, non incurrisset, ut tenet Io. Faber
in S. item l. Iulia. insti. de publ. iudic. & tenet
Lop. in d. l. 14. vers. miextra est uiuiesse. Dec.
conf. 6. vbi trimembri vtitur distinctione.

31 Hi autē qui ex publicis annonis, siue po-
sitis frumentarijs aliquid accipiunt, & i p̄-
prios vsus conuertunt (iure cōi) publicatio-
nis honorū pena plectunt, ex text. in l. si. C. de
conditis in publicis horreis. & vltra criminales
penas, ēē in quadruplum Reipubl. tenent,
vt in l. 1. & 2. & ibi Bar. C. de his, qui ex publ.
ration. pecun. mutuo accipi. Ripa in tract. de pe-
ste. tit. de remed. ad conseruandā vbertatē, n.
252. & 253. & in tract. de mercat. pag. 412. n.
41. Ang. conf. 90. nu. 2. Hodie tñ iure regio
alijs penis subdunt, contentis in l. 9. tit. 7. li.
5. recopil. s. 12. vbi cauēt in hæc verba. *Que
las personas a quien se entregare el dinero pa-
ra el empleo, y compra del dicho trigo, den quen-
ta con pago dello dētro de treynta dias, despues
que lo complearen, y no lo entregando que sean
obligados a boluello passados treynta dias, de-
spues del termino, que se les uiuere dado para
emple allo so pena que no lo haziēdo ansi en del
vn caso, y en el otro, sean obligados, y compeli-
dos a boluer el dinero, con que ansi se uieren
quedado con el quatro tanto, y a pagar los dan-
nos, e interesses al dicho posito, y demas dello
incurrar en priuacion de sus officios. siendo of-
ficiales del concejo, y no lo siendo sean graue-
mente castigados.* Quod aut in p̄dicta lege
regia de interesse cautū est, intelligo cū di-
stinctione, de qua s. scilicet, an pecuniā otio-
sam

sam habuerit, uel in suos usus conuerterit, ut enim Respubl. iure minoris, *ut in l. Respublicam. C. de iure Reipub. lib. 10.*

- 32 Sed oportune (ex supradictis) poterit dubitari, an si tutor, vel curator thesaurari⁹ Regis, uel eius susceptores, vel et positi, anno- nare administratores, ex pecunia suorum principalium domum, fundum, vel vineam emant, an lucrum inde factum, ab eis auferri debeat, eorumque principalibus debeat applicari. In qua difficultate dicendum est, multum interesse, an talis pecunia destinata esset alicui usui, & utilitati minoris, uel non. Primo enim casu minor, seu quis alia similis persona, rem ex sua pecunia emptam cum fructibus petere poterit. Secundo vero casu non, sed tamen pecuniam suam, cum legitimo interesse exigere valet, quod sententia probari potest, ex text. in l. si curator. C. de arbitri tutel. ibi. *si curator post decretum praesidis, sublata pecunia, qua ad comparationem possessionis fuerat deposita, sibi pradium comparabit, elige, utrum malis in emptione negotium tibi eum gessisse, an quia in usus suos pecunia conuersa sunt, legitimas usuris ab eo accipere, &c.* Ad hoc ergo, ut electio minori deest, opus est, ut ipsi pecunia in usus curatoris peruersa, ad emptionem fundorum, uel annuorum reddituum destinata fuerit per iudicem. Alias enim quatumcumque quis fundum ex aliena pecunia, nomine tamen proprio emerit, proculdubio res efficitur eius, qui emit, emptor solum ad pecuniam tradendam cum interesse compellitur, ex text. in l. si ea pecunia, C. de rei vend. & in l. 1. C. si quis alteri, uel sibi. & in l. si patruus, C. de iura utriusque iudicij. Quod si non constet, cui res comparata sit ex aliena pecunia, nunquam presumitur emptam pro eo, cuius est pecunia, *l. ad probationem la. 1. & ibi notat Bald. in fi. C. de probat.* Quod intellige verum, nisi probetur interpolatum fuisse ad emendum ab eo, cuius est pecunia, et si interpositus fuisset pupillus, vel Abbas alicuius monasterij, ut notat Bald. in l. 1. col. pen. C. si seruus extero. quinimo & in dubio semper pecunia presumitur esse soluentis, *ut in l. si ventri. S. fi. ff. de priuil. credi. Bald. in l. 2. c. pro socio. Bar. etiam notat in l. Titium, & Manium, S. altero per sex. ibi. ff. de adm. tut.*
- 34 In praedicta tamen difficultate Caballi. in tract. de usur. n. 590. aliter sentit, dicens, quod quando superest certa res acquisita, vel ius formatum, immediate, pecunia pupilli, nomine proprio ad-

ministratoris acquisitum, ex quo tunc est, quod eligi possit pupillus, vel adultus, eligere poterit. Et ita intelligendum reputat text. in d. l. si curator. & l. si tutor. C. quando ex facto tutor. & sex. in l. si ut proponis, C. de rei vend. & eadem sententiam tenet Greg. Lup. in l. 30. uerbo, *huerfano. tit. 13. p. 5.* Et tunc si quidem elegerit rem adquisitam ex sua pecunia, non poterit petere pecuniam, neque ipsius legitimas usuras, sed tamen ipsam rem cum fructibus si qui sint, vel nomen, siue annuum redditum acquisitum, cum redditibus, vel usuris, proinde ac si acquisitum fuisset nomine proprio ipsius minoris. Quod si plures res ex pecunia minoris per tutorem fuissent nomine proprio comparatae, non posset minor bonas acquisitiones, siue rerum, siue nominum acceptare, malas autem non aequae bonas respuere, uel in aliquibus rem emptam a tutore cum fructibus, uel nomen cum redditibus, vel usuris conuentis, in alijs vero pretium cum grauioribus usuris, uel interesse exigere, sed demum, uel omnia ex sua pecunia (nomine tamen administratoris emptam) acceptare, vel omnia dimittere, & respuere, & in totum cum omni modo, vel in modo tutore, vel curatori relinquere, *ut in l. tutor, q. repletorum, S. si tutor pecuniam, ff. de adm. tut.* Et ratio ea potissima est, quia cum istae plures emptiones sint conexas, utpote, quae ex unica administrationis perueniant, *ut in l. cum quaritur. ff. eo. tit.* idem de una emptione, quod de alia dicendum erit, ut late c. praeced. adnotaui- mus. Si tamen patefieret, quod talis tutor aliquas emptiones malitiose fecit, dando pro rebus emtis plus iusto pretio, uel aliquo alio dolo interueniente, eo actio, ut visa mala emptione unius fundi minor alterum bono & iusto pretio emptum respueret, non esset ipsius malitiae indulgendum, *ut in l. in fundo. ff. de rei vend.* quinimo posset minor, vel adultus bonas emptiones eligere, & in alijs dolo factis pecuniam cum legitimis redditibus, vel interesse legitimo petere, & ita in terminis tenet Bacca de deci. tit. 1. c. 19. n. 23. & 24. & Caball. loco superius citato, ubi dicunt, quod cum aequitate sit introductum, ne tutor damno ex sua administratione afficiatur, hac aequitate indignus efficitur propter dolum, & latam culpam *arg. l. si plures res. in fin. ff. de administ. tuto.*

- 35 Et praedictam electionem non solum leges minoribus praestant, verum & aliquam maioribus,

ut in l. 49 tit. 5. p. 5. ibi. *E de ximq; que deve*
der de aquel que fizo la compra en su nome
fuera ende si tales dineros fueren de caualle
ro que estuniesse en la corte del Rey, o en otro lu
gar en su seruicio, o si fueren de menor de ve
inte y cinco annos, e el que fiziesse la compra,
le uniesse en guarda, o si fueren los dineros de
alguna Iglesia, e el perlado, e el que fuesse guar
dador a la sazón fiziesse la compra, o si dies
sen los dineros de la dote de alguna muger e su
marido con voluntad della fiziesse la compra,
ca en tales cosas magner el comprador compre
la cosa en su nome gana el fennorio della, aquel
cuyos eran los dineros, que fueron pagados por
el precio della, pero en su escogencia es de cada
uno dellos, tomar la cosa comprada, o los dine
ros, qual mas quisiere. Cuius textus decisio
 inte hgi poterit ex supradictis, & ex his, que
 notat late Gregor. ibi verbo *en guarda*, vbi ea
 rōne hoc pstitutū fuisse in pdictis affirmat.
 Quia tales administratores ad emendū cō
 stituti tenētur emere p ipis dominis, & ita
 ante eū tenuit Bald. in l. 1. c. si quis, alteri, vel
 sibi. Dec. d. conf. 6. Ripa loco supra citato.

Ex quibus apparet secus esse in alijs, q. ex
 aliena pecunia nomine ppro, pradia, vel
 alias res emunt, vt aduertit Anton. Gomez.
 in l. 50. Taur. n. 36. Greg. loco sup. cit. Ij enim
 et si ex aliena pecunia quid emerint nomine
 suo, sibi ipsis acquirunt, nec ab illis extorqri
 pnt per dominū pecuniæ, cū qua emerūt, nisi
 in subsidium (scilicet) illis effectis nō soluēdo.
 Eo enim casu, res emta succedit loco pecu
 niæ, & ipso iure quærit dñū minori, Eccle
 siæ, vel alijs ex cuius pecunia cōparatū fuit,
 vt aduertunt Jac. de Rauē. & Aluer. in l. 2.
 C. de cura fur. ex text. in l. filia. ff. de resol. li
 cet ibi non pbetur eorū cōclusio, q. ibi tm
 agebatur deliberatione argentariorū, & iō
 pcludit Greg. vbi sup. quod extraneo emēte
 iē ex pecunia minoris, uel similiū psonatū,
 de quibus in d. l. partita. res empta in sub
 sidium non sit minoris (put pfati Doctores as
 seiebant) sed quod minor aget hypotheca
 ria & sic habebit pecuniā. Quæ snia vera est
 pculdubio, ex eo, q. res empta ex pecunia
 minoris ē tacite illi obligata p ipsa pecunia
 ut in l. 3. in princ. ff. de rebus eorum. & est tex.
 elegans in l. 25. tit. 13 p. 5. Cuius non memi
 nit Greg. in loco s. citato, & eandem sniam

tenuit Cabal. vbi sup. d. n. 590. vers. *sed casu.*
 & vide Surd. vbi sup. per totum.

37 Sed pdicta locum habēt, vbi superest spe
 ciēs empta ex pecunia minorū, uel similiū.
 Quid tñ dicendū erit, si talis administrator
 trafficauit cum pecunia minoris, uel similiū,
 & cū illa multas superlucrauit pecunia, an
 eo ē casu sit in electione minoris, & similiū
 petere, uel pecuniam suā cū legitimo interef
 se, vel & pecuniā, & lucra ex illa puenientia,
 & hic casus est valde difficilis. In hac tñ dif
 ficultate Dec. conf. 6. trimēbri vtitur distin
 ctione, dicens, quod aut loquimur in eo ad
 ministratore, q. recipit pecuniā p Rege, vel
 Republica, quā statim, siue qñcumq. dñus
 velit, dēt restituere, & iste talis nihil possit
 cū ea lucrari, q. statim quod nō restituit, est
 in mora irregulari, q. re ipsa cum fisco pñi
 tur, vt notat gl. in l. cum quadam. S. si fiscus.
 verbo, inferunt. ff. de usur. aut recipit pecu
 niā a Rege, vel Reipublica, quā licet non ha
 beat incontinenti restituere, tñ illā expende
 re tenetur in rebus occurrentibus pro neces
 sitate Reipublicæ, & iste thesaurarius mini
 me ēt possit his vti pecunijs, eas in suos vs^o
 conuertendo, & isto, & pcedenti casu totū
 lucrū ex tali pecunia factū, ipsū Reipub. vel
 Regni debeat applicari. Et hanc sniam se
 quitur Ripa in tract. de peste n. 254. Et iō est,
 quia qñ pecunia alicui vsui est destinata, sē
 per dēt esse parata ad illum vsū. Et hanc
 eandē sniam tenet nouissime Castellus a Bo
 bad. in sua polit. prat. lib. 5. c. 4. n. 81. vbi di
 cit, q. si maior domus Concilij annonæ fru
 mentariæ, vel positi pecuniā illorū in suos
 vsus cōuertit, & cum ea aliqd acquisiuit, pnt
 reuocari lucrū ab illo, quinimo & in pscien
 tia, ipse illud lucrū suis principalibus resti
 tuere tenetur. Tercio vero casu, s. vbi q. es
 set cōstitutus thesaurarius, siue exactor ga
 bellarū, uel aliorū tributorum res emptas ex
 tali pecunia recuperata minime dñus gabel
 larū, vel tributorū collectorū pnt exigere, qñ
 iste exactor certo, & destinato tpe iudere
 tenetur, cum illa pecunia, q. interim quod
 tps iudendi, & tradendi illas pecunias non
 venit, cum pproia pecunia trafficare, & cōpa
 rare vñ, & ideo interim nō pnt dici morosus,
 ut in l. item si cū exceptione. S. quatenus, verb.
 quia tripli. ff. quod met. caus. vbi dicit, q. ille
 qui

qui hēt dilationē à lege, nū dī esse in mora. Quinimo, & Tutorē, qui ex pecunia pupillari trahit, & merces parauit, solum superest actio ad pecuniā, cū debito, & legali interesse, & licet cum ea superlucratus sit, non tenet ad restōnem illius, quod lucratus est, sed solū ad vsuras legitimas, q̄ in regione frequentant, & ita exp̄sse tenet Caballi. ubi sup. n. 590. in fi. Quæ oīa sunt menti tenenda q̄ istos thesaurarios regio, qui habēt pecuniā ad certū vsum destinātā, & illam in emptionē villarū, annuarū redditum, & alios p̄prios vsus cōuertunt. Poterit. n. fil. regius rē emptā ex tali pecuniā cū lucris ex illa re puenientibus uēdicare, & iā hoc multoties vidimus in praxi receptū, q̄ aliquos regio administratores, quorum nomina reticere licet.

40 Vltius in pposito dubitat, quid si tutor, vel curator, vel alius similis administrator, annuū cēsum soluebat ad rōnem quatuordecim, & illum ex pupillari pecunia redemit, dubitat, an minor in rōnibus petere possit, illum annuū redditum cum redditibus decursis à tpe redemptionis, ac sibi ipsi ex sua pecunia fuisset comparatus. Et quod minor iure hoc petere possit, ex sequentibus suadetur.

Prima, q̄a p̄t petere p̄tium cū interesse, ergo poterit petere illud interesse, quod rōne annui redditus, tutor ante redēptionē soluebat, à quo (mediante pecunia pupilli) fuit liberatus, aliās tutor lucraret ex illa redēptione cū pecunia minoris illud, quod excurret, & restat de vsuris maioribus ad minores cum tpe redēptionis, non esset qd cōparari posset p̄ minore, & sibi ipsi pecuniā cōmodando bona fide, ad minores duntaxat teneret, vt s. retulimus. Et cū lex nō pmittat, quod tutor cum pecunia pupillari lucretur, quinimo & tale lucrū iure ipsi applicet minori p̄culdubio tutor dēt onerari dicta pecunia cū maioribus redditibus, ad rōnē (scilicet) quatuordecim, p̄t ipse antea soluebat, & satis erit, si cum dicta pecunia minoris redemit vexationē annuā, & curā alteri soluēdi dictū annuū redditū, quinimo se quodāmodo à seruitute liberauit, quia debitor quodāmodo est seruus creditoris, ut in l. 3. C. de nouat. Seruitus enim mortalitati compara-

tus, l. seruitutem, ff. de reg. iur.

41 Secundo, quia ab obligatione liberat, v̄ accipere, l. si quis obligatione, ff. de reg. iur. l. quinesiam, ff. de calumniator. l. si mulier, ff. de cond. causa data. Quinimo & liberari, & acquirere paria sunt, et̄ de implemento cōdōnis agat, l. si fundum. §. Tisio fundum, ff. de leg. 1. l. Iulianus, ff. de cond. & demonstr. Siergo redimere, & acquirere paria sunt, p̄culdubio idem erit dicendum, ac si cum pecunia pupillari illum annuū redditū cōparasset.

42 Tertio, q̄a p̄ctus & distractus eiusdē sūt naturæ. l. de tutela C. de in integ. rest. Bar. in l. si quidem, ff. de condit. furtina. Ergo hmōi annui redditus redemptio, eiusdē iuris, & rōnis est, sicut emptio, & ideo p̄inde h̄i dēt ista redemptio, ac si tutor cum pupillari pecunia sibi ipsi, illū annuū redditū cōparasset, & p̄ consequēs ipse minor eligere poterit, vel pecuniā cum interesse cōi, uel annuū redditū cum redditibus, qui ratione census redempti currebant ex superius relatis.

Verū p̄dictis argumētationibus nō ob̄stantibus, in pposito distinguendū erit. Aut enī tpe quo tutor illum annuū redditū, ad rōnē, quatuordecim à se venditum, redemit, potuit pecuniā pupillari in emptione alterius census collocare, pro eodē p̄tuo, Aut pecunia erat otiosa, primo casu p̄culdubio esset in electione minoris, petere annuū redditū redemptū ex sua pecunia, cū redditib⁹ ad rōnem quatuordecim, q̄a tutor dī fuisse in dolo, ex d. l. si curator. C. arbitrium. tutel. & ex iuribus superius relatis. Secundo vero casu minime in petere poterit, q̄a licet redemptio, & emptio aliquatenus assimilent, tñ quod est simile, non est idē. l. si idem. de codicill. Quinimo illa redemptio proprie dī qdā resolutio, extinctio, & suppressio hypothecę, ideo ex ea vectigal non debetur, licet ex emptionibus oībus debeat, ut resoluunt, Bar. Alber. & Bal. in l. ab emptione ff. de pactis. & idē Bal. in l. 1. C. quando licet ab emptione discedere. & notat Parlado. lib. 1. rerum quotidianarum, c. 3. §. 4. n. 37. & in terminis nostrę quæstionis ita resoluit Caballin. de usuris, q. 76. nu. 595.

43 Vltius in pposito dubitat, qd si mercator decessit filio sub tutela socij sui mercatoris relicto, dubitat mō, an tutor iste de pecunia-

cunia à pte minoris relicta cum interesse cōi (fm distinctionē supradictā) debeat onerari, an vero de lucris ab ipso tutore factis, in mercacijs sit onerandus, ac si dissoluta societas, vel mercatura non esset. In qua difficultate dicendū vī, quod lucra uerisimiliter à tutore facta, ēt cū pecunia minoris reddere non teneat, & rō est, qā cum suo minore nunq̄ tacite, vel exp̄sse societate p̄xit, nec tutor cōi noīe negotiauit, nec qd tale p̄sumit, ut in l. & magis, ff. de solut. l. Titium, & Manium, §. altero, ubi Bar. ff. de adm. tut. Et hāc sniam tenet Dec. conf. 28. col. fi. vers. ult. relinquitur. ubi dicit, qd cum p̄sumatur, noīe proprio lucrū fecisse, nullatenus tenet illud suo minori cōicare, quod maxime locū habebit, si in p̄fatione, uel corpore libri societatis nihil de minore scriptū sit, sed de ipso solo tutore mentio fiat, & idem tenet Alex. in conf. 132. col. 3. n. 8. vol. 5. ubi dicit exp̄sse, quod ēt si tutor negotietur cū pecunijs pupilli, non vī gessisse noīe suo, & pupilli, sed proprio noīe tm. Et pro eius snia, est tex. elegans in d. l. Titium, & Manium, §. p̄fectus, ubi cauetur, quod ea, q̄ tutor p̄t facere pro pupillo, & pro se, faciēdo simpliciter, vī pro se facere. Rursus quia etsi talis tutor cōi nomine negotiasset, adhuc solum teneretur ad interesse pecuniæ, minime tñ lucra ex illa p̄uenientia cōicare, quia non vī adhuc p̄cta societas inter eum, & ei⁹ pupillum, eo quod pupillus societate exp̄sse, uel tacite p̄here nō p̄t, sine auctoritate tutoris, ut in l. ut condutionib. ff. pro socio. l. qui ad certum. ff. locati. Bar. in d. §. altero. Alex. conf. 149. nu. 1. lib. 1. Neq. ipse tutor huic societatis auctoritate p̄stare, & adhibere potuit, qā non p̄t auctorare in facto proprio. l. j. in prin. ff. de auctor. tut. Et hanc qōnem in terminis ita resoluit Pet. de Vbald. in tracta. de duob. fratrib. 3. par. nu. 36. & cum refert, & sequitur Dec. conf. 441. nu. 6.

Contrariā tñ sniam, imo quod tutor (hoc casu) p̄cise teneatur cōicare lucra facta cum pecunia cōi, nec sufficiat, si suo minori interesse suæ pecuniæ (ēt ad rōnē quatuordecim) tradat tenet Cabal. de usur. q. 76. n. 596. ubi dicit, qd hoc casu p̄cise tenetur lucra cū minore cōicare, si ipse minor hoc eligat, qā tutor iste potuit de pecunia pupilli ad mercā-

tiā destinatā, p̄dictā negotiationē p̄nā cōtinuare, tū ex qualitate tutoris, cum ēt, qā ex destinatione pecuniæ rerūq. h̄ditaratū, tenebatur exercitium illud mercantiæ non abūpere, sed cōtinuare p se, & p institutores fm p̄suetudinē talium mercatorum, qd omittendo ipso facto morā incurrit, & in v. sus suos p̄uertendo, dolum, & fraudē p̄misit, vnde tenetur ad id, quod interest pupillo talē societate, & traficū p̄tinuasse, & ideo non solū tenetur ad interesse maius, sed ēt ad interesse eius, qd casualiter minori interfuit, & eandē sniam tangit Aym. conf. 286. n. 1. ex tex. in l. 2. ff. quando ex facto tut. & in l. curat. sup. relata Dec. d. conf. 225. per totum, Corn. conf. 1. n. 1. uol. 1.

In hac tñ difficultate Bar. in d. l. Titium, & Manium, §. altero, n. 2. trimēbri vtitur distinctione dicēs, quod aut tutor negotiauit nomine cōi, aut nomine proprio, aut dubitatur, quo nomine negotiauerit. Quod si cōi nomine negotiauerit, dubiū non sit, quin p̄pendiū sit cōe, ex tex. in l. qui negotiationē ff. de adm. tut. Secundo vero casu, qñ negotiauit nomine p̄prio, iterum distinguit, an negotiauerit de pecunia p̄pria, an vero de pecunia communi, vel an de hoc dubitetur? Primo casu si de communi, qā res emta ex pecunia cōmuni efficitur communis cōicabitur lucrum, ut in l. hac §. compendium. Et ibi notant cōiter scribentes, ff. pro socio, si vero de pecunia propria (ēt de rebus cōibus redacta) qā pecunia propria est lucrū, ēt sit proprium, sed pupillo teneatur ad cōe interesse, ut in d. §. altero, si vero dubitetur, cū qua pecunia traficauerit, in dubio cum propria pecunia negotiasse sit p̄sumendum, ex tex. in l. si defunctus. c. arbitrium tutelæ, neq. in casu dubij recurrendū fore ad cōiecturas, de quibus per gl. in l. cum oportet. in prin. C. de bon. qua lib. qā coniecturæ illæ non habent locum, nisi in filiofamilias, ut ibi, & in vxore, ut in l. quintus, ff. de donat. vel in Præfato Ecclesiæ, ut in auth. licentiam, C. de epis. & cler. Tertio vero casu principali, qñ dubitatur, an nomine proprio, uel cōi traficauerit, & negotiauerit, in dubio sit p̄sumendum quod p̄prio nomine negotiauerit, ne p̄sona subintelligatur extrinsecus, ut in l. si ita stipulatus, §. Crisogonus, ff. de verb. obl. Et tādē con-

44 concludit, dicens, q̄ qñ tutor facit illud, ad quod ex officij necessitate teneat, licet faciat noie pprio, vñ facere p̄ pupillo, vt in l. Lucius, S. tutorē, ff. de admin. tut. Surd. conf. 9. nu. 4. Guttie. de tutel. lib. 2. c. 10. n. 2. Vnde cum non teneat facere negotiationē cum pecunia pupilli, nisi hæc iusserit p̄r, qui eū in tutorem noīauit, solū tenebit pecuniā in emptionē pdiorū collocare, vt in iuribus superius relatis, & eā non collocādo, solū tenebit ad interesse cū distinctione de maiorib⁹, vel minoribus vsuris, vel interesse. Quam distinctionem ego verissimā reputo, nisi ex p̄iecturis, vel aliquo alio mō apparuerit, patre pupilli ad hoc, illum in tutorē filio nominasse, vt p̄tinuaret societas, vel traficus i formā, qua ipse p̄r illū habebat, vel ēt eā fuisse mentē tutoris apparuerit, vt traficus cōi p̄pendio, & dispēdio p̄tinuaret, vel de nouo initiaret, vt tenuit Pet. de Vbald. d. n. 36.

Quod aut̄ superius dictū est, tutorē posse p̄tinuare negotiationē, siue traficus, quod p̄r pupilli exercebat, & in eo pecuniā pupillare collocare, intellige, qñ ipse tutor erat æque (vt p̄r) industrius in illa negotiatione, siue traficu, & non alias, vt in terminis, notauit Maria. Soc. conf. 24. n. 24. lib. 1. Culpa enim aliās esset immisceri se cū pecunia pupilli, rebus ad se non p̄tinentibus, siue de quibus capax nō erat, ita Barth. Socy. d. conf. 25. n. 44. lib. 1. ex text. in c. non est sine culpa. de reg. iur. in 6. & in l. si fundum. S. celsus ff. locati. & in l. item queritur. S. si gemma. cod. tit.

45 Rursus & administrator, in culpa esset, & de dāno onerari deberet, quinimo & de lucro amisso, si negotia insolita aggredere, cū pecunia dñi. l. si negotia. ff. de neg. gest. l. 33. tit. 12. p. 5. ibi, guardando se de no comprar, ni de fazer otras cosas, que no vniessen usado a comprar, o fazer aquel, cuyo es, lo que recanda, casi contra esto hiziessen, e de aquello, que comprasse, o hiziessen, viniessen algun danno, o menoscabo, quier viniessen por ocasion, o en otra manera qual quier, a el pertenece todo el danno, e no a senor de las cosas. vbi Greg. ponit exēplū in eo administratore, qui vasa vitrea emit cū hæc faciliter effringi possent. Et aliud exēplum ponit Ang. ab ipso relatū in d. l. si negotia, in administratore, qui vinū emit de pecunia sui dñi, cā mercantiæ, q̄a cum vinū

faciliter alteret, & acetū fiat non dēt absq. dñi mandato emi, nisi & ipse dñus ēt emere illud consueuisset. Rursus ponit exēplū in eo administratore, q̄ equos emit cā mercantiæ de pecunia dñi, eo quod equi faciliter egrotant, & alia praua vitia sumunt, ita ut postea reuendi nō possint, & frequenter in eorū emptionibus p̄dāt. Et hanc insiam tenuit ēt Aymo. conf. 132. n. 8. Corneus, conf. 1. n. 3. vol. 1. vbi dicit, q̄ qñ tutor aggredit negotia insolita, non censet illud agere noie pupilli, Bacza de deci. tut. c. 2. n. 103. & ex p̄dictis exemplis iudex facillime poterit arbitrari, an administrator p̄ mala, vel culpabili administratione de damnis, siue interesse pecuniæ debet onerari.

S V M M A R I V M.

- 1 *Damnum vere sentire dicitur, qui patitur diminutionem patrimonij.*
- 2 *Dictiones, danuos, interesses, y menoscabos, in sententijs reſtitutorijs appositæ, quæ interpretationem habere debeant in liquidatione rationum.*
- 3 *Interesse lucri cessantis, in aliquo casu solito negotiari non præstat.*
- 4 *Consuetum quem esse negotiari, & lucrari non sufficit, ad hoc, vt sua pecunia, illi debito tempore non tradita, interesse lucri cessantis debeat.*
- 5 *Argumentatio hac non bene procedit. Consuetus quis fuit aliquando lucrum consequi, ego etiam consecutus fuisset lucrum, si tempore debito pecunia sibi debita restituta fuisset.*
- 6 *Interesse lucri cessantis, quando non solito negotiari, & lucri debeat.*
- 7 *Qui dolo, iniuria, siue maleficio, dānum dedit, an de interesse lucrū cessantis possit onerari.*
- 8 *Occidens seruum alterius, heredē institutum, antequam hereditatē sibi relicta adeat, non solum de serui, sed de hereditatis æstimatione tenetur.*
- 9 *In maleficijs, siue dolo rei conuerti, habetur rō interesse extrinseci, etiam pro frumento, vino, oleo, tigno, vestibus, & similibus, ubi dānum passus erat, solitus negotiari.*
- 10 *Hodie in materia interesse, sublata est antiqua differentia, an agatur actione bonæ fidei, an arbitraria?*

Ami-

- 11 Amicus si promisit mutuare suo amico mille, usq. ad annum, si non mutuauit, an possit onerari de interesse damni emergentis?
- 12 Interesse taxare iustissimum esset, ne alias debitores spoliarentur.
- 13 Interesse propinquum à remoto, extrinsecum ab extrinseco, lucrum cessans a damno emergenti, qual ter secerni possit?
- 14 Interesse intrinsecum, siue dñum emergens dicitur, quādo quis dñum sentit immediate.
- 15 Lucra remota, & ab alijs simul causis dependens, non veniunt in rōne interesse estimanda, sed ea tantum, quae iam erant certa, & euentura, uel in suo cursu, quorum spes deficit immediate.
- 16 Debitor ad hoc, ut de lucro cessante creditori oneretur, non sufficit lucrum fuisse in potentia incerta, uel remota, sed debet probari, lucrum fuisse in actu, uel potentia certa, uel propinqua.
- 17 Non entis, nulla sunt qualitates.
- 18 Interesse arbitrio iudicis taxādū, & quādo?
- 19 Arbitrio iudicis ubi aliquid cōmittitur, index dēt se conformare cū iuris dispositionibus.
- 20 Licet ad probationem interesse lucri cessantis, coniectura etiam sufficiant, hoc locum hēt, dñmodo index ex coniecturis sit quasi certus, quod creditor, uel damnum passus, tantum potuisset lucrari, si pecuniam suam debito tempore recepiisset.
- 21 Interesse lucri cessantis, probari poterit p locū à solitis, & per alias coniecturas.
- 22 Interesse lucri cessantis, sufficit, quod sit certum, certitudine praesumptiua, quae habetur ex eo, quod quis sit solitus negotiari, & sit mercator, qui cōter solet lucrari.
- 23 In dubio semper est praesumendum, quod si mercator, uel negotiator suam pecuniam habuisset, cum ea lucratus esset.
- 24 In materia lucri cessantis, ualet argumentum à solitis, & communiter accidentibus.
- 25 Creditor si probauerit quod solebat ponere suas pecunias cambio, ubi communiter lucratur ad rationem decem pro cento, & aliquando plus, onerari dēt debitor, secundum quod interesse currens in feria communiter, toto tempore mora, & ita practicatur.
- 26 Articuli qualiter sint formandi ad probationē interesse lucri cessantis?
- 27 Morosus debitor (solito negotiari) non solū tenetur de interesse simpliciter, sed etiam de interesse cuiuslibet feriae, & ad interesse alterius interesse, qđ vulgo dicitur, cambios y recambios.
- 28 Interesse lucra cessantis, uel damni emergētis, quod est debitum ex cōtractibus innominatis, potest probari per iuramentum in litem damnum passi, non solum in cōtractibus innominatis, verum etiam in alijs actionib⁹ bonae fidei, & stricti iuris, & arbitrarijs.
- 29 Interesse, quod est probandum per iuramentum damnum passi, debet prius taxari per iudicem.
- 30 Minori ipso iure debetur interesse reliquorum, à tempore, quo tutor, uel curator fuit in mora reddendi rationem, uel restituendi reliquatum, speciali minorum fauore.
- 31 Vsurae pupillares cessant, statim quod minor efficitur viginti quinque annorum, nisi tutor interpellatus esset pro relijs soluendis, & non soluisset.
- 32 Detinens pecuniam minoris, & similium, semper est in mora irregulari, & qualiter sit hoc intelligendum? (rantur.
- 33 Fiscus, Ecclesia, & Respublica, minoribus aequipa
- 34 Ecclesia debitor, semper est in mora irregulari
- 35 Privilegia Ecclesiae concessa, an habeant etiā alia loca pia, & hospitalia?
- 36 Mora irregularis non contrahitur, quando minor, uel similis non habet, cui soluatur.
- 37 Tutor reliquatus, an teneatur facere, ut minori provideatur de curatore, saltem ad litem, ut eidem minori reliqua soluantur, & an idem dicendum sit, de heredibus tutoris, quod ne facere debeant tutoris, ut interim euitēt cursum usurarum, uel interesse?
- 38 Mora quando non purgetur per tutorem, etiā si minorem admonuit, & interpellauit frequenter, ut curatorem ad recipienda reliqua nominaret.
- 39 Tutor finita tutela, tenetur monere puberem, ut sibi curatorem putat.
- 40 Heres tutoris, (qui in aliquo fuit reliquatus) an debeat reliqua realiter deponere, an vero sufficiat minorem frequenter requirere, ut illa recipiat, auctoritate curatoris, saltem ad litem, ad euitandum cursum usurarum.
- 41 Tutor finita tutela, & interim quod tutclam restituit, & reliqua realiter soluit ad usuras pupillares tenetur, & qđ in eius herede.

Ha-

- 42 *Heres socij, qui pecuniam societatis admini-
stravit, non teneatur ad interesse ex mora re-
stituendi, licet lucrum post mortē socij qua-
situm, restituere teneatur.*
- 43 *Oblatio verbalis reliquorum, an sufficiat ad
evitandum vsuras, uel interesse pecunia pu-
pillares.*
- 44 *Verba non sufficiunt, ubi opus est facto.*
- 45 *Fideicommissum si populo solui non potuit, eo
quod tutorem non habebat, mora per heredē
facta non videtur.*
- 46 *Lex, ait prator. ff. de minorib. cum l. cum qui-
dam, §. si pupillo, ff. de vsuris, ad concor-
diam redigitur.*

CAPVT XV.

*Lucri cessantis, & damni emergentis ratio,
qualiter dispungenda sit.*

A Ntequam ad essentialia huius capi-
tis pueniamus, p euidencia viden-
dum erit qd importent illa verba
cōiter in snijs reſtitutorijs appoſita, ſcilicet,
*Con mas los danos intereſſes y menoscabos,
que el dicho. ful. liquidare auer recebido &c.*
Multoties nāq. inter iudices, calculatores,
& partiū aduocatos, de natura harū dictio-
nū, ac de earum ſenſu ſerie, & ſubſtantia di-
ſceptat. Et dicendū vī, quod hæ dictiones
danno y menoscabo, idem penitus importēt,
idq. manifeſte pbat, *ex text. in l. 1. tit. 15. p.
7. ibi. danno es empeoramiento, o menoscabo, o
destruymiento &c.* Quæ qdem verba oīa ad
maiorē explicationē dāni emergentis ap-
poſita cēſeri debent, oīaq. patrimonij amiſ-
ſionē ſignificant, non tñ lucri ceſſant (ex il-
lis) rō habet, vt aīaduertit Grego. Lup. *ibi
verbo, danno.* Quia nō quidquid in iure hui⁹
regni dī, *menoscabo*, lucrū ceſſans p̄prehen-
dit. Sed hoc tñ, quod iniuria alicuius ex pa-
trimonio amittitur, vt in *l. 3. tit. 6. p. 5. vbi
dānum vere ille ſentire dī, qui patitur dimi-
nutionē matrimonij, nō vero q. lucrum nō
radicatū amittit, vt tenet Greg. vbi ſ. Ad-
uerſus tñ Gregorij ſniam vrget text. in d. l. 3.
partita, qua cauetur, quod ſi vnus ex p̄hen-
tibus adimpleat p̄ctum p̄mutationis, pete-
re poterit, vt alius p̄hens adimplementū ex
ſua parte p̄pellatur, vel ad ſatiffactionē dā-
ni cōdemnetur. Quod dānum ibi tanq. in-*

tereſſe lucri ceſſantis ēt cōſideratur, ut pa-
tet *ex text. ibi.* Puede pedir al juez que le man-
de pagar los danos, e los menoscabos, que le vi-
nieren por aquellos, que no le quiso cumplir.
Et ſtatim ſubdit. *E eſtos menoscabos a tales
llaman en Latin intereſſe.* Quinimo & iure
ciuili idē cōſtitutū vī *ex text. in l. si commiſſa
ff. rem ratam haberi. ibi. Quantum mea inter-
fuit, ideſt, quantū mihi abeſt, quantumcumq.
lucrari poſui gl. in l. vnica. verbo, veteres C. de
ſentent. qua pro eo, quod intereſt.* Igitur ſi hæc
dictio intereſſe, lucrū ceſſans, & dānum e-
mergens p̄prehendit, verbum danno, vel me-
noſcabo, ſignificat intereſſe, dictio danno, in-
tereſſe, menoſcabo, tam lucro ceſſante, q. de
damno emergenti p̄dicari debet. Et ita vī
tenuiſſe Caballin. *de vsur. n. 28. & Dinus in
l. mora ſua. de regul. iur. in 6. & ibi. Molin. ver-
bo, ſubſungo.*

2 In hac tñ difficultate dicendū exiſtimo,
quod illa verbo, *dannos, intereſſes, y menosca-
bos*, in ſnīa appoſita, debeant p̄ſiderari du-
pliciter. Aut enim poſita fuerunt in ſnīa in
fauorē eius, q. negotiari, & lucrari ſolebat,
& tali caſu p̄dicta verba nō ſolum intereſſe
dāni emergētis, ſed ēt lucri ceſſantis ample-
ctunt, & ita eſt intelligendus *text. in d. l. si
commiſſa.* Secus tñ ſi apponantur in fauorē
illius, q. nō erat ſolitus negotiari, vt in *l. si
ſterilis. §. si per venditorem. ff. de actio. empti.*
Et hāc diſtinctionē colligo ex doct. Bart.
*in l. vnica. n. 25. C. de ſent. qua pro eo, quod in-
tereſt.* Vbi dicit diſtinguendū fore, an ille, cu-
ius intereſt, fuerit ſolitus negotiari, nec ne.
Cuius ſentētiam receptā teſtatur Curt. *in n.
Berenga. & Rebuf. ibi, & eos refert, & ſequi-
tur Conar. lib. 3. variar. c. 1. n. 2. & l. b. 3. c. 4.
n. 2. Rimin. in l. 3. C. qui admitti. Strac. de mer-
cat. tit. de cōtract. mercator. n. 23. Rolan. conſ.
35. n. 4. de ſi. Genue. 177. n. 7.*

3 Verū p̄dicta Bar. ſnīa p̄fundi vī, *ex text.
in l. si. ff. de peric. & com. rei vend. vbi ēt ſoli-
to negotiari intereſſe lucri ceſſantis nō p̄ſtat
ut patet ex text. ibi, nō oī oīno qd v̄ditor mora
non facta conſequi poſuit, veluti ſi negotiator
fuit, & precio ſoluto ex mercibus plus quā ex
vsuris percipi poſuit.* Ex quibus verbis mani-
feſte p̄batur, etiam ſolito negotiari, ob re-
tardatā pecuniarū ſolutionē, dāni duntaxat
emergentis, nō vero lucri ceſſantis, intereſſe

P præ-

præstādū fore. Qua anxius difficultate Fulgolin l. 3. §. si. ff. de eo, quod certo loco. aliter distinguendū fore existimat, s. an lucrū fuerit certū, an incertū, respectu illius, qui solituserat negotiari. Et hanc sniam sequūtur ibi Costalius, & Corraf. lib. 3. Miscella. 4 c. 13. n. 8. Caballi. de usur. d. n. 28. vbi exp̄sse tenet, quod non sufficit, quē esse cōsuetum negotiari, & lucrari ad hoc, ut rōne moræ, vel retardatæ solutionis interesse lucris cessantis debeatur, sed quod oīno lucrū debeat esse certum hoc mō, s. quod certum sit, qđ lucratus esset cum pecunia retardata, si debito tpe fuisset sibi soluta, & hæc snia verissima v̄r, quia argumentatio hæc nō bene 5 pcedit. Consuetus est q̄s aliquā lucrari, cū sua pecunia, ergo ē cōsecutus fuisset lucrū, si tpe debito pecunia sua illi fuisset soluta. Multa. n. accidere possent, p̄p q̄ lucrū non fecisset, arg. sex. in l. quemadmodum, §. si natis, ff. ad l. aquil. l. naturale. §. si. ff. de acq. rerum dom. Et hanc solam tenuit ē Hieron. Gab. conf. 147. n. 3. & 4.

Sed adhuc p̄dictæ interpretationes ex eo diuinatorię vident, quia neutrū ex p̄dictis iuribus, certi, aut incerti lucris mentionē facit. Quo fit, vt nōnulli existimauerint, non esse habendā rōnem, eius quod interest rōne lucris cessantis, sed dāni emergentis tm̄, & ita v̄r sensisse Accus. in d. §. cum per venditorē, ex tex. in d. l. 3. ff. de eo, quod certo loco. Burg. de Paz. conf. 49. n. 12. cum seq. Menoc. de arbit. lib. 2. casu 119. n. ff. vbi ad iura in p̄rium adducta r̄ndent, loqui in actionibus, in quibus æquitas postulat, vt oīa damna, siue lucris cessantis, siue dāni emergentis, creditori resarciant. Et hæc sententiā tenuit Caballi. vbi sup. dec. Genu. 16. n. 19.

Sed p̄dicta dictorū sentētia euidenter p̄fundit ex tex. in d. l. unica, C. de sent. qua pro eo, cum multis alijs iuribus, q̄ licet non loquant in actionibus arbitrarijs, sed ḡnaliter & in oib⁹ casibus, in quibus succedit obligatio ad interese, lucris cessantis rōnem habendā fore secure p̄dicant. Rursus ex eo p̄fundit, quia eadē rō militat in omnib⁹ p̄tibus bonæ fidei, in quibus iudex ex bono, & æquo arbitrari p̄t, quēadmodū satis fieri debeat creditorib⁹, vt animaduertūt Modern. in §. actiones, in §. de act. Pro quorū senten-

tia est tex. in l. quia tantundem. in oīto fine legis p̄cedentis ff. de neg. gest. Quem textū p̄ hac sententia expendit Plot. in tract. de in lit. iuran. §. 10. n. 3. in parua impressione.

In hac igit̄ doctorū varietate, & Iuriscōsultorū controuersia, p̄ sedanda p̄dicta difficultate dicendū erit, quod aut reus fuit p̄uentus à solito negotiari, vel ab eo, q̄ ex dolo, vel facto hominis delinquentis dānum 6 passus fuit, aut ab illo, q̄ non est solitus negotiari, sed cuius interest, rōne p̄ctus non adimpleti ex parte rei cōuēti, cū ipse ex sua adimpleuisset. Et primo casu non solū onerandus est debitor, vel delinquēs de dāno emergenti, sed ē de lucro cessante, ex veris p̄bationib⁹ liquidato. Et insolito negotiari exp̄sse hoc decidunt, text. in d. l. si commissa. ibi. quantūq̄ lucrari potui, & in d. l. 3. §. si. ibi Quid si merces solebat comparare, & an lucratio habeatur, non solius damni puto, sed & lucris habendam rationem. Et p̄ hac sententia faciunt notata p̄ Bar. ibi. n. 15. & 16. notata p̄ Rolā. conf. 34. n. 4. Plot. d. §. 10. n. 30. & §. 11. n. 21. Burg. de Paz. conf. 49. Nauar. in repet. c. 1. 14. q. 3. n. 6. Et hæc sentētia nō solū locum hēt iure ciuili, verū & canonico, vt aduertit Castrensis. in l. centum Capue de eo, quod certo loco. Burg. de Paz. vbi sup. dec. Genu. 78. n. 11. & 12. vbi exp̄sse tenent, quod si creditor p̄bauerit esse mercatorē, uel solitū dare pecunias cābio, & quod re aliter dānū 7 sensit, eo qđ pecunia fuit retardata, & qđ tm̄ lucrum potuisset p̄cipere, si in tpe debito suā pecuniā recepisset, vtroq̄ iure de interese, tam lucris cessantis, qđ dāni emergētis, debitorē esse onerandū. Et hanc sententiā fuisse sapi⁹ p̄ Rotā canonizatā, tenet Moe-dan. dec. 72. & 73. Pute. dec. 239. lib. 1. Hier. Gab. in conf. 147. n. 3. & 4. & idem iudicauit Senatus Genu. dec. 68. n. 6. & dec. 134. n. 3.

Et quod ille, q̄ ex dolo, & iniuria siue maleficio dānum dedit, interesse lucris cessantis debebat onerari, ē ubi dānum passus mercator non fuisset, notat dec. Genu. 84. n. 4. ad si. ex tex. in l. inde Neratius. in prin. ff. ad l. æquil. §. illud. insit. eo. tit. & ex tex. in l. 19. tit. 15. p. 7. vbi cauet, quod occidens seruum al- 8 terius h̄rdem institutū, anteq̄ h̄rditatē adiret, nō solū de serui, sed de h̄rditatis estimatōne tenet, & ibi alia ēt similia cumulant exem-

9 exempla, & in eo, q ex dolo ad interesse extrinsecum cōuenit, ex *tex. in l. Iulianus, ff. de act. emp. ibi. Quod interfuit, idoneū uenisse, eris praestandum.* Quem ita intelligendū reputat Plot. *ubi sup. n. 425. cū seqq. in magna impressione*, ubi exp̄sse tenet, quod in maleficijs, siue dolo rei cōuenti, habet rō interesse extrinseci, ēt p frumento, vino, oleo, tigno, vestibus, & similia, ubi dānum passus, erat solitus negotiari. Et hanc dicit eōem ex Camillo Plaut. *in d. l. unica, gl. verbo, ex lucro. n. 50. Ferret. n. 31. Dec. n. 62.* & plures alios refert, quos consulto omittere libet. Et hanc eandē sniam tenet nouissime (pluribus pro ea adductis) Vinc. Carro. *in tract. de deposit. f. 79. n. 60.*

Secundo vero casu, qñ dānum emergēs, vel lucrum cessans, patit ab eo, q non est solitus negotiari, & nullus interuenit dolus, vel delictū ex parte morosi debitoris, solum de dāno emergenti, & interesse, quod est intra rē (siue intrinsecum) dēt onerari, q p̄ctū ex sua parte non adimpleuit, *ut in d. S. cum per venditorem, & in d. l. 3. & f. tit. 6. p. 5.* p q iura hodie in materia interesse, sublata est illa antiqua dīa, an ageret actiōe bonae fidei, vel arbitraria. Et ita dēt intelligi sentētia las. *in l. si p̄nam, n. 4. ff. de verb. sig. quatenus dicit, quod si amicus p̄misit mutuare mille suo amico gratis p annum, si nō mutauerit, p̄t condēnari ad interesse dāni emergentis, non vero lucri cessantis, cum ibi nō dolus, sed p̄fidia, & mutatio voluntatis interuenierit in dicto p̄missore.* Quod autē de lucro cessante dicimus, verum intelligas, ni si forte ex legis, vel statuti natura, vsura, vel interesse deberent, q a tali casu cū a lege fuerint p̄missae, & taxatae (& quidē interesse taxare iustissimū esset, ne aliās debitorum spoliēt) noluit lex vltra id, quod a lege est taxatū, rōnem h̄fi, ne ex taxatione interesse, legi fraus fieret, qd non obscure pbat Cōsultus *in d. l. Iulianus. S. ibidem. ibi, si conuenierit, ut ad diē pretio non soluto, uenditori duplum praestetur, in fraudem constitutionum uideri adiectum, quod vsuram legitimam excedit.* Et idē exp̄sse cauet, *in l. si ponamus, ff. de usuris.* Et ita est intelligēdus *tex. in l. si. ff. de peric. & com. rei vend.* ubi cum pecunia deberet, & vsurae eius pecunię p̄stari deberent,

nulla ratio lucri cessantis habita fuit.

12 Quod autē de solito negotiari diximus, intelligas, si assidue negotiat. Nō enim sufficeret, si probasset aliquā negotiāse, & lucrāse, & ita in terminis tenet Strac. *in tract. de mercat. l. p. n. 8. & 9.* Et alia pulcra circa interpretationem huius articuli pulcre cumulat Barbosa *in l. de diuis. a. nu. 32. cum plur. seqq. ff. sol. matr.*

13 Vt autē hęc difficilis materia, intrinseci extrinseci interesse melius calculatorib. liq̄re possit, vidēdū erit, qualiter interesse p̄pinquū a remoto, extrinsecū ab intrinsecū, lucrū cessans a dāno emergenti secerni possit. In qua difficultate dicendū erit, illud reputari interesse intrinsecū, siue dānū emergens, qñ dānū q̄s sentit immediate, ut qñ aliq̄s in reb̄ suis dānū intulit, vel p̄ctum nō adimpleuit, vel (fide rupta) aliqd aduersus te patrauit, ut declarat *in consuet. Paris. S. 1. gl. 7. n. 18.* ubi loquēdo in fundo p̄henso dicit, quod in hoc solū dēt cōsiderari interesse emergens immediate p̄ p̄hensionē, siue sit cōe, siue singulare ipsius dānū passi, siue consistat in dāno incurso, siue lucro cessante, dūmodo cessatio lucri (aliās certi) immediate causet apprehensionē. Vnde si dāus colonis suis p̄ p̄ h̄mōi fundi p̄hensionē expulsi, vel impditis, dānū dederit, uel si p̄dia feudalia deteriorata sint, uel si in illis ablegabat greges, & partim perierint, vel partim ad aliena pascua cōducēda forēt, hęc, & alia huius generis resarciēda sunt a patrono, cū sint cāta immediate p̄ p̄hensionē incurā. Idemq. dicendū reputat de fructibus p̄cipiendis, id est, de illis, q vltra p̄ceptos p̄cipi potuissent, accuratissima, vel singulari industria clientis, hoc enim cum futuri fuisset pars rei, dāno emergenti magis, quā cessanti lucro adscribēdos fore existimat. Pro qua sententia adducit notata per Dec. *in rub. C. de sent. qua pro eo.*

Si autē vassallus forte mercator pecorum erat, vltra interesse dāni incurssi in grege suo ablegādo, & aliena pascua p̄ducendo (interim p̄ hāc cām grege diminuto) petere velit interesse lucri cessantis, eo quod non potuit tā numerosum & succulentū gregē ducere ad forū, & mercatū solitū, non deberet audiri, q̄a cessatio talis lucri nō p̄uenit p̄cipi-

se, & immediate, p p solā p̄hensionē, sed hēt admixtas alias cās cum insidijs, uel incertitudine fortunæ, & sic nō p̄t dici interesse p̄pinquū, sed remotū. Et idē dicendū esse firmavit, si vassallus q̄reret ex eo, quod ex redditib. feudi p̄hensi (si illos medio tpe p̄cepisset) potuisset plurima in negotiationib⁹, vel emptionibus p̄diorū superlucrari, & ipsum amisisse occasionē illorū lucrorū, & p̄modi. Vel si forte diceret, se amisisse oportunitatē, siue facultatē redimendi p̄dium à se prius sub pacto de retrouendēdo v̄ditū, interim quod fundus p̄hensus fuit, vel pecunia non fuit sibi tradita, vel retrahendi p̄diū

15 à p̄sanguineo (forte vili p̄cio v̄ditū) hæc enim lucra remota, & ab alijs simul causis dependētia nō veniunt æstimanda in rōne interesse, secus vero in lucris, q̄ alias erāt certa, & euentura, & iā erant in suo cursu, quorū spes deficit immediate p p solā p̄hensionē, & rursus in p̄posito dixit Caball. vbi s.

16 quod ad hoc, ut debitor de lucro cessante debeat onerari, nō sufficit lucrū fuisse in potentia incerta, vel remota, sed oportet p̄bare fuisse in actu, vel saltē in potentia certa, & p̄p̄inqua. ex Paulo in l. 3. S. si. ff. de eo, quod certo loco, Dec. conf. 32. n. 5. vs sup. resulimus.

In p̄rium tñ dicēdū v̄t, quod interesse intrinsecū, de quo loquimur, nullo mō p̄bari possit, cū nō sit ens formatū, nō entis (nāq.) nullæ sunt qualitates l. nam est su cobnditione. ff. de iniusto rapt. l. actori. ff. de probat. Siergo nō est ens reale, & formatū, nullatenus aliquo sensu corporeo p̄bari poterit, put p̄bari dēt ex gl. in l. 3. S. si. verb. solebat. ff. de eo, quod certo loco. quā ibi sequunt̄ Angel. &

19 Ias. Et ideo hoc casu interesse arbitrio iudicis taxādū esse testat̄ Menoc. lib. 2. de arbit. casu 119. n. 6. tñ q̄a vbiq̄ iudicis arbitrio aliqd̄ p̄mittit̄ iudex dēt se p̄formare cū iuris dispositionibus, vs in l. societatem. S. arbitrorum, & ibi Doctores ff. pro socio. Ideo dicēdum erit, quod licet ad p̄bationē interesse

20 lucris cessantis p̄iecturæ sufficiāt, vtpote q̄a p̄iecturæ dicant̄ liquidissimę p̄bationis, ex gl. verbo, legitimis. in l. 2. ff. de excusat. tutor. hoc locum hēt, dūmodo iudex admodū verisimiles p̄iecturas habeat, ut sit quasi cert⁹, quod tñ creditor potuisset lucrari, si pecuniam debito tpe recepisset, vs notat Paul.

in loco sup. cit. Bart. in d. nu. 25. Hier. Gabr. d. conf. 147. n. 3. & 4. Et hanc sniam magis p̄bavit Alex. conf. 141. n. 2. decis. Genue 16. nu. 28. vbi dicit, q̄ hoc interesse lucris cessantis p̄bari poterit p̄locum à solitis, & p̄ alias p̄iecturas. Et idē tenuit Burg. de Paz. d. conf. 49. n. 15. quod in tñ verum esse reputat Senatus Genue. vt dicat, quod hoc casu sufficiat, si interesse sit certū certitudine p̄sumptiua, q̄ habet ex eo, quod q̄s sit solitus negotiari, & sit mercator, qui cōiter solet lucrari, & ita decisum fuisse, testat̄ decis. Genue. 1. n. 45.

23 Quinimo & in dubio sēper p̄sumendū est, quod si mercator, vel negotiator suā pecuniā debito tpe habuisset, cū ea lucraret̄ esset, vs in l. si defunctus C. arbit. iure. nec dēt p̄sumi amissio, vel tristis euentus. l. inter stipulantem S. sacram ff. de verb. obl. Et quod in simili casu ualet argū à cōiter accidentib⁹, tenet Bal. in l. neq. natales, C. de probat. Quinimo & si p̄bet, quod talis creditor sēper solebat ponere suas pecunias cābio, ubi cōiter lucraret̄ ad rōnem decē p̄ cento, & aliquñ plus onerari dēt debitor, fm quod interesse curreret in feria cōiter, toto tpe moræ, & ita praticari testat̄ Cagnol. in l. curabit. n. 67. C. de act. empt. Ang. Aret. in l. contannus, S. cū ita. col. 2. de verb. obl. Castrensi. in l. cunctos populos, n. 15. C. de sum. Trin. & fide Catho. dec. Genu. 1. n. 45. & dec. 68. n. 6. & dec. 134. n. 3. Burg. Pacifi. vbi sup. n. 7. Debet ergo articulari p̄ parte actoris, quod creditor cōsueuit mercari, & quod tpe retat datæ pecuniæ, habuit p̄ manibus merces, q̄ bus emptis tātum veritilimiliter lucratus fuisset, & quod emere nō potuit, eo quod pecuniā suā debito tpe à debitore nō fuit cōsecutus, & debitor fuit in mora, illā tradēdi. Quam praxin ponit Ias. in d. l. 3. S. si. de eo quod certo loco Rui. conf. 103. n. 4. Straca, de mercat. C. de contratt. mercat. n. 3. fo. mihi. 151. Menoc. q̄ eam laudat, lib. 2. de arbit. casu. 119. n. 2. Quinimo & in specie dixit Cagnol. loco sup. cit. n. 46, quod morosus debitor solito negotiari, nō solum tenet de interesse simpliciter, sed et de interesse cuiuslibet feriz, & ad interesse et alterius interesse, quod vulgo dicimus, *cambios*, y *recambios*. Et hanc eadē sniam tenuit idem Cagnol. in d. l. curabit. C. de actio. empt. Cuius opinionē sequit̄ Rota Genue. dec. 134. n. si licet

- licet in hoc prius teneat. Et melius Strac. *ubi sup. nu. 14.* ubi dicit, in hoc casu primū lucrū tū peti posse. Cederē tū, quod si fiet, prettatio de interesse cuiuslibet ferix, opinio Cagnoli verissima esset, hoc aut melius norint versati campsores, & mercatores
- 28 Posset et pbari pdictum interesse (qū esset debitū ex p̄tibus innominatis) p iurum in litem dānum passi, & nō solū in p̄tibus innominatis, verum et in alijs actionibus bonæ fidei, stricti iuris, & arbitrarijs, ut pbat text. in l. nummis. ubi gl. Bartol. & communiter scribes. ff. de in litem iurand. & in l. 3 tit. 6. p. 5. facta prius taxatione p iudicē, ut in d. l. partita. ibi. *E estos menoscabos a tales se deuen juzgar, e pechar por jura de aqual, que los deuen recebir estimando los primieramente iuzgador.* Et hanc sniam verā reputat Grego. ubi gl. si. verbo, por jura, ubi dicit in p̄tibus innominatis, & et alijs extra pmutationem iurum in litem locū h̄re, & hoc et expressius tenuit in l. si. eiusdem tituli, gl. verbo, de enganno.
- 30 Aduertendum tū erit, quod licet minori ipso iure debeat interesse reliquorum, a tpe, quo tutor, vel curator fuit in mora restituēdi reliquatū, ut in l. tutor, qui repersoriū. S. sciendū. ff. de adm. tut. & in l. 1. S. nemo enim, ff. de usuris. quod quidē speciali minorū fauore p̄stitutū est, ut voluit Pau. Castren. in l. si postquam. ff. rem ratam haberi. Tū p̄dictę
- 31 vsurę cessarent, statim quod minor effectus esset maior 25. annor. nisi tutor interpellatus esset ad hoc, ut solueret reliquatū, quia mora regularis ex interpellatione cōmittit, & non aliās, ut in l. Titia Scip. S. usuras, ff. de leg. 2. quam sniam ibi tenuerunt gl. & Bart. Vinc. de Franq. dec. 16. nu. 4. Ex qua limitatione venit intelligendus text. in l. minorum C. in quibus casib. in integ. rest. non est necessaria, quatenus dicit, q̄ qui detinet pecuniā minosis, sēper est in mora irregulari, q̄a hoc dēt intelligi durāte minori ætate, maiore aut facto, nō currunt vsurę absq. interpellatione. ita Abb. in c. nauiganti. de v. sur. dec. Genue. 151. n. si. & dec. 163. n. 5. & 6.
- 32 Quid aut si maior dom⁹ ciuitatis, vel Ecclesię, siue positi, aut fisci, fuit in mille reli-
- 33 quatus rōne suæ administrationis, & ipse i mora restituēdi reliqua sit. Dubitat, an in-

terim quod reliquatū non soluerit, dicat in mora irregulari, & ad interesse teneat. Et dicendum v̄, quod cū fiscus, Ecclesia, & Respublica minoribus æquiparent, ut in minore, & Ecclesia pbat text. in c. 1. de in integ. rest. gl. in l. liberos. verbo, administrauerunt. C. de excus. tut. Et in Republica pbat Imperator in l. Respublica. C. quib. ex cau. maio. Et in fisco, ita et firmavit Accurs. in S. ex maleficijs, verbo, iudicium. Inst. de actio. in ip sis locū h̄re debeat dispositio. d. l. in minorum & in hoc tenet gl. verbo, re ipsa, quatenus dicit, q̄ dispositio illius textus locū habeat in similib⁹. Et hanc sniam tenuit Nic. de Neapol. in S. ex maleficijs, q. 17. Inst. de actio. & dec. d. l. in minorum locum habere in administratore Ecclesię. tenuit Bald. in auth. hoc amplius. n. 16. C. de fideic. ubi dicit, q̄ in his, quę debent Ecclesię, p̄hitur mora irregularis, & quod idē sit dicēdū in administratore Republicę, firmavit Accurs. in l. cum quidam. S. fiscus. verbo, inserunt. ff. de usur. quem sequit Rom. in l. si ex legati causa. ff. de verb. obli. 1. as. in S. ex maleficijs. n. 33. & ibi vsq. ad n. 45. concludit, quod oīa priuilegia cōcessa Ecclesijs. habent et pauperes, & q̄libet p̄ locus, & cum hac decisione oēs simpliciter trāsire, & quod in hoc nullus discrepat. Ex quibus in pposito dicendū erit, p̄dictum S. sciendum, nō solū in minore locū h̄re, sed in his oībus, qui instar minorū in iure reputantur, quod tū ego verum intelligo in casibus a iure exp̄ssis, q̄a aliās nō dēt fieri extensio de vna psona ad aliā, ex gl. in l. 2. verbo, venedideris. C. de patrib. qui filios distraxerunt.

36 Limita tū p̄dicta, nisi isti minoris, vel psonę priuilegiatę, non h̄rent psonā legitimā, cui reliquorū solutio h̄eret, q̄a hoc casu, debitor nō teneret ad interesse lucri cessantis, etsi interim euenisset oportunitas lucrādi cū pecunia reliquata, ex tex. in l. cum quidam. S. si pupillo. & ibi gl. Bar. & communiter omnes. Paul. in d. l. in minorum. vers. & intelligo. n. 3. Et hanc limitationē dixit notandam Iacobi. in sua praxi loco sup. cit. & in mora irregulari idē dicēdū fore, firmavit Valerius in tract. de mora. 3. p. col. antepen. vers. ultimo, subde vnū, cui⁹ snia pbat ex eo, q̄a nihil p̄t imputari debitori, qui & si soluere vellet nō potuisset legitimę psonę soluere, ut in d. S.

pupillo, & facit elegans tex. in l. pecunia, S. fi. ff. de usur. dum dicit, quod si post mortē creditoris nullus fuit, cui pecunia legitime solueret ex eo tpe dī mora inculcata, & ita tenuit Vinc. de Franq. ubi sup. n. 1. Ex quib⁹ fundamentis, & alijs cōcludit ibi, n. 5. & 6. 1. p. quod si tutela finita tutor ī aliqua quantitate fuit reliquatus, ne utiq. ad reliquorū interesse tenebit, nisi saltē minor curatorem ad litem accipiat, cuius auctoritate, reliqua minori soluant, cum alias ipsi minori male solutū esset, ex tex. in l. ait prator S. quid tamen ff. de minor, & quod est ab oī æquitate alienū, quod debitores minorū nō habētes, cui soluat, reliqua si (uel alias quolibet debitum) p p carentiā curatoris vsuras incurrant, & pœnis nō soluētū tpe debito subdant. Dicit tñ, quod si talis tutor esset de agnatis, uel cognatis pupilli, uel minoris, qbus legitima tutela de iure ppetebat) tali casu nō excusaret, si minorē de curatore ad litē, cui solueret, puidere non faceret, & qd̄ iste talis agnatus, uel cognatus negligens in puidēdo minorē de curatore ad litē, ēt hīditate minoris ab intestato moriētis priuat, & pœnis debito tpe non soluentis subiaceret, & rō est, quia quod non facit quod debet assequi quod oportet.

Ego tñ in pposita specie dicēdū censeo, quod hęc necessitas petendi curatōrē ad litē (cui reliqua minori debita soluantur) nedum agnatis, & cognatis, verum ēt qbus libet alijs tutoribus incumbat si interesset reliquorū euitare velint, ex tex. in l. isa autem S. si tutor ff. de adm. tut. q. sic dēt intelligi. Quinimo, & hęc necessitas petendi curatōrē ad litē, cui reliqua, soluantur, ad euitandū cursum vsurarū, nō solum incūbit ipsi tutori, verum & eius hīdibus, ut in d. l. tutor qui reparatorum, S. pecunia, ibi. Pecunia, qua in arca fuit etiam heredes tutoris tandiu vsuras præstabunt, quandiu non impleuerint, ut loco defuncti curator constituatur. Et ita pdicta iura intelligit Accurs. in l. eum quidam S. pupillo. verbo non posuit, ff. de usuris, Causali. de usur. n. 298. ad medium, ubi dicit q tutor finita tutela, non solū dēt puberē admonere, ut sibi curatōrē petat, sed si vsuras vitare velit, dēt offerre, nō solū separatim rōnes reddere, & reliqua soluere, sed ēt (denunciatio-

nibus frequenter interpositis) puberē ad iudicium puocare tenetur. Quod si pubes id contēnat, dēt tutor apud acta in iudicio prestare, per se (videlicet) nō stare, quo min⁹ tutelam restituat. Qua solēni seria, & iudiciali oblatione, interpellatione hac ptestatione facta, secutus erit tutor, ne deinceps vsuras soluat. Et ita intelligēdū reputat text. in l. fi. C. de usur. pupil. Et hanc esse optimā praxim, & securissimā nemo ambigit, ut tutor suæ securitati melius cōsulere possit, aduersus periculū, & dānum vsurarū, uel futuri interesse, q alias ex pdictis iuribus currere rōnibus redditis, & reliquis nō solutis.

Quod autē p xime dictū est, dēt intelligi, qn minor esset decē, & octo, vel 20. annor. 38 vel industrius ad gubernationē sui patrimonij, alioquin si minor inexpers, & crassæ minervæ esset, ex talibus interpellationib. non solū mora nō purgaretur, verū & cōduplicaretur mora & culpa tutoris, q a psumitur ī dolo, nisi ei realiter curatōrē ad litē, uel ad bona dari faceret, ut in l. admone. C. qui petant tut. cum licet ipse tutor adulti, uel minoris ad hęc negotia imperitiā, & imbecillitatē notā hñet, cum eo solo ignaro, & inexperto, pdictas denuntiationes, & interpellationes faceret. Deberet ergo hoc casu imbecillitas, & ignorātia imperitiāq. minoris, p pinquorū saltē cōuocatione suppleri, alioquin satis clarum est, tutorē non serio, nec ex bona fide, sed cum ludificationis fraude verfari, & ideo neq. in aliquo releuabit, ut voluit Cabali. loco sup. citato, ubi ita intelligendum reputat text. in d. l. isa autē S. si tutor ff. de adm. tut. quatenus dicit, q tutor tenet monere puberē, ut sibi curatores petat. 39 Non enim (fm ipsum) sufficeret solū puberē monere, nisi eius ætatis, industriæ, & peritię sit, ut sciat vel scire possit, quē sibi curatōrē assumere magis intersit, sibi q. super hoc pfulere possit, alioquin si ignarus, & inexpers esset, nō diceremus, tutorē bona fide verfatū fuisse, nisi ēt propinquos minoris (p pstando curatore minori) admoneret, ut dixi late sup. c. 6. n. 92.

Sed in proposito dubitatur, casu, quo rationes iā sint redditæ tēpore mortis tutoris, & reliqua restens solmēda, an tutoris heredes debeant, reliqua realiter deponere penes depositarium

sarium generalem, an vero sufficiat minorem frequenter requirere, ut illa recipiat auctoritate curatoris saltem ad litem interueniente, ad hoc, ut cursum usurarum, & interesse euicare ualeant. In qua difficultate prius sciendum erit, quod heres tutoris finita tutela, (interim quo tutelam restituit, & reliqua realiter soluit) ad vsuras pupillares tenet, ut in l. tutor, qui rectorium §. fi. Et idem in eius hrdibus fuit constitutum in l. cum ostendimus §. usuras quoq. ff. de fideiussor. tut. ibi, vsuras quoq. ei pecunia, quam pupillarem agitanis, prestare debet heres tutoris. licet secus ut in hrdes socij, qui pecuniam societatis administravit gl. in l. socium, qui, uers. sed si aut usus, verbo, nullam talem, ubi dicit, qd heres socij non tenebit ad interesse pecunie, a tpe mortis socij morosi, licet facti sui rationem reddere debeat, & lucrum post mortem quantum restituere teneat. Quibus phabitis dicendum erit, quod tam hrdes tutoris, qd ipse tutor, debet requirere minori, ut reliqua recipiat frequentibus denuntiacionibus, ut in l. fi. C. de usur. pup. Neq. sufficeret verbalis oblatio, sed ad hoc, ut minor, vel creditor alius, constituat in mora, precise requirit realis, & actualis oblatio reliquorum, cum pecunia in manu, ut in l. seruus si heredi. ff. de statu lib. & alias realiter sit deponenda apud eadem sacra, ut in l. aut prator, uers. sed & si, de minoribus. ff. Quia si realis oblatio non fiat: creditor non constituit in mora recipiendi, et si notificationi respondeat, se nolle accipere reliqua, vel alias debitum, ut voluit Aret. in l. qui Roma col. 1. ff. de verb. Que refert, & sequitur Philip. Potius lib. 4. conclusionem c. 3. ver. contrarium. Curt. in Apostilla ad Alex. in d. l. qui Roma, Claudius de Saifello in l. si mora. col. 4. ff. de usur. Et ratio est potissima, quia ubi opus est facto, uerba non sufficiunt, l. fi. in fi. ff. ad Syllan. gl. fi. in c. pastoralis, de offi. ord. gl. etiam verbo praestito, in c. ut circa el. 1. de electio. Et ita iudicatum fuisse in Genu. Senatu patet ex dec. Genu. 204. n. 5. ex gl. in d. l. fi. C. de usur. ibi depositis solemniter.

Contrariam tamen sententiam, imo quod non sit necessaria realis oblatio, & consignatio ad euitandum cursum usurarum, sed satis verbalis sufficiat, probari uult ex tex. in l. cum quidam, §. si pupillo. ff. de usur. ubi cauetur, quod si

pupillo (eo quod non habuit tutorem) fideicommissum solui non potuit, mora per heredem facta non uult. Et hanc sententiam tutatur Cabal. de usur. §. 39. n. 298. in fi. ubi falso existimasse gl. in d. l. fi. reputat, quatenus dicit, solenni consignatione opus est. Et tandem predicta iura ad concordiam redigit, dicens, quod tex. in d. l. aut prator, loquitur in debitore, qui minori presente tutore recipere parato) soluere noluit, metu restitutionis in integrum. Et ideo non excusaretur a mora, nisi realiter penes fideicommissum publicum reliqua deponeret, quinimo hoc casu, vsurae vel interesse ex mora irregulari currerent, et si millies realiter tutore soluere offerret. Et ita intelligendum existimat tex. in d. §. tutor, pro pupillo §. 1. quatenus dicit, non sufficere tutorem, per reliquis conuentum obtulisse reliqua, nisi illis non receptis, in loco tuto deposuerit. textus autem in d. §. si pupillo, loquatur in parato soluere tutore, ipsi, qui vel non est, vel abest, cui neq. dolus, neq. mora hoc casu imputari posset, ut patet ex d. §. ibi. Quid enim potest imputari, ei, qui soluere etiam si vellet, non potuit. Et per hac sententia est textus apertus in l. pecunia, §. fi. ff. de usur. ibi. Si tamen post mortem nemo fuit, cui pecunia solueretur, eius temporis inculpatam esse moram constituit.

S V M M A R I V M.

- 1 Administrator quilibet, fructuum per negligentiam non perceptorum onerari debet.
- 2 Solemnitates de iure in venditionibus requisitae, etiam locationibus faciendis ab administratore cum libera interuenire debent.
- 3 Argumentum de venditionibus ad locationes, an ualeat, & e contra?
- 4 Substitutionum solemnitas, non solum in perpetuis, verum et in temporibus locationibus interuenire debet, & pro forma substantiali requiritur.
- 5 Necessarium omisso, vitiet dispositionem.
- 6 Iuramentum in litem deferri potest contra retores, & prelatos ecclesiarum, & aliorum piorum locorum, minus solemniter locantes bona suarum ecclesiarum.
- 7 Administratores, qui licitare volunt bona suorum principalium debent prius fatere, ut periti illa aestiment.

Sub.

- 8 Subhastationes bonorum minorum ecclesiarum, vel similium personarum, quanto tempore durare debeant.
- 9 Praconia per tempus (ad minus) viginti dierum precedere debent venditiones, vel locationes rerum ecclesiae, & aliorum piorum locorum.
- 10 Solemnitas subhastationum, an eadem precedere debeat in venditione, vel locatione rerum hospitalis, qua precedere debet in venditionibus, vel locationibus rerum ecclesiae.
- 11 Licentia data per episcopum, ad vendendum bona temporalia hospitalis, non refertur ad bona dotalia ipsius hospitalis.
- 12 Bona hospitalis non dotalia, sed aliunde quasita, arbitrio iudicis sunt praconizanda, ubi de illis vendendis agitur.
- 13 Locationes rerum publicarum subhastationes (ad minus) viginti dierum precedere debent.
- 14 Venditionem rerum ecclesiae, fisci, & Reipublicae, viginti dierum praconia antecedere necesse est, nisi statuto, vel consuetudine, aliud minus tempus sit constitutum.
- 15 Iudex potest tempus subhastationum usque ad annum prorogare.
- 16 Locationibus regalium reddituum subhastationis tempus non est assignatum, sed arbitrio comitum sacrarum largitionum relinquitur.
- 17 Partito iure, bona minorum, qua venduntur, per tempus triginta dierum debent praconizari, & an hoc habeat locum, ubi venduntur bona immobilia alicuius defuncti ad destruendam inter pauperes.
- 18 Subhastationum solemnitas, non censetur sublata, ex potestate vendendi data executori testamenti, per testatorem.
- 19 Leges de subhastationibus mentionem facientes, eas non requirunt in locis, vel oppidis, ubi non solent esse pracones, & tunc sufficit si locationes appositis schedulis in locis publicis fiat.
- 20 Solemnitas schedula, vel edicti, aequivalent voci praconis, in locationibus faciendis.
- 21 Locationes si ad sonum tubae, vel campanae fieri, sit consuetum, sufficeret consuetudinem servare.
- 22 Formam servare consuetam, utile, & sufficiens esset administratori.
- 23 Consuetudo, usus, & stylus consuetus, si non servetur in locationibus, contractus est nullus, & locatores vel conductores ad restitutionem rei locata, vel vendita cum fructibus perceptis, & percipiendis condemnantur.
- 24 Iuramentum in litem differri potest, contra ementes, vel vendentes res minorum debitis solemnitatibus non precedentibus.
- 25 Bona fides nullatenus adesse potest, ubi solemnitas iuris, vel consuetudinis non fuit servata.
- 26 Iura punientia venditores iniquos, emptores et dolosos comprehendunt.
- 27 Vbi contra venditorem, & emptorem ex mala venditione regressus manet, prius sunt excutienda bona venditoris, quam emptoris.
- 28 Praconia non sunt necessaria, in venditionibus rerum mobilium, qua tempore perire possunt.
- 29 Praconia precedere debent, venditione rerum mobilium, in quibus cadit affectio.
- 30 Requisita necessaria in venditione rei mobilis minoris qua sit.
- 31 Tutor an possit alienare molendina, & alia bona minoris, quasita sunt iuxta flumen, decreto iudicis non precedente.
- 32 Tutor vel praelatus ecclesiae, an sine iudicis decreto possint dimittere rem censualem, minori vel ecclesiae inutilem, ut pote quia tantum pro pensione solvebat, quantum quotannis percipiebat ex ea.
- 33 Emptor condemnatus ad rei emptam, & a se meliorata restitutionem, an teneatur compensare fructus cum meliorationibus.
- 34 Computatio fructuum, annuorum, in quibus locationes facta fuerunt absque subhastationibus, qualiter fieri debeat, si appareant arrendamenta diversimode facta de alijs annis ante administrationem constitutam.
- 35 Subhastationes non probantur, eo quod in instrumento locationis fiat mentio earundem, nisi tabellio in eo praestet fidem omnium subhastationum.
- 36 Scriptura si canteat, qualiter subhastationes praecesserunt, ei stare debemus, donec contrarium probetur.
- 37 Locationes si forma iuridica, vel consuetas non interveniente facta sint, an debeat onerari administrator secundum locationes praetriorum annorum iuridice factas.
- 38 Valor pensionis annuae fundi, an possit probari attentis redditibus vicinorum pradiorum, eiusdem qualitatis?
- 39 Fructificatio agri non est uniformis.
- 40 Administrator si dum rationes redditus, exhibitis arrendamentis aliquorum annorum, non uni-

for-

- forma, & aliquorum annorum nō exhibet, qualiter sit onerandus de fructibus illorum annorum de quibus arrendamēta nō apparēt?
- 41 Inustum pretium non offerre, perinde est, ac si licitator non appareat.
- 42 Censela pro administratore, qui pradia subhastavit, & conductores non inuenit.
- 43 Conites sacrarum largitionum an per testes probare possint, qualiter in locandis regalibus, diligentiam debitam adhibuerunt?
- 44 Probationis formam specificam, si lex requirat, nullā alia prater illam fidem facit.
- 45 Probationis forma per legem requisita, non excludit aequipollentem probationem.
- 46 Probationis species, nulla exclusa à lege censetur, nisi quæ nuncupatim excluditur.
- 47 Tutor si habitauit simul cum minore in domo minoris, an pro rata sua habitationis de pensione quam ualebat domus si locaretur, sit onerandus?
- 48 Tutor habetur loco patris, & domini pupilli.
- 49 Creditor qui pecuniam amico mutuauit, si domum pignori datam habitauit, an teneatur in rationibus principali mutuatis, excomputare ualorem pensionis, quam redderet domus, si alij locata fuisset.
- 50 Habitatio domus pignoratā, est licita creditoribus.
- 51 Creditor tenetur computare in sortem fructus rei pignoratā.
- 52 Pensiones pradiorum, quarum nondum dies uenerit fructus civiles reputantur.
- 53 Fructus rei feudalis frequentissime sunt eiusdem estimationis, cuius sunt ipsa seruitia (à feudatario domino feudū) debita.
- 54 Fructus rei feudalis domino pignoratā, si excedunt seruitij debiti metam, excessus est excomputandus ex sorte mutuata.

CAPVT XVI.

De fructibus pradiorum, qualiter sit onerandus administrator.

- 1 **N**otissimum est iuris institutū quod quilibet administrator fructuum per negligentiam non preceptorū in rationibus onerari debeat, in l. si sine herede §. modestinus ff. de adm. tut. tenetque Soc. senior cons. 29. n. 7. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 209. n. 32. & 33. Et ideo opere preceptum erit, si hoc loco qualiter administrator in locationibus,

sive venditionibus faciendis de rebus suorum principalium se habere debeat aliqua non spernenda collegerimus. Et in primis dicendum erit, quod ad hoc, ut administrator recte, & sub bona fide administrasse dicatur, dupliciter circa pradia arbitrari poterit. Potest namque vel pradia ipsa minoris colere administrator, ut in l. 15. tit. 16. p. 6. uel ea debitis subhastationibus (cōgruo loco, & tempore factis) alijs locare, & ideo prius despiciendum erit, quæ dicantur legitime solemnitates in locationibus adhibendæ.

- 2 Et in primis presumendum erit, quod solemnitates de iure in venditionibus requisitæ, regulariter in locationibus faciendis et si ab administratore cum libera fiant interuenire debent, quia neque his iuris solemnitates remissæ censentur, ut notat Burg. de paz. in l. 3. Tauri, n. 303. Valet namque argumētum de venditionibus ad locationes, ut in l. si in fi. C. de contrah. empt. Et ita tenet Fabian. de Monte in tract. de empt. & vend. 2. q. principali. n. 30. vol. 1. Rip. de peste. n. 34. Auil. in c. pitor. c. 33. ver. a menos costa, n. 5. Et in proposito dixit Plot. in tract. de in litem iuran. §. 4. n. 82. in parua impressione & in magna, n. 203. quod statutum in venditione habeat locum in locatione, & est quod si essemus in exorbitantibus, & correctorijs. Et licet gl. in l. loca oīa C. de locat. præd. ciuil. hoc locum habere dicat in locationibus perpetuis, quæ vere alienationis instar habent, idque voluerit Bald. in c. 1. §. donare de alienatione feudi. Bertac. in tract. de episcopis. 4. p. n. 181. vol. 4. Iodoc. Damand. in tract. de subhastatio. c. 3. n. 33. tñ subhastationum solemnitas non solum in perpetuis, uerum & in temporalibus locationibus (ab administratore faciendis) interuenire debet. Quinimo & per forma necessaria, & substantiali requiritur. Subhastationibus namque interuenientibus, omnis querendi causa tollitur, ut in l. 1. C. de prædijis decur. l. 10. Ang. in repeti. l. sciendū. col. 2. ff. de uerb. Auend. de exequend. man. 2. p. c. 12. n. 1. Octa. Osasus, dec. 109. n. 3. Ideoque in casu, quo tutor, uel alius administrator plus uelit pradia locare, quā colere, non aliter, quā precedentibus subhastationibus locationes facere debet, alias de eo, quod preceptum potuit, oneratur, ut in d. S. Modestinus. Et ita intelligenda est sententia Grego. in l. 2. tit. 13. p. 5. gl. uerbo.

Q Ef

Esquilme. Quatenus dicit quod creditor, q non locauit fundū pignoratū, cū potuit, tenet de picipiendis. Debet enim locationem facere cum debitis subhastationibus, alias locatio (forte) nulla esset iudicanda, qā necessariorum omisso vitiat dispositione, ex
6 tex. in l. testamentum C. d. testa. & ibi Alex. Plot. ubi sup. §. 5. sub n. 3. vbi dicit, q p Rētores, & Prælatos Ecclesiarū, & aliorū priorū locorū, minus solēniter locātes bona suarū Ecclesiarū, iurū in litem deferri dēt. Et hanc sniam esse regulariter verā, firmavit Vinc. Carro. in tract. de locato sit. de adm. sus. q. 3. f. 14. col. 3.

Quinimo, & p̄dicti administratores (ad hoc vt res vendēdæ iusto p̄tio licitē) pri^o eas æstimare facient, p peritos, & expertos, scilicet domos p Carpentarios, siue fabros lignarios, vestimenta p sartores, vasa argētea & aurea, p aurifices, & sic de singulis. Ex doctrina Paul. in l. si quis C. de resc. vend. quem refert & sequit Damaud. in tract. de subhastationibus, c. 3. n. 11. cum tribus seqq. Ex hac namq. taxatione oīs suspicionis, & fraudis via pcludit, recteq. administrasse psumit, cum non ex suo capite, sed ex peritorum taxatione, vel uēdiderit, vel locauerit, alias. n. facillime colludi posset cū emptoribus, & locatoribus in maximū dānū & detrimentū dñorum. Et hanc praxim (ad obuiandū oī malitiæ, & suspicioni fraudis) seruata vidi per peritos aduocatos, qui ita
8 consuluerunt.

Sed modo poterit dubitari, per quod temporis spacium, ista bona vendenda, vel locanda (per administratores) debeant subhastari, & praconizari. Et habito pstanti quod disposita in vendōnibus habēt ēt locum in locationibus (ut supra proxime resulimus) dicendū erit quod licet in vendendis, vel locādis rebus priuatorū, nullibi sit data forma pconiorū, nec assignatū tps ad licitandū, tñ hoc arbitrio iudicis est faciendū, ut tenuit Bar. in l. licitatio n. 1. ff. de publ. & vectigal. Plat. in l. si tempora n. 1. C. de fide instr. & iure hāta Fisco. lib. 10. Capyc. dec. 36. quos & alios refert Meno. n. 2. loco sup. cit.

9 In vendōnibus tñ p̄diorum Ecclesiæ, vel in ipsorū locationibus, p tps viginti dierū (ad minus) pconia sunt p̄standa, ut in auth.

hoc ius porrectum C. de sacros. eccl. Anend. de exeq. mand. 2. p. c. 12. n. 2. Et quod eadem subhastationū solēnitas, debeat seruari in locationibus rerū hospitalis, uel alterius loci pij, q̄ seruat in locatione rerum Ecclesiæ, tradit Bal. in d. auth. hoc ius porrectum, n. 2. Anch. in clem. quia contingit, col. 5. de religio. domi. vers. colligi & aliud, Corn. consil. 206. Quod tñ (fm illos) intelligendū erit, in bonis hospitalis actu hospita litatē exercentis, non uero in bonis priuati hospitalis alicui^o confraternitatis, vt tenuit Philipp. Portius lib. 5. concl. c. 9. vbi refert Ruy. cons. 126. col. 4. vol. 1. dicente, quod fauorabilior sit cā hospitalis, quam causa Ecclesiarum, quod an sit verum, nostri instituti non est.

Contrariā tñ sniam, quod idem sit dicendū in locatione, & vendōne bonorum cuiuscumq. hospitalis priuati, tenuit Abb. cons. 104. n. fi. vol. 1. dum æquiparat hęc hospitalia priuata pupillis, & ecclesijs, in vers. venio ad tertium. Et idem uoluit Anch. cons. 274. n. 1. Soc. cons. 181. col. 1. vers. circa primā Ang. in auth. de aliena. emphyteusi. §. si vero qualibet. Et magis in terminis Barbat. in c. nulli n. 5. de rebus ecclesia. Et hęc opinio magis arridet, eo, quod bona cuiuscūq. hospitalis (ēt si actu hospitalitatē non exerceat) destinata sunt ad hospitū pauperū, siue miserabiliū psonarum. Hoc tñ verū intelligo, qñ ageret de alienādīs bonis dotalibus hospitalis, nō uero qñ venderent bona aliunde q̄sita, uel ex legatis pijs obuientia, uel ubi hospitale successit in bonis alicuius in eo ab intestato morientis. Quo casu hospitale pauperi succedit, ut uoluit Bal. in l. si qua illa. Aris C. ad Orphitianum Vinc. de Prang. decis. 198. n. 1. Et hęc limitationē signauit Laur. de Rodul. in c. sine exceptione 19. q. 12. Fely. in c. de quarta col. 3. de praeser. vbi tenent, q
11 licentia data p ep̄m, ad vendendum bona t̄palia hospitalis, non referē ad dotē, seu bona dotalia ipsius hospitalis. Ego tñ in pposito dicendū cenſeo, quod vbi vident bona hospitali aliunde q̄sita, terminus pconiorū, & subhastationū sit iudici arbitrius, cū in hoc nō habeamus peculiare dispositionē, q̄ aliter statuatur. Et ita tenet Philip. Port. lib. 5. con. cl. c. 8. vers. tenendo illam.

Limita tñ p̄dicta, qñ hospitale h̄ret clauſu-

fulā foundationis, qua cautū esset, ut nihil p-
prij possidere posset, sed liceret oīa vendere,
quia hoc casu solēnitates supradictæ nō re-
quirunt, *ut in terminis tenet Laur. de Rodul.*
ubi sup. q. 2. & eum sequitur Port. loco sup. cit.
vers. summa etiam.

In locationibus vero rerū publicarū, sub-
13 hastationes sunt ad minus faciendæ p tps
viginti dierū, vt voluit gl. in d. l. loca oīa gl. et
14 in l. 1. verbo praestita a lege. C. de vend. reb. civi.
Menoc. lib. 2. de arbit. c. 129. n. 3. vbi in distra-
ctione bonorū ecclesiæ, fisci, & reipublicæ, 18
licitationē p spatium viginti dierū faciendā
esse pfitet. Quod tñ intelligo verū, nisi con-
suetudine, vel statuto ali^o min^o tps his sub-
hastationibus esset pstitutum. Et ita voluit
Fab. de Monte in loco s. cit. nu. 89. Iodoc.
Damaud. in tract. de subhastat. c. 3. n. 3. & in
pposito resolutiue dico, quod in vendōnib.
& locationibus bonorum ecclesiæ, fisci, uel
25 Reipublicæ, ad minus, debeat fieri subha-
statio, p tps viginti dierum, & quod ex cā
possit iudex subhastationes progare vsq. ad
annum, si ei visum fuerit expedire, vt voluit
Bart. in l. si ipa C. de fid. instr. Bal. in l. ordo. C.
de execu. rei iud. & eos refert, & sequitur Fab.
de Monte ubi sup. & quod ex iudicis pendeat
arbitrio, tenet Auend. d. c. 12. n. 2. vbi alios
plures pro hac sententia refert.

26 Rursus in locationibus regalium reddituum,
subhastationibus tps nōdum est assignatū,
sed hoc arbitrio comitū sacrarū largitionū
vulgo (Contadores mayores) relinquit, vt
euidēter patet ex tex. l. 2. tit. 1. l. 9. recop.
ibi, que sean arrendadas por granado, o por me-
nudo en aquella manera que entendieren nue-
stros Contadores, que mas puedan valer y ren-
dir. Ecce igitur qualiter modus locandi arbi-
trio calculatorū relinquit, & rursus hoc tex.
l. sequenti manifestius apparet, quatenus di-
cit, que dentro de quarenta dias primeros si-
guientes despues de que fueren puestas en pre-
tio las tengan rematadas, nulla facta mentio-
ne subhastationum.

17 Aduertendum tñ est, quod licet de iure
cōi subhastationes (q̄ vendōni rerū immobi-
lium minorū pcedere debeant) faciendæ erāt
p tps viginti dierum, ut tradit Rol. conf. 33.
n. 4. Damaud. de subhastationibus c. 2. n. 2. Me-
noe. lib. 2. de arbit. casu 129. n. 3. partito tñ iu-

re aliter est pstitutum in lib. 60. tit. 18. p. 3.
ibi Andando la cosa en almoneda publicamen-
te treynta dias. Cuius legis conclusionē ē
ad vendōnes immobilium, q̄ fiunt p adim-
plenda testatoris voluntate, ad distribuendū
prium inter pauperes extendere poterimus,
cū bona pauperū, & minorū æquiparent,
in l. orphanotrophos C. de epi. & cler. & in au-
th. hoc ius porrectū C. de sacros. eccl. tenet Bar.
in l. alio. n. 21. ff. de alim. & cib. leg. Vbi
pulchrū uel bñ adiecit, dicēs, quod ex pte
vendendi data executori p testatorē, nunq̄
18 censet sublata subhastationū solēnitas arg.
tex. in l. si quando C. de inoff. testa. vbi cauēt
q̄ si Imperator cōcessit militi licentiā, vt li-
bere posset testari, intelligit iuris solēnitate
seruata. Quam sniam firmavit Damaud.
ubi sup. c. 3. n. 30. Et hæc snia verissima est,
quidquid in prium uoluerit Bald. conf. 287
n. 4. dicens, q̄ qñ executor habuit pmissionē
a testatore, ad uendendū sua bona, non fit
necessaria subhastatio. Hoc enim falsum re-
puto, nisi adijceret, quod vēdere posset cum
bannimento, vel sine, ut aduertit Bart. loco
proxime cit. & ita tenet Surd. dec. 77. n. 4. Se-
cundo hanc Baldi sniam uerā intelligo, ubi
tutor uel curator pdenatus esset ad traden-
dum rē minoris, q̄ hoc casu nō esset neces-
saria subhastatio, & aliæ solēnitates, de q-
bus supra ex Surd. conf. 30. n. 1. per tex. in l.
3. S. item quari. & S. sequenti ff. de reb. eo-
rum, ubi optima in pposito adducit. Intel-
ligi ēt, quod licet leges supradictæ de subha-
stationibus voce pconia faciendis loquant,
tñ i locis, & oppidis, in qbus nō est pco, suf-
ficeret, quod uenditiones, uel locationes p-
cedentibus schedulis in locis publicis appo-
sitis fierent. Ista nāq. solemnitas edicti, vel
20 schedulæ æquipollet voci pconis, ubi alias
res erat pconizanda, vt refert Plat. in l. loca
oīa C. de locan. p dqs, Fiscal. lib. 11. quem refert
& sequitur Auend. de exeq. mand. c. 12. n. 2. in
fi. Plot. in l. si quando S. 5. n. 3. c. unde ui in par-
ua impressione. Quinimo si p̄suetum esset, ut
21 ad sonum tubæ, uel cāpanarum uendōnes,
uel locationes publicarent, hanc obseruare
cōsuetudinē sufficeret, ut uoluit Bar. in l. 1.
C. de pascuis publ. lib. 10. Bal. in Rub. de resc.
vend. Auend. ubi sup. n. 3. Damaud. d. c. 3. n. 2
22 Sufficit nāque, si forma p̄sueti seruet. Qui-

nimo vsum, stylū, & p̄suetudinē in similib⁹
vendōnibus, & locationibus p̄suetā seruādā
fore testat̄ Damaude. *ubi sup. c. 2. n. 3. & 6.*
ubi dicit, q̄ si vsum, stylus, uel p̄suetudo cōis
nō seruaret̄, p̄ctus esset nullus, & locatores,
uel conductores ad restōnē rei locarē, cum
fructibus p̄ceptis, & ēt p̄cipiendis possent
cōdēnari, atq. *tex. in l. 1. C. de fide instr. & iu-
re h̄stia, Fiscal. lib. 10. & ita tenet Damaud.*
ubi sup. Plot. in d. l. si quando n. 220. in magna
24 impressione, ubi dicit, q̄ aduersus uendētes,
24 & ementes res minorū absq. debitis solēni-
tatibus, iurū in litē deferri p̄t. Neq. mirū,
q̄ ēt aduersus emptores, & locatores p̄dictū
affectōnis iurū p̄stetur, q̄ t̄a emptores,
q̄ locatores in mala fide esse censent, vt in l.
quēad modū, C. de agri. & censu. lib. 10. ibi.
Malefidei namq. possessorē esse, nullus am-
bigit, q̄ aliqd̄ p̄ legū iterdicta mercatur. Et
ita est intelligēda sn̄a Socy. conf. 22. in fi.
vol. 1. Couar. lib. 1. var. c. 3. n. 6. in fi. quate-
nus dicit, quod rescisso p̄ctu alienationis rei
minoris, eo quod fuerit facta absq. iuris so-
lēnitae, fructus uniuersī minori debent re-
stitui, si non cōstituerit, emptorē bona fide
25 emisse. Quæ bona fides nullaten⁹ adesse p̄t,
ubi solemnitas iuris, alias p̄suetā nō fuit ser-
uata, ut in l. iuuemus. S. sane. C. de sacros. eccl.
& ibi nosant Bart. & Bal. Alueric. Balb. ēs in
autb. resq. C. eo. tit. Et p̄ supradicta sn̄a fa-
26 cit, quia oīa iura venditores iniquos puniē-
tia, p̄ emptores ēt locū habēt, ubi in utraq.
adfuit dolus, uel fraus, uel militaret eadē rō,
vt tenuit Bar. & Io. de Plat. in l. 1. C. de en-
presis. Et hęc sn̄a cōis locū hēt, ēt ubi à lege
de emptore, uel cōductore nulla mentio fa-
cta fuisset, ut tenet Euerar. loco 76. & facit
textus in extrauag. ambrosiose, vers. & tam qui
alienat, sub tit. & Rubr. de reb. eccl. non alien.
Vbi Paulus Venetus, nō solū excōicat ad-
ministratorem, q̄ locauit res Ecclesiæ ultra
triennū, sed ēt cōductorē. Concludo ergo,
quod aduersus tales emptores, & cōducto-
res, q̄ forma à lege, vel statuto, siue p̄suetudi-
ne cōstituta nō seruata emerunt, uel eodem
mō cōduxerunt, ac p̄ venditores, & locato-
res p̄ minores, adultos, ecclesias, uel res pu-
blicas, uel similes, poterit in litē iurari, & ex
eorū iurō p̄babitur fructus, dāna, & inte-
resse, ubi alias p̄batio eorum difficilis esset.

Quod tñ limitat̄ Plot. *ubi sup. n. 204.* nisi
emptor, uel locator esset miles, rusticus, uel
alia similis p̄sona, in qua iuris ignorantia
tolerat̄ alias minoris bona empta sine solē-
nitatibus, restituunt̄ cum fructibus, non so-
lum à primo, sed ēt à secundo emptore, vt
tenet Surd. *conf. 115. n. fi. quem vide per tot.*
27 Aduertendū tñ erit, quod licet aduersus ta-
les emptores, uel cōductores agi possit p̄ fru-
ctibus, damnis, uel interesse, tñ priuserunt
discutienda bona venditorū, uel locatorū, q̄
absq. debita solēnitate alienauerunt, uel lo-
cauerunt, vt in terminis tenuit Paul. Ca-
strenf. in l. si pradium, C. de procur. loquendo
in executore testī, qui omīssa iuris solēnita-
te bona defuncti alienauit. Deinde pueniē-
dum erit ad bona emptorū, uel conductorū.

Quæ aut̄ dicta sunt de subhastationibus
28 in vendōnibus faciendis p̄ administratores,
intellige vera esse, ubi immobilia vendunt̄,
si vero q̄ t̄pe cōsumunt̄, vendant̄, veluti vi-
num, triticū, oleū, caseū, & similia, tali casu
subhastationis necessariæ nō essent, Bald. in
lib. 1. n. 5. C. si p̄ publicenſita. Grego. in l. 60.
verbo. En almoneda. tit. 18. p. 2. & in l. 52. tit.
5. p. 5. verbo, en almoneda. Iodo. Damaud. f. d.
tract. de subhastatione. c. 2. n. 7. quorū sn̄am
ego verā intelligo, qñ certū p̄tium talibus vi-
ctualibus venditis esset cōstitutū, vt voluit
gl. in l. 2. verbo iudicis in fi. C. de rese. vend.
Cæterum si venderent̄ res mobiles, in qui-
bus p̄stiteret affectio, ueluti si venderent̄ va-
sa aurea, uel argentea, vestes serice, uel deau-
ratæ, uel aliæ res, q̄bus p̄tium certum p̄stiru-
tū nō esset, tali casu subhastationes, & p̄co-
nia necessario p̄cedere deberent alias aduer-
sus administratorem in litem iurari posset,
vt voluit Damaud. d. c. 2. n. 8.

Cum aut̄ ad vēditiones rerū immobiliū
minorum, & similiū accesserimus, breuiter
videamus, qd̄ facere debeat administrator,
vt de dāno ex vendōnibus resultante nō ar-
guaſ. Et in p̄posito Math. de Affl. dec. 249
tenet, quod ad hoc, vt rei immobilis aliena-
tio valeat, & iudice facta dicat̄, necessario
oīa requisita p̄cedere debent. Primum, qd̄
existat cū virens alienand. vt in l. ob as alie-
num C. de prad. mino. & in l. magis p̄uso. S. non
passim. ff. de rebus eorum. Secundū, quod de-
bitū pupilli, uel minoris, non valeat ex p̄rio
re.

rerum mobiliū solui, *ut in d. S. non passim, & S. imprimis eiusdem legis.* Tertium, quod liqueat iudici non esse bona mobilia p̄ discus-
sionem bonorū, put in dictis iuribus cauef.
Quartū, ut pro paruulo debito non vēdantē
res, magni valoris, *ut in d. S. non passim.*
Quintum, quod vendat res minus dānosa.
Sextum, quod interueniat autoritas tuto-
ris, uel curatoris, *ut in l. neque, & in l. cum
qui. C. de autho. iuro.* Et adde, quod ad hoc,
ut eius auctoritas p̄sit, dēt cōstare de tutela,
ut voluit Bart. in l. legitimis. C. de legi. tuto.
Cuius sn̄ia hodie est canonizata p̄ text. in
*l. 66. tit. 18. p. 3. ibi. E sobre todo deue dezir en
fin de la carta. Como el juzgador vista la car-
ta en que fuera este a tal dado por guardador
del huerfano &c.* Alienatio enim aliter fa-
cta non substatetur ēt si decretū & cursus
p̄pis interuenerit, *Ans. Gabriel. cons. 36. n. 27
quem refert & sequitur Surd. decis. 231. n. 10
omnino in proposito videndus.* Et in hoc addit
Affl. quod ēt tutor dēt simul cum tutela,
vel cura exhibere iudici inuētariū, quod cre-
do verū, ad hoc, ut pateat, an sint bona mo-
bilia, vel immobilia, q̄ cū minori incōmodo
uendi possint. Septimum, quod post supra-
dicta decretū iudicis subsequatur. Octauū,
& vltimum requisitum formale arbitratur,
quod post interpositionē decreti sequantur
substationes, q̄ hodie debent dari p̄ tps
triginta dierū ad minus, *in d. l. partita, ibi,
Andando la cosa en almaneda publicamente
treynsa dias,* & (Affl. nō relato) eadē octo,
re requisita in p̄dictis uendōnibus p̄cedere
debere, firmavit Damaud. *in tract. de ius. c.
2. n. 10. quinimo, & ibi, n. 11.* alia tria addit
requisita de substantia vendōnis, s. quod in-
terueniat iudicis subscriptio, *ut in l. 2. C. de
assefor.* & quod iudicis interlocutoria p̄ce-
dat, p̄ q̄ mobili non stare declaretur, ex do-
ctr. Ang. *in auth. de ecclesiasticarum rerū alie.*
ac rursus plentiam tutoris, uel curatoris ex-
poscit. Quibus ego addo alia, q̄ ex d. l. parti-
tæ colliguntur. s. quod ad hoc, ut similes
uendō rite, & recte, & sine collusionis, vel
ludificationis fraude fiat, si res uendatur p̄
soluendis debitis pupilli, uel p̄ris eius, corā
iudice debeat legitime cōstare de debito p̄
publicū instrum, ut in d. l. part. ibi. *Delande
de tal juzgador mostro, como este huerfano de-*

*uia tantos maravedis a fulano, assi como pare-
cio por una carta publica fecha por mano de tal
escriuano.* Præterea requiritur quod urgeat
creditor, qui debitum petat, *ut in d. S. non
passim ibi modo si creditor urgeat, & in d. l. par-
tita, o por que gela demandaua muy affincada-
mente.* Et licet, in d. l. partita p̄ forma huius
uenditionis prædicta non uideantur appo-
sita, tñ ad hoc, ut tam emptores, q̄ uendito-
res securi esse possint, & uendō non rescin-
datur quocūq. tpe, id facere debent, ut sint
securi, & de dolo non arguantur, ex uerbis
d. l. ibi. *Porque el comprador pueda ser seguro
de lo que comprare, si el guardador del huerfa-
no seguarde de y erro.* Et ex defectu p̄dictorū
ego multoties impugnaui uenditiones de
rebus minorum factas, & in hac regali Can-
cellaria obtinui.

Aduertendum tñ in proposito, quod ubi
decretū iudicis constat interuēnisse in uen-
dōne rei minoris, oēm solemnitatē p̄cessisse
est p̄sumendum, nisi pupillus, uel ēt minor
maior factus ostendat iudici fuisse obreptū,
uel falsis ex causis, & allegationibus fuisse
circumuentū, *ut in l. 1. ff. de rebus eorum ibi,
manente pupillo actione, si postea potuerit pro-
bare, obreptum esse pratori.* Quam sn̄iam te-
nent plures relati à Gregor. Lupo in d. l. par-
tita verbo, *dio su otorgamiento,* quod tu intel-
lige uerū, qñ decretum fuit iuridica forma
interpositum, utpote q̄a de hoc solum ta-
bellio in instrō fidē facit, dicēs, quod iudex
uidit instrum debiti, & tutelæ, ut in d. l. 60.
ibi. *E sobre todo deue dezir en fin de la carta
como el iuez vista la carta, en que fuera este a
tal dado por guardador del huerfano, e osro si
la del dendo que deuia, a todas estas cosas dio
su otorgamiento.* Et ideo cautus dēt else ad-
uocatus super similib⁹ emptionibus, & uen-
dōnibus consultus, ut clientulo consulat, ne
alias res minorum immobiles comparatur,
quam præcedentibus p̄dictis requisitis, q̄a
alias facillime uenditio impugnari posset.

Ex quibus apparet, opinionē Fulgos. &
Ang. *l. non solum ff. de petito. heredi.* & Ripa
in *l. quo minus n. 126. ff. de flumi.* tanq̄ nimis
periculosam post terga reiiciendā fore, qua-
tenus existimant, quod tutor p̄t alienare si-
ne decreto molēdina, & alia bona minoris,
q̄ sita sunt iuxta flumen, q̄ ob aquarū impe-
rum

tum sunt in periculo totalis destructionis, quā etiā tenuit Tiraq. de retract. Lignag. §. 1. gl. 7. Palat. Rub. in rubr. C. p. vestras, §. 16. nu. 4. minime enim talis uendō sustine-
ri posset, absq. iudicis decreto, ex d. l. parti-
tæ. & ideo illam eleganter suo more impu-
gnauit subtilis Pinelus in l. 1. 3. p. n. 28. C.
de resc. nend. Tu illum vide q. argute, &
erudite loquit. Si tñ videre volueritis formā
alienationis rei ecclesiæ, consule Rebuff. in
suo tractello *de aliene rerum eccl. ubi late &*
Ioseph. Ludo. dec. 83. à n. 15. Surd. in tract. de
alim. 8. priuile. 45. n. 4. f. 299. vbi eleganter di-
stinguit sit periculum in mora vel nō sit.

32 An autem tutor, vel p̄latus ecclesiæ, pos-
sint sine decreto demittere rē cēsualē mino-
riori, uel ecclesiæ inutile, vtpote quia tñ,
quātum ex ea p̄cipiebat, quotānis tñ in cē-
su p̄ ea soluebat. Vide Affl. dec. 87. n. 3. &
Vinc. de Franq. q. hoc late disputauit dec.
35. n. 8. ubi concludit alienationē hanc etiā
quantūcumq. rei inutilis minori, non aliter
quā decreto p̄toris interueniente p̄ admini-
stratores alienari posse, alias q. eā cōpara-
uit, cum fructibus restituere teneatur.

Sed in p̄posito, pone, quod administra-
tor alienauit fundum minoris absq. debita
solēnitate, & emptor, q. in eo meliorationes
fecit (vt q. erat vinea, & illā renouauit, hor-
tus, & illū supplātauit, siue domus, & illam
melius fabricauit) p̄demnatus est ad ipsius
rei restōnē cum fructibus, dubitat modo,
an iste emptor meliorationes cum fructibus
p̄ceptis ex ipsa re cōpensare, & computare
debeat? In qua difficultate distinguendū v̄
inter emptorē bonæ, vel malæ fidei. Et pri-
mo casu, fructus ex meliorationibus à bonæ
fidei emptore p̄cepti, non debent cum me-
liorationibus cōpēlari. Et rō est, q. iniquū
est, vt q. fructus ex p̄prijs melioramentis,
& sic ex p̄pria industria q̄sitos, in eo, quod
sibi p̄ melioramentis est soluendū cōputet,
& p̄p̄et, cum meliorationes iure p̄prio,
& fructus iure dñi (non solius possessionis)
ad meliorantē ptineant, vt tenuit Affl. dec.
87. n. 7. & fm hanc opinionē pluries iudi-
catū vidisse in Lusitano Senatu, tenet Al-
uar. Bacz. de iure emphy. q. 25. n. 26. semel-
que in hoc Pinciano Senatu p̄ hac snia iu-
dicatū testat̄ ē Io. Garc. de exp̄sis §. c. 22. n.

54. circa fi. Et hanc sniam tenuit ē Capyc.
dec. 93. n. 10. Couar. lib. 1. uariarum c. 8. n. 4.
consuet. Parsien. §. 22. nu. 49. licet obscu-
re loquatur.

Secundo vero casu, s. qñ fuit in mala fi-
de emendo, vel meliorando, a tpe, quo fuit
in mala fide (quod est a tpe litis p̄testatæ,
vel interpellationis iudicialis) vt per gl. in l.
quasitum §. cum homo ff. de leg. 1. fructus a se
p̄ceptos suos non facit, & sic cū melioratio-
nibus debent cōputari, & cōpensari. Quam
sniam tenuit Accurs. in l. cerium, verbo potue-
runt ff. de rei uend. Et cum ibi sequuntur Ang.
& Fulgos. Romanas singu. 333. gl. ē in l. quod
si artificem, verbo compensari ff. eo. Et ita di-
stinguendum putat Aluar. Bacz. ubi §. n. 26

34 In hac tñ difficultate Io. Garc. ubi sup. n.
54. in finalibus verbis, ab opinione Didaci
de Couar. & Aluari Velaf. discedit, & aliter
horum fructuū p̄putatione faciendā existi-
mat, dicens, duplex tps considerādū esse, s.
bonæ & malæ fidei, hoc est, ante, & post li-
tis p̄testationē, & quod vtriusq. tps tam bo-
næ, q. malæ fidei emptor fructus suoru me-
liorationū p̄cipuos habeat, ac itidē fructus
ipsius rei ante litē cōtestatā, & eos tñ resti-
tuere debere, quos post litē p̄testatam ex re
empta p̄cepit, & ita p̄pensationem meliora-
tionū solum cū fructibus rei ipsius) fm an-
tiquū statum) faciendā fore quos ēt aliās li-
te nō contestata faciebat suos; & hoc repu-
tat notabile quotidianum, & vtile, & certe
eius opinio v̄ æquissima, iurique, & rōni p̄-
sentanea, cum non sit æquū, alterum cū al-
terius iactura locupletari, vt in l. nam hoc na-
tura ff. de cond. indeb.

Rursus in p̄posito dubitatur, qualiter in-
ter sit faciendā computatio, ubi administrator,
qui reddit rationem fructuum, h̄s scriptum in
libro rationum. Tali anno collegi tantum, ex ta-
li locatione, & ex tali tantum, &c. non tamen
apparet, quod ad locandū, vel p̄conia, vel sche-
dulas in locis publicis dedit, vel apposuit, prout
ex pacto, vel ex lege tenebatur, apparet tamen,
q. prateritis annis multo plus pradia sup. di. (li-
cet diuersimode) fuerunt locata, p̄cedentibus
subhastationibus. Et dicendū v̄, quod libro
talis administratoris) ēt vbi dicit. quod p̄-
cesserūt subhastationes, & locatio facta fuit
p̄ tāto) credendū non sit, nisi aliter de dictis
sub-

subhastationibus constet, quia cum subhastationes in facto consistant, non presumunt, nisi probentur, arg. text. in l. in bello S. facta ff. de cap. & poss. reuer. cū liber rōnis p ipso administratore nō pbet, nisi pcedētib. alijs adminiculis, ut tenes Abb. in c. 2. n. 10. de fi. inst. & plures relati a Meno. li. 2. de arb. casu 92. n. 1. Et in pposito dixit Damaud. in tracta. de subhast. c. 5. n. 19. subhastationē non pbari, ēt si instro vendōnis, vel locationis fiat mentio subhastationū, cum nō possint oēs subhastationes necessariē fieri tpe cōsecutionis instri, & p hac snia adducit gl. in l. 1. C. de fide instri. & iure hasta fiscal. lib. 10. qui meo iudicio trium dicit, Accurs. inquam (quē sequit Bar. ibi) solum hoc phtet, videlicet, quod qñ scriptura dicit, solemnitates interuenisse, ei stare debemus, donec trium pbet, quod ēt p pbari p obliquū. Ego tñ intelligo, quod ad pbatōnē talium subhastationū necessario requirāt pbatio, p testes de visu, & auditu simul, vel si hoc deficiat, tabellio dēt facere fidem, qualiter corā ipso pconia pceperunt diuersis diebus, & t pib², & tandē plures offerenti fuit p tanta quantitate fundus additus, quod si hoc non fieret, maxima patefieret via fraudibus.

37 Quod si non constiterit, factas fuisse locationes forma supradicta, de valore fructuū administrator onerabit, habito respectu ad locationes proximorū annorū (legitime, & cum solēnitate consueta) factas ita Bal. in l. 1. n. 16. C. de fructi. & licium expens. Bart. in l. cotem ferre. S. qui maximo n. 9. ff. de publi. & vectigal Masca. concl. 817. Et loquēdo in Rectorib. ciuitatū, q vectigalia, nō pposuerūt in seqstro (qđ vulgo dī en fi el dad) est textus optimus, in l. 1. tit. 14. lib. 9. recop. ibi, otra tanta quantia de maradis, como valio el año proximo de antes, y la mitad mas. Neq. administratori iuuaret, si locationes antiquas factas exhiberet, qbus cōstaret minori p̄tio, fundum fuisse locatū, vt voluit Bal. in l. unica n. 64. C. de sent. qua pro eo, quod interst. & in l. 1. n. 16. C. de fructi. & licium expens. Crederem tñ, quod si tāti locatus fuisset fundus in anno, quo subhastationes non fuerunt factæ, quanti solebat locari in alijs annis, in quibus factæ fuerunt, nihil ampli² sit administratori onerādū, arg. tex. in l. pra-

tor ait S. & prater ea vers. ceterum. ff. de bonis auct. iud. possiden. ibi ceterum si tantum perceptum est, quantum perciperetur, si locatus, vel distractus fructus esset nihil ei imputabit.

38 Posse ēt valor pensionis annuæ fundi pbari, attentis redditib. vicinorū pdiorū eius. dē qualitatis, vt voluit Masc. loc. sup. proxime cit. Ioseph Lud. dec. 87. licet hæc pbatio nō cōcludat p necesse, quia non bene sequit, tñ fructificauit fundus alijs annis, ergo idē in hoc anno fructificasset, si cultus, vel locatus esset, cū fructificatio agri nō sit vniformis, & hoc argō vtiq. Iac. de Aren. in l. 2. C. de resc. vend. faciet tñ qualē qualē pbatio nē, vt voluit Iacob. ubi sup. & eum sequitur Bal. ibi. n. 29. & melius in l. si fundum nu. 3. C. de rei vend. Roder. Suarez. tit. de las juras n. 19. & 21. Vnde si iudex habeat pbabiles p̄icturas, ex quib² dignosci possit, quantū fundus reddere posset, attenta terræ grassitie, vel sterilitate, quātūq. similia pdia reddiderint, poterit parti iurū in litem deferri, vsq. ad certam quantitatem suo arbitrio taxandam, vt voluit Bal. d. n. 29.

40 Vltcrius dubitat in pposito, quid si aliqs administrator longo tpe pdia rustica, & urbana domini sui administrauit, & dum domino villicationis rōnem reddit, instrumenta locationum non oīum, sed aliquorum diuersorum annorum exhibet, forte quia diligentiam ad locandum non adhibuit, sed desidiosus, & radiosus domi stetit, videndū nunc erit, qualiter debeat onerari de fructib. illorū annorū, de quibus instrum. locationū non apparet. Et breuiter, & resolutiue in pposita specie est dicendū, quod si existent instra locationū quatuor, vel sex annorū, summæ in dictis instris contentæ debent in simul coaceruari, & si sint quatuor instra, quarta pars illarū summarū coaceruatarū erit iustus ualor pensionis p quolibet anno, in quo deficiunt locationes, & hoc administratori onerabit, uel si instra sint sex annorū, coarceuabis oēs summas in illis p̄tentas, & sexta pars erit verus ualor reddituū cuiuslibet anni, & sic de singulis. Quæ snia eleganter deducitur ex textu singulari, q est Phenix in iure ipl. si fundum cū l. sequenti ff. mandati, quo cauet, quod si qs alicui mandauit, vt fundi partes quas alij locij cum eo cōes habebant, emeret, & quod tan-

tantum illi dabitur pro sua parte, quantum quilibet ex alijs partibus empti esset, si iste difformibus pretijs partes ceterorum emit, ad hoc, ut appareat, quantum ille uenditor pro sua parte habere debeat, omnes summæ maiores, & minores debeant coaceruari, ac demum si pars istius sit quarta, quarta pars pretij simul coaceruati illi debeat pro sua parte prestari, ita ut ipsa sit inter eas media, & in tribus arbitris, siue æstimatoribus discordantibus. Hanc sententiam tenuit Aiora de partitio c. 3. n. 5. idque sentit Io. Garc. de nobilis. gl. 18. n. 14. Et in hanc sane modum debet intelligi sententia Pineli in l. 2. 3. p. c. 4. n. 30. C. de resc. uend. Et ea quæ notat Padill. in l. si probaueris n. 24. C. de fideic. Et hæc erit optima computatio ad exprimendum verum valorem beneficii pro constituenda pensione. Et ita est intelligendum, quod notauit in probatione huius valoris Gomezius in reg. cancellar. de vero valore exprimen. q. 12. ibi, anno fertilis computato. Quod tu nota, quia forte alibi hæc non admodum digesta reperies.

41 Ut tamen predicta iurgia administrator fugiat cautius faciet, si talia bona locanda, pro tempore viginti dierum (ad minus) subhastare faciet, ut in d. auct. hoc ius porrectum. Quod si hoc factum 42 eto nullus licitationem fecerit, vel ita faciat, quod iustum fructuum pretium non prestet (quod idem est, ut in l. non dubium §. si. ff. de leg. 3. notat Bald. in l. 1. per text. ibi C. si in caus. iudi. & in l. si deserta. ff. si pro publ. pensita. Affl. dec. 358. n. 6. (Vinc. de Franq. decis. 81. n. 1. p. 1. co casu cautissime faciet administrator, si in calice preoniorum inferi facit pro tabellione, qualiter talia bona, tanto tempore fuerunt subhastata, & nullis, vel nihil, uel minus iusto fuit inuentum, quia ex hoc omnis suspitio fraudis submouetur. ut in terminis voluit Damaud. in tract. subhastatio. n. 33. Et hodie iure regio ita ordinatum est comitibus sacrarum largitionum (quos vulgo Contadores mayores dicimus, in l. 24. tit. 11. lib. 9. recop. ibi. Y si uuiere algunas rentas que no se arrendaren en el dicho termino que se ponga en la dicha copia como fueren pregonadas, y no se halla quien las arrendasse.

43 Sed modo in specie d. l. regie dubitat, an si in dicta copia fides preconiorum apposta non fuerit, isti calculatores, seu regij administratores, per testes probare possint, qualiter res gestæ fuerint illo modo. Et dicendum verum, quod predicti

44 etiam forma non seruata aliter probari non possit, & incidant administratores in penis, de quibus ibi, quod probatur, quia quoniam lex aliquam specialem formam probationis requirit, nulla alia preter illa fidem facit gl. cõter recepta in c. 1. §. postquam, verbo in scriptis de censibus lib. 6. & ita tenet Bald. conf. 220. Hippol. de Mars. in rub. de probat. n. 23. Bal. in l. contrahitur ff. de pign. & plures pro hac sententia adducit Masc. de proba. concl. 1394. n. 2. Quod maxime locum habet, si actum esset inter partes, ut de omnibus se gestis, pro vera testimonia tabellionis probaretur, ut uoluit Matth. de Affl. in pludijs probationum Sicilie, q. 9. ad fi. Auend. de exseq. mand. 2. p. c. 29. n. 6. Masc. concl. 1329. n. 14. sequen. Bal. in l. testium, n. 2. C. de testibus, ubi dicit, quod licet duo testes regulariter in quolibet negotio sufficiant, ad faciendam plenam probationem, ut in l. ubi numerus, ff. de testibus, tamen si cõuentum sit inter partes, ut non possit aliquid probari, nisi ex depositionibus quinque testium, vel alio quouis genere probationis, probatio aliter facta, non releuat probationem, quia preteritus ex conuentione partium legem accipiunt, ut in l. contractus, ff. de reg. iur. Et hanc sententiam tenet etiam Surd. conf. 54. n. 14.

45 Contraria tamen sententia, imo quod et si lex inducat certam formam probatoriā in aliquo actu, adhuc aliter probari possit, manifeste probari videtur in Clem. exiui de paradiso. de verb. sign. Qua cauetur, quod licet lex inducat certam formam probatoriā in aliquo actu, non videatur excludere equipollentem formam probationis. Et ratio huius conclusionis est, quia ille modus probationis magis cõsecratus assignatus à lege gratia exempli quā ad hoc, ut alia gratia probationum excludatur, ita Bal. in l. 1. ff. de liber. & posth. Bar. in l. Gallus, §. & quid si tantum eo. tit. & in d. l. 1. facit pro hac conclusione text. in l. 1. C. quorum bonorum, ubi licet illa lex inducat certam formam probatoriā filiationis, tamen non excludit aliam æquipollentem, quā subiecta materia admittere potest. Ita Dec. conf. 11. n. 19. & cum refert, & sequitur pro hac opinione Io. Garc. de nobilis. gl. 8. n. 35. Boer. q. 37. n. 5. ubi dicit, quod si lex vel statutum faciat mentionem alicuius probationis, utpote per instrumentum, ex quo loquitur permissiue, non excludit probationem per testes, & cum refert, & sequitur Aluar. Velasc. de iure emphit. q. 7. n. 18.

vbi

vbi dicit, qd ad hoc, vt alia probatio non admittat, dēt lex loqui negatiue, dicendo qd alia probatio non ualeat, qd alias nulla probationum species similis exclusa censet, nisi qd a lege reperit nuncupatim exclusa, idque notat Beroius q. 37. n. 6. Et rō est, quia iudex non dēt applicare aīum suum ad vnā tm speciem probationis, vt in l. 3. S. eiusdem. Et in l. ob carmen ff. de testibus. idem Baer. q. 90. n. 2. Auend. vbi sup.

Ego tñ in tanta doctorū varietate, pdictas opiniones sedere distinctionis cōciliari posse existimo, hoc videlicet mō, vt prima opinio negatiua locū habeat, vbi inter partes hoc actū esset, ut tali forma actus administrationis probari deberent, qd hoc casu censet data forma probatoria, a qua nō erit recedendum, maxime ubi tale pactū esset iuratum, vt tenet Surd. conf. 134. n. 1. qd forte alias partes pactum non celebraret, & qd inter partes ita conuentū, hēt uim legis, & formę substantialis, vt in l. contractus de regul. iur. Secunda vero affirmatiua locum habeat, vbi modus probationis adiectus fuisset a lege, quo casu, nisi pdictionē taxatiuā loquat non censet alia probationum genera equipollentia excludere. Et ita in casu d. legis regię dicendum cenfeo, quod si administrator aliter pdictas diligentias probasset, omnino & a poena, & a doli suspitionis excusaretur.

47 Pone ēt, quod minor habebat domū, & tutor cum eo simul eam habitauit. Dubitat modo, an iste tutor debeat onerari de pensione illius domus saltem pro rata partis, quam ipse cum sua familia habitabit. In qua difficultate Bal. in l. 1. S. sed si minus in fi. ff. de tutel. & ratio. distrah. dicit, qd talis tutor, vel curator nō debeat onerari de aliquo, pro tali habitatione, eo qd lex psumit, tutore ideo simul cū minore habitasse, vt melius illum bonis moribus instrueret, & veluti p̄r, & Pedagogus, vt psonam, & bona ipsius melius administrasset. ita tenet Beroius in consuet. Bituricen. tit. de iure personarum, S. 11. uers. 48 Quamobrem. Quinimo, & tutor loco p̄ris, vel dñi habet. l. interdum, S. qui tutelam ibi. Quia tutor loco domini habetur. S. de furtis & in l. 5. tit. 14. p. 7. Spec. in tit. de satisfactione, uers. ac tutor, nu. 4. Maria. Soc. conf. 61. uers.

circa, col. 5. & eandem sniam tenuit Vinc. Corrot. in tract. de locato. tit. de adm. tut. q. 3. n. 47. Sed in proposito Barça de deci. tut. prest. n. 18. n. 25. quadā eleganti vti distinctione, dicens, quod si minor diues sit, & nobilis, habitatio nō pputet in decimā ipsi tutori, ex lege fori illi pstandam. Secus tñ esse, vbi alias minor esset in mediocri fortune. Ego tñ hoc de diuitijs, vel paupertate arbitrio iudicis relinquendum fore arbitror, cū paupertas, uel diuitiæ non consistant puncto indiuisibili.

49 Sed modo dubitatur. Pone quod Sempronius mutuauit Titio mille gratis pp amorem, & affectionem, quam ad ipsum habebat, deinde ex post facto iste Sempronius habitauit domum eiusdem Titij ex permissione, voluntate, siue affectione, qua inter illos erat, donec pecunia commodata ipsi redderetur. Deinde inter eos ad rationes deuenitur. & Titius desiderat, vt illi excomputentur ex sorte p̄siones domus. Dubitatur modo, an pradieta habitationis pensio, ex sorte illorum mille ducatorū, illi excomputari debeat? Et dicendū v̄r, quod nō: qd creditori licet morari in domo debitoris. l. si ex p̄tione. C. de usuris. vbi habitatio domus pignoratæ dicit creditori licita, & nō excedere legitimū modū v̄surarū. Facit pro hac snia: qd habitatio nō hēt certam quantitātē designatā p naturā, sed p industriam locatoris. Vnde quantitas incerta nō poterit cū sorte certa cōpensari, qd certi ad incertū nulla est proportio, & hoc argō vti Vic. Carroc. in tracta. de locato. tit. de creditore quest. 2. nu. 2.

Rursus pro hac sententia facit, qd nō v̄r iniquū quod si debitor vtatur pecunia sibi cōmodata, traficando, & lucrando, eodem mō, (& quasi ad antidora) creditor potiat habitatione domus illius pro qua snia est textus in c. 1. de feud. & in c. conquestus de usur. quibus statutum est, dominū directū rei feudalis, qd eam a vassallo in pignus accipit, iuste posse fructū pignoris p̄cipuos h̄re.

51 Contraria tñ snia, verior, & securior, ac itidem probabilior, est, (scilicet) vt ex sorte illorum mille ducatorū pensiones domus excōputare debeat Sēpronius. Primo, ex regula l. 1. & 2. C. de pign. actio. vbi creditor tenet p̄putare in sorte fructus, quos ex re debito-

R bito-

52 bitoris percepit. Cū habitās domū alterius, fructus ciuiles ex ea percipere dicat, *ut in l. si is, qui bona S. si Antiphona. ff. de pignō. & in l. apud Iulian. S. 1. ff. de legat. 1. & in l. pradio- rum ff. de usur. Cassan. in consuet. Rurgund. rubric. 4. S. 17. verbo, Efaire. n. 14. Baez. loco sup. proxime cit. n. 25. Bald. in c. 1. in si principi- py, de pace tenenda.* Vbi dicit, q̄ pensiones p̄- diorū, quarū nondū dies uenit, fructus ciu- les reputant, minime ergo illos percipuos ha- bebitor, qui pecuniā debitori p̄moda- uit, & ideo tenebitur excōputare tāta pecu- niam, quātā expensurus esset in cōduōtione alterius domus, suo statui cōuenientis, si do- mum debitoris non habitasset, & ita tenet Spec. in tit. de pignor. vers. quod si obligasti. Alex. conf. 141. nu. 7. lib. 5. Negusant. de pi- gnor. 6. p. memb. 3. Palac. Rub. in c. nauiganti S. 6. n. 135. & hanc snām reputa- ualde sin- gularē Crot. in memorabilibus, verbo credit. Vbi aīaduertit, in proposito cautos debere esse aduocatos in articulādo, quātum credi- tor expensurus esset in conducēdo aliā do- mum, Bursatus tū in c. cum contra prope si. de pignor. hac in re distinguendū existimat, an domus pignorata fuerit simpliciter, an sub pacto, quod ibi creditor habitaret. Et pri- mo casu creditorē ad pensionē iustam tene- ri affirmat. Secundo uero casu teneri ad pē- sionē, quā si alij debitor locasset, p̄cepisset. Sed certē hęc vltima pars distinctionis du- riuscula v̄r, ubi p̄ctus de habitando domum esset celebratus grā vtriusque, utpote si de- bitori incūberet, ut domus habitaret p̄ cre- ditorē, qui forte esset vir diligens in custo- diendo, reparando, & reficiendo, & ita ab ea dissentit Vinc. Carro. ibi. sup. n. 6.

Paulus tū Castrensis in d. l. si ea p̄ctione, nu. si. aliter, & bene distinguit, dicens quod si creditor non fuisset cōduōtorus aliā do- mū eo quod habebat propriā, sed delecta- tionis grā domū debitoris habitauit, eo qđ erat nobilior, pulchrior, & delectabilior, ad nihilum rōne pensionis teneat, nihiluc ex pe- cunia p̄modata excōputari debeat: Secus tū si aliā domū esset cōduōtorus. Et hęc v̄r op- tima distinctio, idq. optime declarat Surd. dec. 270. n. 2. & 3. Neque ēt excōputationi creditor erit obnoxius, quotiēs grā vtriusq. de habitādo domū pignoratā actum fuit.

Et tenendo hanc snām non obstat fun- damēta pro p̄ria parte superius adducta, ex- tex. in d. l. si p̄ctione, q̄a ille textus locū h̄et de iure ciuili, quo iure vsuræ erant p̄missæ, secus tū esset canonico, & regio, quibus iu- ribus non solū vsuræ, uerū & p̄cta in frau- dem vsurarum sunt prohibita, & dānata, *ut in toto titulo de usur. in decretal. & in l. 4. & 5. tit. 6. lib. 8. recop.* Quo iure multis pen- sis

Neque ēt obstat fm fundm, quo diceba- tur, habitationē non h̄re certā partē p natu- rā, sed p industriā locatoris, q̄a & si hoc sit verum, negari non p̄t quod creditor recipit aliqd vltra sortē, maxime si hoc simpliciter ab initio in fauorē creditoris actum fuit, ut domū posset habitare. Nihil enim interest pecuniam, uel aliā similē rem pecuniam ua- lentem ratione mutui p̄stari.

Neq. etiam obstat, quod debitor uti p̄- cunia creditoris, & cū ea lucrat, q̄a si ab ini- tio mutuū fuit factū, nulla expectata re p̄- pensa p̄p talē mutationē, fm verā, & iuri- dicā naturam mutui, de qua in l. rogasti. S. 1. ff. si cert. pet. iuxta illud Pau. mutuum dan- tes, & nihil inde sperantes, minime posset cre- ditor, nec ex post facto, nec ab initio habita- tionem gratis accipere, ut uoluit Paul. in d. l. sic a p̄ctione. Vinc. Carr. in loco sup. cit. n. 12 subduntur qui in fraudem vsurariū t̄hunt.

Neque vltimo, & finaliter obstat text. in d. c. 1. de feudis. & in d. c. conquestus, q̄a r̄nde- tur, quod illorum iurū dispositio. ex eo p̄- cedit q̄a fructus rei feudalis (de qua ibi) fre- quentissimē sunt eiusdē æstimationis, & ua- loris, cuius sunt ipsa seruitia a feudatario dño feudi debita, a q̄bus ipse vassallus inter- im liberat, dum res apud dñm manet iu- re pignoris, & tamen illa iura intelligenda sunt, qñ fructus seruitijs debitis æquialēt, ut manifeste deducit, ex d. c. 1. & ita decla- rat Couar. lib. 3. variar. c. 1. n. 4. & plures alij quos refert & sequitur Vinc. Carroc. ubi sup. n. 13. Et ideo, si fructus excederent ser- uitia, proculdubio excessus (ab ipso etiam domino feudi) excomputandus, uel red- dendus esset vassallo.

S V M M A R I V M.

- 1 Aliud pro alio inuito creditore (regulariter) solui non potest.

Debi-

- 2 *Debitor fructuum, non potest compellere creditorem, ut eorum aestimationem recipiat.*
- 3 *Fruentum, vinum, uel oleum debitum, si eiusdem bonitatis, qua fuit traditum, reperiri non potest in eadem prouincia, in qua solui debet, creditor cogitur recipere aestimationem, & ex eius reali solutione debitor liberatur.*
- 4 *Fruentum si debeatur, & reperiri non potest uel reperitur, sed ita longe, ut sine magno debitoris dispendio portari non possit, an liberetur debitor praestando interesse.*
- 5 *Aestimatio succedit loco rei, quando res non potest reperiri, eiusdem bonitatis.*
- 6 *Condemnatus ad restitutionem tritici in genere, non expressa eius bonitate, nisi creditor probauerit bonitatem tritici sibi debiti, satisfacet creditori debitor, etiam si ei uilissimum triticum tradiderit.*
- 7 *Administrator ad restitutionem tritici, vini, aut olei condemnatus, ex mora de aestimatione quanti plurimi oneratur, & in hoc loquatur casu sans distinguendi.*
- 8 *Administrator in culpa dicitur, si triticum absque domini mandato, uel non instante, praecisa necessitate, distraxit, ante tempus uenditioni destinatum etiam si ex pretio fundum pro domino emisset.*
- 9 *Fructus si fuerunt, uel praesumantur consumpti, ut post tricennium non tenetur amplius debitor ad aestimationem, quanti plurimi, a triticum triennio ultra.*
- 10 *Fructibus consumptis, aestimatio eorum non crescit amplius.*
- 11 *Fructus consumpti non dicuntur magis fructus sicut nec homo mortuus dicitur amplius homo.*
- 12 *Aestimatio quanti plurimi non crescit, nisi usque ad tempus, quod quid uiuere praesumitur.*
- 13 *Interesse ex mora crescit, usque ad executionem sententiae.*
- 14 *Aestimatio fructuum post triennium non recipit incrementum.*
- 15 *Fructus rei pignorat, a tempore, quo sunt consumpti, computantur in sorte.*
- 16 *Fructus si non essent consumpti, uel stare praesumuntur, non computantur in sorte, neque eam extenuant, sed ut species certa reputantur, & restitui debent.*
- 17 *Regulam ponit auctor in aestimatione fructuum, ex mora debitorum.*
- 18 *Fructus quando licite percipiuntur ex re aliena ut si eos colligat maritus, creditor, tutor uel administrator consumptis fructibus, non tenetur ad tantundem in genere, sed ad aestimationem tantum.*
- 19 *Aestimatio fructuum (per administratorem) consumptorum debet regulari, secundum aestimationem, qua fuit tempore, quo fuerunt consumpti.*
- 20 *In aestimatione quanti plurimi, an debeat attendi tempus qualiscumque maioris aestimationis etiam si momento tantum aestimatio durasset.*
- 21 *Aestimatio alicuius rei, non sufficit probari, ex eo quod tali die similis mercantia fuit empta & vendita pro tanto, quia non debet haberi consideratio tam breuis temporis.*
- 22 *Aduocatus cautus esse debet, in articulanda aestimatione quanti plurimi, & qualiter fieri debeant articuli.*
- 23 *Valor frumenti, uel alterius rei uenalis, non debet attendi nisi loci publici fori, & quantum ibi uendi potuisset.*
- 24 *Maritus qualiter debeat restituere, triticum, vinum, uel oleum, quod in dotem recepit soluto matrimonio.*
- 25 *Administrator etiam si triticum, uel quid simile minoris, carius vendere potuit, mittendo illud extra locum, ubi recollectum fuit, & non fecit, non ex hoc ad aestimationem quanti plurimi tenetur.*
- 26 *Fruentum, vinum, uel oleum, ubi soluendum est extra domicilium, uel habitationem creditoris, debitor non dicitur in mora, nisi probauerit creditor, quod ipse paratus fuit recipere in loco destinata solutionis, tempore quo solui debuit.*
- 27 *Ubi requirebatur labor, importando specie in soluendam ad locum destinata solutionis, non sufficeret, quod creditor probasset, se interpellasse debitorem, ut solueret, sed ad aestimationem, quanti plurimi, necessario probare debet, quod ibi ad locum destinata solutionis, ad recipiendum quantitatem soluendam, & sibi non fuit tradita.*
- 28 *Aestimatio quanti plurimi non consideratur, ubi debitor fuit interpellatus per procuratorem creditoris, non exhibito mandato, ad exigendum, & recipiendum, & quiescendum debito rem, etiam si debitor non petisset, ut tale mandatum exhibere procurator.*

CAPVT XVII.

*De Frumento, vino, aut oleo, admini-
stratoribus onerando.*

- 29 *Dies solutionis quando in instrumento debiti non est assignatus, vel si non est appositus locus, ubi solui dēt, si in ipsamet interpellatione, quam facit creditor debitori, nō exprimat diem, & locum solutionis, nō habebitur ratio estimationis quanti plurimi.*
- 30 *Debitor si quis sit estimationis, vel pretij tritici cuiusdam diei praei, si non probauerit creditor, quantum in illa die simile triticum cōiter ualuit, in publico foro loci, ubi erat soluendum, minimē de estimatione quanti plurimi oneratur.*
- 31 *Debitor tritici, vini, aut olei, non oneratur de estimatione quanti plurimi, si carectia, euenit insolita.*
- 32 *Creditor si accepit a debitore triticū, uel quid simile absq. protestatione interesse quanti plurimi, uel etiam cum protestatione, cui tamen debitor contradixit, nō oneratur de ista estimatione quanti plurimi.*
- 33 *Debitor non oneratur de estimatione quanti plurimi, ubi creditor petiuit plus debito.*
- 34 *Debitor si habeat iustā cām ignorandi, an sit debitor eius, qđ a se fuit petiit, an ex interpellatione teneatur ad estimationem quanti plurimi.*
- 35 *Debitor interpellatus, ubi contractus est reciprocus, non constituitur in mora, nisi creditor ostendat, se ex sua parte contractū adimpleuisse.*
- 36 *Interpellatus, ut soluat, tempore quo ducit uxorem, uel suum defunctum funeratur, nō constituitur in mora. Nec tenetur ad estimationem quanti plurimi.*
- 37 *Debitor interpellatus, ut soluat, non constituitur in mora, si statim superuenit carectia, rei soluenda.*
- 38 *Ciuitatis Rectores an onerentur de damno tritici, uel interesse, si triticum annona corruptum a quis, uel à vermibus demollitum, & illud non tradiderunt vicinis ad renouandum, non pro ueteri dato.*
- 39 *Triticum corruptum, qualiter, & inter quos vicinos debeat distribui, per administratores ciuitatis, si in annona superfit caro pretio emptum, & an clerici, & vicini vicorum compelli possint illud accipere, pro tanto?*

Solent nonnunquā administratores de tritico, vino, oleo, & similibus onerari, & ideo operæ pretium erit, ut videamus, qualiter in hoc se habere debeant calculatores, & iudices. Et in primis sciendū est, quod si predicti fructus penes administratorem existent, precise illos restituere dēt in specie, nec aliter dño satisfacit, l. mala fide C. de condict. ex lege. Sed si eos cōsumptos fuisse dicat, vel existēt (corrupta tñ) eo, quod debito tpe nō fuerunt venditi, hic opus hic labor est, Vñ enim dicendū, quod ēt si triticū, vinū, aut oleū nō existent, adhuc ad restōnē tantidem in specie debeat administrator precise onerari, qđ aliud p alio inuito creditore regulariter solui nō pōt, l. 2. §. mutui datio. Et ibi notāt cōiter scribētes, ff. si cer. pe. l. si se. §. ait prior, ff. de rei iud. l. si promissor. §. si. ff. de cōst. pecu. l. i. uē liberatur §. qui paratus ff. quib. mod. pig. uel hyp. sol. Quo fit, ut qđ fruct⁹ dēt, nō possit appellere creditore, ut eorū æstimationē recipiat. Gl. Cy. & Bald. in l. neq. C. de cōpens. Imol. & Innoc. in c. ad nostrā, de iureiur. Barza de decimatis. c. 32. n. 3. & in terminis tradit Mexia in prag. panis, concl. 7. n. 11. Aiora de partit. l. p. c. 7. n. 9. & 10. Et facit optime, tex. in l. 21. tit. 11. par. 4. ibi. Mas con todo esso tenudo es de tornara la mager otro tãto, e tal como aquello qđ dio en doto. Pro ut neq. creditor tritici, pōt appellere debitore illud soluere uolentē, ut pecuniā p tritico soluat, ut in l. domini p ditorum, C. de agri. & censu. Bertr. cons. 81. n. 5. ubi dicit, qđ quēadmodū debitor non pōt appellere creditore, ut aliud p alio recipiat, eodē pacto creditor non potest compellere debitorem, ut pecuniā pro specie soluat.

Supradictā tñ pclusionē verissimā reputo, ubi frumentū, vinū, uel oleū, & qđ simile eiusdē bonitatis reperiri possit, in eadē provincia, in qua soluendū esset: secus tñ si reperiri nō possit, qđ tali casu soluendo æstimationē tritici illius loci, in quo recepit, debitor liberať, ut uoluit gl. in d. §. mutui datio & in l. vinū ubi Bar. n. 21. & ibi cōiter scribētes, ubi Paulus n. 6. dicit, quod si qđ recepit

4 pit frumētū mutuo, & tpe solutionis nō reperit, vel nō p̄t illud reddere, creditor cogit recipere æstimationē, q̄ currit in loco, vbi solui debuit. Ex text. in *l. si res furtiua, ff. de condōne furtiua*, & idem dicēdū erit, ubi frumentū solui posset, si portaret a longe, (put cōtingit in isto anno 1598.) non tñ h̄ri, & portari posset, nisi cū maximo incōmodo, & excessiuo sumptu debitoris, ut eleganter voluit Purpur. in *d. S. mutui datio, n. 97*. Idē enim est h̄ri non posse, vel h̄ri posse, p̄ immoderato (tñ) & excessiuo p̄tio, arg. *tex. in l. non dubium in fi. ff. de leg. 3. ibi. Quod dominus non uēdat, uel in modico p̄tio uendat, iustā æstimationē inferat*. Vbi glo. cōiter recepta hoc notat, p̄ grauato de realiena restituenda gl. ēt in *S. non solum. Insti. de legatis. & in l. qui concubinam, S. fi. ff. de leg. 3.* Et in hunc modū est intelligenda sn̄a Pauli. in *l. si ita fideiussorem, S. i. de fideiussor.* quatenus dicit, q̄ si q̄s est obligatus ad dandū frumētum obligationis, satisfaciat, si æstimationē eius p̄stiterit, ex sn̄a Math. de Affl. *dec. 58. n. 6*. Quatenus dicit, quod æstimatio succedit loco rei, ut in *l. si seruum S. cum, & ibi notat gl. ff. de verbo. dec. Genu. 77. in fi. n. 7*. Qd̄ intelligit q̄a res non p̄t reperiri eiisdē bonitatis. Et eā notandā reputo p̄ampliatione *tex. in l. fundi Trebatia, ff. de usufr. lega. camq. mirabilē dicit in praxi Mexia vbi s. n. 14*. loquendo in administratoribus anno n̄e frumentariæ, dicēs, quod ita fuit p̄nunciatum, & quod fuit p̄dēnatus quidā positi administrator ad interesse, inspecto valore panis, q̄ exposito vēdebat. Caueant tñ administrators, rectores, & iudices locorū, ne forte triticum de publico posito suscipiant, q̄a vltra p̄nas talibus impositas in *l. 8. tit. 5. lib. 7. recap. si triticum esset portādū a longinquo*, eo quod ipsi illud ex horreo p̄ceperunt, & deficit p̄ victu pauperum, & vicinorū, rōne dāni emergentis tencient ad totale interesse, & ad illud plus, quod expēdit in cundo, & redeundo, (ēt extra regnū) p̄ illo p̄parando, & sumtus in iumentis, uel curris factis, ut tenet Bobad. in *polit. lib. 3. c. 3. n. 73*. vbi idem, dicendū reputat inter priuatos, ubi creditori interesse, magis triticū recipere, pro dispensatione suæ familiæ: Vide illum, quia optime loquitur in proposito.

Vnum tñ in p̄posito aduertendū est, qd̄ 6 condemnatus ad reddendū certos modios tritici, non expresse bonitate tritici, ille, cui restitui debeat probare tenetur bonitatem tritici mutuati, uel consumpti: alias si eā non p̄bauerit, etiam si debitor vilissimum triticum tradiderit, obligationi, & sn̄ae iudicis satisfacit, ex *tex. eleganti in l. si fideiussorem ff. mandati, ibi. Quodlibet triticum dando, reum liberari posse existimo*. Licet aliter dicendum esset, ubi q̄s ex legatīcā triticū deberet p̄stare, q̄a tali casu, forte uoluntati testatoris nō satis faceret, nisi saltem ex mediocri tritico solutionē faceret, arg. *tex. iuncta gl. in le. legato generaliter, ff. de leg. 1. & in l. 23. tit. 9. p. 6*. vbi Gregor. lemejantes distinguunt inter rē, q̄ h̄t terminos à natura, ut in equo, vel hoīe, & eā q̄ facta hominis finē h̄re consuevit, ut uestimentū, scutela, vas, uel aliud simile legatum.

Vbi aut administrator ad æstimationem 7 tritici, uini, olei, & similiū cōdēnat, quatuor casus sunt distinguendi. Aut. n. fructus existant, aut p̄sumunt stare, veluti qñ fuerunt ab administratore collecti intra triennium, vel si fuerunt poma intra annū: Aut nō existant, q̄a fuerunt ab administratore cōsumpti extra trienniū, uel extra annū: aut p̄sumunt à lege cōsumpti post trienniū, cū ultra illud tps regulariter durare nō p̄sumant, ueluti in frumento, uino, aut oleo, de q̄bus agimus. In primis enim duobus casibus, si qñ extant, uel extare p̄sumunt, p̄culdubio ad tātundem in specie administrator dēt p̄dēnari: alias si illos fructus, uel tātundē ex illis nō restituit, p̄demnari dēt ad æstimationē, quāti plurimi vendi potuerūt intra trienniū, nisi, p̄ parte administratoris probaret, 8 cōsumptos fuisse absq. eius culpa. Et qd̄ de in culpa administrator diceret, si triticū qd̄ conseruat in horreo p̄ trienniū, & in paleis, siue spicis ipsis p̄ septēnium, (ut refert Frac. Patrit. *lib. 3. de Repub. tit. 1. ad fin. Bobad. in polit. c. 3. n. 47*. vendidisset absq. dñi mandato, uel p̄cisa necessitate nō urgentes, ante tps à lege, hoīe vel cōsuetudine ad uendendum destinātū, ueluti si tam ad p̄tium lege taxatum ascenderet, ēt si ex p̄tio fundum dño emisset, ut tenet Bal. in *l. si pretium C. de procur.* licet hoc d. Bal. mihi parum vrgeat cum iu.

iudex possit arbitrare an bñ uel male fecerit.

9 Tertio uero, & quarto casu, s. qñ fructus, vel fuerunt, uel psumunt consumti, ut triticum post triennium, nō teneret ad æstimationem quāti plurimi, à triennio ultra, quia tribus annis elapsis, quibus triticum incorruptum durat, vel elapso tpe, quo alij fructus stare & durare psumunt, licet administratori fructus alienare: quod si nec eos psumpserit, nec alienauerit, sed dicat cōsumptos esse psumptione legis, tali casu solum tenet administrator ad æstimationē illorū, inspecto tpe, quo cōsumpti psumunt, & sic ad valorem currentē in fine dictorum trium annorū. Et iō ea est potissima, qā consumptis fructibus, æstimatio eorū non crescit, nec eorū uita augmētum, uel diminutionē p̄t recipere; fructus nāq. mortui, uel consumpti, nō dicuntur amplius fructus, sicut nec homo.

10 Quam sniam tenet gl. in l. unica, C. si aduersus usucapio. *Fanus de pign. 5. p. memb. 5. n. 12. Plures etiam quos refert, & sequitur Caualc. de tutore, à n. 236. cum tribus seqq. dec. Genu. 144. n. 18. Surd. dec. 81. reprobando opinionem illorū, q. affirmāt, æstimationē frumēti debiti in genere, à die moræ ppetuo crescere, ēt ultra triennium; non. n. crescit æstimatio, nisi usq. ad tps, quo quis vivere psumitur ut in l. hereditatum, ff. ad l. Falc. Rolan. conf. 39. n. 10. Aiora de partit. 3. p. c. 39. n. 104. Barbosa in l. diuortio. S. interdum, num. 43. ff. solus. matrim.*

13 Sed in prium urget text. in l. in fideicommissi. in prin. ff. de usur. & in l. ratio. S. cum p uenditorē, ff. de act. empt. ubi cauetur, quod interesse ex mora crescit usq. ad executionē sniæ. Nam in casu, quo habetur rō interesse, seu æstimationis iudicis officio, tunc p̄t crescere, quousq. iudicis officium durat, qđ est nō solum usq. ad sniam, sed ēt usque ad executionē sniæ. Et hanc sentētiā tenet Bar. l. 3. S. in hac, n. 2. ff. commod. l. as. in l. vinum, n. 22. ff. si cer. pet. Bologne. in additione ad cōf. 5. Anania, Roder. Suar. dicens ita practitari in hoc regno, in l. post rem iudicatam uers. quaritur uisarius n. 2. ad fi.

Sed p concordia dicēdum erit, quod opinio Bar. & sequatiū, dēt intelligi uera, casu quo fructus exstant, uel exstare psumuntur: hoc est intra triennium, uel intra annū, si es-

sent poma (ut supra retulimus) non uero qñ sunt consumti facto hominis, uel legis psumptione, ut post triennium in uino, tritico, & oleo, & in pomis post annū, & ita rñdit Rol. conf. 99. nu. 10. Nullo enim mō post triennium, fructus isti incrementum recipere pnt, & p hac snia est text. in l. 1. C. de dist. fructio. pign. Vbi fructus rei pignorate, eo ipso, quod sunt consumti, cōputantur in sortē, neq. eorum crescit æstimatio, qā post psumptionē nō dicuntur amplius fructus, sed quātitas, & pars sortis principalis: secus autē si fructus non essent cōsumti, uel exstare psumerentur, qā tunc non cōputarentur in sortē, neq. eā extenuarent, qā ut species certa reputātur, & de specie ad quantitatē, nō efficitur ppenlatio, ex Bar. in l. 1. C. de pigno. actio. *Fanus de pign. 5. p. 5. memb. n. 11. & 12. uers. limita autem idem Bar. in l. neque scripta, n. 6. C. de compens.*

17 Ex quibus in pposito regula erit quod post triennium, uel fructus consumtos, administrator, uel debitor non tenebitur ad æstimationē quāti plurimi, qā post psumptionem eorum, uerā, uel fictā, nō crescit æstimatio, quā sniam notabilē dicūt Bar. & Paul. in l. diuortio S. ob donationes, ff. sol. matr. ubi dicunt, diligenter esse notādū, quod qñ licite p̄cipio fructus ex re aliena, ut maritus, creditor, tutor, uel pcurator, cōsumtis fructibus, nō teneor ad fructus, nec ad tantundē in gñe, sed tm̄ teneor ad æstimationē, qā de cetero non p̄t crescere, uel decrescere æstimatio, & eos sequitur Boer. dec. 68. & Aret. dicit notabilem in S. si quis à non domino n. 4. Inst. de rerū diuisione, Parisus conf. 18. uers. in aliam causam, uol. 4. & eos refert & sequitur Caualc. de tutore, n. 232. ubi pculdubio tenēdum reputat, quod æstimatio taliū fructuum onerari dēt tutori, s̄m æstimationē, q̄ fuit tpe, quo fuerunt consumti, & sic à die moræ usq. ad triennium. Et hanc sniam refert tenuisse Bal. l. 2. § si. n. 98. uers. q̄ro heres, C. de fructi. & litiu. expensis. Menoch. de recup. poss. rem. 15. q. 40. n. 596. uers. declarat. quarto. f. 172. dec. Genuen. 177. n. 7. & 8.

20 Vltius in proposito dicendū v̄r, quod in hac æstimatione quanti plurimi, dēt hñi respectus ad qualēcumq. maiorem æstimationē, ēt si momento tm̄ durasset, ut tenet Ca.

Cagnol. in d. l. vinū n. 36. ff. si cer. pe. licet hec opinio mihi parū vrgeat. Ad probādum. n. rei pretiū, & cōm æstimationē, non sufficeret, & si p̄bare, quod tali die, talis mercantia fuit empta & vendita p̄ tanto, q̄a nō dēt fieri cōsideratio tā brevis t̄pis. Et hanc sententiā notabilē dicit Ang. post Bar. *in l. pretiarerum, ff. ad l. Falc. Boer. ubi sup. n. 6. Affl. dec. 3 16. n. 5.* vbi dicit, cautū debere eē aduocatū in articulando hanc æstimationē, quia nō dēt se restringere in articulo, ad t̄ps instantaneū, sed facere dēt articulū, quod tali t̄pe, cōiter tm̄ valuit similis mercantia in foro publico. Non enim sufficeret p̄bare, qđ Titius, vel Sēpronius tali die, vel t̄pe p̄ tali p̄tio uendiderunt triticum, inter priuatos, (vt aiunt) parietes. Et hanc sn̄iam refert tenuisse Florianū de S. Petro *in l. si seruum, ff. ad l. Aquil. Bar. in l. septem, C. de erogatio mili. anno. lib. 10.* vbi dicit. Nota hic calum exp̄sum, quod quātum frumentū valuit, valueruntq̄. aliæ res venales, nūquam dēt inspici, nisi in loco publici fori, & quātum ibi vendi potuisset. Vnde si triticū, vel alia res posset multo plus vendi extra forū, non debemus illud attendere, sed æstimationē tm̄ fori publici, *arg. text. in c. 1. de empt. & vend. ibi. Quansum in mercato vendere possunt.* Et hanc sn̄iam sequit Butr. *in c. cum causam vers. ad secundum, eo ti. Bar. in d. l. pretiarerum Plotus in l. si quando C. unde vi. n. 182. in magna impressione, ver. 5. non tenetur Masca. de prob. concl. 1399. n. 35.* Et p̄dicta maxime cōducunt ad intelligētiā eorū, q̄ notat Aior. *de partitio. 1. p. c. 7. ex n. 10. cum tribus sequentibus & 3. p. c. 29. n. 105.* quatenus tractat, qualiter maritus debeat restituere vxori triticum, vinū, vel oleū, quod in dote recepit, vbi dicit, qđ sufficit, si totidē reddat. Non. n. hoc sufficit, sed p̄tium t̄pis cōsumptionis pr̄stari debebit, ex sup. relatis.

Ex quibus inferē, quod ē si administrator potuit triticum, vel qđ simile carius v̄dere mittendo illud ad forū vicini loci, & non milit, sed domi illud viliori p̄tio vendidit, ex hoc nō poterit de æstimatione quāti plurimi onerari. Et hanc sn̄iam in terminis tenent Bal. & Salyc. *in l. si. C. de adm. ius. & alios refert Guttic. de iutel. lib. 2. c. 1. n. 120.* Facit quod dixit Affl. *decis. 3 16. in fi. quod*

si quis sit debitor tritici, quod solui debebat in tali loco, & p̄batum sit, quod alibi, quā in loco destinatæ solutionis carius in foro publico vendebat, t̄pe quo solui debuit, nō dēt attendi talis p̄batio ad æstimationē quāti plurimi, sed p̄bati dēt p̄cise, quod in iplo loco solutionis destinatæ, tali t̄pe pro tanto valebat cōiter. Quod nota. *Panra los que se obligan a las valias de Mayo.*

Hæc tñ æstimatio quāti plurimi, aliquib. ex causis cessare posset, & ubi quis esset interpellatus cōgruo loco, & t̄pe a lege, vel ab hoīe. Primū. n. locum nō h̄ret, vbi frumentum, vinū, uel oleū, siue q̄libet alia similis species, p̄standa esset, extra domiciliū, uel habitationē creditoris, vel debitoris. Hoc enim casu debitor non dicere in mora, nisi creditor p̄basset, quod ipse paratus fuit recipere rem, uel speciē debitā, in die ad solutionē designato, in loco destinatæ solutionis. Ita Bar. *in l. item illa, n. 9. & ibi communiter scribentes ff. de consti. pecunia, Affl. dec. 3 16 nu. 2. ex text. in l. arbiter calendis ff. de arbitris, ibi. Si per stipulatorem stet, quo minus accipiat, non committitur p̄nam.* Et terminis ita tenet Dec. *conf. 566. n. 4.*

Secundo de æstimatione, quāti plurimi debitor nō onerabit, vbi species soluēda requirebat laborē importando ad locū destinatæ solutionis. Eo enim casu nō sufficeret, quod creditor p̄basset, se interpellasse debitore, vt solueret, sed necesse p̄bare dēt, qđ ibi ad locū destinatæ solutionis, ad recipiendā illā quātitatē: quod est intelligendum, vbi ex natura p̄ctus, uel ex pacto debitor nō esset obligatus ad portādū illā ad domū creditoris, vt voluerunt Bar. & Paul. *in d. l. item illa, Marian. Soci. conf. 136. n. 1. Plotus in l. si quando C. unde vi. n. 182. ver. secundo debitor.*

Tertio de p̄dicta æstimatione nō onerāt debitor, ubi nō ipse creditor, sed eius p̄curator illū interpellasset, ut solueret, nō docto de mandato creditoris ad recipiendū, exigēdū, & quietandū creditore, & si creditor nō petiisset, vt mandatū p̄dictū exhiberet. Et rō huius cōclusionis est, q̄a reus in extra iudicialibus nō tenet excipere de mādato, sed illud creditor, uel eius procurator exhibere dēt, ad cōstituēdum debitorem in mora, vt eleganter notauit Bal. *in rub. C. de positi. n. 4.*

Et ubi sup. n. 4. Bar. in l. si quis inficiatus n. 1. ff. depositi. Et in l. non solum S. morie n. 37. ff. de nou. oper. nunciat. Et in l. nomen C. quæ res pig. oblig. possunt.

Quarto de æstimatione supra relata debitor nō onerabit, qñ in obligatione non erat specificatus dies solutionis, neq. locus i quo solutio faciēda erat pterquam si in ipsamet interpellatione creditor exprimeret diē, & locum p̄cisum, in qbus protestet, se recipere, paratum esse, & protestationē probauerit, ut uoluit Bar. in d. S. morie. n. 57. Et in l. aut qui aliter S. 1. p. tex. ibi ff. quod vi, aut clā. Et in l. cum filius per tex. ibi. ff. de verbor. Affl. ubi sup. d. n. 4. vers. praterea, & secundo Plot. loco supra cit. num. 132.

30 Quinto de æstimatione quanti plurimi, nō onerabit, qñ fuit debitor p̄tij, cuiusdam diei p̄cisi, ut puta, in die Paschatis, Natiuitatis, uel die diui Ioannis: qā si non probaret creditor, saltem p̄ vera tabellionis testimonia, quātū ualuerit triticum illa die, cōiter, in publico foro loci, ubi erat soluēdum, minime de æstimatione quātū plurimi onerandus est debitor, et si probasset, quod illa die aliqui pro tāto emerunt, uel uēdiderūt, quia ex hoc nō cōcluditur cōis ualor, & æstimatio, quam p̄cise tenetur creditor probare, ut uoluit Bar. in l. pretia rerum in princ. per tex. ibi ff. ad l. Falc. Affl. ubi sup. n. 7. Plot. d. n. 182. vers. quinto non tenetur Masc. de proba. concl. 1398. n. 35. cum seqq. Prædicta tñ snia cessaret, ubi essemus in loco, ubi singulis hebdomadis ab aliqua p̄sona publica describitur, quātū res fuerint venditæ cōiter, talienim casu huic publico libro credēdū, & stādum erit, ut uoluit Masc. ubi sup. n. 45. ubi in Francia ita seruari inter mercatores testatur.

31 Sexto nō onerabitur debitor de hac æstimatione quātū plurimi, si carestia superuenisset in solita, ut tradit Ias. in l. sed si quis S. quæsum n. 33. ff. si quis cautio. Imola in l. pretia rerum ff. ad l. Falc. Plot. d. n. 182. vers. septimo non tenetur. Vbi dicit, q si euenit penuria insolita, & q nō durabit nisi p̄ modicum tps, nō dēt debitor onerari de æstimatione quanti plurimi, respectu illius modici tps, et si esset tps vnus anni, nisi probaret, quod ante & post pro illo p̄cio simile triticū, vinū

vel oleū, uendebat cōiter: q ipse verū intelligit, dūmodo debitor nō fuerit in mora p̄stitutus, uel esset fur, qā in quolibet ex p̄dictis casibus, et de æstimatione quātūmcūq. momentanea onerandus esset, ita Couar. in reg. peccatū 2. p. S. 6. n. 2. quæ refert & sequitur Causale. de tutore, n. 237. in fi. Et 238. Neq. mirum, quod dispositum in fure, et in moroso locū habeat, qā fur, & morosus in iure equiparant, ut in l. inter stipulantem S. Stichum, & ibi. Bart. ff. de verbor. Et in l. quod te mihi n. 11. ff. si cer. pet.

32 Septimo, nō oneraret debitor de ista æstimatione quanti plurimi, vbi creditor recepisset triticū, vinum, uel oleum sibi debitū simpliciter, & absq. p̄testatiōe æstimationis quātū plurimi, vel et cū p̄testatiōe sed illi debitor p̄dixisset, dicens quod p̄ illam solutionem volebat se amplius ab hac æstimatione quanti plurimi liberare, ita Dec. in l. vinum sup. relata, limi. 2. in d. l. 3. C. depositi. ubi Bal. & cōiter scribentes, Et in l. si in fin. ff. de eo, quod certo loco, Paul. Castrensis in l. 3. S. item Iulianus ff. eod.

33 Octauo, de p̄dicta æstimatione quātū plurimi nō onerabit debitor, uel administrator, qñcumq. a debitore petisset creditor plus debito, absq. p̄testatione, quod est paratus recipere in calculo, qdqd p̄stiterit debitorē illi soluisse, ita Crot. in l. 1. S. si stipulanti, n. 6. Et Alex. ibi. col. 2. Et ibi. Galiaula in fi. vers. ultimo in quantū ff. de verbor. ubi Alciat. hanc dicit cōem sniam, & eam magis cōmunem dixit Plot. d. nu. 181. versic. decimo non tenetur.

34 Nono, nō teneret debitor ad hanc æstimationem quanti plurimi, vbi debitor nō sciret, vel scire deberet, vel ex aliqua iusta causa ignorasset, se esse debitorem tritici, vel alteri⁹ mercis, uel rei, ut puta si esset alterius hæres, uel aliquā aliā iustā cām litigandi h̄ret, ut resoluit Octau. decis. 48. n. 1. Et plures, quos refert, & sequitur Causale. de tutore n. 237. vel ibi debitū nō esset liqdū, vel rōnes essent intricatæ, ut resoluit ex Bal. Ias. in l. quod te mihi, n. 8. Et 9. ff. si cer. pet. ubi refert Bal. in l. acceptum, n. 11. in fi. de usur. dicentē, quod mora i nō liquidis, nūquā cōmittit, nisi p̄ iudicē sit declaratum, quāta sint reliqua, & sic a die notificationis

finiæ

snia reliquatus, incipit p̄siderari æstimatione quanti plurimi, q̄a ex tunc debitor est i mora regulari, vel si datus sit certus termin⁹ ad soluendū, q̄a lapso termino, & non antea, mora p̄hiit, *Alex. in l. quod te mihi, col. 5. ff. si cert. petat. Osasus, ubi sup. n. 4.* si vero sit tutor vel curator, q̄ frumentū ex bonis & redditibus minoris colligit æstimationē soluere dēt, illius tēporis quo triticum vendidit, vel p̄sumpsit, si triticū non exstat, vt patet ex supra relatis, q̄a ex tunc æstimatione succedit loco rei, & nō satisfacit, sit triticum i inuito minore reddat. Et rō p̄dictorum est, q̄a iusta cā litigādi excusat debitorē a mora, & p̄ cōsequens ab interesse, etsi esset debitor ex cā depositi. Quin imo facit, vt de interitu rei (etsi res non fuisset peritura penes actorem) non teneat, ex tex. in *l. si longis C. de executio. rei iud. Accur. in l. in hac. ff. de conditi. triticaria, Plotus ubi sup. vers. vndesimo non tenetur, Iosephus Ludoni. decis. 51. n. 8. Mascard. concl. 1388. n. 32.*

35 Decimo, non onerabit de dicta æstimatione quanti plurimi, vbi p̄ctus fuisset recipiens, & tām vnus, q̄ alter aliqd adimplere teneret: q̄a si creditor, vel petitor ex sua parte prius non adimpleuisset, debitor non diceret p̄stitutus in mora, ex tex. in *l. Iulianus S. offerri ff. de actio. empt. tenet Surd. dec. 179 n. 26. & late Mascard. de probat. concl. 1388. per tot. vbi pulcra cumulat circa p̄ctus respectiuos, & in l. 27. tit. 5. p. 5. vbi Gregor. verbo ex presio, Plotus loco sup. cit. vbi idē dicendum existimat in casu, quo p̄ctus esset vsurarius, quia tali casu non tenet debitor illud adimplere ex parte sua.*

36 Vndecimo, p̄dictā p̄clusionē limitat, Bar. in *l. non solum. S. morie, n. 59.* vbi q̄s esset interpellatus, & requisit⁹, vt solueret tpe, quo q̄s ducebat vxorē, vel sepeliebat suū defunctum. Quam sniam extendit Ripa in *tract. de pestep. ult. n. 93.* et vbi interpellatio facta fuisset durante Nouenario, & in *c. cum M. Ferrarien. de constit. ex text. in auth. vt cum de appellat. cognosci. S. sancimus*, cui resonat *l. si. tit. 13. p. 1. & ibi. Gregor.*

37 Duodecimo, & vltimo, debitor ab hac æstimatione quanti plurimi liberat, vbi debitorē interpellato, statim, (i. anteq̄ soluere posset) superuenisset difficultas soluēdi, q̄a diffi-

cultas soluēdi, mora nō cāta, excusat debito rē a mora, & p̄ cōsequēs ab æstimatione ist, vt i *l. diuortio in priv. ff. de neg. gest. & in l. rō alias datio. S. si per venditorem, ibi Cum nulla difficultas, & c. ff. de actio. emp. & in l. Thais. S. 1. ff. de fideicommiss. liberta.* Et hanc dicit cōem sniam Bellon. lib. 1. *supputationum c. 13.* licet p̄tiam sniam tenuerint plures relati a Butigella in *d. l. quod te mihi col. 19. vers. tertia concl.* qui fortiter affirmant, quod difficultas superueniens, nō excusat debitorē a mora, q̄n debet pecunia, triticū, vinum, aut oleum, vel quid aliud in genere, ita Bobad. in *polis. lib. 3. c. 3. n. 73.*

38 Prædictas tñ doctorū snias federe distinctiōnis p̄cordabis, & cōciliabis, si distingas in hunc modū. Aut soluendi superuenit aliquo casu fortuito, vel facto alicuius tertij, aduers⁹ quē regressus h̄ri nō p̄t, & i his casib. difficultas soluēdi excusaret debitorē et quātitatis, aut generis, ab hac æstimatione quāti plurimi, ex tex. in *l. qd te mihi. quem ibi ita intelligunt Soc. Aret. & alij. Butig. ubi s. n. 41. Bellon. d. c. 13. Soc. conf. 288. n. 31.* Pro qua snia est tex. in *l. si vehenda. S. idem iuris ff. ad l. Rodiam. de iactu.* Aut difficultas inerat a principio, & hoc casu ab hac æstimatione quāti plurimi nō excusat. Imputandū enim est debitori, q̄ & si cognouit difficultatem soluendi, adhuc ad soluendū le astrinxit: Nō enim lex fauet ei, q̄ se vltro necessitati supposuit, vt in *l. si fideiusso. S. pe. ff. quis satis dare cogantur.* Dicit tñ Bellon. loco sup. cit. quod debitori soluere impedito absque eius culpa, (et si rigore iuris ad æstimationē quanti plurimi teneat) ei tñ p̄ in i tegrum restōnem succurrit, ut ad talē æstimationē teneat. Et hanc sniam dicunt notabilem Canonistæ in *c. cum quis in iud. de reg. iur. in 6. & eam refert, & sequitur Plotus d. n. 182. in fi.*

39 Vltimo, & finaliter dubitat, an rectores ciuitatis debeant in rationibus onerari de tritico publica Annona, quod vel corruptus aquis, vel a vermibus (quos vulgo dicimus Gorgojo) fuit demolitum, eo quod cum possent illud inter vicinos distribuere, pro renouando illud, hoc nō fecerunt? In qua difficultate prius sciendū est, quod in hoc multorū culpa considerari dēt. Nā in primis de ista corruptione tritici,

S ci,

ci, & de dāno ex ea resultanti p̄t onerari de-
positarius ipsius tritici. Ad curā enim ipsius
spectat p̄spicere, ne frumentū dehaſteſ, uel
ſtellicidijs, ſeu pluuijs cadentibus corrūpāſ,
ut in l. 2. C. de condi. in publi. horreis. Vbi di-
cit Bar. quod adminiſtrator, ſiue ſuſceptor,
& depositarius eſt in magna culpa, & negli-
gentia, ſi domos, & horrea non inſpexerit,
& ſarta teſta domus frumentariæ nō habue-
rit, in tātum, ut neq. excuſari poſſit, ſi dicat,
quod habuit factorē idoneū p̄ dicto poſito
adminiſtrando. Sarta enim teſta eſſent, nec
ne, p̄ ſe ipſum inſpicere debuit, nec alij hoc
p̄mittere licuit, ut & in tutore minoris caue-
tur *in l. ſi procuratorem. §. ſi tutores. ff. man-
da. l. lex. qua tutores §.* Ergo & domus, & ita
tenet Mexia. *in ſua prag. panis concl. 1. n. 72.*
Poteſt ēt de hac negligentia Reſtor p̄uin-
ciæ onerari, q̄a ad ipſum ēt ſpectat viſitare
horrea publica, ut videat, an opus ſit triticū
vetus prius uendere, quā nouū cū veteri im-
miſceri, ut ſub uelamēto noui vendat & ve-
tus, *ut in d. l. 2. vbi Platen. Bobad. in Polit. lib.
3. c. 3. n. 47.* Quinimo & ſemper ſumma cū
diligentia curare dēt, ut prius uendat vetus,
quā nouū, ut tenet Bart. *in l. 1. C. de condi. in
public. horr. lib. 10. Franc. Marc. dec. 541. n. 3.*
Mexia *in loco ſup. cit. nu. 73. in ſi. vbi ſupradi-
cta ad tutores ēt extendit, & ad quosq̄q̄
adminiſtratores extendi poſſet arbitror, ſi-
quē oēs tenent adminiſtrare caute, & ſumma
cum diligentia, ad inſtar diligentiffimi p̄ſis
familias, ut in allegata. l. à tutoribus de adm.
iur. & in l. 1. ff. de iur. & ratio. diſtra. l. 1. ff. de
contr. actio. tutel.*

Quod ſi triticum aliq̄d, fortuito caſu cor-
rūpāſ, uel ſuperabundet, eo quod annus fer-
tilis ſuperueniat, adminiſtratores Reipubli-
cæ debent illud inter incolās (ſm ratā patri-
moniorum) diuidere, eo ipſo adiecto, ut tā-
tundem ex nouo reddāt, ex *tex. in l. quod ſa-
pe. §. ueneri. ff. de contrah. empt. Bar. in l. vni-
ca. Codic. ut nemini liceat in emptioe ſpecie-
rum ſe excuſare.* ubi dicit ſe ita practicaſſe ī
ciuitate Peruſij, p̄lale Reipublicæ uendē-
do, & in ſpecie, in tritico loquendo, ita te-
nendū reputat Franc. Marc. *dec. 542. l. p. poſt
Luc. de Pen. in d. l. 1. Bobad. plures refert in
lib. 3. polis. c. 3. n. 40. cum duobus ſeqq̄.* Et ita
Vtrariæ practicatū fuiſſe, teſtat Mexia ubi

*ſup. n. 74. vbi dicit, q̄ hoc caſu tam clerici, q̄
laici p̄pelli p̄nt, ut triticū nouū p̄ veteri red-
dant, & q̄dem hoc æquitati, & rōni natura-
li p̄gruit, & in cōſcientia licet, ut tradit Ho-
ſtien. in ſumma de uſur. verſ. in alijs autē caſi-
bus, ſibi ſi tamen p̄nas. & Merca. in tracta. de
tratos y contractos, c. de preſtamo. uer. mas nos
es juſto. cum ex p̄uidencia Reipublicæ, tpe
neceſſitatis oībus tam clericis, q̄ laicis ſub-
ueniat. l. ſecundum naturam, ff. de reg. iur.
Quinimo, & ipſe hoc caſu inter vicinos vi-
corum, q̄ ciuitati ſubdunē, diſtribnere triti-
cum poſſe reſoluit. n. 75. tu illum videas, q̄a
late, & crudite loquitur. Minime tñ p̄pelli
p̄nt decuriones (hac non vrgente neceſſita-
te) ut triticum publici horrei ciuibus vili⁹
vendant, uel tradant quam cōparatum eſt,
*ex tex. in l. non debere ff. ad municipalem.**

S V M M A R I V M.

- 1 Verba indiffinita aequipollens vniverſali.
- 2 Dictio alia, eſt indiffinita.
- 3 Totum qui dicis, nihil excludit.
- 4 Infinitas, prohibita eſt in iure.
- 5 Partium, & poſtpartium computatio, quando
arbitrio iudicis ſit faciendā, quidue in hoc
tenuerit Senatus Neapolitanus?
- 6 Partium, & poſtpartium computatio, qualiter
fuerit in conſilio (de la meſta) facta per peri-
tos & expertos caprarios.
- 7 Partium, & poſtpartium computatio, tunc de-
mum arbitrio iudicis relinquitur, quādo ne-
re non conſtat, quod partus ex omnibus, uel
alijs animantibus feminis proceſſerint.
- 8 Arbitrium boni viri non debet eſſe abſolutum,
nec in eo index debet excedere metas iuris,
rationis naturalis, & æquitatis.
- 9 Index arbitrari debet ſecūdum mentem legis,
iuris, & rationis.
- 10 Oves, quo tempore parere incipiant, quone tem-
pore parere deſinant.
- 11 Vacca a quo tempore partui ſunt apta, quone
tempore deſinant parere.
- 12 Equus a quo tempore parere ſit apta, quone tem-
pore inutilis officiatur.
- 13 Iumenta, ſiue aſina, a quo tpe parere incipiat,
quone tpe partus inutilis efficiantur.
- 14 Capra quo tempore ſatus procreare incipiant,
quone tempore deſinant.

Puer-

- 15 Puerpera, siue sues fœmina, à quo tempore incipiant parere, quoue tempore inutiles efficiantur ad procreandum.
- 16 Sues fœmina, siue puerpera, quod vicibus in anno parere, quosue fœtus procreare regulariter soleant.
- 17 Condemnatus ad fructus alicuius asini, equi, vel porci admissarij (quos vulgo disimus. Desimiente, o garannones,) quid restituere debeat, & qualiter sit facienda computatio fructuum ipsorum animalium.
- 18 Equus à quo tempore generare incipiat, quo tpe inutilis fiat sobolis procreationi.
- 19 Asinus admissarius a quo tempore generare incipiat, quoue tempore desinat.
- 20 Hircus a septimo suae aetatis mense, satis est habilis, & potens generationi, & aliquando admodum apius est libidini, ut adhuc, dum vberibus alitur, matrem stupro superueniat.
- 21 Hircus ante sex annos senescit.
- 22 Condemnatus ad restitutionem partuum, & post partum an matres tantum cum suis fœtibus prestare debeat, an vero parius quoscumque fœtum etiam reddere teneatur etiam in infinitum.
- 23 Sententia censetur lata secundum petitionem, & libellum agentis.
- 24 Verba sententiae debent intelligi, prout sonant stricte, neq. extendi debent ad intellectum, quem ex lata significatione habere possunt.
- 25 Omissum censetur, quo in condemnatione non est expressum. (demnati.)
- 26 Sententia debet interpretari in favorem condemnati.
- 27 Quando in libello, in quo parius, & post partus petuntur, additur ulterius, cum omni sua causa, veniunt etiam parius partuum, & fructus fructuum.
- 28 Quando fit computatio de partibus, post litem contestatam procreatis, omnes, & quicumque partus, & partuum partus comprehenduntur.
- 29 Sententia intelligenda est, & ita ut iudex censetur pronunciaffe secundum ius.
- 30 Tutor vel maritus si accepit centum oves, & illas vendidit, ante tempus resolutionis iustellae, vel matrimonij, an teneatur pretium temporis venditionis, an temporis restitutionis vel an eodidem oves restituere debeat.
- 31 Maritus si oves praegnantes, & iam prope partum, item & proximas tonsurae accepit, post partum vero & tonsas oves, dissolvatur matrimonium, qualiter praedictorum partuum, & lana ratio haberi debeat.
- 32 Pastore conuenito ad restitutionem ouium, non sufficit probare oves mortuas fuisse (etiam casualiter,) nisi probet casum absque eius culpa contigisse.
- 33 Pastor, vel caprarius, & si pelles mortuorum capitum ad dominum reducat, adhuc ex hoc mortem non probat, nisi probet mortem absque eius culpa interesse.
- 34 Pastor qualiter mortem ouium probare deat.
- 35 Mortem ouium pastor probare potest, per signa, & coniecturas verisimiles.
- 36 Pastor si in libro suo rationum scriptum hêt, qualiter tot oves, capra vel armenta in itinibus casu perierunt, an huic libro credatur.
- 37 Duci creditur de morte militis.
- 38 Casum non probat per iuramentum solum, qui tenetur ex contractu.
- 39 Vxor si dedit marito in dotem, unam vel duas equas inaffimatas, & ex eis alienatae sunt, & tandem tempore dissoluti matrimonij, illae equae totales mortuae reperiuntur, an maritus teneatur loco mortuae, aliam ex filiabus subrogare, & restituere.
- 40 Fructus rei dotalis competunt marito pro sustinendis oneribus matrimonij.
- 41 Grex si detur marito in dotem, & oves aliqua ex grege mortuae sint, tenetur ex filiabus alias loco mortuarum subrogare.
- 42 Lex si non distinguitur, nec nos distinguere debemus.
- 43 Pluralis numerus duobus contentus est.

CAPVT XVIII.

Qualiter de fœtibus pecorum sit onerandus administrator condemnatus ad restitutionem ouium, conpartos y postpartos.

ASSIDVE in forensibus tribunalibus, tutor, cohæredes, alij administratores p̄dēant, ad restitutionem, ouium vaccarum, & suum, equitum itidem, & hircarum cum fœtibus, ac foetuum fœtibus, (quod nō vulgari idiomate dicimus, Conpartos y postpartos.) Et cū circa horum fructuum computationem nihil in iure adhuc solide teneat, calculatores, aduocati, & et iudices in hmoi liquidationibus, & computationibus nimis anxie torqueri solent, & ideo hoc in capite, quod

iure verius teneri possit, videndum erit.

- 1 Et in primis dicendū vñ, qđ ex dicta clausula pñdenatoria oēs partus pecorū indiffinitē pñprehendantē, vt expñsse pbari vñ in *l. equis ff. de usuris ibi. Equis per fideicommissum legatis post moram heredis, fetus quoque debetur. Textus etiam in l. equis 8. ff. cod. ibi. Equis per fideicommissum relictis post morā fetus quoque praestabitur.* Verba enim illa (fetus) in dictis iuribus indiffinitē apposita, & qui pollent vniuersali, vt in *l. si pluribus, & ibi Bar. & communiter scribentes, ff. de leg. primo.* & sic ad oēs, & quoscumq. foetus ex talibus ouibus natos extēdi debēt. Quæ snia locum hēt, maxime qñ ouiu sub vniuersali ppositione pñprehensarū, eadē est æqua rō, qualitas, & cōdō, vt tenet *Conar. lib. 1. uariarum 6. 13. n. 9.* Et sic cū eadē rō, qualitas, & cōdō militet in hoc casu, respectu quorūcūque partuū, illa dictio fetus, uel partus ad oēs indiffinitē extēdi dēt. Et ita in simili voluit *Consultus in l. places ff. de liber. & posth. vbi clausula hæc in istuo posthumum heredem, nō tātū ad pñsentē foetū in vtero existētem extendit, sed ad eū, q. ex quacumq. uxore nasceret post mortē testatoris.* Et fere in terminis vñ textus apertus in *l. Quod si oues ff. de peti. hered. ibi Quod si oues nata sunt, & ex his alia, hæ quoque quasi augmentum restitui debent.* Dictio enim illa, aliq. est indiffinita, & sic oēs fetus vniuersaliter pñprehendit, vt tenet *gl. in l. si fugitini C. de seruis fugitiis verbo, aliam, Bald. in l. conuenticulam nu. 3. vers. item est C. de Epis. & cler.* Et p hac snia facit optime textus in *lib. 5. tit. 14. pag. 6. ibi. Si contra alguno que fuesse tencedor de la herencia que perteneciese a otro, fuesse dada sentencia que la tornasse, de uela entregar a aquel que le vencio con todas las otras cosas, que vno por razon della.* Dictio enim illa, todas, omnes fructus vniuersaliter cōprehēdit, q. q. totū dicit, nihil excludit *l. Iulian. ff. de leg. 3.* Et si dictio prædicta, todas, sit iuncta cū dictione caussa, vel partus, extendit ad omne illud, q. habiturus esset creditor, vel dominus, cuius grex fuit retētus, vel administratus, vt in *l. sed & partus ff. quod motus caussa ibi. Sed & partus ancillarū, & fetus pecorū, & omnem caussam.* Vbi glosa verbo causā exponit, vt partuū partus, & fructuū fructus. Rursus p
- 2
- 3

hac sentētia facit textus in *l. 23. tit. 3. l. p. ter. ria, ibi. Que todos los frutos que nacen de las bestias, y de los ganados deuen ser de aquellos, a quienes otorgaao el usufructo.* Si enim hoc in usufructuario cautū extat, quāto magis in restitutione fructuū, pñprietario faciēda, dicendū erit. Ex qbus dicendū videtur, q. condemnatus ad restitutionē fructuū, & pecorū *Con partos y post partos*, restituere debeat vñque in infinitū, oēs, & quoscumq. partus, q. ex primis, secundis, & tertijs ouibus, in infinitū natos fuisse cōfiterit. Multi autē aduocati, & iudices horū partuū, & post partuū restitutionem ad primos, & secundos foetus (tātū extēdunt, ubi simpliciter snia lata fuit, cōdēnando reum ad restitutionē ouium, uel pecorū *con partos y post partos.* Et hāc sniam fundare nitunt ex textu in *d. l. quod si oues, de pet. her.* dicunt inquā, quod, ibi *Iurisconsultus*, ut cuitaret infinitatē, q. infinitas pñhibita est in iure, vt in *l. fideicommissa. S. si quis decem ff. de lega. 3. lege, qui bona, in si. ff. de dam. infect. Corne. conf. 290. nu. 7. vol. 1.* voluit se restringere ad illos primos, & secundos partus dñtaxat, ne deinceps dare pñcessus in infinitū. Et ad dictionē alijs, rñdēt, quod nō est indefinitas, sed dēt intelligi de alijs secundis foetibus, q. expñsse sensit de primis, & secundis foetibus tātū, dicens, *Quod si oues nata sunt, deinde alia*, quasi ad primos & secundos foetus se restrinxerit: & iam pluries fm hanc interpretationem noster Senat⁹ iudicauit: & ad iura pñpria opinione adducta rñdebant, quod debent intelligi fm text. in *d. l. quod si oues*, hoc est, de primis, & secundis foetibus.

- 5 Senatus tñ Neapolitanus cām hāc partuū, & post partuū arbitrio iudicis terminādā reputauit, ut tradit *Affl. dec. 58. n. 9.* vbi refert, quod cū centū oues petita fuissent cū partibus, & post partibus, reus fuit pñdemnatus ad restitutionē pñdictarum cētū ouium, & vt p partibus decē, & septē annorū centum ducatorū summā creditori pñstaret, & ibi ipse sentit hanc materiā esse arbitrariā in iure, ipseq. in hac regali Cancellaria fm hāc opinionē iudicatum vidi, vbi qđ hæc accerrime fuit nentilata inter Dominā Violantē Ossorio, & Lupū Florem Ossorio eius fratrē, in cā petitionis hñditatis, ad demū reuīsa prima

ma snia in remissione fuit confirmata.

- 6 Tamen causa simili, in Cōcilio de la Me-
sta, ventilata, aliter iudicatū fuisse cognoui:
qa cum quidā pastor pdenat⁹ fuisset ad re-
tōnem centū ouium, con partos y post par-
tos, media qdam via fuit electa, arbitrādo,
quo ad oues, q restituēdæ veniebāt, cuius
ætatis ad pastore puenisse intelligerent, s.
qn ter dūtaxat essent parituræ, casq. mascu-
los, & foeminas pmiscue peperisse, singulis
tribus annis, & prædictis foetibus coacer-
uatis, decimam Deo solutū psupponēdo,
alios in tres diuiserunt partes, quarum vna
masculorum, & foeminarū simul p mortua
fuit reputata, reliquas vero duas partes re-
stitui a debitore iussum fuit, hoc addito, vt
neq. pelles illarum demortuarū restitueret,
ex tex. in l. mortuo boue, ff. de leg. 3. Et ita
iudicatū fuisse p iudices Mestennos testat
Onanez, lib. observationum iuris c. 63. vers.
primum quoniam fol. 289. vbi dicit, q & si
lac, caseum, & lana et noie foetuum pprehē-
dantur, vt in S. in pecudum, instituta de reuē-
diuisione, & in l. 22. & 23. tit. 3 l. p. 3. (Eum-
que extraordinariū pecudum fructū appel-
lauit Marc. Varro lib. 2. c. 11.) hi foetus re-
linqui debent p demnato p pecorum custo-
dia, præbito sale, cæterisq. impensis in ipso
grege obligando factis.

- 7 Certè in tanta doctorū varietate, & Iu-
risconsultorū pplexitate, iudicis arbitrio to-
tum hoc erit remittēdum, ubi manifeste nō
pstatet, quod foetus ex talibus ouibus, eqs,
suis, & armentibus pcreati fuissent, quo
casu pculdubio ipsi partus, deductis expen-
sis restituendi forent. Re tū in ancipiti exis-
tente, non me later, quin regiones, quin tē-
pora, quin morbi, & pecorū scabies, siue pe-
stilētiae, modo hoc, modo illud suadere pos-
sint, vt ex illis in aliquo iudice variare liceat

- 8 Verum cum hoc arbitriū boni viri, & nō
absolutū deat esse, pculdubio in eo pstatdo,
iudex metas iuris, rōnis naturalis, & eqtatis
excedere non dēt, vt notat Bal. in c. 1. S. indi-
ces, de pace iuram. firman. quem sequitur Ce-
poll. in l. si fugiunt, nu. 33. C. de seruis fugit.
Menoc. de arbi. lib. 1. q. 13. nu. 15. Vbi refert
9 Curt. in tract. moneta, q. 7. dicentē, iudicē ar-
bitrari debere, fm mētē legis, iuris, & rōnis,
ac demū fm æqtatē. Nec immerito, cū il-

lud viri boni arbitrio fieri non dicat, quod
sine rōne sit, ut egregie respondit Soc. conf.
91. n. 13. a quo non dissentit Rubeus conf.
156. n. 12. & in his arbitrijs, tāta in virō bo-
no dēt esse æquitas, & iustitia, ut in re alie-
na id agat quod in ppria pstatet, ut uoluit
Dec. in l. in personam S. 1. in fi. de reg. iur. &
ita tenet Menoc. vbi sup. Cum igit hoc iu-
diciū, de quo agimus, a naturali rōne mul-
tum dependeat, ideo naturalis historiē scri-
ptore consulere, (vt à veritatis scopo multū
nō discedat, circa pdictorū partium pputa-
tionē) iudici necessum erit, quo fit, vt sequē-
tia ad huius rei cognitionem maxime ani-
maduertant.

- 10 Et p maiori euidencia sciendū erit, quod
boues duorū annorū maiores, statim pro-
creationi sobolis sunt aptissime, minime au-
tem ante id tps parere vtiliter pnt, vt collig-
it ex Marco Varrone, lib. 2. de re rustica, c.
2. vbi dicit. Neque pati oportet minores, quā
bimas saliri, neque non ipse sunt deteriores, &
non meliores, quam trima admissa. Collume-
la quoque lib. 7. c. 3. loquendo de ouibus di-
cit, Fæmina post bimatum maritari dēt, iuue-
nisq. habetur quinquennis, fatiscit post annū
7. Plinius et lib. 8. naturalis historia, c. 47. lo-
quendo de ouibus dixit. Generatio bimis
vtrinq. ad nouennos quibusdā. Ex quibus ma-
nifeste deducitur a tertio decimū ouū an-
no, partus, & filios in lucē edere, pcreare
autem psumunt vsq. ad nouem annos, &
hanc sniam sequit Pallad. lib. 8. c. 4. Quo
11 fit, vt quinq. foetus ad minus cuilibet oui
attribuant. Quo ad vaccas et Marc. Varro
lib. 2. de re rustica, c. 5. ita scriptum reliquit,
Non minores oportet inire bimas, vt trima pa-
riant eo melius, si qua trima, plerumq. pariūt
in decem annos, quadā etiam in plures. Et eo-
dē libro c. 1. inquit. Itaque in bubulo pecore,
quod a bima, aut trima fructum ferre incipit,
neque longius post decimum annum procedit,
quia prima ætas omnis pecoris, & extrema ste-
rilitis. Virg. quoque lib. 3. Georgicorum (lo-
quendo in vaccis) inquit,

Ætas Lucinam, in flosque patri hymineos,
Desinit ante decem, post quatuor incipit
annos.

Plinius quoq. de naturali historia, lib. 8.
c. 56. dixit: Aut nunc annicula ad fecundita-
tem

tempore nascuntur, tollerantius tamē bima, gignit raro geminos, vita fœminis quindecim annis longissima, maribus viginti, robar in quinquatuor.

Palladius quoque lib. 4. c. 11. dicit, Neque ante aetatem trimam, tauros his oportet admitti. Ex quibus manifeste deducit, quoad partus vaccarum, hanc esse habenda rationem, si ut tertio anno cœcepisse credant, & in quadrimatu peperisse psumant, ac denique ad decennium usque. (ipso quoque conclusio decennio) peperisse ad minus unum quolibet anno intelligant, & sic sex partus erunt administratori onerandi, nisi minus peperisse probetur, & ita resoluit Onnez ubi s. d. c. 36.

12 Quo ad equas autē dicit Columela lib. 6. c. 28. Fœminam bimam recte concipere, ut post tertium annum enixa, fœtum educat, eāque post decennium non esse utilem; eo quod ex annosa matre, tarda sit atque iners proles.

13 Quod autē adiumenta attinet, eodē tempore, hoc est à triennio ultra parere incipere, & p totā vitā, (q̄ solet esset triginta annorum) parere, testat Plin. lib. 8. c. 43. ubi loquendo in asinabus inquit: Partus a trimatu legimus, totidemque equa, & eisdem mensibus, & simili modo. Et rursus paulo post dicit. Raro geminos parit, & rursus gignit tota vita, quæ est ei ad trigessimum annum.

14 Quo ad patrus uerō caprarum, Plin. d. lib. 8. c. 50. in hæc verba scribit: Capra concipiunt aliquando annicula, semper bima, in trimatu inutiles, pariunt octo annis, pariunt & quaternos, sed raro admodum. Et rursus alibi dicit: Trima minus utiliter generant, & i senectute, nec ultra quadriennium. Et licet ex dictis duobus locis Onnez ubi sup. vers. de capris, Plinium in hoc sibi prius aīaduertat, quatenus semel dixit parere capras octonis, & rursus non generare ultra quadriennium, tñ minime in hoc sibi ipsi aduersat. Quod enim inquit, quod pariunt octonis annis, hoc intelligi dēt, ubi incipiunt parere anniculæ, vel bimæ, & ubi quolibet anno pariūt unum hircum, uel duos ad plus. Quod autē dicit, non generare ultra quadriennium intelligi dēt, qñ admodum sunt fœcundæ, ut quolibet anno, tres, vel et quatuor hædos pariant, q̄ hoc casu citi⁹ senescūt, citiusque inutiles efficiuntur, ac eorum, matrices citi⁹ (ob immodicā libidinē) desiccātur, ut in p-

posito declarauit Columela lib. 7. de re rustica, c. 9. dicens, quod fœmina quanto fecundior est, tanto celerius senescit.

15 Quoad puerperas autem, Columela lib. 7. in d. c. 9. in proposito dixit: Fœmina, sus habetur ad parius edendos idonea, fere usque ad annos septem, q̄ quanto fecundior est, tanto celerius senescit, anicula improbe incipit, sed parere debet mense Februario, quatuor quoque mensibus fœta, quinto parere, Ac rursus paulo p-

16 inquit: Idque bis anno facit. Neq. in supradictis Columela sibi prius existit, dum dicit: Quarto quoque mense parere, ac rursus, quod bis in anno parit, q̄ p̄dicta debent intelligi ex alio loco Marci Varronis lib. 2. c. 4. quatenus loquendo in porcis dicit. Quatuor menses adfert ventrem, binis nutrit. Et ex alio loco Plinij, lib. 8. c. 51. dicentis. Quibusdam in locis etiam à quarto usque ad septimum annum, pariunt bis anno, tempus vero quatuor mensium numerus fecunditatis ad biceños, sed educare tam multos nequeunt. Et rursus loquendo de earum uita, inquit uita ad quindecim annos, quibusdam ad vicennos. Et hætenus de fœminis.

Verum quoniam et aliqui isti administratores, & malæ fidei possessionis, solent p̄dem nari ad restitutionem equi, uel asini admissarij, quod vulgo dicimus. Cauallo garannon, o desimiēte, uel et ad restitutionem porci sementalis, cum fructibus, ideo videndum erit oportune, qualiter de fructibus horū sementalium p̄denatus debeat onerari. Et breuiter in proposito est dicendū, quod in primis petitor dēt pbare, quātas equas talis equ⁹ quolibet anno p̄gnantes efficeret, quātumque p̄ qualibet in p̄gnanda dñus cōiter in illa regione recipiat, ac demum ad p̄bationē annorum, quos uixerit talis sementalis (ubi de eius uita, per ueras probationes non p̄stat) consulendi sunt naturales.

18 Et loquendo in equo admissario, q̄ vulgo dī, garannon, o semental. dixit Columela lib. 6. c. 27. Idque admissaria potest trimas adhiberi, & usque ad annos viginti plerumque idoneum est. Ac rursus c. 28. putat, marem minorē trimo non esse idoneū admissuræ, posse uero usque ad 20. ann. generare, Pallad. uero hos equos admissarios, siue garannones à quinto ætatis suæ anno generare incipere p-

p10;

profiteſſe, dicens, *atas incipientis admiſſarij, quinti anni initio eſſe dēo.* Et loquendo de lucris, q̄ ipſi facere p̄nt quolibet anno, dixit Columela *in d. c. 27. Veruntamen, nec minus quam quindecim, nec rursus, plusquam viginti unus dēs implere.* De admiſſario autem aſino Columela *lib. 6. c. 37. ita inquit, ſed non oportet minorem, quam trimum admiſſi.* Pallad. vero *lib. 4. c. 14. dicit. Minor trimo, maior, decenni, non debet admiſſi, quo fit, ut ſepten niſ fructus tantum reddat.*

19. De hirco vero Columela *d. c. 6. dixit à ſeptimo ſua atatis menſe ſatis eſſe habilem ad pcreandum, quoniam immodicus libidinis, dum adhuc vberibus alitur, matrem ſup̄o ſuperuenit, & ideo celeriter, & ante ſex annos conſeſcit, quod in matre Veneris cupiditate primis eius pueritiæ ſpibus exauſtus eſt. Itaque*

20. *quinguennio parum idoneus habetur, ſæminis implendis.* Pallad. etiam *lib. 12. ſub c. 13. inquit: Ad inuendas ſæminas ante anniculum congruus, non autem durat ultra ſexennium. Et p̄dicta (ubi nihil de vita horum aſialium*

21. *inter trimum p̄batum fuerit) locū habebūt, poterunt tñ variari p̄ ſolo, ac cēlo, p̄ tpe, ac regione, vel ex aliquibus alijs circumſtantijs, quibus (mature perpensis) iudex poterit arbitrari.*

22. Vltius in p̄poſito pone, quod q̄s fuit p̄denatus ad reſtōnem cētum ouiuū, quas in adminiſtratione accepit, vel itidem mala fide ſubtraxit, cū partibus, ex poſt partibus, dubitat modo, *na in hac cōdenatione, matres tantum cum ipſarum fœtibus comprehendantur, an vero etiam oēs fœtus, quos exiſtis filialibus, & neptibus procreatos fuiſſe, p̄batum fueris vere & realiter veniant?*

23. Et dicendū vñ, quod cū ſn̄a ipſa p̄denet reum ad reſtōnem ouium petitarū cum partibus, ac poſt partibus, calculatores nō poſſint eū onerare de fœtibus, q̄ non fuerūt petiti: ſn̄a nāque p̄ſumitur lata ſm petitionem, & libellum agentis, *lege vi fundus ff. communi diuidundo c. licet el. 1. de ſimonia.*

24. Rurſus quia verba ſn̄a debent intelligi, p̄ut ſonant, & ſtrictē, neq̄. extendi oportet ad intellectum, quē ex lata ſignificatione h̄re p̄nt, *l. 1. C. ſi plures una ſententia fuerint cōdenati. Abb. in c. dilectus n. 2. de off. ord. Cepol. in rubr. ff. de verb. ſign. n. 151. Iaſ. in l.*

centefimis S. fi. col. pen. eod. tit. Ripa in l. 2. n. 26. C. de edendo. Soc. conſ. 74. col. ſi. Curt. lun. conſ. 153. n. 19. Cēſetur enim omiſſum, qđ in cōdenatione nō eſt exp̄ſum. Dec. conſ. 442. n. 8. & conſ. 607. n. 7. Oſa. Oſaſc. dec. 63. n. 2. Tiraq. de retr. act. Lignag. S. 1. gl. 9. n. 182. Vltima, & finaliter, q̄a cum hic agēdum ſit de interpretatione ſn̄æ, in qua reus eſt p̄dem natus, in dubio interpretari dēt in fauorē cōdenati ex textu in l. ha enim cauſſa, ff. de ſuſpect. tuſorum Alex. conſ. 43. colum. 1. n. 2. vol. 5. Soc. conſ. 134. col. 2. lib. 1. Dec. conſ. 43. col. 1. ad ſi. Aym. cōſ. 74. n. 10. & conſ. 188. n. 2.

27. In p̄poſita tñ qōne, duorum tēporū partus, & poſt partus p̄ſiderandos fore arbitror ſcilicet ante litis cōteſtationē, & poſt litem cōteſtatā. Si enim ante litē cōteſtatā bonæ fidei poſſeſſor plures agnos ex talibus ouib⁹ habuit, p̄culdubio ſub hac cōdenatione, de qua agimus, partus primi, & ſecundi, vel ſal tñ oēs, quos in quinquēnio ouis parere ſolet (ſm cōputationē cōſilij de la Meſta, quā ſuperius retulimus, vel ſm naturales hiſtorias, & dicta paſtorū) cōprehendi debēt, q̄a tñ p̄prehendunt in cōdemnatione partus, ex illis ouibus petitis p̄creati, niſi in petitione petiti fuiſſent partus, & poſt partus, cum oībus ſuis cauſis, q̄a tali caſu, veniūt & partus partuū, & fructus fructuū, *argu. tex. in l. ſed & partus, & ibi gl. uerbo, cām, ff. quod metus cā, quam ad hoc cōmendat Ang. ibi Iaſ. in l. cum fundus, n. ſi. ff. ſi cer. pet. Veniunt. n. primi fœtus, vt partus, ſecūdi vero, & reliq̄, vt cā, gl. in Rub. ff. de uſur. & ibi expoſitor titulorum, vbi dicit, q̄ oē illud, quod ex re ipſa cauſat, quodāmodo eſt pars, uel ſal tñ naturalis ſequela ipſius rei, cuius ē appellatio ne venit, ex tex. in l. rei appellatione, de verb. ſign. Et hāc opinionē licet oſcure vñ tenuiſſe Onnez loco ſup. cit. verſ. & ſi quidem, & verſ. atque hāc de partibus, ſecundo vero*

28. *caſu, qñ loquimur de partibus poſt litē cōteſtatā ex alijs partibus procreatis, oēs & quocumq̄. partus ſub dicta cōdemnatione cōprehensos reputauimus, ex tex. in l. pretereā ff. de rei vendica. ibi. Nec enim ſufficit corpus ipſum reſtitui, ſed opus eſt, vt & cā reſtituatur, i. vt omne habeat petitor, q̄ ad habiturus foret, ſi eo tpe, quo iudicium accipiebatur, reſtitutus illo homo fuiſſet. Et hāc ſn̄a pro-*

probatur clarius in *l. qui restituere, ff. eod.* & melius, quā alibi in *l. cum fundus, in princ. ff. si cer. pe. ibi.* Puto nos hoc in re uti ut post iudicium acceptum, causa oīs restituenda sit, i. oēs, quod habiturus esset actor, si lisis contestata tpe solutus fuisset. Sententia namq. intelligenda est ita, uel iudex censeat p. nunciante, put ius disponit, ut voluit Aym. cōf. 188. n. 6

30 Rursus dubitat, si tutor, maritus vel alius similis administrator, inter bona sui minoris, uxoris, uel domini accepit centum oves, vel capras, & eas durāte administratione, uel matrimonio uendit, in restōne taliū ouium, uel caprarum, cuius ipis valor sit attendendus, vendōnis, an restōnis? Multum. n. interest hui⁹, uel illius t. p. i. aestimatio sit reddenda, an vero totidem oves, uel capræ eiusdē bonitatis sint restituendæ. Et vñ dicendum, quod totidē oves, uel capras restituere debeat, eiusdē æstimationis, & ualoris, neq. iuri satisfaciāt, si æstimationē soluat, q. a unū p. alio inuito creditore solui non p. t, in *l. 2. §. mutui datio, ff. si cer. pe. & ibi notat Bar. & cōter scribes.* Sed resolutiue est tenendū, quod tutor, & similis, q. bona fide oves minoris distraxit, uel maritus, q. pecora dotalia, uel paraphernalia uendit, solum ad p. tiū, quo vendita fuerunt teneat, non vero totidem oves, uel capras restituere debeat, ut resoluit Ayora de partition. lib. 3. q. 93. n. 105. vbi dicit, q. si maritus, uel alius administrator bona fide oves uxoris ex necessitate p. cisa uendit, non tenet aliud p. tiū restituere, nisi illud, pro quo realiter & uere uenditæ fuerunt, quod in tutore, & quolibet simili administratore dicendum arbitror, cum ipse loco p. tris, & sic legitimi a dministratoris, uel etiam loco dñi habeat, ut in *l. 5. tit. 14. p. 7. ibi.* Porque son como señores, è tienen en lugar a los huérfanos como de padres. Tu etiā vide Barbol. in *l. diuortio §. hoc donationes ff. sol. matr.* qui aliqua utilia in p. pposito p. gessit

31 Præterea dubitari posset in materia partitionū & diuisionū, si maritus oves pregrantes, & iam prope partum: Item & proximas tonsura accepit in dotem, post partum vero, & tonsas oves, proinus diuortium contigit, qualiter predictorum paruum, hac lana ratio haberi debeat. Et breuiter est dicendū, quod si oves fuerūt datæ æstimatæ, maritus ad æsti-

mationem tñ teneat, ut in *l. cum dotem, C. sol. matr. & in l. 26. tit. 11. p. 4.* si uero in æstimateæ fructus illos ouium, & lanæ p. rata tēporis, quo durauit matrimonium, habebit maritus, ceteri uero ad mulierē, uel eius hñdes p. tinent, ut in *l. diuortio. §. non solum, ff. sol. matr. ibi.* Non solum, aut de fundo, sed et de pecore idem dicemus, ut lana ouium, fructusque pecorum præstentur. Quare enim si maritus prope partum oves dotis acceperit. Item proximos tonsura, post partum, & tonsas oves protinus diuortio factio nihil reddat: nam & hic fructuum toto tpe quo curantur, & non quo percipiuntur, rationem accipere debemus. Quem tex. ita intelligunt, ibi Bar. & Pau. Io. Garc. de expensis, c. 8. nu. 31. Barbosa iisdē, in d. §. non solum in princ.

Sed pone, quod tutor caprarius, siue ali⁹ 32 administrator, q. ad restōnem ouiu fuit condemnatus, dicit, quod ex eis excōputari debeat tertia, uel quarta pars ouiu, eo quod naturaliter perierūt, an talis cōdemnatus audiri debeat. Et certum est, quod si loquamur de simplici debitore p. demnato, audiri debeat, et si simpliciter mortē p. bauit, licet abiq. eius culpa mortuas fuisse nō p. bet, ut tenet Iaso. in *l. quod te mihi n. 1. ff. si cer. pe.* In pastore aut p. denato non sic. Quia non sufficit p. bare oves mortuas fuisse, eo quod priuatim, mercedē accepit p. custodia: qui enim officiū priuatum exercet, mercedē sui laboris accipiēdo, tenet etiam de leuissima culpa, ut in *l. 3. tit. 3. p. 5. verso el tercero caso.* Nec sufficit illi p. bare mortē, uel casū, nisi simul p. bet ipsū in culpa mortis nō fuisse, uel interitū, siue casum absq. eius culpa cōtigisse, ex tex. in *l. qui mercedem, ubi gl. quā Paul. & alij sequuntur, ibi. ff. locati. gl. etiam in l. cum ita legatur. §. species ff. de leg. 2.* Nec excusatur pastor, si diceret, quod lupo comedit oves c. quamuis, de reg. iur. in 6. Alex. conf. 158. vol. 2. Barba. conf. 91. vol. 3. vers. capio quintam. Ias. Dec. & alij in *l. si pascenda. hic, n. 4. ille, n. 19. C. de p. d. Ant. Gomez. tomo uariarum, c. 30. n. 20.* Crotus, qui hanc sniam dixit rimis uilē in praxi in tract. de testib. p. 9. n. 402. Sebast. de Medicis, in tract. de casu & periculo. 2. p. q. 10. n. 3. Bursat. conf. 53. nu. 32. vol. j. Boer. dec. 16. & licet ab hac opinione discedat Corn. conf. 136. vol. 1. illam tñ cōm

cōem p̄clusionē dicit nouissime Vinc. Car-
tot. in tract. de locato. C. de imperiis caprarj,
num. 3. Ambrosius de Vignate, in tractatu
de usur. num. 179.

33 Et hanc conclusionē in tñ verā esse repu-
tant p̄fati doctores, vt dicant, quod etsi ca-
prarius, vel pastor, pelles mortuorū capitū
ad dñm reducat, adhuc ex hoc mortē for-
tuitam nō p̄bet, nisi & p̄bet casum, mortē,
vel interitum ipsarū ouīū, vel caprarū, absq̄
eius culpa contigisse. Et quidē hęc sn̄a ni-
mis iuri, & rōni p̄lona v̄r, q̄a si reductio pel-
lis, sufficiens p̄batio mortis ouis reputaret̄,
maxima aperiret̄ via fraudibus, & malicijs
pastorum: hi enim s̄ape interficerent oues,
& capras p̄ ipsorū victu, & de delicto, & p̄-
fidia sua, afferendo pelles ad dñm, excusa-
rent, quod vtique Doctores nō p̄bant, ma-
xime Bal. in l. cum ita, S. species, ff. de lega. 2.
Alex. conf. 158. lib. 2. n. 3. Ias. in l. quod te mi-
hi. n. 11. ff. si cer. pe. Greg. Lup. in l. 15. tit. 8. p.
5. verbo, pechar. Vñ. Carroc. ubi sup. n. 5. opti-
me Rebus. in l. Sylua. cedua. 30. S. pascua, ver-
fic. & quis non debet. de verb. sig. pag. 264.

Sed dubiū erit, qualiter pastor ouīū mor-
tē p̄bare debeat? Et dicendum v̄r, quod cla-
re, & euidenter illā p̄bare teneat, arg. tex. in
34 l. si creditor, C. de pignor. actio. ibi. Vel non pro-
bat manifestis rōnib. facit, q̄a in his, q̄ nō so-
lent euenire de facili, sine culpa, dolo, furto,
vel eorum, qui tenent rem custodire, nō suf-
ficat p̄bare casum, nisi & p̄bet, quod sine
culpa custodis, casus euenit, Bartol. in l. si
quis ex argentarijs, S. an uero. ff. de p̄st. Saly.
in d. l. si creditor. Greg. Lup. in l. 10. tit. 14. p. 3.
gl. verbo, por otra ocasion. Ant. Gomez. loco su-
perius cit. Vinc. Carr. ubi sup. n. 6. idem Greg.
Lup. in l. 2. tit. 8. pars. 5. gl. verbo, Esi probare.

Sed p̄dictis non ob̄stibus in p̄posita qō-
ne tenēdū sentio, quod sufficiat p̄bare mor-
tem ouium, vel caprarū, seu aliorum pecu-
dū p̄ signa, & cōiecturas uerisimiles, idque
manifeste p̄bari v̄r in d. l. 15. pars. 1. ibi. Si
35 probare por sennales ciertas, o en otra manera,
e jurare, que assi acacio, non lo deue pechar.
Et ibi Grego. verbo, sennales ciertas, dicit,
quod dēt p̄bare, quod in regione illa, vbi
oues pascebant, & mortuę dicuntur, illo an-
no cōiter mortua fuit tertia, vel quarta pars
gregum, vel aliorū pecorū, q̄ gregatim pa-

scebant. Pro qua sn̄a Grego. adducit text.
in l. quod ad presens. ff. de murilegu. lib. 11.
vel si constaret de signis scabiei, uel ronnæ,
vel aliarum infirmitatū, q̄bus mediantibus
mortuas oues fuisse p̄hēt. Quod tñ Grego.
intelligit verū dūmodo constet, quod talis
pastor non fuit in culpa, illas non curando,
vel non separando scabiosam ab alijs bene-
ualentibus, arg. text. in c. refecanda. 24. q. 3.
Hoc enim ex officio facere necesse habet, q̄a
alias tot⁹ grex periret, vt inq̄t Iuuen. Saty. j.

Morbida facta pecus, totum corruptis ouile.

Ne macules socias, est separanda grege.

Et plura in proposito tradit Cepol. de serui.
rusti. c. 9. n. 20. Ripa de peste. 3. p. in prin. ver.
primum remedium, vel si doceret de vi ho-
36 stiū, vel ipetu aquarū. Et hęc sn̄am ante eū
tenuit Bar. in l. pretia, S. non nunquam ff. ad
legem. falcid. & alij relati à Nicolao Boer. in
tract. de custodia clauium, n. 13. vers. 10. & in
l. si quis ex argentarijs S. an nec. heredi. ff. de
edendo. n. 33. vbi dicit, q̄ si in libro rōnum
pastoris scriptum esset, quod tot oues, uel
capræ, seu armenta in itineribus vel pascuis
perierunt, tali libro sit fides adhibēda, si cū
hoc cōcurrat probatio, quod eodē tpe ēt si-
37 milis numerus ouīū (sine pastorum culpa) ī
regione illa periit. Et hoc iustissimū repu-
tat, q̄a sicut credit duci, de morte militis,
eodem mō credendū est pastori de morte o-
uīū. Aduerte tñ, quod non sufficeret solū pa-
storis iurū ad probandū mortē ouīū, sine
eius culpa interuenisse, q̄a cū pastor conue-
niat iure actionis, & non officio iudicis, non
sufficit p̄batio p̄ iurū duntaxat, vt voluit
Bal. in d. S. an nec heredi, & videtur tex. in d.
38 l. si cred. & in d. l. 15. p. ibi Sennales ciertas, o
en otra manera e jurare. Et p̄dictam sn̄am
intelligit verā Grego. ibi verb. acacio, vbi ex
Rayner. & Bart. tenet, quod vbi q̄s tenet ex
p̄stū, non p̄t p̄bare casum furtuitū p̄ solum
iurū Mascar. de prob. concl. 273. n. 17. qđ
intelligit Grego. vbi s. nisi dānum esset mini-
mum, & pastor esset homo bonæ vitæ, opi-
nionis, & famæ: tali enim casu, ex suo solo
iurō mors ouis p̄batur, quod tñ est intelli-
gendū, nisi dñs p̄riū probauerit, & ita quo-
tidie praticari tenet Palac. Rub. in repetit.
c. per vestras, S. 11. nu. 12. idque p̄bari v̄r,
arg. text. in l. 46. tit. 9. lib. 5. ordinamenti. que

T

ho-

hodie est, l. 21. tit. 18. lib. 6. *recopil.* vbi loquendo in eo pastore, q̄ paucas oues ex grege amissit, dicit: Pero si digere que se le perdio, o murio, sin hauer en ello encubierta alguna fea creydo por su juramento. Et quidē iustissime hoc constitutū fuit, q̄a durum fuisset nimis, si pastor de qualibet oue ex grege mortua, testes teneretur adhibere.

Alij tñ in casu, de quo agimus, distinguendum reputant, an oues, vel caprę, vel aliud ex animantibus, q̄ non gregatim pascunt; fuerit amissum. Et primo casu locum hēat sn̄a superius relata, circa probationē amissionis, mortis, & interitus, taliū capitum, ex doctrinis sup. proxime citatis, secundo vero casu, qñ amissa, vel mortua esset vacca, vel equa, vel simile animal, ex his, q̄ gregatim non pascuntur, tunc eius mors p̄bati debeat plene, ut in terminis notauit Bar. in d. l. 1. & in tract. de testib. nu. 33. Vbi dicit, hanc qñē habuisse in facti p̄tingentia Perusij, ubi p̄fecti annonę adduxerunt de ciuitate Apulię, magnā quantitātē ouium ad macellū, & pastores in rōnibus se exonerabant, dicendo, plures boues in itinerib. mortuos fuisse, & coria ad p̄bationem mortis exhibebant, & tñ reuifores rōnum ciuitatis, noluerunt adhibere fidē huic p̄bationi, nisi morte in specie probata, & ita in specie p̄posita, distinguit Sebast. de Medic. in tract. *mors omnia soluit*. Vinc. Carroc. vbi sup. n. 21, vbi dicit, q̄ non ex eo, quod viginti, vel triginta oues, equę, vel vaccę in simul pasculentur, dicendum est, pascere gregatim, quod nos dicimus en Rebanno. Ego vero distinctionē s. dictā (ubi mors in syluis, saltibusue, & locis cāpestribus contigisset) p̄bare non auderem, ēē vbi agerent de morte bouis, vaccę, vel equę, q̄ gregatim nō pascēbat, sed totum hoc, ex iudicis arbitrio p̄dere existimo. Is enim si probatum sit, vi tēpestatis, impetu aquarū, abundantia niuiū, uel alia ex cā aliorum ēē pastorū, uaccas, vel boues, siue equas perijisse (sine culpa pastorū) eodem tpe ex adductione corij ad dñum & iurō pastoris, ipsū pastore liberū pronunciauit, eiq̄. exonerandū fore tale caput mortuū, iudicare dēt, ex d. l. 21. *recopil.* quā s. retulimus. Qualiter autē pastores fratrū de la Mesta probare, debeant ouīū amissio-

nē, uel mortē, vide in l. 2. tit. 11. de las fuer. cas, y dannos in legib. de la Mesta, quę est mirabilis in proposito.

39 Ultimo in proposito dubitat, si mulier dedit marito in dotem, unā uel duas equas, aut vaccas vulgo dictas de cría, inastimata, ex q̄b alienata sunt equa, uel uacca mortua, durante matrimonio: (si tpe dissoluti matrimonij filia ex eis supersunt) ista mulier loco equa, vel vacca p̄mortue debeat habere aliam ex filiabus, quę ex mortua matre nata superexistant, & p̄ creata fuerunt, an vero eo quod inastimata concessa fuerunt in dotem, periculo mulieris perijisse debeant. In qua difficultate dicendum v̄r, quod talis equa, uel uacca mortua periculo uxoris perierit, eo quod inestimata data fuit, ut in l. plerumque. ff. de iure dotium. & p̄ cōsequēs maritus aliā ex filiabus suo i loco submittere, & restituere non teneat, sed filias ex ea natas tanquā fructus earum pro sustinendis oneribus matrimonij ex legis dispositione suos facit, ut in l. pro oneribus, C. de iure dotium, & in l. 7. & 25. tit. 11. p. 41. Vnde cum pecorum partus loco fructuum habeant, ut in S. in pecudum. Instit. de rerum diuiso. & in l. 23. tit. 31. p. 3. dicendum v̄r, quod nullo modo teneat filiam ex ea equa, vel uacca p̄mortua uxori restituere.

Ex aduerso tñ dicēdū apparet, quod maritus ex foetibus de mortuarū vaccarū, uel equarū, aliā supponere, & restituere debeat uxori loco m̄ris p̄mortuę, ut in l. uetus S. facius, ff. de usufr. & in l. quid ergo. eo. tit. & in l. 22. tit. 31. p. 3. & in l. 21. tit. 11. p. 4. quibus in locis cauet, quod si grex dē marito in dotem, licet fructus gregis dotalis cedat viri lucro, teneat tamen uir, loco capitum demortuorum, de foetibus supplere defectum.

In hac tñ difficultate distinguendū v̄r inter gregē datū in dotē, uel pecora ita pauca, q̄ gregē non conficiunt, & primo casu alias supponere tenebit, ex iuribus s. relatis, secundo vero casu, qñ duę, vel tres vaccę, uel æque, q̄ non faciunt gregē, datę fuerunt i dotem. Secus esset, ex textu, quē Doctores dicunt multum notabilē in d. l. quid ergo, ff. de usufruct. ibi. Caterum si singulorum capitum, nihil suppleuit. Ego tñ, & si iure cōi Iuriconsultorum attēto, diffiteri non possum, quin p̄dicta distinctio in usufructuario locū

ha.

habeat, tñ respectu pecorū dotialium, aliter legislatorē sensisse existimo, in l. 21. *parita. sup. relata*, ipsa enim lex indiuiduo casu loquendo dicit. Ganados dan las mugeres en dote alas vagadas a sus maridos y soporauētura quādo est ablecen la dote en ellos, no los aprecian, el peligro, que ya viniere sera de la muger, y lleuaran el marido los fructus dellos, para sostener el matrimonio, mientras que durare. pero si a caeciesse que de los ganados que diere la muger a su marido, mucran algunos, tenuto es el marido de tornar otros tantos en lugar de aquellos que murieron, de aquellos hijos mis mos, q nacieron dellos. En igit qualiter *pradicta l. parita.* simpliciter, & indefinite loquit p verbum, ganados, nō distinguendos de grege ad non gregē in dotē datū. Vnde cū ipsa nō distinguat, nec nos distinguere debem⁹. in l. non distinguemus ff. de arbis. l. prospexit. ff. qui, & a quibus. Rursus facit, qā si quocūque casu non supponeret filia in locū mris pmortuæ, sequerēt vnum intolerabile absurdum, quod si uxor traderet marito duas, uel tres equas, uel uaccas tantū, uel totidē pecora, q gregē non faciunt, fm pputationem, l. ones. & ibi gl. ff. de abigeis. & in l. 9. tit. 14. p. 7. & ipsa relictis multis filiabus perijissent, maritus lucraret filias p oneribus, uxor aut indotata remaneret, quo qd absurdius dici posset in societate ista. Et in hanc partē expresse inclināt Greg. Lup. in d. l. 21. verbo, de los ganados, licet tandē cogitādum relinquat, Aiora tñ de parit. 3. p. q. 36. n. 104. pculdubio d. l. 21. locū hñe reputat, ēc vbi grex in dotē datus non fuisset, sed duo, uel tres equæ, uel uaccæ, & similia, reijciendāq. putat distinctionem Iurisconsulti. in d. l. quid ergo. maxime in hoc regno, ubi indefinite lex Regia loquit, quinimo & in usufructuario ēc d. l. quid ergo. correctā fuisse patet ex tex. in l. 22. tit. 31. p. 3. vbi loquendo in usufructuario dicit indefinite: E si fueren ganados, y semurieren algunos, que de los hijos ponga e críe otros en su lugar de aquellos, que ausi murieren. Numerus namq. pluralis duobus cōtentus est, l. ubi numerus, ff. de testib. Quinimo & si bene attendūtur verba d. l. quid ergo, loquitur ille textus, qā una tātū equa, uel vacca usufructuario uti f. ui cōcessa esset, vt

patet ex eo. ibi. Singulorum capitum. Appellatione nāq. singulorum nō uenit vniuersitas, vt uoluit Io. de Graffis, in tract. de substantialibus procuratorij, verbo, uniuersitatē. & facit sexus in l. si municipales, ff. quod cuiusque uniuersis. nomine.

S V M M A R I V M.

- 1 Administrator, uel tutor si domum minoris nō fulxit, agros, uel vineas nō coluit, & ex hoc patrimonium minoris, uel substantia administrata deterior facta fuit, de damnis eris onerandus.
- 2 Administrator reipublica si facta testā non habuit, & ob id triticum in publico horreo reconditum putrefactum, uel aliter deterioratum fuit, Reipublica ad damnum tenetur.
- 3 Administrator, qui adificia sui domini deteriorata, uel collapsa reficere noluit tenetur ad damnum ex hac negligentia contingens.
- 4 Creditor qui rem pignori accepit, de damno, ex dolo, uel negligentia in re pignoriata contingenti oneratur.
- 5 Creditor possidens bona debitoris ex causa iudicati, an teneatur ad damnum in rebus possessis, suo dolo, culpa, uel negligentia contingentibus?
- 6 Emptor an teneatur de damno in re emptā contingente, interim quod eminci uel retrahi potuit, si suo dolo, culpa, uel negligentia contingit?
- 7 Missus in possessionem ex primo decreto, non tenetur de damnis in re possessa contingentibus, interim quod cautio damni infecti nō fuit praestita.
- 8 Usufructuarius possessor maioratus, emphyteuta, uel conductor, qui bona, quibus usi frui debuit non fulxit, non coluit, uel non reparauit, de damno ex tali negligentia promouendi oneratur, quinimo & ex hoc ante tempus ab illis bona possent auocari.
- 9 Abusi rebus, in quibus quis habet usum fructū quando dicatur?
- 10 Colonus si faciat cultuare arbores, vineas, uel terras arare per inexpertos, & inruditos in cultura, & ex hoc deteriores efficiantur, tenetur domino ad damnum, & deteriorationē.
- 11 Administrator, conductor, uel similis, si in locū arborum, uel ciparū desiccatarum, uel alias

- substituere pratermittat, de huiusmodi dā-
no oneratur.
- 12 Vineam si quis (etiam modico spe) incultam re-
linquat, ex eo solo praesumitur deficcata, &
deteriorata.
- 13 Moderator, & arbiter glibet in re sua dicitur.
- 14 Possessor bonorum debitoris ex causa indica-
ta, si vineam parum reddentem, & fere in-
utilem, ad ararium reducat, an eo, damno
dominum affectum dicatur, & de tali dāno
possit onerari?
- 15 Tutori interdicitur, ne rem sterilem sui mino-
ris vendat, et si ex pretio fundum alium vi-
liorem minori emere possit.
- 16 Possessor maioratus an possit mutare formam
antiquam rerum maioratus, & penitus di-
uersam tribuere?
- 17 Usufructuarius potest mutare in melius fun-
dum, in usum fructum sibi concessum.
- 18 Mutatio fundi, quando facta fuit in utilitate
contrahentium, non dicitur forma mutata.
- 19 Dicitio forsitan iure, an inducat dubitationē,
an vero affirmatiuam decisionē cōstituat?
- 20 Mandatum generale cum libera habens, an rei
statum, & formam mutare possit?
- 21 Administrator oneratur de creditis suo mino-
ri, vel principali debitis, si fuerit negligens
in illis recuperandis, & interim debitores
efficiantur non soluendo.
- 22 Tutor, vel similis administrator, si fuit onera-
tus de chirographis, schedulis, vel alijs in-
strumentis fauorem sui minoris, vel domini
factis, an eo ipso, quod non apparet, cum dili-
gentiam adhibuisse in creditis recuperandis,
de quantitatibus in illis contentis possit on-
erari, donec diligentias produxerit?
- 23 Administratores in dubio diligentes praesumuntur.
- 24 Negligentia administratoris qualiter proba-
ri possit, per eos, quorum bona administrantur?
- 25 Testes deponentes simpliciter, aliquem fuisse
negligentem, potius iudicare, quam de-
ponere sunt censendi.
- 26 Non erit nulla sunt qualitates.
- 27 Negligentiam qui probare intendit illam, per
indirectum probare debet.
- 28 Qualis debuerit esse administratoris diligen-
tia, in recuperandis debitis, ad hoc, ut possit
illi negligentia imputari, ubi debitor effe-
ctus esset non soluendo?
- 29 Debitorum benigne, & salua congrua honesta-
te sunt compellendi, ut soluant.
- Mandatum ad exigendum, & recuperandum
debita, est stricti iuris.
- 31 Administrator tenetur praeuenire, qua acci-
dere possunt.
- 32 Intellectus ad l. quidam Iherus, ff. de seruis.
urba. & quod ibi de consilio, & non de pra-
cepto, & necessitate praecisa loquatur.
- 33 Clausula cum libera, & generali administra-
tione, in mandato ad recuperandum suppo-
sita, quid operetur?
- 34 Clausula cum libera, & generali administra-
tione, omne potestatem domini in procura-
torem transmissit.
- 35 Clausula: Concedo tibi potestatem administra-
di meum patrimonium, & ut in ipsa admi-
nistratio facere possis, quod ego facerem,
quid comprehendat?
- 36 Clausula cum libera, & generali administra-
tione non extenditur ad ea, qua sunt domi-
no valde praedictalia propter abusum No-
turiarum, qui passim absq. contrahentium
voluntate illa in mandatis inferere solent.
- 37 Clausula cum libera, & generali administra-
tione habet vim specialis mandati.
- Clausula cum libera, & generali administra-
tione in mandato procuratoris ad lites apposi-
ta, quid operetur?
- 39 Procurator, cui libera, si videns debitorem do-
mini fallitum, vel difficilem in exigendo, ei
aliquid remisit, non ex eo praedictat do-
mino, quominus debitorem ad pingui-
orem fortunam deueniunt, pro parte ab admi-
nistratore remissa agere possit, conditione
ob turpem causam.
- 40 Liberationes per creditores facta, pauperibus
debitoribus, de aliqua parte debiti, non de-
bent seruari, debitore ad pinguiorem fortu-
nam deueniente, sed adhuc, quod remissum
fuit, repeti poterit, non obstante lege, statu-
to, vel decreto, quibus cautum sit, ut ita re-
missum, iterum non exigatur.
- 41 Intellectus, & limitatio ad lex. in l. iurigen-
tium, S. adeo, ff. de pact.
- 42 Negligentia imputabitur administratori, qui
dam pecuniam domini mercatori ad parsem
honesti lucri tradidit, non examinauit eius
mores, patrimonium, ac fidelitatem.
- 43 Contrahens cum aliquo, prius eius conditionem
inquirere debet.

Mer-

- 44 Mercator, apud quem tutor pecuniam pupillare deposuit, si decoxit, non imputatur tutori eius decoctio, & fractura, si erat talis, apud quem pater pupilli, in vita sua tales depositiones facere consuevit.
- 45 Intellectus ad textum in l. cum ostendimus, S. ff. de fideiuss. iur.
- 46 Institutor maioratus, si iussit, quod successor in illo non possit cum Iudaa, Sarracena, vel descendantibus ex illis matrimonium contrahere. sub pœna priuationis maioratus, quam diligentiam fecisse sufficiat, circa uxoris genealogiam inquirendam.
- 47 Communis error in delictis excusat à pœna.
- 48 Fornicans cum uxorata, qua communi reputatione meretrix reputatur, an de adulterio possit puniri?
- 49 Debitor si soluat illi factori, qui cõitor reputatur factor, siue procurator rectoris, eum mandato ad recuperandum, & debita recipiendum, & si re vera non habuisset mandatum, non tenebitur de negligentia, eo quod non examinauit, mandatum haberet, nec ne.
- 50 Tutor, qui de iure potuit eligere factorem pro expediendis negotijs administrationum rerum pupillarium concernentibus, si elegit illum, cuius opera pater vti solebat, & decoxit talis factor, an de damno teneatur, quod ex decoctione illius prouenit.
- 51 Deputans administratorem, qui alias fideliter bona pupillorum solebat administrare, non teneatur ex dolo, vel perfidia talis administratoris.
- 52 Utens opera alicuius, qui à fide dignus fuit approbatus, ab eiusdem negligentia excusatur.
- 53 Tutori, qui aliquid gessit de consilio coniunctorum pupilli, nihil potest imputari, quia numquam presumitur dolo versatus.
- 54 Administrator horrei publici, si elegit alium coadutorem sibi communi reputatione fidelem, & iste electus fuit in dolo uel negligentia in administrando, de tali dolo, uel negligentia onerabitur.
- 55 Tutor, uel curator habetur loco domini.
- 56 Tutori an imputari possit dolo, uel perfidia, si dum testator suum pupillum instituebat, uel instituere volebat heredem, ipse illum blanditijs persuasit, ut sibi (non uero minori suo) hereditatem relinqueret?
- 57 Tutor an teneatur pupilli commodum, propria commodo antepone?
- 58 Tutorem, curatorem, Episcopum, & similem administratorem, ad interesse teneri, si dum suo minori, uel Ecclesia, quis instituere heredem volebat ipse, ut sibi relinqueret, sollicitauit, & ita factum fuit per testatorem.
- 59 Vi, uel blanditijs aliquid alicui persuadere, a pari procedunt.
- 60 Virginem blanditijs, & amatorijs uerbis stuprans, perinde puniatur, ac si illam per vim cognouisset.
- 61 Persuasio aduersarij est iusta causa restitutionis concedenda.
- 62 Preces importuna, equiparantur metui.
- 63 Tutor minoris commodum proprio commodo antepone debet.
- 64 Tutor potest onerari in rationibus, de damno minori resultanti, eo quod minorem finititela curatorem eligere non monuit, & minor reliqua ab ipso tutore recepta perdidit uel delapidauerit.
- 65 Negligens in uno praedicas sibi in alio.
- 66 Diligens pater familias, ex quibus quod probetur.

CAPUT XIX.

Damnus ex malitia, uel negligentia, quando administratores onerandi?

DE damnis ex malitia, uel negligentia in administratione contingentibus, prout et administratores onerari. Et ideo videndum erit, quando administrator de culpa, & negligentia sit onerandus? Et in primis dicendum est, quod si tutor, curator, uel alius similis administrator, domum minoris, uel domini non fulxit, agrum, uel vineas non coluit, & ex hoc patrimonium minoris, uel substantia administrata deterior facta fuit, proculdubio ab administratioi remoueri possit ante tempus à lege, uel ab homine praefinitum, ex notatis late per Aymo. conf. 132 nu. 3. & in rationibus de danis ex negligentia contingentibus debet onerari, l. lex qua tutores, C. de adm. tut. l. 15. tit. 16. p. 6. & loquendo in administratoribus Reipublice, est text. in l. magistratus, & in l. Imperatores, S. item rescripserunt. ff. de adm. rer. ad cin. p. 1. l. 2. C. si tutor, uel curator non gessit. Soc. sen. conf. 82. nu. 7. lib. 4. Menoc. de arbit. lib. 2. casu 309. n. 32. Auiles in c. praso. in c. 30. gl. 1. nu. 2. Castell. a Bobad. in sua utiliss. polit. prat. lib. 5. c.

4. n. 86. *Plat. in l. 2. C. de cond. in publ. horreis.*
 Vbi dicit, quod si administrator Reipublice
 2 facta tecta non habuit, & ideo triticū in pu-
 blico horreo reconditum putrefactū, vel ali-
 ter deterioratū fuit, tenetur Reipublice ad
 damnū. Quinimo & si edificia erāt iam col-
 lapsa, tempore quo tutor acceptauit tutelā,
 3 ea reformare debet ex pecunia pupilli: quod
 si id facere detrectauerit, ad damnum, & in-
 teresse tenebitur, in *d. l. lex qua tutores. S. sed*
si parens. Bacz. de deci. iusto. c. 2. n. 90. Et præ-
 dicta sententia non solū locū habet in sim-
 4 plici, & puro administratore, quia etiā cre-
 ditor, qui rē debitoris pignori accepit, de p-
 dicto damno ex eius remissione, dolo, vel
 negligentia contingenti onerabitur. *l. si ne-*
cessarias, & in l. si seruos pignoratos. ff. de pi-
 5 *gn. att.* & in eo, qui bona debitoris, auctori-
 tate iudicis possidebat, est *tex. elegans in l.*
prætor. S. ex his verbis. S. præterea, & S. in cū,
 6 *ff. de bon. aut. ind. possiden.* Et quæ etiā emtor
 interim, quod res ab eo euinci potest, teneat-
 ur de damno ex sua culpa, vel negligentia in
 re contingente, est textus apertus in *l. quod si*
nolis. S. mancipium, vers. culpam, tex. & gl. in l.
cum autem reahibetur, ff. de adil. edict. Late
Tiraq. de retract. Lineager in fi. n. 68. & 70.
 quā sententiā in emtore verissimā reputat,
 vbi ipse emisit cum pacto de retrouedēdo,
 vel si aliqua ex causa suspicari possit, rem
 emtā ab ipso euinci posse: tunc enim mali-
 gnandi animo, rem non fulxisse, vel agrum,
 siue vineam non coluisse præsumendū erit.
 ex text. in *l. & hæc distinctio. S. cum fundū,*
ff. locati. Ex quibus infertur, quod si creditor ex
 causa iudicati missus fuit in possessionē bo-
 norū immobilium sui debitoris, & ipsa bo-
 na intra quatuor annos debitori concessos
 ad ea vindicanda (ex *tex. in l. 2. C. de resc. vā-*
dis. & in l. 1. sis. 1. lib. 5. recop.) recte non ful-
 xit, & curauit, pculdubio in rōnibus de dā-
 nis ex sua inedia, malitia, uel negligentia p-
 tingentibus debeat onerari. Et in simili ca-
 su quotidie hoc feruat Senatus noster, eo
 quod intra tps ad redimēdum bona datum
 venditori, emptor censet administrator. Quā
 autem quis in leui culpa dicatur, ponit *l.*
 3. *iii. 3. p. 5. in fi.*

7 Verum aduersus hanc vltimā sniam ob-
 stat fortiter textus, *in l. si finita. S. si q. dāni,*

ff. de dam. infect. Vbi missus in possessionē
 domus ex primo decreto, licet habeat pign^o
 ptorium, non tenet illā reficere, & si domus
 ei, pignori data ruat, eo quod facta tecta nō
 habuit, uel collapsa nō reparauit, adhuc de
 simili dāno nō onerat, & ita tenet glos. ibi.
verbo, si non feceris, & ibi eā sequit Alber.
 Sed in hac difficultate dicēdum erit, quod
 ideo in casu illius textus iste creditor miss^o
 in possessionē bonorum debitoris, (eo quod
 nō reparauit) ad pdicta dāna non tenet, quā
 qñ iustus fuit rē possidere ex cā dāni infecti,
 nullū negotiū gessit cum debitore nō ppa-
 rente, vel cautionē de dāno infecto nō psta-
 te, sed malitiose latitante, ideoq. etsi domū,
 in qua missus fuit collabi pateret, dño cōtu-
 maci in nihilo tenet, licet ipse ius suū amit-
 tat. Et ita pdictum textū intelligendū existi-
 mo, ex text. *singulari, in l. si area. ff. de cond.*
indeb. ibi. *Quia nullum negotium inter nos*
contraheretur. Vel aliter dici posset, quod ideo
 iste missus in possessionē, ad refectiōnē non
 teneat, quia ad hoc tantū actor in possessionē
 mittit, ut uice cautionis domū habeat, cum
 dño quicūq. uoluerit, licitum sit pstita cau-
 tionē dāni infecti, domū suam intrare, &
 occupare, eāq. suis sumptibus reparare, ut
 patet ex rōne Consulti. ibi. Cum enim ob
 hoc tantū missus sit, ut uice cautionis, in pos-
 sessione sit, nihil ei imputari, si non fecerit.
 Vel forte ibi ita pstitutum est, ut metu dāni
 imminētis ob psumaciā, & morā, dñus cau-
 tionē interponere festinet, uel citius eam p-
 stet, & sic quasi in odiū latitantis, & contu-
 macis i possessionē missus, nec administra-
 se uideat, sed magis cēset missus, ut in simul
 possessionē habeat. Missus namq. in pos-
 sessionem ex primo decreto nō possidet sed si-
 mul cum possessore possessionem detinet,
 ut *in l. prior ais. S. de eo opere, in fi. & ibi Castres.*
ff. de dam. infe. V usufructuarius ē & posses-
 8 sor maioratus, itidē & emphyteuta, uel pdu-
 ctor, uel rector Ecclesie, quod bona, qua uti frui
 dēt, non fulxit, nō coluit, uel non reparauit,
 expendēdo saltem usq. ad quartā partē fru-
 ctuū, uel quod superest deductis alimentis,
 ex *tex. in c. de his, de Eccles. adific.* vbi Abb. di-
 cit, illū ad hoc ppetuo notādum, quia nescit
 alibi stare *tex. q. dicat, rectorē Ecclesie usq.*
 4. partē fructuū expēdere in reparatione Ec-
 clesie

clésię obnoxium esse, & p̄dicta refert Surd. conf. 62. n. 11. & 20. de dāno ex tali negligentia puenienti est onerandus, q̄nimo & ab eis ante t̄ps bona p̄t auocari, & amoueri, quasi dum reficere negligunt, illis abutātur, possetq. eos p̄prietarius, seu ille, cuius interest, ad interponendā cautionē astringere, ut in l. si is, cuius S. de prateritis ff. de usufr. Marc. Mantua. sing. 221. Ias. in aut̄. qui rem. nu. 4. C. de SS. Eccl. Ruy. conf. 57. n. 7. vol. 4. Pixel. in l. 1. 2. p. n. 59. & 79. in fi. C. de bon. mater. Cauale. de usufr. mulier. reliet̄. n. 156.

- 9 Tunc autem bonis abuti immobilibus dicerent, si vineā, uel hortum cippis, vel arboribus orbaret, vel eas nō congruo t̄pe, laborasset, vel putasset, cum. n. hoc dānum sit notabile, & ad perpetuā rei deteriorationē tēdat, ut post Bal. tradit Ias. in l. 2. nu. 28. C. de iur. emphy. quos refert, & sequit̄ Ioseph. Lud. dec. 22. n. 23. p̄culdubio erit sufficiens cā priuandi tales usufructuarios, saltem donec sufficientem p̄stiterint cautionē de reparando, & utendo boni viri arbitrio, ut i term. tenet Alex. conf. 139. n. 3. vol. 2. ex text. in l. si is, cuius. ff. de prateritis, ff. de usufr. Cauale. ubi sup. Campet. de dot. q. 69. n. 2. Et ita est intelligendū, q̄ notat Barto. in l. 1. C. de mancip. & colo. patri. n. 2. quatenus dicit, q̄ si aliq̄ colonus faciat cultiuare arbores, vel vineas, vel terras, atate p̄ inexpertos, & ineruditos i coltura, si ex hoc p̄dia sint deteriorata, teneat dño ad dānum, & deteriorationē, q̄a imputat̄ ei, cur ineruditos ad simile ministeriū admiserit, & eum sequitur Ias. in S. fuerat. n. 8. In sit. de act̄ion.

- 11 Rursus posset onerari administrator, cōductor, vel similis, si in locū arborū, uel cibārū deficcatarū alias nō substitueret, ex text. in l. agri usufructum. ff. de usufr. & in arg. ex text. in S. in pecudum. In sit. de rer. dimisso. & in l. 22. tit. 3. l. p. 3. & in usufructuario ita tenet Cauale. de usufr. mulier. reliet̄. nu. 157.
- 12 Quinimo & si modico t̄pe vineā q̄s incultam relinqueret, ex eo solo p̄sumit deficcata, & deteriorata, & ita ad dānū, & interesse totale agi poterit, ut voluit Bald. in au. th. qui rem. n. 2. C. de SS. Eccl. Pet. Vbald. in tract. de collectis conf. 1. n. 3. vol. 6. tradit Ias. in l. 2. n. 98. C. de iur. emphy. Iosephus Lud. dec. Perusi. 22. n. 23. Secus tñ esset, si damnū tā-

tum resultaret suspectu fructuū colligendorū, q̄a cum ipsi fructus ad usufructuarium spectent, ipse in re sua poterit esse moderator, & arbiter, ut in l. in re mandata. G. mandati. Roland. conf. 49. n. 13. Natta conf. 447. n. 7: Quod verum est, ēt ubi peccaret in abutendo. l. sed si lege. S. consuluit. ff. de petis. heredi. Velasius de iure. emph. q. 23. n. 1.

- 14 Vltius in proposito dubitat̄, quid si administrator, creditor uel pignoratitius, uel ali⁹ per iudicem ex causa iudicati in possessionem bonorum debitoris missus, interim quod rē sui domini, uel debitoris possidet, & administrat vineam (ut pote, quia sibi visa suis parum fructifera, uel quia erat multis visibus, & cippis depopulata) oliuetum, aut pomarium in ea plantauit, an rāione pradiet̄ metamorphosis, & eo quod vineam sic depopulatam visibus non populaui, possit de aliquo damno onerari? Et hanc q̄onem habuit de facto in causa propria, & ideo illā pro ingenioli mei facultate discutiam.

- Et in primis dicēdum v̄r, quod isti administratores formā rei nullo mō mutari possint, ēt si parum fructificet, l. si fundus sterilis. ff. de rebus eorum. ubi tutori interdicit̄, ne fundū sterile minoris vendat, ēt si ex p̄tio aliu fructiferum emere possit. Et in emphyteuta eandē sn̄iam tenuerunt Bal. in l. 1. n. 11 C. de iure emphyte. ubi Ias. n. 99. Cepol. de seruit. rusti. ius. de montibus. n. 10. Cauale. de usufruct. mulier. reliet̄. n. 158. ubi hoc dicit menti tenendum, q̄a quilibet diceret p̄rium. Pinel. in l. 1. 2. p. n. 52. C. de bon. mater. vers. ex eadem prerogativa. Et hāc sn̄iam in possessoribus ēt rerum maioratus, locum h̄re, tenet Molin. de Hisp. primog. c. 22. n. 7. Vbi dicit, q̄ licet possessor maioratus dñus sit, dñumque saltē reuocabile, & t̄pale habeat, nō est admodū amplianda eius facultas, ut ēt rem meliorē reddendo, possit ei antiquā formā auferre, nouāque, ac penitus diuersā tribuere, ea nimirū rōne, q̄a forte successores maioratus aliquo respectu rē illā potius in sua pristina forma, quā in ea, quā denuo ei data fuit, permanere uoluissent, licet tandem hanc quāstionē arbitrio iudicis terminandam relinquat.

- 17 Contrariam tñ sn̄iam, imo quod usufructuarius, uel q̄libet alius similis administrator

tor formā rei in vsumfructū cōcessit in me-
lius cōmutare possit. tenuit Tiraq. de retrac.
2. p. §. 7. gl. 1. n. 16. ex tex. eleganti. in l. colo-
nus, ff. locati. Vbi cum nō esset p̄prehensum
in lege locationis, vt cōductor in terris con-
ductis vineas plantaret, nihilominus colo-
nus vineas in eis plantauit, qbus multo plu-
ris valoris p̄prietas facta fuit, demū p̄ducto
re, siue colono, à dño è fundo eiectō, ab eo
pensionēs p̄teritas postulabat, ipse vero co-
lonus ex aduerso de melioramentis, rōne
plantationis vinearum factis excipiebat, &
p̄pensationē in cōcurrētī quātitate petebat.
Et tandē Scevola ibi rōdit expēsas cōsecu-
turū, uel nihil amplius p̄stiturum. Et rō est,
qā qū mutatio facta est in p̄hentiū utilitatē,
18 non dī forma mutata, ex tex. in l. diligenter.
vers. melior. ff. mandati. Et ita tenet Velaſc.
de iure emphy. q. 25. n. 32. Præterea & p̄ hac
sn̄a est tex. elegans in l. si cuius, §. & si forte,
ff. de usufr. vbi loquendo in mutatione ab
usufructuario facta, in re, ex qua percipit v-
sumfructum; dicit: *Et si forte in id, quod inſi-
tuit, plus reditus sit, quā in vineis, arbuſtis,
vel olivis, quæ fuerunt, forſitan hac deſcere
opporret, ſiquidem ei permiſſum eſt maliorare p̄-
prietatem.* Nec deterreat, quod ibi Iuriſcon-
ſultus loquit̄ p̄ dictionē forſitan, q̄ dubita-
tionem inducit, qā ille dicendū modus ma-
gis eſt quoddā philoſophicum tēperamētū,
quā dubitatio aſſertionis. Viri nāq. prudēs,
ēt vbi aſſeruat, & reſolutiue loquunt̄, vt
plurimū quaſi dubitando qōnes decidunt,
19 dicendo, *forſe ſic, vel forſe non*, ne p̄ſumptuo-
ſi, & multum de ſe cōfidentes appareant, ut
loquendo de interpretatione huius dictionis
forſitan teſtat̄ Paul. Caſtrenſ. in l. mētus. in
prim. ff. de procur. Caſſiodo. dec. 3. in tit. de
præbend. n. 30. Vbi reſolutiue tenēt, quod di-
ctio forſitan, de qua in illa lege, nō inducit
dubitationē, ſed tēperamētū quoddā lo-
quendi, idq. voluit Alex. conf. 19. n. 11. lib. 5.
Vant. de nullitatib. proceſſus n. 92. vers. uel di-
cuntur, q̄ ſtudioſe nota, ad intelligentiā mul-
tarum legū, ex qbus hæc ſn̄a mihi magis
aridet, eamq. vt vteriorē tenendā cēſeo, qā
melioribus iuris fundamentis nititur.

Et hanc Metamorphoſin à quolibet ha-
bente mandatū gñale cum libera fieri poſſe,
20 non innotescit, cū talis poſſit facere, quod

quolibet p̄familiās in rebus ſuis facere con-
uenit, l. vel vniuerſorum. ff. de pignor. action.
Quam ſn̄am ēt quoad iudicialia extendit
Roma. ſing. 10. ex diſpoſitione textus in l.
qui ſemiſſes. §. quaſitum, ff. de uſuris. Caueāt
tñ p̄dicti adminiſtratores, ne faciant multas
expenſas in demontuando agrū dñi, & re-
ducendo illū ad culturā, vineſcūtū, uel oliuetū,
q̄ futurus eſſet inſuſtentoſus, vel talis, q̄ tñ
eo colendo, quātum in fruſtu redderet, ex-
pendat̄, vel ſi minus redderet in planta, quā
in mōte ſeddebat, ne uel agrum excolat, quē
(ut inutilem) dñus p̄ derelicto habebat, qā
ſi talis eſſet, uel parū fruſtuare poſſet, expen-
ſas in ſimilibus factas, ſibi nō cōſeruaret, ut
tenet Vinc. Cario. de locato. C. de mercede ne-
gotiatoris, n. 23. fol. 17. col. 2. Et licet ipſe p̄
hac ſn̄a nihil alleget, tñ eādē ſn̄am tenuit
Aluarus Velaſc. d. q. 25. n. 16. Quod maxi-
me locū h̄ret, ſi tantū in expenſis fruſtuum
expendere, quantū fundus in fruſtibus red-
deret. Leges nāq. laborē abſq. q̄modo recu-
ſare intendunt, ut tenet Bar. in l. mediterræ-
nea. C. de anno. & tribut. & ibi Angel. & Bal.
n. 3. Bac̄a de decim. tur. c. 2. n. 111

Neq. obſtat text. in d. l. ſi fundus ſterilis,
quia ille textus non loquit̄ de fundo oīno in
fruſtifero, ſed de eo, qui parū, aliqd tñ in fru-
ctu reddit. Et cū iam mihi hæc qō in facto
p̄tigifſet, & cōdēnatus eſſem ad reſtōnē cer-
tarum vinearum cū dānis, q̄ p̄ſupponebant̄
eo quod me mutafſe illas in terras, ad ara-
mium p̄batū fuerat, adhuc tñ ex mea ſuie
parte p̄batū, illas t̄pe acceptæ poſſeſſionis
iudicialis incultas à tribus annis retro exiſti-
tiſſe, & ideo executione hac ad curiā deuo-
luta, ad reditum tantū me teneri, quod ī ter-
ra reddiderunt, ſui condemnatus.

Rurſus onerabit̄ adminiſtrator de oībus
21 creditis ſuo minori, uel principali debitis, ſi
ipſe negligens fuerit in eis recuperandis, &
interim debitores effecti fuerunt, non ſoluē-
do: talis enim debiti amiſſio ipſius pericu-
lo adſcribit̄, vt in l. ſi tutor conſtitutus. ff. de
adm. tut. l. ſi. §. item reſcripſerunt nominum ff.
de adm. rerum ad ciuit. pertinen. & in l. nomi-
na. C. arbitrium tutel. ibi. Si idonea fuerunt
tempore ſuſcepta tutela, & per latam culpam
tutoris minus idonea tempore tutela eſſe cape-
runt index, qui ſuper ea datus fuerit, deſpiciet
&

& si palam dolo tutoris, vel manifesta negligentia cessatum est eius iudicio, damnum, quod ex cessatione accidisset, pupillo praestandum esse statim curabis. Et hanc sententiam tenet Damaud. de iur. c. 7. n. 38. fol. 29. Soc. cons. 2. col. 2. lib. 1. ubi in fine tenet, quod non solum tenebitur de pecunia, sua negligentia non recuperata, & amissa, verum & de eius legitimo interesse. Et licet predicta iura loquantur de nominibus debitorum, qui idonea erant tempore susceptionis tutelae, idem est, quando dies solutionis cessit, & venit tempore, quo tutela durabat, & negligens fuit in illis recuperandis. Et rursus licet in tutore loquatur: tamen idem erit in quolibet alio administratore, cui incumbat onus, debita sui principalis recuperandi, quia iura, quae in tutore loquuntur, ad alios etiam administratores similes extendi possunt, ex text. singulari, in l. 1. ff. de contra. & util. actio. tutel. idque tenet Bern. Diez in reg. 2. 19. verbo, Ecclesia, ubi dicit, quod si platus passus est debita Ecclesiae praescribi, ipse, & eius heredes ad refactionem damni tenebuntur, & cum sequitur Caualea. de tutore. n. 118. Gregor. Lup. in l. 15. titu. 5. partit. verbo, pechar, Aiora de partition. c. 4. nu. 31. p. 1. Et loquendo in marito, qui negligens fuit in recuperandis creditis uxoris, probat text. in l. 15. tit. 11. p. 4. Et generaliter, & in omni administratore loquendo, idem tenet Cuma. cons. 24. col. 2. Plot. in l. si quando. n. 217. in maiori. impressione. C. unde vi. Baeza de deci. iur. c. 2. n. 110. cum sequentibus. Io. Garo. de expensis c. 20. n. 16. & loquendo in Maiordomo, uel Masario Reipublicae, qui non recuperavit reliquatum suorum predecessorum, idem tenet Bobad. lib. 5. polit. c. 4. n. 79.

22 Aduertendum tamen est, quod si tutor, uel administrator oneratos, de chirographis, schedulis, uel obligationibus sibi traditis, illas tempore dispendiae, rationis reddiderit, dicendo summas in illis contentas recuperare non potuisset, non ex hoc statim de talibus summis erit onerandus, quia suae obligationi satisfacit, reddendo infra, & nota debitorum minori, uel eius curatori, ut d. l. si tutor constitutus, quia ipse administrator habet intentionem suam fundatam in hoc, quod fuerit diligens, ut tenet Bart. in l. tutor, qui repertoriu, S. si. post depositionem. & in l. cum plures, S. si. ff. de adm. tut. & ideo minor, uel dominus admi-

23 nistratoris negligentiam probare tenebitur, ut tenet Barto. ubi sup. Soc. cons. 149. n. 1. lib. 1. ubi dicit, quod in dubio isti administratores presumuntur diligentes, non uero negligentes, saltem tali negligentia, quae caderet in leuem culpam, & eius sententiam sequitur Baeza ubi sup. n. 148. Aiora loco sup. cit. decis. Genue. 76. nu. 8. & 9.

Sed modo videre libet, qualiter minor, Ecclesia, uel dominus, sui tutoris, Episcopi, siue factoris negligentiam probare debeat. Et dicendum est, quod negligentia probari non possit directe per testes: negligentia namque, non est aliquod ens formatum, quod sensu corporeo percipi possit, ut tenet Ang. in l. testium. C. de testibus. Menoc. plures referens de adipiscen. poss. rem. 7. q. 5. ubi dicit, testes simpliciter asserentes aliquem negligentem fuisse, in aliquo actu peragendo, potius iudicare, quam testificare dicendos fore, ex eo, quod eorum dicta inuolidari possent, & eadem sententiam tenet Masca. concl. 1039. n. 7. facit, quia non entis nullae sunt qualitates, l. nam & si sub conditio. ff. de in iust. rupt. Ergo cum ista negligentia sit qualitas, non potest stare sine subiecto, hoc est, sine ente, l. eius qui in provincia. ff. si certi. per. l. in testamento. ff. de cond. & dem. Ideoque qui negligentiam probare intendit, eam per indirectum probare debet, articulando illos actus, ex quibus in negligentia fuisse, quilibet arbitrabitur, ut puta, quod cum debitores soluendo essent, tempore, quo venit solutionis dies, & multo post, & cum posset ab illis debitum recuperari tempore congruo, id facere omisit, debitoresque interim effectos fuisse non soluendo, ex text. in l. chirographis de adm. tut. ibi. si probatum fuerit eos tutores hoc per dolum, uel culpam, praemississe praestari ab eis hoc deberi. Vbi Bart. tunc administratorem in dolo, uel culpa fuisse reputat, quando cum posset debitores conuenire, illud facere neglexit, per text. iuncta gl. in l. 2. C. arbitrium tutela, Damaud. de iur. c. 7. n. 38. idque tenet Baeza ubi sup. n. 111. & loquendo in negligentia probanda, quam habuit tutor in non collocandis pecunijs pupillaribus. Idem tenet Barto. cons. 102. n. 1. Ang. cons. 70. circa fi. Mascard. ubi sup. n. 8. & ideo per articulanda negligentia administratoris semper est recurrendum ad doctrinam Bart. d. cons. 102.

V Qua-

- 28 Qualis aut debuerit esse administratoris diligentia, ad hoc, ut suspicionē negligentie excludere, & el dere possit, à paucis vsq. adhuc discussum fuit. Euenit namq. assidue, quod interim, quod administratores cū debitoribus urbane rem gerunt, ipsi, vel decoquant, vel alias non soluendo efficiantur? Et ideo videndū erit, an debitore decocto, vel nō soluendo effecto, interim quod ex urbanitate administrator aliquantulū exsecutionem retardauit, tale dampnū administratori sit adscribendum? In qua difficultate dicendū vř, qđ interim, quod administrator cum debitore urbano rem gerit, non possit dici esse in negligentia culpola, & sic aliquid (ratione negligentie) ei onerari non debeat, pro debito interim amisso. Est enim iure constitutum, quod antequā creditor debitorem pro debito in iudicio conueniat, prius extraiudicialiter eum interpellare debeat. *l. quidam Iberus. ff. de seruitiis. urbanor. & in l. debitor. C. de pigor.* Benigne namque, & salua congrua honestate, sunt compellendi debitor ad soluendū, ut in administratore fisci statuit Iustinianus in *l. 1. C. de comerc. mercator. & in l. 8. tit. 7. p. 5. ibi.* *E por ende mandamos que los que uiieren demandar e recaudar este derecho por nos, que lo demande debue namanera.* Prędicta tñ iura non aperiūt,
- 29 qñ, uel quō salua cōgrua honestate exigat, id tñ eleganter dixit Vlpian. in *l. si bene ff. de usuris. ibi.* *Dummodo non acerbum si ex actorē, neque consumeliosum prabeat. sed moderatum, & cum efficacia benignum, & cum instantiam humanum.* Quod totum ex prudētis iudicis pendebit arbitrio, ut uoluit *Masca. de probat. casu 615. n. si. & Bobad. lib. 2. polis. c. 3. n. 19.*
- Ego tñ in pposita specie distinguendum esse arbitror, inter administratōrē, q. chirographa guarentigia, vel schedulā priuatā habebat, & eum, q. (tñ) actione psonali ordinaria testibus pbandi agere intendebat.
- 30 Primus enim duobus casibus ad exsecutionē, & recognitionē fin dñi mandatū celeriter pcurrere debuit, ut quanto citius posset, debiti solutio asscuraret, ex Damaude. loco sup. cit. Cum enim mādātū ad recuperandū sit stricte iuris, ut in *l. pcurator. C. de pcura. fines mandati minime excedere dēt,*
- 31 *l. diligenter. ff. mandati.* teneť namq. admi

nistratores puenire, quod acci dere p. arg. *lex. in l. illicitas, S. ficuti, ff. de offi. p. r. l. 2. vers. Seruius autem Sulpit. ff. de orig. iur. ibi.* *Turpe esse patrisio, & nobili uiro causas exoneranti, ius in quo versatur, ignorare:* Et in pposito Valer. Maxim. *lib. 7. c. 2. exemplo 2. dixit.* *Turpe esse in re militari dicere, non putaram.* Quę oīa loquendo in administratoribus retert Bobad. in *lib. 3. polis. c. 3. n. 42 in fi.* quod maxime pcedit, ubi psumi posset, quod erat periculū in mora, hoc enim quilibet diligens pffamilias fecisset, ne debitor fugeret, uel coqueret. Secundo uero casu licitum est administratori, urbane rem gerere, ut in *d. l. quidam Iberus. & in d. l. debitor.* Nec intelligas hoc esse p. se necessarium, ubi adest iurum guarētigium, ut prius cū debitore creditor, uel administrator creditoris loquat, put aliqui dicere uoluerunt. Ex uerbis *d. l. quidam Iberus ibi.* *Qua de re uolo cum Iberio loquaris.* Quia hoc non fuit d. mente Iurisconsulti Proculi, sed magis d. cōsilio fuit locutus, ut uoluit Accurs. in *d. l. debitoribus. & in S. appellamus. verbo, denunciare. Institutio. de actio. Alberi. in l. creditor. de distract. pigro Lara de alimentis S. si quis. ex his n. 216. vel p. tñderi ad text. in d. l. q. dam Iberus. quod ibi nō Proculus Iuriscōsultus, sed ille qui Proculum p. epistolā cōsultuit, p. dicta uerba ptulit, ut elegāter aīaduertit Duaten. *lib. 2. dispensation. c. octauo dicens,* *Perquam ridiculum esse dicere, quod p. dicta uerba fuerint à Iureconsulto responsa.**

Vnde cū pcurator ad recuperandū debetū, diligenter, & sine cunctatione debeat pcedere, ut in *d. l. diligenter. ff. mandati.* neq. tacite, uel expresse possit solutionē progare in dñi p. iudicium (ut in *l. a Diuo Pio. S. sed si emtor. ff. de re iudic. & in l. si procura. S. 1. ff. de iure si sci. decis. Genu. 202. n. 3.*) dici non poterit, quin administrator in culpa lata fuerit nō cōueniēdo debitore statim quod potuit, maxime ubi aliqua suspicio fugę, uel fracturę timeret: alias ante & si expectasset per spatiū decē dierum non diceret male administrasse, si interim decoctus esset, quia non debuit venire debitor cū sacco parat^o, ex *gl. in uerbo, confestim. in S. omnis, Insti. de verb.*

33 Secus tñ dicendū cenfeo in pcuratore, uel administratore, cui libera a lege uel ab ho-

homine cōcessa fuit. Virtute. n. huius clau-
 sulę cū libera & gñali administratione, oīa
 34 illa facere posset, q̄ dñs, si p̄sens fuisset, ve-
 rīsimiliter ageret. Ita Bart. in l. creditor. S. Lu-
 cius ff. mandati. & in l. procurator, cui libera
 ff. de procur. Greg. Lup. in l. 19. tit. 5. p. 3. gl.
 verbo, quando tales palabras, & p cōsequens
 facere posset, q̄ dñs ipse, vel q̄libet diligēs
 p̄familias fecisset, uel facere non recusaret.
 Per similem. n. clausulā oīs potestas v̄ in ip-
 sum pcuratorem translata, ut uoluit Ang.
 35 in auth. de collator. S. ad hoc prohibemus. Qd̄
 maxime locum h̄ret, si mandato diceret,
*concedo tibi potestatem administrandi meum
 patrimonium, & ut in ipsa administratione
 facere possis, qua ego facio ex lex. in l. 7. tit. 14.
 p. 5. ibi. Pero si en la carta de la persona le
 fuesse otorgado libre y llenero poder en deman-
 dar y recaudar la deuda, e fazer todas las otras
 cosas, q̄ el senyor podria fazer, si fuesse p̄sente
 entonces bien podria recebir la paga, o quitar el
 dendo tambien como el senyor que le hizo su per-
 sonero.* Tenetq. hanc sn̄iam Gutt. de iuram.
 36 confir. 1. p. 6. 50. n. 13. Vbi refert Monterro-
 sum in sua praxi dicentē, quod clausula hęc
 cum libera, & generalia administratione, h̄t
 vim specialis mandati p se, & ē clausula,
 37 d. l. partitæ. supra proxime relata, & ibi ad-
 monet, ut mādatis ad exigendū p̄dictæ clau-
 sulæ non apponant, quia illis appositis, po-
 terit pcurator pacisci cum debitoribus, &
 facere q̄tationes, & fidem h̄re de debitis q̄
 uoluntatē dñi: licet Greg. in d. l. partita. ver-
 bo, *Quando tales palabras, dicat, quod p̄di-
 cta verba non p̄iudicant dñis, quoad valde,
 p̄iudicialia, p̄p abusum Notariorum, qui
 passim absq. p̄sentium voluntate, (eisque
 prorsus ignorantibus iuxta p̄prium stylū)
 dicta uerba in instr̄is pcuratorijs inserunt,
 ego tamen hac in re cōi sensu verborum d.
 l. partita, discedere non auderem, q̄a licet
 dura ita scripta est, ex iuribus vulgatissimis.*

Limita tñ p̄dictam l. partitæ, vbi illa clau-
 38 sula cum libera, & generalia administratione,
 apposita fuisset in pcuratorio ad lites dato.
 Nam etsi dicat in eo, *facio te procuratorem
 ad agendam, defendendam, & litem contestan-
 dam cum libera, &c.* ut quotidie in pcurato-
 rijs ad lites p̄ ineruditos tabelliones dici so-
 let: illa clausula cum libera: dēt referri ad

p̄cedentia tñ, nec virtute talis mandati po-
 terit pcurator debitore liberare, & cum eo
 transigere, uel obligationē nouare, neque
 terminum solutionis progare: h̄t enim ex
 ea, administrationē litis, & instantiæ, & nō
 causæ, ut uoluit Bart. in l. qui Romæ. S. Chali-
 macus, n. 2. ff. de verb. Roder. Suarez in l. post
 rem iudicatam, vers. quia, supra, n. 20. Guttie.
 loco sup. cit. n. 15.

Aduertendū tñ, est, quod etsi pcurator,
 39 cum libera (eo quod vidit debitore fallitū)
 partem debiti illi remisit, eo tñ debitore
 ad pinguiorē fortunā veniente, dñs poterit
 ab illo recuperare, quod virtute talis man-
 dati, pcurator cū libera, illi remisit cōdictio-
 ne ob turpē causam. Quam sn̄iam firmavit
 Hyppol. de Marfil. sing. 432. Iac. de Aren.
 & Roman. Ias. & alij in l. si. ff. de cond. ob tur-
 pem causam. quorū sn̄iam sequit, & p̄petuo
 menti retinendā dicit Plot. in l. si quando.
 n. 179. C. unde vi. vbi dicit, quod tales libera-
 tiones factæ p̄ creditores pauperibus debi-
 toribus, de maiori summa p̄ minori, nō de-
 bent seruari, sed adhuc illis ad pinguiorem
 fortunā venientibus, integra summa peti p̄t,
 40 non obstāte lege, statuto, vel decreto, quib⁹
 cautū esset, quod tales cōventiones seruare-
 tur, & ante eū hanc sn̄iam tenuit Ang. conf.
 53. incipienti in questione proposita. Ex quib⁹
 deducit singularis intellectus, & limitatio
 ad textum in capite 1. & 3. extr. de pact. vbi
 pacta seruanda fore suadet, & ad textum in
 l. iuris gentium. S. adeo, ff. eod. Quatenus di-
 cit, quod si maior pars, creditorū debitorū ī
 41 parte remittant fallito debitori, alijs p̄iudi-
 cant creditoribus, ad hoc, ut ad remittendū
 p̄rata p̄pelli possint, q̄a illud p̄iudicium so-
 lum durabit, interim quod debitor in pau-
 pertate p̄manerit, reuiuiscit tñ obligatio,
 vel ut melius dicā, conualescit actio, debito-
 re ad pinguiorem fortunam adueniente, qd̄
 nota, quia quotidianum.

Posset ē negligentia administratori im-
 putari, si cū pecuniā pupilli, vel dñi, penes ali-
 quem mercatorē deposuit, ad partē honesti
 lucri, virtute mandati cū libera, nō examina-
 uit eiusdē mercatoris mores, patrimonium,
 & fidelitatē, si postea reperiāt non soluēdo:
 dēt enim de dñis ex tali negligentia p̄tin-
 gentibus onerari: tenebat namq. examinare,

an cum tali mercatore solitū fuisset p̄here, ēt sine fideiussoribus, & an consueuerit esse fidelis in suis p̄tationibus, & in totū p̄quirere ipsius mercatoris cōdōnem. Qui enim cum alio p̄hit, ipsius cōdōnem prius inquireret dēt, *l. qui cum alio. & ibi Dec. & Cagno. ff. de reg. iur. Castrens. in l. 1. §. non autem, ff. de exercit. decis. Genue. 172. n. 7. & in proposito est text. elegans in l. que sub condicione. ver. ceterum. ff. de cond. & dem. ibi. Ceterum debitorum, cum quibus ipse contraxit, non utique in diem mortis domini sui fuisse idoneos prestare cogendus est, sed eo tempore, quo his creditum est, eius conditionis fuisse, ut diligens pater familias eis crediturus fuisset. Hanc tamē sn̄iam tēperat Palat. Rub. in repetitione, c. p vestras, §. 7. n. 3. & 12. dicēs, quod qm̄ mercator, apud quem pecunia deponit, esset de illis, cū qbus p̄ pupilli, siue dñus, solitus erat traficare, uel apud aliquem tales depositiones facere solebat, non sit necessariū amplius p̄quirere, & examinare illius cōdōnē. Quinimo & ego dicendū cenleo, quod si talis mercator cōi reputatione esset idoneus, & fidelis, ēt si de hoc inquisitionē non fecisset p̄ testes, quos dicimus, de abono, adhuc culpa, vel negligentia illi administratori imputari non deberet, q̄a p̄p bonitatē, & p̄bitatē p̄sonæ à regulis iuris cōis recedit, ut ex multis p̄bauit las. in auth. iubemus. à nu. 8. ff. de iud. nihil enim amplius q̄libet diligens p̄tā familias requireret, ut in d. l. que sub condicione. Ex cuius decis. inferē intellectus ad*

45 *tex. in l. cum offendimus, §. si. ff. de fideiuss. intro.* Vbi cauet, quod si tpe, quo quis in fideiussorē accipit, alius eum idoneū facultatibus esse affirmauerit, ipso postea reperto non soluendo, tenebit iste asscurator, siue abonator de suis p̄prijs facultatibus soluere, qđ ex bonis talis fideiussoris solui nō potuit: textus enim ille dēt intelligi, & limitari, nisi taliter abonatus effectus esset, nō soluendo, postquam ipsum idoneū esse fideiussorem q̄s affirmauit. Sufficit nāque, quod cū cōi reputatione idoneus reputatus esset pro illa quantitate, pro qua intercedebat, tpe fideiussionis, ut d. l. que sub condicione.

46 Pro qua sn̄ia facit, quod eleganter aduertit Molina, licet non sine spiritu p̄ditionis, de Hispan primog lib. 2. c. 13. n. 28. & 29. di-

cens, quod si institutor maioratus iussit, ut successores in suo maioratu, matrimoniū p̄here debeāt, cum vxoribus claro gñe natis, vel talibus, q̄ sint sine macula, uel labe ludæorū, Saracenorū, vel Hæreticorum, siue nouiter conuersorū, sub pēna priuationis maioratus, si tñ successor in tali maioratu, cū tali muliere matrimoniū p̄xit, q̄ tpe p̄q̄ matrimonij in ciuitate, cōi reputatione nobilis, vel Christiana uetula reputabat, & si postea acerrime genealogia examinata, de gñe ludæorum descendere decoperiat, non ex eo talis possessor maioratus veniet priuandus, neq. negligentia ei imputabit, circa inquisitionē, quā facere debuit. Facit ēt, quia in delictis p̄missis error excusat à pēna, ut pluribus p̄ hac sn̄ia adductis refert Philip. Port. lib. 2. conclus. c. 11. vers. 8. lim. Et facit tex. in broca. in l. 5. tit. 17. p. 7. vbi cauet, quod si q̄s fornicet cū vxorata, q̄ tñ cōiter meretrix reputat, non p̄t de adulterio accusari. Rursus facit, quod dixit Soc. cons. 72. vers. & facit, quod si administrator, qui habebat mandatū ad soluendū, soluat illi, qui cōiter reputat factor creditoris ad recipiendum, & debita recuperandū, & quierādū, ēt si re uera mandatū ac recipiendū reuocatū habuisse à dño, adhuc rōne cōis erroris de negligentia nō esset onerandus, q̄a sufficit, qđ illi solutio facta fuerit, q̄ cōi reputatione p̄curator ad recipiendū reputabat. Quā sn̄iam p̄bant, ex tex. in l. eius, qui in prouincia. ff. si certum petatur. ibi. Placebat debitorum quidem qui ei soluissent, liberatos esse, si modo ipsi quoque ignorassent dominum decessisse. & in l. si quis seruo. ff. de solutio.

49 Et ex supradictis in materia inferri poterit, quod si tutor, uel curator, siue administrator gñalis cum libera, ab hoīe, deputauit factorē, q̄ illū iuuaret in administratione alicuius magni patrimonij, (quod vtrique iudice prius accersito facere possit, ex text. in l. decreto. & ibi gl. ff. de adm. tut. Damaud. de tutore. c. 1. de tut. & curat. mercede. n. 49. fol. 90. maxime rōne infirmitatis, absentię, siue alicuius imminētis cāę, ut tenet Ioseph. Ludo. decis. 4. n. 1. Bart. in l. 2. C. de condit. in publicis horreis.) ēt si teneat eligere hoīem industriū, & sufficientē, & cui versimiliter credi posset, ut in l. cum, qui. §. si. & in l. ar-

gentum ff. comodati. tenet Beronensis cautela
 57. Barba. in c. 2. co. 18 n. 81. ut lue non cōse-
 bata. Fely in c. testimonium, col. 5. de testibus.
 Alex. in l. 2. col. 2. ff. quod quisq. iur. l. as. in l. j
 n. 22. ff. de eo, per quem erit. Dec. in c. signifi-
 cante, de app. Si tñ tutor, uel gñalis admini-
 50 strator elegit in factore, illum, cuius opera
 pñ pupilli uti solebat, uel q cōi reputatione
 fidelis reputabat, & ille cū pecunijs recupe-
 ratas au fugiat, pculdubio nulla negligentia
 51 administratori imputari posset, put in ter-
 minis tenet Fulg. in d. l. cum qui. S. si. ff. cōmo-
 da. ex text. in l. 1. ff. quod cum eo. & in d. l. si
 52 quis seruo. & l. fugitiuus, ff. de solut. ubi de-
 putans administratorem solitū alias bona
 pupillorū administrare, excusat, si talis ad-
 ministrator aliquantulū in administratione
 defecit. Facit, quia utens opera alicuius, q
 à fide dignis fuit approbatus, à negligentia
 talis electi excusabit, gl. in l. Titio fundus.
 verbo actiones circa medium. ff. de cond. &
 dem. Barba. conf. 1. n. 25. lib. 3. Alciat. regul. 3
 prafumt. 2. Neuianus in sua Sylua nuptia. lib.
 4. n. 55. Tiraq. de tempe. pen. caussa. 5. l. n. 26
 & 35. Aymo. conf. 319. n. 4. Meno. de recuper.
 poss. remed. 7. n. 17. Vinc. Carroc. in tract. de la
 cato. f. 15. n. 44. Vbi in praxi ita receptū fuis-
 se testat. Et rō est, qā ubi aliq cōiter repu-
 tat diligens, & postea negligens reperit, ad-
 scribit casu fortuito, ut tenet Barbat. vbi s.
 n. 80. Vnde cum nemo teneat de casu for-
 tuito, ubi culpa nō pcessit casum, ut in l. qua
 fortuitis. C. de pign. actio. l. 22. & 23. tit. 8. p.
 5. minime de negligentia huius factoris te-
 nebit. Ego tñ tali administratori sēper cō-
 sulendū reputo, ut vel nō pstituat istum fm
 administratorē sine cautione, uel si hoc fa-
 ciat, saltem cum eligat de cōsensu, siue pñ-
 lio propinquorū minoris, qā qñ tutor aliqd
 gessit ex pñlio pñtorū pupilli, vel proui-
 dentia iudicis, nunquā psumit dolosus, uel
 negligens, ut tenet Bal. in l. 2. C. de his, qui-
 bus ut indig. Aymo. d. n. 14. Damaud. ubi sup.
 n. 41. & sumtus in tali receptore facti in cal-
 53 culo erunt hoc casu recipiendi, alias uero fe-
 cus, ut tenet ibi. n. 44.

Contrariam tñ sniam, imo quod tutor,
 vel administrator à dolo, uel ē negligentia
 54 culposa non excuset, probat tex. in l. si pro-
 cur. S. si tutores, ff. mandati. Plat. in l. 2. C. de

conditis in publicis horreis. Vbi dicit, q admi-
 nistratores publici horrei, pstituit administra-
 torem cōi reputatione fidelē, adhuc non ex-
 cusabitur ab emendatione dāni ipsius facto-
 ris culpa, dolo, uel negligentia illati. Et pro
 hac snia est text. in l. decreto. ff. de adm. tut.
 vbi dicit, quod actor, siue factor dēt noīari
 periculo tutoris, & in l. ita autem. S. gessisse,
 55 co. tit. Grego. Lup. sequendo sniam Plateæ
 in l. 15. tit. 16. p. 6. gl. verbo, enderezar. Barça
 de decim. tutor. c. 2. n. 117. Damaud. ubi sup.
 nu. 40. Et facit pro hac snia text. elegans in
 rōne lui. in l. cum mandato. ff. de minorib. ibi.
 56 Imputari debet hoc domino, qui tali commissis
 sua negotia. Idq. tenet Fulgos. in l. Polla. col.
 2. C. de his, quibus ut indign. vbi Alex. col. 2.
 Fely. in c. cum contingat. l. 2. de rescriptis.
 Claud. de Saifelo in l. non solum, S. morse, col.
 15. vers. ultra eos ff. de noui oper. nuncia. Et
 huic opinioni magis inheciendū reputo, ex
 tex. in d. l. cum mandato. quia tutor bonus,
 habet loco dñi, ut in l. 5. tit. 14. p. 7. ibi, por-
 que sou como seniores. Et hāc sniam inclinat
 Vinc. Carro. vbi sup. nu. 45. quatenus dubi-
 tat, quod credulitas à fide dignis dicentib⁹,
 aliquē esse fidelē, & diligentē pro admini-
 strando, sufficiat ad excusandum tutorē, q
 cum elegit, & noīauit in administratorē, cū
 & ipsi tutores, & similes administratores,
 teneant de leui culpa, ex tex. in l. tutori. C. de
 neg. gest. Damaud. de tutor. cap. 7. num. 18.
 f. 28. Et certe hāc snia in puncto iuris est ve-
 rior, licet in praxi æquior, & humanior vi-
 deat pars affirmatiua, multum tñ in hoc po-
 terit prudentis iudicis arbitrium: ipse enim
 caute scrutauit, an in dolo uero, uel psump-
 to, uel in culposa negligentia, talis tutor fue-
 rit, ex dict. d. S. si tutores.

Uterius in proposito dubitatur, an do-
 57 lus, uel perfidia imputari possit tutori, qui dñ
 testator suum pupillum heredem institutū ha-
 beret, uel illum institueret decreuisset, ipse ut si-
 bi hereditatem relinqueret procurauit, & eam
 (in damnum minoris) sibi acquisiuit? In qua
 difficultate dicendū vñ, quod tali casu do-
 lus imputari non possit tali tutori, neq. de ta-
 lis hēditatis emolumento debeat onerari.
 Quod ex sequentibus suadet. Primo, qā
 58 tutor non tenetur pupilli utilitatē proprio
 modo antepōnere, l. videamus, S. sed neque

tutoris, ff. de in litem iurand. gl. in l. quidquid C. arbitrium tutel. facit, quia charitas bene ordinata incipit à seipso, l. præsēs, C. de seru. & aqua. Et in terminis hanc sniam tenet Accurs. in l. in pupillorum, C. de adm. tut. Igneus in l. quatenus, nu. 55. ff. de regul. iur. Quibus in locis, & p̄cipue in d. l. quidquid. Cy. Saly. & Alber. affirmant immobiliter, quod si tutor blando sermone testatorē p̄suasit, & introduxit ad hoc, ut sibi relinqueret h̄ditatē, quā suo pupillo relinquere p̄i^o decreuerat, nihil illicitum facit. Et p̄eorū snia, facit illud notabile Comitij dictū: Proximus res sum egomet mihi. Et p̄dictam sniam eo maxime casu verissimā putant p̄dicti Doctores, l. qñ cōstaret, quod si tutor faceret p̄modum pupilli, non posset facere suum. Quam sniam tenet Baeca de decim. tut. c. 2. n. 129. vers. reperio tamen.

59 Contrariam tñ sniam, imo quod in hoc casu tutor de tali interesse (rōne doli) debeat onerari, tenet gl. in c. quacumque. verbo, aut neglecti. 12. q. 4. Bar. in l. Titio. n. fi. ff. ad municip. vbi refert Dy. tenentē, tutorē, curatorem, Ep̄um, nel similes administratores, ad interesse (saltē) teneri, si dū testator, suo minori, suave Ecclesiæ aliqd relinquere volebat, illum blanditijs p̄suasit, ut sibi ipsi relinqueret, & eorū sniam sequit̄ Bern. Diez de Lugo regul. 198. vers. 2. lim. vbi dicit, q̄ licet testamētū blanditijs p̄fectum ualeat, tñ primo institutus reuocauit à secundo, p̄ actionē de dolo. Pro qua snia adducit Ang. in l. j. ff. de ijs, quibus, ut indignis, quā ēt refert, & sequit̄ las. in l. dedi. §. quāquā, n. 6. ff. de condict. cā data. per tex. in l. non enim ff. de inofficijs. testam. dicentē semel obtinuisse quādā opulentā h̄ditatē, in fauorē quorūdā fratrum pauperum, quos testator quidā h̄des instituerat, & cum hoc agnati intelligerēt, in tantum p̄suasionibus, & blanditijs astrinxerūt, & molestauerūt, eū affleuerādo simul, quod male faceret instituendo, dictos fratres h̄des, quod testatorē à p̄dicta voluntate discedere fecerunt, eosq. h̄des instituit: quā de cā à dictis cognatis, siue agnatis h̄ditas in p̄dictorio iudicio fuit auocata. Idque ēt Perusij iudicatū fuisse testatur. Pro qua snia facit tex. in clem. 1. §. à quibus, de priuileg. Vbi à summo Pontifice excōicantur Prælati, q

testatorē volētē vni Ecclesiæ relinquere legatū, ind uerunt, ut illū alteri relinqueret.

Neq. obstat, si dicatur, quod blando sermone licitum est aliquē p̄suadere in sui utilitatē, licet redundet in alterius p̄iudicium, quia r̄ndetur, quod à pari procedunt, vi, vel blanditijs testatorem p̄suadere, l. eum qui. C. de apostatis. vbi æqualiter punitur, q̄ vi, vel blanditijs seiuū p̄suasit, ad irreligiosam sectam apostasiæ, q̄nimo & aliqñ p̄suasio plus dāni, quam coactio adferre solet, ut in l. 1. §. quod autem ff. de sermo corrupto. ibi. Persuadere est plus quam compelli, aut cogi sibi parere. Quo fit, ut q̄ virginem blanditijs, & amatorijs verbis ad stuprū p̄suasit, non minus, q̄ si violenter eam stuprasset, puniatur. l. unica. C. de rapto virg. facit singulare dictū Bar. in l. 1. in princ. vers. & per hoc dico, ff. de eo, per quem fact. erit. vbi dicit, quod p̄suasio aduersarij est iusta cā restōnis in integrū concedendæ. Rursus facit snia Innoc. in c. petitio. de iure iur. dicentis, quod p̄ces importunæ æquiparātur metui, quoad actus refectionē, & eum sequitur Soc. cons. 263. vers. confirmantur præmissa. Affl. dec. 69. n. 6. Aymo. cons. 192. n. 12. vbi ex p̄suasionibus dolum re ipsa interuenisse proficet. Ex quibus destructa v̄ sentētia Bart. & sequaciū, quatenus in proposita qōne distinguunt, inter p̄suasionē testatori blanditijs, vel coactionibus factā. Vtroque enim casu minoris, uel Ecclesiæ utilitati aduersaretur administrator, & p̄ iurum in iustro tutelæ p̄stitutum irretutor, quo utilitatē minoris aggregare, & dānis obistere, & resistere iurauit, ut in l. fi. §. oēm C. de adm. tut. Barba. in tract. de præst. Cardin. 1. p. q. 30. nu. 26. vol. 10. 10 doc. Damaud. in tract. de tuto. c. 2. n. 8. & 10. & 7. nu. 5. ex tex. in auth. ut hi, qui obligat. semper habet. res mino. §. fi. & in l. de creatio. C. de episco. audien. & loquendo in regio tutore, hoc exp̄sse cauetur in l. 3. tit. 15. p. 2. Quinimo & in minoris p̄modum propriæ utilitati antepondere debere probat tex. in l. 12. tit. 16. p. 6. ibi. E que entienda que le recibe mas por pro del mozo, que de si mismo. Et ideo dixit Roman. sing. 705. quod si tutor instante periculo nō p̄t simul, & semel custodiri res proprias, & pupilli, debet prærifce bona pupilli, nisi res ipsius tutoris sit pretiosior.

In-

Inter has tñ Doctōrū varietates, & Iurif-
cōsultorū cōtrouersias, distinguēdū putauit
Bacq. vbi s. d. c. 2. n. 29. dicēs, q si tutor p sua
sit testatori, vt sibi relinqueret legatū, dū p-
ficeret testm, in quo ipsum simul tutorē no-
minabat, tali casu cū nondū iurauerit, neq.
tutor sit viuo testatore, non sit ab eo auocā-
dū legatū, qā non dī dolo versatus: secus tñ
si iam erat tutor, & testatori volenti mino-
ri legare, p suavit, ut sibi rem legatā relinque-
ret. Quam distinctiōē ante eum pparunt
Cy. Saly. & Alber. in d. l. quidquid. 10. And.
in addi. ad Spec. tit. de iudi. §. generalia. vers.
sed opponitur. Ex quibus in puncto pcludo,
quod si tutor durante tutela aliquid mino-
ri acquirere ptermisit, quod iā erat in poten-
tia ppinqua, ēt si sibi ipsi acquisierit, de eo
in rōnibus sit onerandus, tanq de dāno sua
culpa minori obuiente, ac itidem periur⁹
sit censendus, vt pote quia directo q suū p-
prium iurū venerit, quo in tutela astrict⁹
erat, promittendo se fidelem in aggregan-
do commōdo sui minoris.

65 Posset ēt onerari administrator, de dam-
no sui minoris, si eo, quod illum finita tute-
la, non monuit, ut curatorē acciperet (hocq.
oībus modis nō pcurauit) minor bonā dis-
sipauit, & disperdit, vt late dixi sup. c. 6. n. 92
& c. 15. n. 38. & 39. Et in terminis tenet Fa-
ber in l. i. c. ut causā. post puber. ad sit tutor.
Ang. in §. si. Instit. quibus modis tutel. fini. Al-
ber. in rubr. ff. de adm. tut. Boer. in consuetud.
Bituric. tit. de iure personarum §. 8. col. 2. Cas-
san. in consuet. Burg. Rub. 6. §. 4. verbo, enaxe.
num. 2. Greg. Lup. in l. 12. tit. 16. p. 6. glo. ver-
bo, dene durar.

Et finaliter, vt hanc doli, & negligentiae
materiā vnico verbo annexā, dicendū erit,
quod quilibet administrator, siue volunta-
rius, siue necessarius, siue à lege, siue ab hoīe
datus, non solum de dānis suo dolo, verū de
dānis sua negligentia ptingentibus onerari
debeat, ut voluit Senatus Genuens. dec. 80.
n. 4. Soc. cons. 2. n. 10. lib. 1. vbi dicit, q ad-
ministratores negligens, est peccati mortalis
reus, idq. firmauit Aymo. cons. 132. n. 4.
Quod ego maxime in tutore, & curatore,
verū intelligo, rōne iuri in tutela pstiti, quo
summā diligentia pmitit. Caueāt ergo ad-
ministratores, ne in negligentia reperiant, qā

administrator negligens in uno, p iudicat si-
bi in alio, vt tenet Bald. in l. si à non dominis.
n. 2. C. de his, qui à non domin. manu. Bar. in l.
item, si res. ff. de alien. iud. mus. caus. fact. &
in l. 3. ff. de urban. rapto. Damaud. de tutor. c.
4. n. 38. Diligens autem pffamilias, ex qui-
bus quis esse probe, eleganter tradit Bart.
in tract. de testib. n. 83. & 84. vide illum, qā
est melior remissio de mundo.

S V M M A R I V M.

- 1 *Azione ciuili intentata pro reddendis rationibus, si administratores eas reddere detrectant, uel ita illas intricarunt, ut intelligi, & dispungi non possint, an aduersus eos tortura & pecti, & adhiberi possit?*
- 2 *Depositarius, qui depositum negat & restitue-
re, uel rationem depositi reddere detrectat,
instar furis habetur.*
- 3 *Tortura locus non est, ubi administrator rō-
nes conturbauit, & intricauit, si pro ra-
tione reddenda ciuilitate, & non criminali-
ter actum sit.*
- 4 *Tortura locum non habet, ubi causā criminalis
ciuilitate fuit intentata.*
- 5 *Per electionem actionis ciuilis intentata à par-
te, non praecluditur iudici via criminaliter
procedendi, & ueritatem ex officio inuesti-
gandi.*
- 6 *Azione ciuili per partem intentata, licet possit
ad criminalem reddere, non tamen reddere
poterit pendente actione ciuili.*
- 7 *Qui non potest intentare actionem criminali-
ter, neq. etiam torturam desere potest.*
- 8 *Tortura ad hoc, ut in causā ciuili locum non
habeat, duo simul concurrere debent, & qā
agatur criminaliter ratione admixti deli-
cti, & quod crimen admixtum, siue annexū
sit tale, ut in eo de sui natura reus torque-
re possit.*
- 9 *Depositarius negans depositum, eo quod fur di-
citur, ex ipsa negatione torquetur.*
- 10 *Mercatores, siue eorū factores, decocti, uel fal-
liti, possunt torqueri, ut indicens pecunias,
uel merces ipsis datas, quas negant habe-
re, & dicunt perdidisse.*
- 11 *Coniectura omnis crescit contra fallito, &
decoctos.*

C A.

CAPVT XX.

Dolosus administrator, qui aut dolo rationes non reddit, uel illas dolo intricauit, & conturbauit, ita ut veritas apparere non valeat, an pro cruenta veritate torqueri possit?

Nonnunquam contingere solet, quod isti administratores, dolo, vel rationes negent, vel detrectent, vel eas ita intricent, ut penitus veritas earum inuestigari non possit, put in decoctoribus notat Stracc. in tract. de decoctoribus, p. 3. n. 42. & ideo videndum erit, an actione ciuili intentata, aduersus eos torture peti, & adhiberi possit? Et dicendum vñ, quod licet hæc actio de rationibus distrahendis ciuilibus, & pecuniaria sit tñ si hñat admixtum delictum, torture locus sit, ut notant Doctores per tex. in c. 1. de deposito. Vbi summus Pontifex loquendo de quodam veniali, qui pecuniã sibi depositã ab Ep̃o Londonensi denegabat, illum furem appellãs, subdit deinceps p hæc verba. Nã & iudicibus dedimus in mandatis, ut illũ iniquum sub quonibus ad rationem ponant, et si oportuerit vinculis alligatum, ut dictã pecuniã reddere compellatur. Et quidẽ non immerito ita constitutum est, cum depositarius, qui depositũ negat, vel reddere rationẽ illius detrectat, fur oĩ iure habeatur, ut in d. c. 1. ibi. Quocirca suademus, ut in illum furem dirigas actionem. Et in tutore, qui pecunias pupilli in usus suos conuertit, quod fur dici, & nominari possit, voluit Soc. conf. 159. n. 10. vers. 4. deprehenditur, Ias. conf. 219. col. 2. lib. 2. & ex hoc potest furti accusari. Roman. conf. 118. Baexa decim. c. 2. n. 56. & notat Iacobin. in sua praxi, sit. de actionib. & latẽ diximus sup. c. 14. n. 21. & ex auctoritate d. c. j. de deposito. Hanc sententiam tenuerunt Paris. de Pute. in tract. synd. verbo, tortus, c. 5. an in cã pecuniaria, n. 1. vers. qua limita. Alex. conf. 77 n. 8. lib. 1. Franc. Cason. in tract. de tormentis, c. 8. S. de non torquendis in causis civilib. n. 1. Paul. Grillan. in tract. de qñ. q. 7. n. 2. in princ. & in vers. fallis ista regula. Franc. Vechius conf. 67. n. 23. lib. 1. Bossi. in tract. de inditijs, & considerationibus ante torturam, nn. 79. & p̃dicta conclusio fundari vñ, ex l. falsi. & l. damus l. ad legem Corneliam de falsis. &

in terminis dixit Cataldin. de bo. compagnis. in tract. de syndicatu. n. 183. vers. 6. quod ubi res fuit alicui ad custodiendũ tradita, si constat eã p̃ditã, p̃t ad custodis torture deueniri, ex tex. singulari, iuncta gl. verbo, seruis. in l. 3. §. 1. ff. de offic. p̃fecti vigillum.

3 Contraria tñ sententia (imo quod actione p̃ ratione reddenda ciuilit̃ intentata, torture locus non sit) suadet, ex tex. in l. ex libero, & in l. Diuus, ff. de quonibus. vbi in actionibus ciuilibus non hñt locum torture, Guid. de Suzar. in tract. de inditijs, n. 27. ex tex. l. marisus. ff. de quonibus. voluit Bal. conf. 6. in si. lib. 5

4 Aym. conf. 137. n. 12. Rursus quia adhuc cã criminali ciuilit̃ intentata, torture locus non est, idque voluit Bossius in pract. crim. sit. de inditijs. n. 98. vers. arbitror tamen superiorem, ubi dicit, quod etiam facile esset apud regios iudices, conclusionẽ in practica seruari, tñ cum de iure vera non sit, nunquã vidit illam in praxi receptã, satisq. absurdum esse, ut postq. pars elegit viam p̃cedendi ciuilit̃, possit ad criminalẽ conuolare, & petere reũ torqueri. Inquit enim Bossius, quod licet p̃ electionẽ actionis ciuilibus intentatã a parte, non sit p̃clusa iudici via, criminaliter procedendi, & veritatẽ inuestigandi ex officio (nec isto casu iudex procedendo criminaliter, pendente iudicio ciuili a parte introducto, dicat attentare, ex Alci. conf. 48. n. 3. lib. 6. & p̃ Egidium Bossiũ dec. 400. incipienti, ciuilibus, & criminalis est,) bene tñ p̃cludit̃ via parti p̃ electionem actionis ciuilibus criminaliter agendi, p̃sertim qñ vtraq. actio tendit ad eundẽ finẽ, ex Iulio Claro in pract. §. si. q. 2. vers. si. incipienti, vlt̃erius quero. Rursus in proposito dixit Bal. in l. 1. C. de app. q. dato, quod eadẽ pars (intentata actione ciuili)

9 possit ad criminalẽ redire, nõ tñ redire poterit pendente iudicio ciuili, qñ vna electa & proposita in iudicio, seipsum excludit ab altera, idque exp̃sse tenuit Bart. in l. 1. C. quando cini. actio. crim. p̃rind. & in l. interdum. ff. de publ. iud. Natta conf. 138. n. 6. lib. 1. Prosperus Farinac. de inditijs, & torture. q. 32. n. 32. Lancell. de attent. 2. p. c. 4. lim. 32. n. 24. vbi testat̃ ita in Rota fuisse resolutũ in vna Cæsaraugustana iuris eligendi q̃ dñum Sarmiento, 27. Maij, 1566. Vtriusq. res est expedita quod si non p̃t intentare actionẽ criminalẽ iux-

iuxta doctrinam Iulij Clari, nec poterit petere reū torqueri, iuxta opinionē Bossij, qui & ad hoc allegat Bal. *conf. 171. col. 2. vol. 2.* Et si dicas, quod id fieri pōt, minime tñ poterit pendēte iudicio civili, ex Natt. loco s. cit. sed necesse erit, quod expectet, donec illud expediat, vel quod iudici interim (ex officio procedenti) adhereat, iuxta tradita p Alcia. & Egidiū, locis s. cit. & sic in oī calu tortura locus erit, non in actione civili, sed in criminali. Et hæc est veritas, s̄m Prosperū ubi

7 ubi testat nūquā penes suos Romanos p̄rium fuisse practicatū. Et quod si actione civili intentata peteret pars deueniri ad torturā p iudicē civile, ex eo, quod de crimine agitur, & iudex reū torqueret, utique non sine maximo hominū derisu & forsan (ē) suo dño hoc faceret, & hoc i praxi nullam hñc difficultatem, idq. expetere tenet Aymo. loco sup. cit. *Flami. Cartar. in sua praxi interrogatorij reorum, lib. 4. c. 1. v. 22*

8 Ego tñ in proposito dicendū arbitror, qđ ad hoc, ut in cā civili tortura locū hēat, duo simul pcurrere debeāt, videlicet, quod agat criminaliter rōne admixti delicti, ut tenet Abb. in c. 1. de depositio. *Ant. Gomez. 3. tom. variar. c. 13. n. 29. in fi. Paris de Puteo de syndic. c. an in causa pecuniaria. in princ. Vincen. de Franq. dec. 276. n. 12.* Secundo, quod crimē admixtum, siue annexū sit tale, ut in eo de sui natura possit reus torqueri. Et ita colligit ex d. c. de depositio. ubi ideo negans depositum, torqueri iubet, qā negando p̄mittebat furtū, & sic delictū graue, & ita declarat Franc. Vecius *conf. 67. n. 3. lib. 1.* & eius declaratio est vera, quia si in delicto non graui, de se cōsiderato, tortura nō infert, multo minus inferri dēt, qñ est annexum cū cā civili, in qua regulariter reus non torquet, & illum sequitur Farin. ubi sup. n. 34.

9 Ex quibus ipse infert n. 35. mercatores, siue mercatorum factores, cāpsores, & administratores fallitos, & decoctos posse torqueri, ut indicent libros rōnū, & pecunias ipsis traditas, quas denegant hñe, & dicunt pdidisse. Idq. ante cū tenuit Parisius de Puteo in tract. synd. verbo, *tortura s̄. incipiens, an in causa pecuniaria. Hippol. de Marf. in b. Diuus, n. 7. ff. de qñibus. Et in praxi, S. expedita, n. 62. f. 62. in meo.* ubi dixit, hoc esse

singulariter notandū, cū sēpissime eueniat in facto. Purpu. in l. singularia. n. 94. ff. si cer. pe. Boer. dec. 215. nu. 5. Carre. in pract. crimi. 2. tract. de indijs, & tortura. S. circa secundū, in quibus calibus hēat locū tortura, post nu. 24. vers. & ideo. ex hoc dixit Mascard. de proba. lib. 2. concl. 89. n. 38. Franc. Vecius *conf. 67. n. 25.* Et nō est, qā res ista habuerit originē a p̄riu, quia tñ, ut inquit Boer. loco s. proxime cit. oīs p̄iectura crescit p̄ tallitos, qui ad mentiendū faciles sunt, & infamissimi. Idcirco ex ista mala p̄sumptione pñt torqueri, quod tamen s̄m Farinat. in d. nu. 35. verum erit, si criminaliter agatur, secus si civiliter, ex sup. relatis.

S V M M A R I V M.

- 1 Liquidatione accepti facta, vel ex instrumentis quarentigys, vel ex administratoris confessione, an antequam dati ratio dispungatur possit pro partitis accepti fieri exsecutio
- 2 Liquidum ad non liquidum non habet locum compensationis.
- 3 Ratione incerti, exsecutio certi nō retardatur.
- 4 Exsecutio certi, propter incerta non retardatur contra tutorem.
- 5 Socius, qui posuit capitale in societate, illud (societate finita) statim a socio, qui est, causa, repetere poterit, etiamsi nondum sit liquidatum, an amiserit, vel lucrauerit societas?
- 6 Illiquidum exsecutioni mandari potest, si in eadem instantia exsecutionis ius certum liquidari possit.
- 7 Capitale semper saluum præsūmitur, nisi damnum secutum, vel amissio probetur.
- 8 Administrator, si tempore suscepta administrationis iuravit, finita administratione, accepta restituere, non poterit opponere compensationem, antequam illa restituat.
- 9 Iuramentum obligat precise ad factum.
- 10 Obligatus ad factum, licet non teneatur precise facere, sed soluendo interesse liberetur, non liberabitur a facto praestando, si in tali promissione iuramentum interuenit.
- 11 Iuramentum licet regulariter non obliget animam successoris, quoad periculum, tamen quoad obligationes, & contractus illā ligat.
- 12 Interim, quod expensis ratio non recipitur, non possunt capitula accepti, quantumcumque

- clara, liquida, & guarentigia exsecutioni mandari.
- 13 *Consensus pro reddenda ratione non dicitur in mora, non offerendo, quod debet ante facta liquidationem reliquorum.*
- 14 *Introitus, & exitus, accepta & data, sunt ad modum in ratione connexa, ut nunquam praeu dicet confessio accepti, nisi videatur & examinetur expensum.*
- 15 *Administrator non tenetur aliquid reddere, nisi si constituto prius de omnibus acceptis, & datis, quod maxime procedit, ubi petitum esset, ut quis ad reddendum rationem sederet.*
- 16 *Ratio est quadam accepti, & dati commemoratio*
- 17 *Dati reputatio & compensatio, tutori, vel alteri administratori per iudicem denegata videtur ex eo quod nisi & examinatis partitis accepti, illas exsecutioni mandat, non liquidatis partitis datis, quas administrator inconsequenti exhibere poterat.*
- 18 *Indicare, nisi tota lege perspecta, in civile est.*
- 19 *Administrator etiam si in instrumento suscepta administrationis se obliget, quod finito officio rationem reddet, & reliqua soluet, illa verba non fortificant talem effectum, ut principaliter, & de per se aliquid restituere teneatur, donec simul accepta, & data fuerint computata.*
- 20 *Actus reddendi rationem simultatem, & concursum accepti, & expense (sui natura) continet.*
- 21 *Antequam expensio videatur, in suspensa est, quanta sunt reliqua.*
- 22 *Consequencia has non nales: aliquid peruenit ad manus tutoris, vel socii: ergo consequens est, ut statim illud reddere compellatur, finita tutela, vel societate, ante redditam rationem.* (in red)
- 23 *Verbum, requirere rationem, quid importet in*
- 24 *Quando tutor, vel administrator, in instrumento tutela vel simili, promissis finita tutela, accepta reddere, non facta mentione rationis reddenda, via executiva compelli poterit pro acceptis, antequam data videatur, & examinetur.*
- 25 *Socius si recognovit à socio aliquid recepisse, & finita societate non exhibet librum societatis, potest statim pro illo, quod accepit exsecutari, & ut bonorum usurpator habetur.*
- 26 *Administrator, qui finita administratione, librum rationum, & inventarium non exhibet, statim pro quantitate, quam dominus intestatus inrauerit, exsecutari potest, quinimo & tutor de periurio puniatur, eo quod inventarium facere praetermisit.*
- 27 *Mater si à suis filiis, quos mortuo marito in tutela accepit, dotem exigere velit, vellet, an cessauit exactio, si de non reddita filiis ratione tutela, illi opponatur?*
- 28 *Retentio favorabilior est quam actio.*
- 29 *Vxori dotem repenti, nullatenus retentio opponi potest.*
- 30 *Matri, quae renuncians omni legum auxilio, an retento dotis pro filiis obijci possit?*
- 31 *Patricus si conveniatur executivè, à privigno pro dote materna, & ipse dicat, quod cum esset eiusdem privigni tutor, statim mortua matre, dotem in ratione tutela reputans, & a se ipso exegit, & quod sic non potest pro dote, sed pro tutela ratione (duntaxat) conveniri, an sit audiendus?*
- 32 *Legatum factum pupilla pro dote, si recuperetur à curatore ipsius, an possit ab eo exigi via executiva statim duo nupta est, etiam si nondum fuerit cura finita, an vero debeat spectari quo usque cura finiatur, & ratio dispungatur?*

CAPVT XXI.

An facta liquidatione accepti, vulgo (el cargo) confestim, & antequam capitula dati examinentur, pro partitis liquidis, exsecutari possit administrator.

H Actenus nonnulla circa capitula accepti (vulgo el cargo) egimus, & antequam ad capitula dati (vulgo el del cargo) perveniamus, operae pretium est, difficilem illam quoniam examinare, quae in hoc statu rationum frequenter incidere, & pertrahere solet, scilicet, an facta liquidatione accepti, vel ex instrumentis guarentigijs vel reddentis rationem confessione, antequam ad dati partitas perveniamur, pro partitis accepti liquidis, vel confessis administrator exsecutari possit? Et pro parte affirmativa sequentia vigent iundamenta. Primo; quod cum partitas accepti sint liquidae, earum executio non debet retardari, exceptione de non liquidis opposita. Liquidum enim ad non liquidum, non habet locum com-

compensatio. l. si. C. de compens. l. 20. tit. 14. p. 5. Facit secundo, qd vbi qs reddendo rōnē, se debitorem esse confitetur, & si ab executione debiti confessati appellauerit, nō audit, ut in l. abstinentum. ff. quorum app. non recop.

3 Tercio, qd administrator, qui opponit de expensis, vel alijs partitis illiquidis, qd incertū pponit, sed rōne incerti executio ei⁹, quod est certum, non retardat, l. statu liber rationem. ff. de statu liber. l. residuum, & ibi. notant communiter scribentes, C. de distrac. pignor. Igit statim quod de acceptis p administratorē confiteretur, nullo alio expectato, p illis partitis liquidis executari poterit. Et in terminis hanc sniam tenuit Socy. conf. 24. col. 11. vers. & primo, vol. 1. & conf. 256. col. 3. vers. aliquando, vol. 2. vbi dicit, qd executio liquidū p tutorem, non retardat p illiquidum ab eodē oppositū. Quinimo & loquendo in rōnibus societatis ibi. col. 10. ver. & ex predictis, expse tenet, quod socius, q posuit capitale in societate, illud (societate finita) statim a socio, hoc est, ab eo, qui est caxa, executiue repetere poterit, non obīte, qd nōdū sit liquidum, amissum, an lucrātū, aliqd fuerit in tali societate. Et eius sniam reuert, & sequit Greg. Lup. in l. 10. tit. 10. p. 5. gl. verbo, Perdiendo se. Vbi tenet, quod snia Socyni locū hēt, et si non positus sit calculus, uel rōnes nedum fuerint reuisc, cū socius intra decē dies, de amissione, vel ppenatione, possit opponere, & ppare. Et hanc sniam Socyni, firmavit Benintend. in dec. Rotte Veroniensis 90. n. 3. vers. contrarium tenet, & eam refert, & sequit Caualea. de tutore, & curatore n. 214. vers. tamen magis, Corne. conf. 223. 2. pag. Alex. conf. 99. vol. 3. dec. Genue. 191. n. 6. Ant. Galle. in tract. de instrumentis ad formam camere n. 11. vbi affirmat illiquidū executioni mandari posse, si in eadē instātia executionis ius incertū liquidari possit. Et p snia Soc. facit, qd capitalesēper saluū plumiū, nisi dānnm secutum, uel amissio pbeī, idq. tenet Alex. conf. 170. n. 3. vol. 2. Ray. conf. 140. col. pen. & eos refert, & sequit Rota Genue. dec. 71. n. 3. & 124. n. 6 & 173. n. 8. Quam sniam eo maxime casu verā reputat Caualea. vbi s. qd administrator tpe susceptæ administrationis iurauit, finita administratione acceptæ restituere.

9 Hoc enim casu minime posset opponi ppenatio, qd iurum obligat paise ad factū. ita Abbas, & Canonista communiter in c. veniens de iure iur. Fanus de pigno. 5. p. membro 5. n. 15. Et hanc sniam dicit cōem Ias. in l. si pecuniā n. 23. in prin. ff. de condiēt. caus. data, vbi dicit, qd licet obligatus ad factū non teneat paise facere, sed soluēdo interesse libere, hoc fallit, qd iurasset, illud facere, qd iurum obligat paise ad factū, & eū sequit Roland. conf. 6. n. 32. Ioseph. Ludou. dec. Perusina. 15. n. 8. Et pdicta snia (ex Caualea. vbi s.) non solū locū hēt aduersus iurātē, verum & aduersus eius hīdes. Et hanc sniam ante oēs tenuit Ang. conf. 326. col. 1. Soc. conf. 38. n. 2. lib. 3. vbi dicit, qd iurum, licet regulariter nō obliget, quoad periuriū, aīam successoris, tñ quoad obligatione, & paise eum ligat, & ei⁹ sniam veram esse testat Baher. de viribus, & virtut. iura. vers. 45. Ioseph. Ludo. vbi sup. nu. 12. Capyc. dec. 174. n. 11. Affl. plures pro ea referens dec. 381. n. 2. vbi hanc sniam a sacro Senatu approbatā fuisse testat, dicens, qd opinio pria Bartoli in hoc est dānata. Et pdictā sniam affirmatiuā eo maxime casu sustineri posse arbitror, si qd administrator recognouisset, cōfiteretur, uel firmaret partitas acceptas absq. ptestatione, quod intendit se exonerare de pdictis partitis in rōnibus, q dispungunt, statim, & incontinētī. Quam sniam signauit nouissime ultra oēs Castell. a Bobad. in sua eleganti politica pratorum lib. 5. c. 4. n. 78. & qdē sub hac ptestatione executionis periculū pculdubio posse euitari

Cōtrariam tñ sniam, imo quod interim, quod expensū rō non recipit, non possint capitula accepti, quantūcūq. clara, liquida, & guarentigia, executioni mandari, tenuit Alex. conf. 192. per tot. vol. 7. Ias. conf. 100. vol. 4. Aymo. conf. 231. n. 16. vers. 11. confidero, iuncto n. 17. Anch. conf. 235. nu. 1. vbi dicit, qd cōuentus p reddenda rōne, non dī in mora, non offerēdo, quod dēt, ante factā liquidationē, & declarationē reliquorū, idq. tenet Fanus de pignor. memb. 1. 5. p. Auend. de exeq. mand. 2. p. c. 10. n. 31. Baez. de decimis. praest. c. 2. n. 169. vbi expse tenet, quod introitus, & exitus, & accepta, & data, sunt admodū in rōne pñexa, ut nunquā p iudicet cōfessio accepti, nisi videat expsum, id quo

- 15 in rōne tutoris tenet Aymo. *conf.* 275. n. 13. *vers. tertio principaliter*, vbi dicit, q̄ administrator non tenet aliqd reddere, nisi prius p̄stiterit de oībus acceptis & datis, soluto ipsi debito suo. Quæ sn̄a eo maxime casu locū h̄ret, q̄n in libello petitū fuisset, quod q̄s ad p̄stādū rōnem sederet. Cum enim rō sit q̄dam dati, & accepti p̄memoratio, *ut in l. si quis ex argentarijs, §. rationem ff. de reddēdo*, ante liquidatas hinc inde rōnes, minime exsecutio locum h̄ret, l. 1. §. *præterea ff. de contr. & util. actio. tuto. ibi. Præterea, si tutela iudicio quiss conueniatur, reputare potest, id q̄ in rem pupilli impedit* & sic erit arbitrijs ei⁹, *utrum compensare, an pesere velis*. Hęc enim
- 16 dati reputatio, & p̄pensatio, ex eo tutori, vel alij administratori denegata p̄ iudicem videret, si statim visis, & examinatis parcellis accepti, illas exsecutioni mādaret, maxime vbi instaret administrator, quod dati rō reciperet, & sic inique, & iniuste grauaret in hoc, ut illud, quod retinere, & p̄pensare iure posset, repetere a minore (noua actio) deberet. Quo quid absurdius, q̄dve rationi, & æquitati magis p̄iūm? Ex hoc enim tutori officium esset dānosum. Contra textum *in l. si quis ex assignatoribus, ff. quemad. testa. oper. & in l. post legatum §. aduocatum, & in l. tutorem ff. de his, quibus ut indign.* Sat enim est, quod tutores, & curatores, quā plurima alia dāna, & incōmoda ex tali administratione recipiant, q̄ recenset Baeza *ubi sup. c. 2, d. n. 37. cum plur. seqq.* Et hanc sn̄am tenet nouissime Fachin⁹ *lib. 8. controuersiarum Iurisconf. 58. vers. sed hoc.*
- 17
- 18

Præterea, & p̄ hac sentētia facit, q̄a quē admodū in ciuile est iudicē, nisi tota lege p̄specta, iudicare, *ut in l. ius. ciuile, ff. de legi.* Sic in ciuile esset administratorē exsecutare, nisi tota rōne p̄specta, hoc est datis, & acceptis examinatis, finis namq. rōnis forsitan a p̄mio abhorreret. Et loquendo in depositatio hāc sn̄am tenet nouissime Vic. Carroc. *in tract. de deposito, forma 5. n. 5. fol. 15.* exitus enim acta probat, *lege, ut facta, §. euentus ff. de p̄cenis.*

- 19 Rursus in tantū vera fuit visa hęc sn̄a *conf. 192. n. 1. & 3. vol. 7.* ut dicat, quod ēt si in instro administrator se obligauerit, q̄ finito officio reddet rōnē, & reliqua soluet,

quod vulgo dī dar cuenta compago, adhuc p̄dicta verba nō sortiunt talē effectū, ut p̄cipaliter, & de p̄ se teneat aliqd restituere, donec, & accepta, & data simul fuerint cōputa. Idq. tenet Alex. *d. conf. 90. n. 1. & 2.* Eo q̄a rōnes sunt indiuiduæ, ut voluit Bal. *in l. si plures n. 17. C. de cond. insertis Menoc. lib. 2. de arbi. casu 209. n. 31. Bobad. in sua pol. lib. 5. c. 4. n. 72. & 78. Guissier. de tutel. lib. 3. c. 1. n. 53.* Et rō ea est, q̄a cū hic actus reddendi rōnē simultatē, & cōcursum accepti, & expensi (sui natura) contineat, ut voluit Bald. *in rubr. C. de fid. instr. n. 31.* Cuius sn̄a hodie iure regio v̄r approbata, ex *tex. in l. 3. tit. 5. lib. 9. recop. ibi. Por cargo y descargo*, antequam expēti rō habeat, in suspensio erit, quāta sint reliqua, ut voluit Aym. *conf. 131. n. 5. vers. tertio quando.* Et hanc rōnē reddit consultus *in l. musus, ff. pro socio*, vbi dicit, q̄ nisi societate finita, & cōputis factis, non posset cognosci, an societas dānum, vel cōmodū senserit, & p̄ istum textum p̄dictam sn̄am canonizauit Paris. *conf. 90. n. 43. lib. j. Pet. de Vbald. in tract. de duobus fratribus p. 12. n. 1. Salyc. in l. sandiu. C. pro socio.* Non enī bene sequit̄ tale quid peruenit ad manus Titij, tutoris, siue socij, aut alterius administratoris. Ergo, condemnari debes, ut statim illud restituas, sed oīno expectandus est exitus redditae rationis, ut voluit Benintend. *loco sup. cit. n. 3.* Ex quibus manifeste p̄cludit, quod cōfessio de receptis facta ab administratore, ipsi non nocet interim, quod de datis nō fuerit recepta rō, ut resoluit Platea *in l. 1. in fi. n. 9. C. de apochis publ.* id etiā voluit gl. *in l. Tass, §. libertatem, verbo fuerunt, ff. de fidei. liber. Cassan. in consuet. Burg. rubr. 6. §. 6. verbo, rendre. n. 19. & eos refert, & sequitur Baez. de decima tuto. c. 2. n. 170. Cauale. de tutore, n. 214. Bobad. ubi sup. d. n. 78.* Et hęc sententia a n̄ris Pintianis Senatoribus frequentissime fuit obseruata, & fm̄ eam ab ipsis fuit multoties iudicatum.

Et tenendo istam negatiuā sententiā, ut pote, q̄a magis rōni, & æquitati sit cōsentanea, melioribusque, ac fortioribus iuris fundamentis fulcita. Nō obstant iura, & rōnes p̄ affirmatiua sententia superius coaceruata. Et in primis non obstat *tex. in l. si. C. de compens. q̄a ille tex. dēt intelligi, q̄n creditū,*

& debitū descendūt ex diuersis, & separatis stationibus, secus tñ esset si ex eodē pñtu, & q̄ indiuiduam, cōnexam, & correspondētiā cām hēt descenderet, prout est societas, tutela, & simile administrationis genus, ex qua potest dari actio & directā, & contraria correspondētiue.

Neque etiam obstat secundo text. *in d. l. statuliber rationem*, quia in decisione illius textus, nō pbat, quod non retardat executio debiti certi, rōne debiti incerti, sed fauore libertatis cautē, quod si statuliber rōnem reddere, & reliqua soluere debeat, ut ita cōsequat libertatem, soluendo quod est liquidum, & cauendo p illiquidum, fauorabilis libertas non retardet. Et hęc mirabilis cautela ad euitandū viam executiuam in re liquida & illiquida executiue, petita, s. quod executatus soluat liquida, & offerat, quod facto calculo, & liquidatione, debere constituit, ad cuius liquidationē se paratū offerat, & ita tenet Affl. *dec. 157. Ias. in l. quod te mihi, n. 5. si cer. pet. Cephal. conf. 195. Cepol. cautel. 27. & alios refert noster Baldef. in addit. ad Roder. Suar. in l. post rem iudicatam, limita. 5. n. 2. pag. 226.*

Neq. tertio obstat sententia Socyni, & sequatiū, quatenus p̄bare intendunt, quod socius statim finita societate p̄t executare sociū, (qui vulgo dīr, caxa) p̄ suo capitali, q̄ corū sentētia, nullā hēt iuris fundm, simpliciter, & absoluta intellecta, & ideo eā impugnavit iustissime Negulant. *in tract. de pignor. 5. p. princ. memb. 1. n. 17.* vbi refert, se p̄ illā iudicasse, & iudicare vidisse, & in quolibet administratore, idem decisum fuit, in Rota Genuensi *dec. 191. n. 5.* Licet enim in dubio sit p̄sumendū, societate lucrata fuisse, & non capitalia p̄didisse, non tñ ex hoc sequit, ergo *quilibet socius finita societate (etiam nondum ratione lucri, & damni calculata) poterit suum capitale deducere*, cum hic actus reddendi rōnem, simultatē, & connexitatē contineat. Secundo rñdet, quod si bene ad Socyni mentem attendat, minime ipse sensit illud, ad quod à p̄dictis doctoribus allegat: quinimo hoc tantū dicere voluit, quod finita societate, & ēt ante liquidatam rōnē, socius, qui capitale posuit, p̄t requirere, i. indagare, & scutari, capitale suum

exister, nec ne, & ita illud verbum requirere interpretatus est Rota Genu. *dec. 24. n. 5. & 6. Quod nos dicimus pedir relacion de cuentas*

Ego tñ inter has doctorū varietates, & Iuriconsultorū cōtrouersias, mediam quādā viā, p̄minores, adultos, uel socios, & similes (hac in re) eligi posse arbitror, eaque in praxi respuendā nō esse existimo, s. quod qñ adultus, uel socius hēt instrum̄ guarentigiū tutelæ, uel societatis, ex quibus aliqd liquidū resultet, bene possit petere viā executiuā, ut illud sibi tradat: quia cum instrum̄ habeat clausulas guarentigias, nulli dubiū est, quin executioni mandari possit ex *l. 1. iis. 21. lib. 4. Recopil. Ac rursus, ut rō tutelæ, uel societatis non liqdā reddat, poterit tñ iudex opposita p̄ tutorem exceptione rōnis reddendæ, uel p̄pensationis, (q̄ ēt in via executiua locū hēt, ex his, q̄ notat late Gutier. de iuram. confirm. 2. p. 6. 6. per totum) partes ad rōcinandū admittere, ac demum calculatorib⁹ à partib. nominatis in eandē sentētiā veniētib⁹ rōnes p̄firmare, & in hac executione p̄ reliquis vsq. ad aditionis sententiā p̄cedere, iubēdo, ut p̄ reliquis dumtaxat aditio fiat, & ex hoc magnū minoris dispendiū euitabit. Et hanc sententiā licet non ita clare, & dilucide explanatā, tenuit Pallador. *lib. 2. rerum quotid. c. si. 1. p. §. 12. limit. 4. n. 34.* vbi addit, quod cū quidā minor virtute cuiusdā instrū tutelæ via ordinaria ad rationē reddendā aduersus tutore suū egisset, cōcessa fuit illi restō, ad hoc, ut via executiua p̄ acceptis rōnem peteret, & ita intelligendā reputo sententiā Socy. *in d. p̄f. 24.* quem Parlado. p̄ se allegauit. Secus tñ esset, vbi nō p̄duceretur instrum̄ liquidum, & guarentigiū, q̄a hoc casu via ordinaria agendum esset, ex his, quę notat Aymo. *cōf. 231. nu. 6.* Et hęc est vera & iuridica p̄dictarum opinionum conciliatio.*

Et p̄dictam sententiā amplia, primo, qñ in initio tutelæ, vel societatis, administrator p̄misisset statim, finita administratione, quod accepit restituere, omittēdo clausulā, qua p̄mittunt tutores, finita tutela rōnem p̄stare, q̄a si intra decē dies de amissionē, uel expensis p̄ tutore, uel socium p̄batum nō esset, p̄culdubio (via executiua) capitale, uel quod aliter reddere p̄misit, admi-
ni.

nistrator restituere tenetur, ex his, q̄ voluit Alex. conf. 192. n. 3. quem refert, & sequitur Surd. dec. 184. n. 9. Auend. de exeq. mand. 2. p. 29. nu. 5. vers. ex hoc inferitur. Credo tñ, quod iudex posset dare maiorem terminū ad se exonerandum.

25 Prædictam sniam amplia, secundo, ubi tutor, uel socius recognouisset se aliquam summā liquidā accepisse, librum tñ rōnis non exhibuisset, quia hoc casu, pculdubio p̄ partitis ex confessione sua liquidatis, exsecutari posset, non expectata amplius dati rōne, vt voluit Caualc. de tutore d. n. 21. 4. vbi dicit, q̄ si administrator librum rōnis non exhibeat, uti bonorū vsurpator, via exsecutiuā ad restōnem eorū, q̄ ad ipsum puenisse p̄stiterit, reliqua reddere p̄pellit. Et rō huius conclusionis est fm̄ p̄fatos doctores, q̄a cum in inst̄ro tutelæ, p̄misisset inuentarium conficere, librū rōnis exhibere, & alia solēnia facere, & illud nō adimpleuerit, optimo iure minor p̄ liquidis, uel ēt p̄ his quantitatibus, quas sibi deberi in litē iurauerit, uia exsecutiuē agere poterit, cum iam ipse non posset exonerari ex inuentario, uel

26 Amplia tertio, qū talis administrator p̄misit sub iureiurādo, rōnem ex inuentario, & libro rōnum reddere, q̄a si dolo, uel malitia, illa inst̄ra non exhiberet, posset adultero, uel socio, iurum in l tem deferri, & p̄ eo, quod iuratum fuerit, exsecutari. Quinimo & de p̄iurio posset criminaliter puniri, neq. illum p̄modum ex tali administratione h̄re deberet, arg. tex. in l si quis maior. C. de transact. o. cuius decisio, ēt si in transactione loquat̄, in quolibet alio p̄ctu locum h̄et, vt tenent Bar. & Ias. ibi. n. 11. Mathes. vbi supra vers. nota magnum, Plos. loco sup. proxime cit. Phil. Port. lib. 2. concl. c. 10. vers. 4.

27 Sed obiter sese nobis offert elegans, subtilis, & parum agitata qō in p̄posito rōciniorum. Pone, quod m̄r, q̄ filios habebat mariti sui h̄fdes, ad secundas nuptias migravit, & ab ipsis tamq̄ p̄ris h̄fribus uia exsecutiuā dotē postulauit, pducēdo inst̄ra

dotalia ipsi uero filij se opponunt dicentes, quod cum eorū tutelā ipsa m̄r administrauerit, & nondū illis rōnē reddiderit, (quam reddere petunt) non h̄et locum via exsecutiuā, donec inter eos, & m̄rem p̄dictæ rōnes calculent̄: dubitat̄ modo, an iudex superfedere debeat in exactione dotis, interim quod prædicta rationis tutela calculentur. Et quia viam ferro aperit, q̄ p̄p̄ria transit, qōnem hanc ad partes more solito cōtrouertere libet, & in primis dicēdum v̄r, quod filij securā iustitiā tueant̄. Primo, q̄a bona materna tam dotalia, q̄ parafernalia, sunt filijs p̄ rōne tutelæ tacite hypothecata, vt in l. p̄ officio, ff. de adm. tut. l. satis notum, C. in quib. causis pignus, vel hypoth. tacit. contra. & in l. 16. tit. 9. p. 2. Ergo cum p̄dicti filij habeant ius in re, hoc est, in bonis dotalibus matris, respectu p̄dictæ hypothecæ, iure optimo maternam dotē, & q̄libet alia bona sua, p̄ pignore retinere poterunt, interim, quod tutelariū rō illis reddat̄: Hoc nāque ius retinēdi ab hypotheca nascit̄, ut tenet Alex. conf. 156. n. 16. lib. 2. Soc. conf. 99. n. 9.

28 Secundo, q̄a si filijs, t̄pe, quo m̄r dotē petat p̄petit actio p̄ rōnib. distrahēdis, aduersus m̄rem, & sic multo melius illis dabitur retentio, quæ fauorabilior est, quam actio, l. per retentionem. C. de usur. Cephal. conf. 229 nu. 5. Rol. conf. 17. n. 8. Bar. & doctores communiter in l. si filio, S. si vir in quinquennium, ff. sol. matr. & in emptorem, C. locato, Gattier. de tutel. p. 2. c. 3. n. 17. & 18

Tertio, q̄a eo, quo m̄r nōdum reddita rōne tutelæ, ad secundas p̄transit nuptias, illā lex odio h̄et, & punit, vt in l. omnem. C. ad Tertul. Ergo multo melius filijs retentionē p̄ reliquis concedere dēt ēt si nondū sint liquidati, dummodo de p̄ximo possint liquidari. Et hoc argumēto utitur Berouius conf. 37. nu. 8. vol. 2. Socy. conf. 126. & 180. Dec. conf. 349. nu. 10. Rol. conf. 17. n. 5. lib. 4. Apostil. ad Salyc. in l. si mater. C. qui in causis pign. uel hypo. Et p̄ hac sentētia vltimo facit q̄a vbicumque circuitus potest euitari, non est ambagib. vtendū, l. eum fundus S. seruum tuum imprudens ff. si cer. pet. vbi ex æquitate cā euitandi circuitus, datur condictio, ei cum quo negotium nō est gestū: quanto ergo maiori ratione dabitur hoc casu retentio

rio, ne partes litibus lacerent, & vexentur. 30

Pro prima vero parte, imo quod via exsecutiva a matre pro dote intentata: aduersus filios non possit predicta exceptione retentionis, & rationis reddendae impediri, ex sequentibus suadet. Primo ex text. in l. unica §. taceat ff. de rei uxoria actione. Vbi uxori dotē repenti, nullatenus retentio dotis obijci potest maxime ubi alia actio propterea potest. Vnde cum in casu proposito filijs actio tutelae competat, ex toto titulo ff. de contra. & uisil. actione tutelae. minime predicta retentionis exceptio obijci poterit, vel si obijciatur, viam executiuam non impediet.

Secundo, quia (ut supra resulimus) de liquido ad non liquidum non habet locum compensatio, ex d. l. si. C. de compens. sed retentio est compensatio, ut tenent Bart. & moderni in l. diuortio. §. ob donationes ff. sol. matr. ergo filiorum compensatio matris opposita de non liquido, & sic de rationibus nondum calculatis, (licet necessario calculandis) locum non habebit. Et hanc sententiam in terminis tenuit Negusian. de pigno. 1. memb. 5. p. n. 36. ubi reprehendit Socy. loco sup. cit. dicens, quod non bene iudicat, d. §. taceat, dum intelligit, illum non procedere, quoniam dos reperitur obligata, vel hypothecata a lege, put in casu, de quo agimus, & fortius si esset expressa a matre obligata, quia ista ratio est quod dictum §. taceat. ibi. Sed nec retentio detur in dote. Et secundum hanc opinionem pluries se iudicasse, & iudicatum vidisse, quod Socyni sententiam, testatur Negusian. ibi, quod maxime locum habere subdit, quando instrumentum esset quaerentigiatum, confessionatum, vel tale, quod ex forma statutorum haberet paratam executionem reiecta omni exceptione, excepta solutionis. Et hanc sententiam tenuit et Alex. conf. 94. vol. 4. Causale. de tutore n. 219. ubi testatur ita iudicatum fuisse per Rotam Florentinam, & nouissime se ita iudicasse, quod sententiam Socy. tenet Gutierrez. de tutelis lib. 2. c. 9. n. 52. Et ratio supradictae conclusionis est, quia mater petit dotem, sicut creditrix, siue ut quidam Sempronius creditor, & filij petunt bonorum suorum rationem a sua matre tanquam tutrice. Vnde cum quilibet vno nomine sit creditor, & alio nomine sit debitor, & non representent eandem personam in credito, & debito, non habet locum compensatio, ac per consequens retentio, quae idem est.

Cum tamen rem hanc controuersam, ac difficilem considerasset Molinat. d. tract. de retentione, q. 41. has doctorum controuersias conciliare hac distinctione intendit, scilicet quod si mater renunciauit omni legum auxilio, interim quod rationem cum reliquis prestaret, quantumcumque instanti dotalis virtute dotem repetat, non debeat audiiri, nisi ratione reddita, & reliquis solutis, uel cum filiorum debito compensatis, quia ex vi predictae clausulae, ut renuntiasse auxilio d. §. taceat, quatenus dicit, quod aduersus repetitionem dotis, non possit opponi compensatio. Si tamen neque tacite, neque expresse omni legum auxilio renuntiasset, via executiva virtute exceptionis compensationis rei non liquide, non debeat retardari. Credit tamen, quod hoc secundo casu, & sic ubi retentioni locus non esset, bona dotalia matris tradenda sint sub cautione, maxime in casu, quo ista mater esset iuuenis, & talis condonis, cuius honor, & fama ex necessitate, & egestate posset maculari, seu in aliquo periclitari, ipsumque (hac habita consideratione) ita iudicasse ciuitate Vercellarum testatur, eo, quod esset nimis consonum aequitati. Cui ego addendum puto, iudicem hoc casu recte facturum, si filijs compensationem predictam opponentibus, saltem ad liquidandum rationes duorum mensium tempus constituat, interimque, (ut supradicta convenientia euitet) rationes calculari precipiat, argu. text. in l. auferitur §. qui compensationem ff. de iure fisci ibi. qui compensationem opponit fisco, intra duos menses, debitum sibi docere debet. Pari enim passu mulier, & fiscus ambulant, l. 2. & ibi notat Bart. C. de priuilegiis fisci, & in l. 33. tit. 13. p. 5. Et quod ubi tempus assignatur ad liquidandum aduersus fiscum, debeat esse duorum mensium: tenet Ias. in §. in bona fidei n. 74. in §. de act. licet trium teneat Menoc. lib. 2. de arbitrio casu 14. ubi hoc tempus iudici arbitrium esse firmavit. Credo tamen, quod ad minus debeat esse duorum mensium, cum satis incōtinēti fieri dicatur, quod sit intra spacium duorum mensium, ut notat Ias. in l. si arrogatur n. 10. ff. de adopt. Sic tamen iudici arbitrium, si expedierit maius tempus assignare, pro ex petitione rationum.

Vltimo in proposito, alia non minus elegans, & subtilis quod sese nobis offert, quam in praxi agitari, & fuit difficillima reputata. 31 Pone, quod vitricus fuit tutor priuigni, & tu-

tela, uel cura finita, iste priuignus via executiua petat a vitrico, ut sibi maternā dotē restituat, p. tex. in l. unica §. illo. C. de rei uxoria actione. Vitricus autē se opponit executioni dicens, quod statim mortua mē priuigni, dotē sibi a mē traditā in iōne tutelae, uel curae abseripit, & p. consequēs actio illa, q̄ ipsi priuigno p. repetitione dotis ppetebat, fuit statim in actionē tutelae deuoluta quo fit, ut non via executiua p. actione dotis, sed ordinaria p. reddēda ratione tutelae, uel curae debeat pueniri. Dubitat mō, an p. dicta vitrici tutoris exceptio, uiam impediat executiuam. & ordinario iudicio (actione directa tutela) debeat conueniri. Et dicendū vñ, quod via executiua cessare debeat, ex sequentibus. Primo, quia cum mē istius minoris mortua fuerit durante p̄dicta tutela, uel cura, ac statim vitricus effect⁹ fuerit debitor pupilli, siue adulti p. illa dote, statim deuoluta sit actio de dote in actionē tutelae, q̄ si tutor est debitor pupilli ex vna cā, statim accepta tutela debitū illud deuoluit in actionē tutelae, in l. isa ausem §. debitor. ff. de adm. tut. Quemadmodū enim tutor a debitoribus minoris exigere debita tenet, & eodē modo a se ipso exigere dēt, & a se exegisse p̄sumit, l. quōties §. item si ipse, & ibi Bar. & cōiter scribentes, & in l. generaliter ff. de adm. tut. Quinto & in exigendo a se ipso nulla dat dilatio, ut post Axon. in d. l. quōties §. nequaquam, tenuit ibi. gl. verbo fortassis, gl. etiam elegans in l. diuortio, uerba diuortio. ff. de neg. gest. vbi ex decisione p̄dicta r̄i iurium tenet, quod si p̄ pupilli, p. tutore fideiussit, & facta fuit executio in bonis pupilli, & ex eis debitū solutū fuit ab ipso tutore, actio illa mandati, quam p̄ in vita aduersus talē tutorē habebat, rōne fideiussōis, statim & ipso iure in actionē tutelae deuoluit, & duobus mēlibus elapsis statim tutor ad pupillare interesse, rōne illius pecuniæ tenebit, ut late diximus, sup. c. 14. n. 5. Ergo cū debitū minori actione dotali, ipso iure deuolutum fuerit in actionē tutelae, p̄sequens est, ut peti a minore nō possit uia executiua, neque ēt ordinaria interim, quod tutela, uel cura nondum fuerit finita. Actio enim semel exstincta non p̄t amplius reuiuiscere, l. quires §. arcam ff. de solut. Quod p̄cipue lo-

cum h̄ret, si statim, quo mē pupilli mortua fuit, tutor in libro rōnum descripsisset qualiter ipse se debitorē ex illa die p̄stituebat pupillo, pro quātitate illa dotali, arg. eorum, q̄ qua notat Ioseph. Ludo. dec. 61. n. 3. p. 2. vbi dicit, q̄ vxor p̄ mortuo viro dicere quod uult mutare cām possessionis bonorum viri, retinendo illa pro retentione dotis, & non iure familiaritatis, prout antea possidebat.

Secundo pro hac sententia facit, q̄ ex supradicta metamorphosi, de actione de dote, in actionem tutelae, non solū nō efficit deterior cōdō istius minoris, sed longē melior, cū suę indēnitati melius sit prouisum. Cum enim dotis fideiussor esse nō possit, ut in Rubro, & Nigro C. ne fideiussores dorum dentur, pecunia illa dotalis sub fideiussoribus tutelariis assecutae, ut in d. §. nequaquam, in fi. & tenuit gl. in d. l. diuortio.

Sed p̄dictis non obstantibus in proposito dicendum erit, quod interim, quod tutor est soluendū, & facultatibus non labit, minori non expedit, ut actio de dote ex stipulatu, in actionē tutelae cōuertat, cum sit priuilegiator quā actio tutelae ex l. 1. ff. sol. matr. ibi. Dotis causa semper, & ubiq. p̄cipua est. Ceterū tutore ad inopiam veniente minori interest, ut in actionem tutelae cōuertat. Quam sententiam probat eleganter tex. in l. quōties §. nequaquam supra relata. ibi. Et ego hoc, & superius ita uerum puto, si facultatibus labi tutor ceperit, ceterum si idoneus tutor fuerit, nihil uenire in tutela iudicium. Vbi glo. verbo & ego, eo solum casu p̄dicta metamorphosim fieri concedit, si q̄n tutor facultatib⁹ labi cepit, ita ut iam minori utilitati (aliter quam p. p̄dictā transformationē) consultū esse nō possit. Et ita ēt colligit, ex tex. in d. l. diuortio, vbi non aliter transformatio uetus actionis in alterā admittitur, quam si duosimul cōcurrat, scilicet debitor a se exigere possit, & ut inde aliqua dñi utilitas resultet, & ita late, & erudite declarat Alber. in d. l. diuortio per tot. & in l. qui eo quod ff. de donatio, vbi circa transformationis utilitatē multa tradit exempla pro uera n̄rā q̄onis cognitione. Tu illum videas, quia non transcripsi, ne fastidiosus videar.

Finaliter in proposito dubitat de quadā, eleganti, nec non difficili q̄one, de qua tpe, quo

quo hæc scribo, fui consultus. Pone, quod aliquis extraneus, puellæ sub tutore, vel curatore cõstitutæ, mille p. dote, vel augmento dotis legauit, & hæc parcellâ curator recuperauit, & in libro rõnum ascripsit, deinde puella nupta fuit. Dubitat modo, *an maritus via exsecutiua petere possit, ut dos illa, quæ curator virtute legati recuperauit, statim sibi tradatur, an vero curator institui foneat, si uelit ut non antea tradatur, quam cura finiatur, & ratio bonorum puella dispungatur.* Et dicendū vñ, qd prius debeat rõ cuiq; dispungi, & reliquatum examinare, quā curator ad illā dotē pstandam pcellat, qd qd tutor, vel curator p pupilla recuperat, statim deuoluit in actionem tutelæ, & tpe, quo reddit rõ, (& nō antea) tenetur rõnem ei, quod p pupilla recuperauit reddere, ex tex. eleganti in l. si tutor. vers. & generaliter ff. de tutel. & ratio. distrah. ibi. Absurdum enim erat a tutore administrationis rõnem negotiorum pupillæ exposci, in qua ad hoc perseueraret. l. rationes, C. eo. Cum igitur rõne officij administratorij recuperauerit, dubiū non vñ, qn donec tutela, uel cura finiatur, rõ restō ve talis legati differatur & suspendatur.

Sed pdictis non obstitibus, p̄ria snia tenenda erit, ubi pstitisset, quod tutor, uel curator tale legatum ad dotē adultæ constituendā recuperasset. Si enim verum est, quod curator p̄t compelli, ut cõstituatur dotē suæ adultæ, ut in l. si curatores, C. de adm. tut. l. 9. tit. 11. p. 4. C. aualc. de tutor. n. 276. & iam dos ab aliquo extraneo fuit cõstitutæ, & curator p̄fiteretur, eam ad hunc effectum relicta fuisse, solum restat, ut summarie tradatur adultæ, uel eius marito, cum dos habeatur loco alimentorum, ut ex pluribus probat Abb. in c. cum haberes de eo, qui duxit in matrimon. n. 5 Bar. in l. si de his, quibus ut indign. n. 7. Xua. rez in repetit. l. quoniā in prioribus, lim. 2. & ad l. fori n. 3. Tiraq. de primog. q. 62. n. 4. Eucard. centuria sua. c. 29. Molin. de Hisp. primog. lib. 2. c. 11. n. 8. quia alimenta breui, & summario iudicio sint præstanda, ut in l. si quis à liberis, S. si vel parens, ff. de liber. agnosc. Quinimo & hoc casu, tutor velut depositarius quidā censetur, cum pecunia illa p testatorē fuerit cõsignata, ad dotē tali adultæ cõstituendā, pro subleuandis onerib.

matrimonij. Crederem tñ, quod si talis curator in executione opposuisset, qd minor sibi debitor est, eo qd plus p illa expēdit, qd ex suo patrimonio recepisset, facienda foret relatio rõnum, q breui, & summario iudicio sit, & si constitisset aliquid ex pecunia pro dote relicta, cõsumtum fuisse pro necessitatibus minoris, pro tãto minus additio facienda foret. Alias absurdū esset, quod illa puella tamdiu indotata esset, quādiu lis super rõnibus agigaretur. Et ita in fauorem meæ clientulæ fuit in hac Pintiana Cancellaria pronuntiātū, ex doct. Socy. in d. cons. 24. Et ita obtinui visa cā, licet adhuc in instantia supplicationis pendeat. Vel saltem posset legatum illud restitui, ante rõnē redditam, sub quadam fideiussione depositaria. Ne interim status matrimonij contrahendi periclitetur.

S Y M M A R I V M.

- 1 Pupillus, uel adultus, semper à suo tutore, vel curatore alimentatus præsumitur.
- 2 Viuere de uento, quis non præsumitur.
- 3 Alius præsumitur quis, a domino domus, in qua moratus vel hospisatus fuit.
- 4 Minor, qui dicit se a tutore non fuisse alimentatum, hoc probare debet.
- 5 Tutores, & curatores, qualiter minoribus suis alimenta ministrare debeant.
- 6 Tutor etiam sine iudicis decreto, aliquando pro suo arbitrio minori alimenta ministrat.
- 7 Tutor si in libro rationis scripserit, quantum aliquibus annis in alimentando suum minorem expendit, & scribere omisit aliquorum annorum alimenta, qualiter sit facienda computatio illorum annorum, in quibus alimenta minori data, non retulit in libro rationum.
- 8 Creditor si probeat mutuum frumenti, & quantitatem mutuatam non probeat, debet quantitas probari per iuramentum ipsius creditoris.
- 9 Tutor si minorem (qui non habebat in redditu pro se alimentando) ad seruendum non posuit, sed eius operibus usus fuit, an opera cū alimentis compensari debeant?
- 10 Opere minorum, à quo tpe aßimationem, seu compensationem cum alimentis recipiant.

Y

Puo-

- 11 *Pueri opera an à quinquennio ultra compensationem cum alimentis recipiant.*
- 12 *Opera pueriles, an alimentis æquiualeant, iudicis arbitrio æstimatur.*
- 13 *Pupillus si ille sit d. cuius operibus tractatur, opera non æstimantur, quantum locari possent, sed pro emolumento, quod ex talis minoris operibus, tutor consecutus fuisset.*
- 14 *Æstimatio operarum arbitratur pensatis robore, ætate, industria, & alijs circumstantijs eius qui opera præstitit.*
- 15 *Pater qui filium expositum ab alio reuocat, non potest compensare operas illius cum alimentis, nisi à tempore quo expositus decennium impleuit.*
- 16 *Compensationem lex non admittit, ubi quis infantem egenum, uel expositum amore Dei, & charitate motus eunxit.*
- 17 *Solvens naturaliter tantum debitum, repetere nequit quod soluit.*
- 18 *Alimenta an causa pietatis fuerint alicui concessa, ex coniecturis indicatur.*
- 19 *Si ex coniecturis apparere non possit, an alimenta ex charitate præstita fuerint, nunquam est præsumenda donatio alimentorum.*
- 20 *Donare nemo præsumitur in dubio.*
- 21 *Expensa pietatis intuitu facta repeti non possunt.*
- 22 *Nobilis semper donare præsumitur, nisi contrarium profiteatur, uel profitesur.*
- 23 *Mater uel amia tutoris filij, uel nepotis an petere possit in rationibus tutela, ut sibi recipiantur in calculo, alimenta tali filio, uel nepoti à se præstita.*
- 24 *Ubi inter expendentem, & ei cui expeditur affectio aliqua sanguinis, uel charitatis interuenit, nulla competit repetitio.*
- 25 *Matri, & amia tutoris, excomputantur alimenta filio, uel nepoti porrecta, & qualiter & quando.*
- 26 *Mater, & amia non dicuntur habere filios, uel nepotes in potestate.*
- 27 *Pater si erat tutor, uel curator filij, & interim illum alimentauit, an talia alimenta, illi sint in calculo tutela, uel cura excomputanda.*
- 28 *Filius si ex opere urbano, uel rustico potest alimentari, pater illum alere non tenetur.*
- 29 *Labor patris in administranda tutela filij adhibitus, an compensetur cum operibus à filio sibi præstitis.*
- 30 *Mater si dum non administrabat bona filij, illi alimenta porrexisset, an hac alimenta repetere possit.*
- 31 *Alimenta modica a patre filio præstita, ex affectu, & caritate paterna concessa censentur secus si magna, ubi filius haberet bona, ex quibus se alere posset.*
- 32 *Donationem alimentorum non præsumimus faciliter in his, qui precise ad alimenta non tenentur.*
- 33 *Pater si scribat in libro rationum quod filio præstat, non præsumitur illi donare.*
- 34 *Pater qui fructus beneficij sui filij clerici colligit, quod in filio expendit, de fructibus illis expendere præsumitur.*
- 35 *Dos, & alimenta, quod aliquando à pari procedant.*
- 36 *Dos data a patre filia (cuius bona ipse administrat) ad hoc ne de bonis patris concessa intelligatur, pater debet declarare animum suum tempore, quo illam præstat, qualiter ex bonis filia illam concedit.*
- 37 *Bar. doctrina in l. 1. §. neque castrense, ff. de collatio. bonorum nu 8. & eorum, qui illam sequuntur refellitur.*
- 38 *Hæreditas est quoddam ius uniuersale comprehendens mobilia, immobilia, & semouentia iura & actiones.*
- 39 *Pater administrator bonorum filij, quidquid expendit pro ipso filio, in eum alendo, disciplinas addiscendo, militiam emendo, & donationem propter nuptias de eisdem bonis filij expendisse præsumitur, & in calculo fructum illi esse recipiendum.*
- 40 *Crosio opinio in l. frater à fratre, nume. 124. refellitur.*
- 41 *Alimenta à tutore pupillo, uel adulto data non solum in calculo recipiuntur, uerum etiam data cæteris personis, quibus de iure minor alimenta tenentur ministrare.*
- 42 *Tutor in necessarias personas expendens de bonis pupilli, non dicitur facere liberalitatem.*
- 43 *Auo, & proauo ex utroque latere pupilli, potest tutor pupilli alimenta ministrare.*
- 44 *Fratri, & sorori pupilli indigentibus, potest tutor alimentis de bonis pupilli præstare, & quid de naturali fratre.*
- 45 *Fratre spurio pupilli, tutor de bonis pupilli alimenta præstare non debet.*
- 46 *Expensum à tutore in hospitandis propinquis,*

- vel amicis pupilli, quos alias pater pupilli hospitabat in calculo recipitur.
- 47 Tutor in hospitibus nec magnas, nec minimas expensas facere debet, sed pro facultate patrimonij, & pupilli dignitate.
- 48 Tutor pro alimentando minore an possit vendere proprietatem bonorum pupilli.
- 49 Alimentarius si secundum ordinis sui gradum possit domino seruire alimentator ab onere illum alendi liberatur.
- 50 Minor si talis esset, prius illum ad medicandū tutor mittere debet, q̄ manus ad radicē ponat.
- 51 Minori nobili (etiam venaita proprietate suorum bonorum) dantur alimenta à tutore.
- 52 Nobili alimentario an præstari possint gallina, perdices, & alia delicata cibaria, & quid de rustico.
- 53 Minori pauperi sufficit singulis diebus dare duas, vel tres libras panis.
- 54 Tutor an possit pauperi minori delicata alimenta præstare, cap. 2. n. 54.
- 56 Tutor alere & dotare debet sororem pauperem pupilli eodem patrenatam, & quid de vserina, & an illā bonis artibus instruere possit.
- 57 Curator clerici, de fructibus beneficiorum (ubi alij non supersunt) potest sorores minoris eodem patre natas dotare.
- 58 Dives an pauper sit minor ad sorores suas dotandas non consistit in puncto indivisibili, sed habet quandam restrictionem, vel latitudinem arbitrio iudicis pensandam.
- 59 Iudex quem modum seruare debeat, in alimentis, & dotibus constituendis de bonis pupilli, vel adulti.
- 60 Iudicis arbitrium, quod circa dotis, vel alimentorum constitutionem versari debet, laxissimū, non vero strictum, & tenax esse debet.
- 61 Iudex dum alimenta de bonis pupilli constituit, attendere debet, ut non vniuersum redditum consumat in illis, sed semper ita decernat, ut aliquid ex redditu pupilli supersit.
- 62 Tutor circa alimenta familiarium pupilli, non debet esse nimis lausus, & splendidus sufficit, namque si illis mediocria alimenta præstet.
- 63 Tutor si famulis sui pupilli vinum vetus cariori pretio emptum ministrauerit, cum nouum absque salutis dispendio viliori pretio emptum præstare posset, ei in calculo non recipitur excessus.

- 64 Pupillus si sit de magnatibus nobilibus, vel diuitibus, bene paterit tutor vinum vetus ipsius familia præbere, etiam si viliori pretio nouum dare posset.
- 65 Vinum à tutore pupillo præstitum, an in calculo recipi debeat.

CAPVT XXII.

De alimentis tutore, vel simili administratori in calculo recipiendis.

- Q**UONIAM superiori capite adnotauimus, qualiter rō reddita dici non possit, donec de datis (vulgo el descargo) cōstiterit, quæ fuerint reliquæ, demonstrat: Ideo operæ præteritum erit, ut iam ad partitas expensas in libro rōnum, vel in alijs instris contentas pueniamus, recteque aut non recte expenderit administrator arbitremur. Videndū igitur erit, quid quantum, qualiterve tutor, sine alijs administrator in alimentis minoris, siue domini sui expenderit? Et imprimis præsupponendū erit in proposito, quod pupillus, vel adultus semper à suo tutore alimentat⁹ præsumit, nisi præteritum præbet, ita Alciat. de præsumpt. reg. 1. præsum. 50.
- 2 Non enim præsumit vixisse de vento, ut in proposito dixit Corne. conf. 120. n. 8. lib. 1. & conf. 45. n. 2. lib. 4. 10. Garc. de expen. c. 20. n. 23. vers. adde, quod isti. Ex eo namque, quod quis stetit in domo alterius, ab ipso dño domus præsumitur alimentatus, ita Lara de alimen. §. item rescripserunt n. 69. Ex quibus clare deducit, quod cum tutores, & curatores, p se hāc præsumptione habeant, minor vel adult⁹ qui præteritum dicere, seu obijcere voluerit, onere præteritum pbandi astringat, & circa alimenta quotidiana a tutore minori præstata, (interim) libro tutoris creditur, ut notat Bart. conf. 62. incipienti lib. 2. & tenent alij relati a Menoch. de arbit. casu 173. n. 3.

Quo autē mō prædicti tutores alimenta pupilli, vel adultis præstare, & exhibere debeant, optime animaduertit Consultus in l. ius alimentorum ff. de alimen. pup. præst. & in l. cum plures §. cum tutor. ff. de administ. tutor. & in l. 20. tit. 16. p. 6. ubi inq̄t. Governados deuen ser los huerfanos de sus bienes en esta manera, ca dene el juez del lugar establecer segun su aledrio, y la riqueza del mozo cierta quantia de

Y 2 pan

pan de vino, y de dinero, que le den cada año para su guerno, y para su vestir del e su compañía, casando toda via que de la renta e de los esquilmos del huerfano salgan estas despendas. & ita tenet Meno. de arbit. casu 273. n. 1.

Aliquē etiā tutores, vel curatores sine iudicis licentia alimenta suis minoribus prestare possent, veluti qñ minori dānolum esset exiguitatē sui patrimonij detegere, vt ī ipsamet l. partis. pero si guardador entendiere, que sería danno del mozo en descubrir la riqueza o la pobreza del, e por esta razón le gouernasse de lo suyo, expendiendo tanto por el, quanto fuesse guisado o poco mas, por esta razón: e nonce dezimos, que lo puede haçer, e de uelo despues el mozo quando fuere de edad pagar todo lo que desta manera uuiesse despidiendo por el.

7 Pone tñ quod tutor exhibet librum rōnis, in quo scriptum hēt, quantū in duobus, vel tribus annis cum minore in alimentis expendit, nō tñ pñ, quantū alijs annis expenderit. Dubitatur modo, qualia prasumantur fuisse alimenta istorum annorum, de quibus ratio non pareret. quid ve pro quolibet ex his annis, illi excompensari debeat. Et dicendū vñ, quod ī hoc casu debeant coaceruari summæ alimentorū, illorū triū annorū, de quorū alimentis cōstat in libro, & facta pputatione tribus annis, in quibus alimenta fuerunt scripta in libro rōnis, tertia pars illarū triū summarū pro quolibet anno, in quo de alimentis pstitis nō cōstitit, pstanda, vel excōputanda erit, arg. text. in l. si fundum, cum l. sequenti ff. mandati, & in eo iudicio hæc erit bona cōputatio, si toto illo tpe æqualibus alimentis minor indigebat. Verū Castrensi. in cons. 301. lib. 2. quem refert & sequitur Corneus cons. 81. lib. 4. Ias. in l. admonendi n. 58. de iureiur. Lara in tract. de alimen. S. Item rescriptum n. 70. f. 240. dicunt, q in hoc casu tutor p iurum pbari poterit, quantū alimentorū noīe in cæteris annis expenderit. Pro qua snia adducit Bar. in l. admonendi n. 40. idem tenentem, ex tex. in c. ex litteris de iureiur. Cepola camela 273. Et hanc sniam dicit cōiter recepā teste Ripa in d. l. admonendi n. 188. Boer. dec. 243. n. 14. vbi dicit, q creditor probet mutuū frumenti, sed nō quantitātē, dēt quantitas probari p creditoris iurum. Et eandē sniam tenet Alc. cons. 422. n. 3. Surd.

cons. 24. n. 1. vbi dicit, q si substantia debiti est probatum, statur iurō partis quoad qtitatem, ubi plures alios allegat Ceph. cons. 297. n. 12. Orlau. Osa. dec. 96. n. 3.

9 Aduertendum tñ est, quod si tutor minorum, q non habebat in redditu suorū bonorū quantitātē sufficientem ad eius alimentā, nō posuit ad seruiendū, sed eius operibus vsus fuit, operā cum alimentis ppenfari debent. Idq. vñ tenuisse Accurs. in l. quod si artificem gl. fi. ff. de rei vend. & eius snia partito iure pprobata est in l. si. tit. 12. p. 5. ibi. Caquisada cosa es q el seruicio de mozo se desquente en las dispensas que son hechas en razon de su persona. Et eandē sniam tenuerunt scribentes cōiter in l. si paterno affectu C. de neg. gest. Cumanus cons. 265. n. 18. lib. 1. late Lara de alim. S. si mater ex n. 69. & ibi n. 60. Et hanc conclusionē ad tutores, & curatores, fore extendendā, pbat ex ipsamet lege partitæ ibi. E lo que dezimos en esta ley del padre, entiendo se tambien de todos los otros homes que gouernaren o que pensaren de los mozos estraños, e que recaudaren sus cosas. Et quidē hoc naturali rōni cōgruit, ex tex. in l. in rebus S. possunt ff. commod. ibi. Nam cibariorum impense (naturalis scilicet ratione) ad eum pertinent, qui utendum accepisset, & ibi gl. verbo ad eū puenit, dicit quod impensæ alimentorū cum seruitio debent compensari Tho. Gram. dec. 103. n. 27.

10 Sed modo videre opus erit, a qua ætate istorum minorum opera, compensationem cum alimentis recipiant. Et in primis sciendū est, quod infantis operæ nullā recipiunt ppenfationē, eo quod eius opera nulla sit, vt in l. arboribus S. de illo ff. de usufr. ibi. vel infante, cuius opera nulla sunt. Cum ergo infans de iure qs reputent interim, quod septimū ætatis annū nō adimplet, vt in l. infanti, C. de iure deliber. a septennio vltra compensationi loc⁹ erit, vt in l. infantis ff. de usufruct. ibi potest tamen impubes operas dare. Et hanc sniam tenet Accurs. in d. l. arboribus S. de illo verbo infante. gl. et iuncto tex. in l. certum ff. de rei vendi. Quinimo, & a quinquennio pueri operā, ppenfationem cū alimentis recipere clare deducit, ex tex. in l. fi. ff. de ope. seruo. ibi. Si minor annis quinque, vel debilis seruus sit, vel quis alius, cuius nulla opera esse apud

apud dominum potuit, nulla estimatio fiet. Ergo a p̄rio sensu, in maiori quinquennio alimenta cū operibus p̄p̄sant, Idq. tenet Ambrosius de Vignate a p̄rio sensu in tract. de usu fruct. nu. 190. vol. 9. Cuma. conf. 87. in fi. quorum snia hodie confirmata v̄i iure regio, arg. text. in l. 1. tit. 12. lib. 2. in noua legum regni collectio. ibi. Ni traya consigo h̄yo suyo de mas edad de cinco años, y siendo desta edad, y antes si ser pudiere, les pongan con personas a quien siruan. Ecce igit, qualiter operę infantiles, & pueriles a quinquennio vltra estimatiōē recipiūt. Quo fit, vt tutor a quinquennio ætatis pueri illud p̄conizare teneat, ut sciat, an aliquis eius operibus vti velit, alias ex eo tpe teneat alimenta cum operibus p̄pensare, vt tenet Gram. dec. 361. quem videas, quia bene loquitur, *Surd. de alimentis fol. 11. n. 31. col. 3.* An aut hęc operę pueriles alimentibus æquiualeant, nec ne, viri boni arbitrio æstimandū erit, vt voluit gl. 1. in d. l. fi. Gorneus conf. 270. lib. 1. Lara vbi sup. n. 81. vbi dicit, q̄ si is, de cui⁹ opera tractatur, pupillus sit, operę non æstimabuntur, quātum locari potuissent, sed p̄ emolumento, quod ex operis illius tutor habuisset, estimatio fiet, arg. text. in l. si non sortem S. libertus ff. de cond. indeb. vbi æstimatio operarū fit, pensatis robore, ætate, industria, ac alijs circumstantijs, & ita tenet *Surd. de alimentis tit. 6. q. 14. n. 21.* & enim refert & sequitur *Gn. tier. de tutel. lib. 2. c. 3. n. 46.*

12 Neque prædictis obstaret l. 2. tit. 23. lib. 4. fori. vbi cauetur, p̄rem, q̄ filium expositū ab alitore reuocat, nō posse p̄pensare operas illius filij cū alimentis, nisi a tpe, quo filius decenniū impleuit. Ex quo nōnulli moderni, ab eo tm̄ tpe operas puerorū p̄pensationem recipere existimāt, q̄a p̄dicto textui dupliciter r̄ndetur. Primo, quod cū illud lege fori decisum sit, q̄ nondū fuit p̄pilata, ex ea argumentū ad decidēdū deduci nō potest, vt poss̄ *Roder. Suarez in proæmio leg. fori. tradit. Oroscius in l. de quibus n. 40. & 97. ff. de legibus Auiles in c. pratorum, verbo, guardar n. 1. & 2. Didacus Perez in l. 4. tit. 4. lib. 1. ordinam.* Vel secundo poteris r̄ndere, & melius, quod p̄dicta lex fori cōstitutā fuit in illo casu particulari & speciali in fauorem illius, q̄ expositū pietate, & misericordia motus edu-

cauit, & enutriuit, & in odium parentis, q̄ tanto tpe filiū arbitrio fortunę reliquit, & ita in terminis respondit Lara d. n. 81.

16 Prædictam tñ p̄pensatiōē lex non admittit, ubi cōstaret, quod aliquis infantem expositum, (vel alias egenū) amore Dei, & charitate motus enutriuit, eo quod ille, qui aliqd facit amore Dei, retributione Dei p̄tētus esse dēt, ut manifeste probatur in l. 35. tit. 12. p. 5. ibi, Capues el se monio a criar el mozo por r̄azon de piedad, y de misericordia: entiendo se, que lo fixo por auer galardón de Dios, e por ende no es tenudo el mozo de dar e ninguna cosa por el bien fecho que fixo. Crederē tñ quod & si nihil pro bono alēdi opere, iste pauper, siue expositus, alitori p̄stare teneatur, qñ amore Dei fuit ad alendū motus, tñ operarū suarū stipendia minime repetere possit, cum quilibet naturali, ac diuina lege bñfacienti bene facere teneatur. Qui. n. naturale debitum soluit, illud minime repetere p̄t, l. si non sortem S. libertus ff. de cond. indeb. Ex quibus p̄dictam legē partitæ intelligendā reputo, ita ut & si q̄s in alimentando talem expositū, uel pauperē, postea diuitē effectum, plus aliqd expenderit, quā eius operę æstimentur, talis alitor hoc plus repetere non possit, cū iā charitate motus alimenta illa p̄stiterit, retributionemq. a Deo optimo capiat, ex illo Psalmo 40. *Beatus, qui intendit super egenum, & pauperem, in die mala liberabis eum dominus.* An autē cā pietatis talia alimenta fuerint p̄stita, nec ne, ex cōiecturis apparere poterit, vt poss̄ *Axonem in Summa C. de neg. gest. tradit. Greg. Lup. in d. l. 35. gl. verbo por r̄azon de piedad.* vbi dicit, q̄ si ex coniecturis apparere nō possit, nūquam est p̄sumendū aīo exercendę caritatis p̄stita fuisse alimēta. Cum nemo donare p̄sumatur, ex l. cum de indebito ff. de proba. & eandē sniam tenet *Tiraq. in l. si unquam verbo donatio largitus n. 206. Masc. de probat. casu. 982. n. 1. 2. p.* Crederē tñ p̄dictam Greg. sniam limitandā fore, vbi ille alitor esset plona nobilis: is enim aīo donādi alimenta, expositum aluisse, est p̄sumendus. Quia nobilis sēper donare p̄sumitur, vt in c. 1. de donatio. ibi. *eam sibi quodammodo legem nobilitas imponit, ut debere se existimet, quod sponte tribuit.* Facit quod notat Otalora.

lora. *de nobil. 5. p. princ. n. 20. vers. prater ea verb.* vbi dicit, qd veri nobiles inter alias, qd fulgent virtutes, sunt caritatiui, sinceri, & simplices, sicut columbæ. Et ideo teneo qd nisi iste nobilis ptestauerit, se aio repetendi, talia velle ministrare alimenta, exposito, nō possit illa, nec à pte expositi, nec ab ipso exposito (quatumcūq. debite effecto) repetere. Idq. voluit Paul. Castr. *in l. is, quia malicia ff. de neg. gest.* vbi dicit, expensas pietatis intuitu factas repeti non posse. *Bacza de deci. tut. c. 4. n. 14.* Quis autem expositos alere teneatur vide c. 15. n. 44.

Sed modo dubitatur, an mater, vel auia tutrix filij, vel nepotis possit petere in rationibus, ut sibi excomputentur alimenta filio suo, vel nepoti prætita. Et dicendū vñ, quod nō, qd hæc alimenta pstita videtur ex affectione, & pietate materna. Vbi autē inter expēdētē & eū, cui expēdit affectio aliqua sanguinis, uel caritatis interuenit, nulla alimētorum pperit repetitio, *l. si paterne affectu, & in l. quod in uxorem C. de neg. gest.* ibi. *Sed affectioni sua debet expendere, quibus iurib⁹ priuigno, & uxori pstita alimenta, atq. expē* 23
24 *sa in eam rē facta nō repetunt, & loquēdo in mte expēdente p filiorum alimētis, est rex. apertus in l. alimenta. C. eo ibi. Qua filijs suis prætiti, non iusta ratione redai tibi postulas, cum id exigente materna pietate feceris. Quod maxime locū hñret, ubi mñ vel auia nō ptestasset, quod aio repetendi illa alimenta prætaret, ut in l. Nescennius ff. de neg. gest. & in l. 1. C. eo.*

Sed pdictis non obñtibus in casu pposito prium est dicēdū, imo quod mñ, & auig, 25 tutrici pdicta alimenta suo filio, vel nepoti pstita sint in calculo recipienda, et si nō ptestauerint, aio repetendi illa pstitare, nec donasse aliquo mō psumendū sit: qd licet regulariter mñ, & auia alimenta filio, uel nepoti pstita donasse psumant, ut in dictis iuribus, secus tñ erit, ubi talis filius, vel nepos sub tutela, uel cura mñis, uel auia esset interim, quod alebat. Quia eo casu de bonis ipsius minoris hæc alimenta pstita reputant, ex text. in d. l. Nescennius ibi. *At in proposito auiam qua negotia administrabat, verisimile esse de re ipsius nepotis eum aluisse.* Et licet hic textus in auia loquat, itē partitio iure

in mte constitutū est in l. 26. tit. 12. p. 5. ibi. Madre e abuela teniendo sus hijos o sus nietos en su poder, despues dela muerte de su padre delos moços. e teniendo otrosi en su poder los bienes dellos, e dádoles a comer, a beber, a vestir, e a calgar, e a las otras cosas que les fuesen menester, y auiendo ellos tanto delo suyo que podrian bien guatecerlas despensas que la madre e abuela fiziesen en tales hijos o nietos, bien las puedē cobrar de sus bienes dellos. Ibi enim manifeste vñ loqui de mte, uel auia tutrice, cum dicat, teniendoles en su poder. Mater enim, vel auia nō dicunt hñre filios, uel nepotes ī pte, nisi rōne acceptæ tutelę *gl. 1. si mater ff. de vulg. verbo, in pupillaribus. Ang. Agambel. in tract. de testam. gl. 85. n. 4. ad fi. Ant. Gom. 1. to. variar. c. 4. n. 2.* Quinimo dicendū vñ, quod si pñ tutor filij illam alimentasset, durante tutela, uel cura, illa alimenta sibi in calculo essent recipienda, maxime ubi filius hñret bona, uel esset opifex, & ex suo labore, tam in agro, qd in urbe posset alimentari, qd ubi filius opere urbano, uel rustico victū sibi qrit, vel quærere pñt, non tenet pñ de suo illi alimenta pstitare, ex Bar. & Ang. in l. 1. C. de medicanti. Bal. lib. 11. *Lara de alim. §. sed si filius, nu. 123. cum tribus sequentibus,* vel saltem psumendū erit talia alimēta filio pstitisse, aio pputandi in rōnibus, ex his q notat Bacza de deci. tuto. c. 4. n. 58. & 60. ex text. in d. l. Nescennius, cum lex non obliget illum ad pñtandum alimenta filio habenti alias bona, vel opificium, ex qbus se alere possit, ut in d. l. §. sed si filius, & in l. 6. tit. 19. p. 4. ibi. Otrosi quando el hijo ouiesse de lo luyo, en que pudiesse viuir, o ouiesse tal menester, por que pudiesse guareder vsando den sin mal estāça de si, estonce no es tenudo el padre de pñtar del, & in d. l. 26. p. supra relata, q licet in mte, & auia loquat, amplari pñt ad patrem ex dispositione pdictæ legis sextæ ibi. No es tenudo el padre de pensar del. Quod tñ limitandū videt, ubi filius seruiret patri, quia eo casu alimenta cū operibus essent ppendenda, ex text. in l. in rebus, §. possunt ff. commod. ibi. *Nam cibariorum impensa naturalis et rōne ad eum pertinent, qui utendum accepisset.*

Sed in casu pposito aliter dicendū cenfeo, s. quod cū pater p administranda tutela,

la, vel cura bonorū filij, nō possit decimā capere, ex his, quæ late tradit Bar. *de decim.* 29 *inst. c. 4. n. 10. cum plur. seqq.* labor ipsius in administranda tutela bonorū filij, cum operibus ab ipso filio illi p̄stitis, p̄pensari deat, & alimenta rursus à patre repeti, uel in p̄p̄sationē rōnem adduci debeant. Quæ inīa probari v̄r ex inīa Laræ in d. §. si mater nu. 73. quatenus tenet, quod in prouincia, in qua pro tutelæ ministerio salariū p̄stitutum nō est tutori, operæ, quas tutori pupillus p̄stat, cum labore ipsius tutoris p̄pensantur, & ita pupillus ī rōnibus non p̄t petere salariū pro illis. Quod verum intelligo, qñ p̄r esse tutor, uel curator bonorū aduentitiorū filij, ex quibus ipse v̄sum fructū h̄t. *ex text. in l. cum oportet, in principio. C. de bonis que liber. & in l. 5. cum duabus sequentibus, tit. 17. p. 4.* Non enim equū esset, ut p̄r & v̄sum fructū bonorū filij, & eius operas absq. alimentorū p̄stitione p̄cipere. Vbi autē curator esset p̄r bonorū castrensiū, uel quasi castrensiū filij, proculdubio p̄dicta inīa locū h̄ret, s. quod si p̄r operibus filij potiret, h̄e op̄e cū labore administrationis p̄ris (decimā ex tali cura non recipientis) p̄pensari deberent, & ita alimenta filio p̄stita à p̄re in calculum recipi p̄ri deberent, cum ex supra relatis p̄r tutor non teneat alere filiū, q̄ aliunde h̄t, vnde se alere possit.

30 Vbi autē m̄r nō administrasset, ut tutrix, & filio alimēta exhiberet ēt si filius h̄ret redditus ex bonis castrensiibus, uel quasi, ex quibus se alere posset, ad hoc ut alimenta ab ipso filio p̄stita in calculo recipiant, opus erit ut p̄testetur, se velle alimenta p̄stare, aīo repetendi, uel in fructibus p̄putandi alias aut ex affectione naturali p̄stita intelligantur, *ut in d. l. 36. tit. 12. p. 5. ibi. Pero si los mozos fuesen tan ricos, que oniesen bien de que viuer de lo suyo, e los bienes dellos no estuniesen en poder de la madre, o de la abuela, e teniendo ellas en su poder algunos dellos, les diesse no dolo que les fuesse menester, faziendo afruentas, que las despenfas que faziām en ellos, queriam que saliesse de sus bienes dellos: en tal manera bien pueden cobrar lo que desp̄dieron, e auerlo delos bienes de los mozos. Mas si la afruenta no fiziesse, assi como es sobre dicho, entonces no podriām cobrar las despenfas que*

hiziesse de esta manera. Quod ego verum intelligo in expensis factis in alendo filiū, si tñ m̄r expendisset in alijs rebus concernentibus conseruationē bonorū filij, semper (licet non p̄testet) p̄sumitur velle hanc expensam p̄modare, & non donare, q̄a nullus est casus, q̄ hoc genus deductionis impediāt, *l. fundus. qui. ff. famil. etc.* In p̄re autē legitimo administratore bonorū filij, maior dubitatio est, *an si habeat penes se bona filij, videatur illum alere de illius bonis, an uero de paternis?* Et supposito, quod p̄r, qñ filius h̄t, vnde se alat, non tenetur ei alimenta p̄stare, ut s. retulimus. Idem dicendū v̄r, quod in m̄re, vel auia, uel alio agnato, uel cognato, q̄ alimenta p̄stare tenet filio, uel nepoti, uel alteri ex sua p̄genie. Et ideo dicendū v̄r, quod si modica fuerint alimēta à p̄re filio p̄stita, tali casu ex naturali affectu, & pietate p̄ra, concessa videantur, secus aut si immodica, & magna. Et hanc d̄riam modici, & immodici colligunt Bar. Paul. & Bald. *in l. ex diebus §. si iuncta gl. ibi, uerbo habere. supra ff. de neg. gest.* Quam refert, & sequit̄ Io. Garc. *de expens. c. 4. n. 24.* vbi dicit, q̄ in his, q̄ p̄cise ad alimenta nō tenent, non facile p̄sumim⁹ donationē, *ex tex. in l. cum de indebito. ff. de probat.* Vnde q̄a qñ magnus fuit sumtus in alimentando, cōcurrunt duæ p̄sumptiones p̄riæ, s. affectio paterna, ex qua p̄sumim⁹ donationem, & magnitudo expensarum, q̄ tollit donationis p̄sumptionē. Hæ duæ p̄sumptiones mutuo cōcursu se elidunt. *ex l. diuus. ff. de in iusg. res.* tñ qñ modica fuerint alimenta, p̄ualet affectio paterna, & ex caritate, & affectione donata censent̄. *Surd. late in tract. de alimentis q. 12. per eos. f. 212.* Et ita intelligenda reputat p̄dicta iura Io. Garf. quatenus ex caritate, affectione, amicitia, siue affinitate donationē alimentorū p̄sumunt, secus aut dicit, si fuerint magna. Quinimo & quod de parua exp̄sa dicit, dupliciter limitat, s. nisi pater dum ista modica alimenta p̄stat, p̄testet exp̄se, se has expensas in alimētis factas à tali alimēto, velle repetere. Vel adde, quod idē stet, si ex cōiecturis apparet, ut puta q̄a pater eas scribebat in libro rōnū, q̄a ex hac annotatione in libro facta, p̄sumitur, non habuisse aīum donandi, ut voluit Ant. Gomez. *l. 29. Tan-*

ri nu. 16. *vers. secundo liuit.* vel si pater, vel mater, hēat bona filij, vel p̄p̄inqui, cui alimenta p̄stant, *ex tex. in l. 36. si. 12. p. 5.* Et interminis filij, q̄ habebat beneficia Ecclesiastica, p̄ q̄ fructus ex illis colligebat, non p̄sumat in rebus, vel alimētis filij, de p̄p̄ijs bonis expendisse. tenet Paul. Castrensi. *conf. 412. vers. super secundo in antiqua impressio- ne.* Quæ sn̄ia confirmat, quia cū p̄ sit administrator bonorū filij, in dubio p̄sumit administratorio noīe filio alimenta exhibere, *l. cum pot. §. 1. ff. de adm. tut. & in l. si post mortem, ff. quando ex facto tut.*

Neq. p̄dictis obstat, quod dos, & alimēta à pari p̄cedunt. *l. si cum dotem §. si autem ff. sol. matr. l. ubi adhuc. C. de iure dotium. La ra de alimentis, §. si uel parens, n. 10.* Vbi qñ p̄dat, vel promittit dotē filix, cuius bona hēt in ptāte, intelligit p̄mittere de bonis p̄p̄ijs, non vero de bonis aduentitijs filix, q̄ penes se hēt, *ex tex. in l. si. C. de dotis promissio.* Quia hoc ex eo p̄cedit, q̄a p̄ p̄cise ad dotem filix tenet, & ideo qñ p̄ est curator filix, eidē dotē simpliciter cōstituendo, magis, ut pater quā ut administrator & curator cōstituisse p̄sumit, *ex tex. in l. cum pater, ff. de iure dotium, & ita illū textū intelligi, Ant. Gom. d. n. 16.* Et ideo ad hoc, ut ex p̄pria patris substantia, dos filix (cuius bona ipse administrat) constituta nō videat, sed magis ex bonis administratis filix, necesse erit, ut pater, dum dotē cōstituit, protestet, se de bonis ipsius filix constituere velle. Nā hęc protestatio donationis p̄sumptionē excludit, ubi pater de suo filio filiā, uel alimentare, vel dotare nō tenet, prout est, qñ de suo dotari, uel alimentari potest, ut uoluit Io. Bosqu. *in tract. de legitim. nuptia. lib. 5. n. 26.* licet p̄rium velit *Aiora de partis. 3. p. quest. 14. num. 48.*

Neq. intelligas, quod eo tm̄ casu pater filium alere velit de bonis p̄p̄ijs filij, qñ habebat administrationem sui peculij castrensis, vel quasi, & cōsistebat in pecunia, prout aliqui senserunt, (& male) cum Bart. *l. 1. §. neque castrense. n. 8. ff. de colla. bono.* Greg. dicens eius sn̄iam notabilē *in l. 5. si. 15. p. 6. verbo, las expensas.* Quia ēt si pater non haberet peculiū castrense, uel quasi castrense, siue bona aduentitias filij in pecunia, sēper

ex eiusmet filij bonis alere illum, uel in studijs conseruare est p̄sumendus, ut uoluit Paul. Castrensi. *ubi sup. Ant. Gomez. d. nu. 16. vers. aduertendum, lo. Garf. d. c. 4. n. 2.* Et iō est, quia si aīus patris de iure censetur fuisse non donandi de suo, sed de bonis, quæ administrabat ipst̄ filij, nihil interest, fuerint illa bona in pecunia numerata, an in bonis alias immobilibus, mobilib⁹, uel se mouentibus. Rursus hęc sn̄ia cōfirmatur manifeste, *ex tex. in l. si. ff. de petitio. hæredi.* Vbi filius, (inquit Sceuola) a patre emancipatus fm̄ condōnem testī matris adiit hēditatem, quam pater, antequā filium emanciparet, possedit, fructusq. ex ea percepit, sed erogationes in honorē filij, cum esset tentator, fecit, quæsitum est, cōparatus sit pater restituere hēditatē, habita rōne corū, q̄ in eū erogauit, an filius, nihilo minus p̄leuerans petere hēditatē, doli mali exceptione submoueri possit. Rñdi, & si non exciperetur, satis per officium iudicis consuli. Ex quo textu manifeste colligit, quod expensę factę a patre pro filio videant factę de hēditate filij, quam pater possidebat, & administrabat, non vero de bonis ipsius patris: quini- mo, & patrem cū his expensīs fructus uelle cōpensare. Igitur si hoc sit patre possidente hēditatē filij, & hęc hēditas est quoddā ius vniuersale, cōprehendens bona mobilia, & immobilia iura, & actiōes, *ut l. nihil aliud ff. de verb. sign.* nō est admittenda restrictio, de qua p̄ Bart. *in d. §. neque castrense.* Sed i- 38 distincte est tenendū, quod qd qd pater administrator bonorū filij, p̄ ipso filio alendo, disciplinas addiscendo, militiā emendo, & donationem p̄ nuptias p̄stiterit, de eisdem bonis filij concessisse videat & in calculo ipsi patri sit recipiendum.

Neque ēt est admittenda distinctio Cro- 40 ti *in l. frater a fratre, n. 124. ff. de cond. indeb.* quatenus distinguit, an pater sit diues, an plures habeat filios, uel an sumptuū rōnem scripserit, nec ne, q̄a adhuc indistincte est i- telligendum, in utilitatē filij (cuius bonorū administrationem hēt) de bonis ipsius filij, non uero paternis expendisse, & ita aduersus Crotum tenet Pinel. *in l. 1. n. 69. in fi. C. de bon. mater.*

P̄terea nō solum alimenta pupillo, vel adul-

adulto data à tutore, vel curatore, in calculo tutori erunt recipienda, verum et alimenta data patri, matri, sorori, & cæteris alijs personis, quas de iure minor alere tenebat, ex textu in l. j. §. sed nonnullos ff. de tute. & ratio. distr. ubi gl. verbo *præstiteris*, dicit quod tutor in necessarias personas expēdens, non dicitur liberalitatem exercere, sed magis debitū solvere. Debet. n. tutor bonā fidē agnoscere, *ut in l. quoties §. sicut ff. de adm. tut.* Et hæc sententia non solū locū hēt in alimentis patri, & matri pupilli præstatis, verū in alimentis aui, & proauo ex utroq. latere minoris à tutore concessis, *ut in l. 5. tit. 29. p. 4. Moli. de primog. lib. 2. c. 15. n. 66.* neq. istis nimia egestate laborantibus alimenta precise p iudicem essent decernenda. Sed tutor, vel curator ipse, illos alere, boni (tñ) viri arbitrio, posset ex textu in l. qui filium ff. ubi pup. educa. debeas. Et in fratre, & sorore et naturali indigentibus, hoc ipsum probauit Moli. d. c. 15. n. 64. de quo late per Surd. de alim. q. 25. f. 21. per tot. Io. Garf. de expens. c. 3. n. 34. Hoc tñ quod de fratre dictū est limitat Aret. conf. 48. n. 3. Menoc. lib. 2. de arbi. casu 173. n. 8. dicens, qd si frater esset spurius alimenta a tutore illi præstata, non essent in calculo recipienda p iudicē, *Molina ubi sup. n. 65.* Alios et casus, in quibus tutor de bonis pupilli, vel adulti, aliquibus alimenta ministrare potest, congerit Io. Garf. ubi sup. & Surd. latissime, ubi sup. per 129. qñes tract. quibus alimenta sint præstanda, quam in proposito videre vtilissimum erit.

Quinimo si quid expendisset, tutor, in hospitandis propinquis, vel amicis minoris, quibus eius potest hospitare, & pascere solebat, illi in calculo recipiendū esset, maxime si hoc auctoritati & dignitati minoris decens esset, *ut in l. cum plures §. cum tutor, ibi. Nonnunquam etiam exieris, si hoc pupilli expedieris, præstabis ff. de adm. tut.* Non tamē tutor, nec minimas, nec magnas expensas in his hospitibus facere dēt, sed p facultate patrimonij & pupilli dignitate, *ut in d. §. cum tutor. ibi. Pro dignitate natalium constituitur. Et in l. 16. tit. 16. p. 6. in fi.* Nec opus erit, ut p his expensis faciendis iudex adeat, sed sufficit, ut boni viri arbitrio illas faciat, maxime quando extraordinarie, & inopinate fiunt.

Aduertendū tñ est tutori, quod ad præstan-

dū prædicta alimenta, nullo modo potest vendere proprietatem rerū pupilli, sed potius debeat minorem suū ad seruiendū ponere, put in eo, quod ex usufructu suorum bonorum aliquē alere tenet, tenuit Menchaca lib. 2. de success. creation. §. 20. n. 311. ubi dicit, qd si alimentarius secundum ordinis sui gradū possit domino seruire, alimentator ab hoc onere alendi liberabitur, & eum refert, & sequitur Lara de alimen. in §. sed si filius n. 128. Quinimo si talis esset minor, cui mendicare fas esset, tutor prius illū ad mendicandū mittere poterit, quam ut manus ad radicē præ alendo illum ponat, *ut valuis Alber. in l. ius alimentorum ff. de alimen. pupilli præstan.* ubi testatur hoc et multos, & magnos viros sensisse, ubi minor non esset nobilis, quia hoc casu etiam vendita proprietate, a tutore ipso ali deberet. Et eum refert, & sequitur Grego. Lug. in l. 20. tit. 16. p. 6. gl. verbo, *del mozo & in l. 24. tit. 9. p. 6. verbo, los bienes.* Et prædicta sententia pondero textū singularem in l. 2. tit. 7. lib. 3. fori. ibi. *Mantengalos de los frutos*, p quē ita tenet Baeza de decima cap. 10. n. 16. & in l. 20. tit. 16. p. 6. ibi. *Quando toda via que dela renta e de los esquilmos salgan estas despesas, &c.*

Si tñ fructus, & redditus ad illū pupillū nobilē alendum non sufficerent, proculdubio illum in seruitio alicuius ex supradictis dominis, tutor ponere deberet. Est enim intelligenda prædicta sententia secundum doctrinam Menchacæ supra relatam, quia nobis et minores, Regi, Ducibus, Comitibus, Marchionibus, quinimo & alijs nobilibus sibi precellentibus seruire dedecus non esset. Neq. in ijs obstarēt, quod quæstus mercenarij sordidus est, *ut dicit Cicero lib. 2. Officiorum.* quia ibi loquitur de mercenario, qui dietim in opificio, siue urbano, siue rustico laborat. Non vero nobis tibi, alicui sordidū esset, si secundum sui statū indigentia, siue in bello, siue in pece, Regi, vel alteri nobili, vel et magno diuiti seruiret. Quia in rerutoti consulendū erit, ut iudicē de statu rerum pupilli, uel adulti certiores, ut cognitiacius indigentia, quid in hoc faciendum sit, prudenter statuatur.

Sed modo dubitatur, an si tutor vel curator suo minori gallinas, capones, siue perdoes, & alia delicatissima cibaria præstasse profiteatur idque in libro rationum scripseris, hoc illi sit.

- sit in calculo recipiendum.* In qua difficultate distinguendum censeo, an iste minor sit nobili genere natus, & in simul diues, an uero sit plebeius, vel agricola, licet diues. Primo enim casu, scilicet quoniam nobilis erat & diues, cibaria illi prestita, quantumcumque delicata, in calculo essent recipienda: secus vero si rusticus esset: hic enim alii debuit in pane, coepa, & allio, & non in delicatis cibarijs, *ut voluit Accursius in l. seruis urbanis ff. de leg. 3. & in l. idem qua S. idem labeo ff. mandas.* ubi dicit, quod nobili alimentario preitari debeant in alimentis, gallinae, pedices, & arietina caro, rustico vero, allia, coepe, caleus & legumina, glossa. *etiam in cap. episcopus 10. quest. 2. & in cap. nobis de iure patronatus.* Et huic opinioni assensere Tiraquellus *de nobilit. quest. 10. num. 187. Crocius in l. si constante, num. 15. Abbas in cap. cum omnes, num. 9. de consti.* Et loquendo in his, quibus minor tenet ex suo alimentare, tenet Lara *ubi sup. n. 40.* ubi dicit, quod homini, siue minori pauperi, sufficit prestare singulis diebus, duas, vel tres libellas panis, *arg. l. iudices C. de episcop. audien.* Quam legem dicit menti tenendam Sebast. Sap. *in addit. ad Abbatem in d. c. cum omnes.* Quinimo & si tutor minori suo rustico, & pauperi, delicatos cibos porrigeret, venialiter (saltem) peccaret, *c. unum oratorium S. criminis 25 dist.* quem textum singulare, & penitissimis memorie arcanis tradendum, dicit Tiraquellus *ubi sup. Surd. de alimen. q. 18. n. 13. f. 161.*
- 52
- 53
- 54
- 55

Sed ulterius dubitatur, an si tutor de bonis pupilli, vel curator de bonis aduli, vel alii administrator forori minoris, vel sui domini alimenta vel dotem constituit, eam de bonis artibus instituerit, an quod ita illi prestituerit, sit in calculo recipiendum? In qua difficultate resolutiue dicendum erit quod tutor alere &

56

pre nata ut voluit Accursius *in leg. non omni C. de administ. tuto. gl. fi. & in l. cum plures, S. cum tutor, verbo alio patre ff. eod.* Et haec Accursius inia comis est, teste Gmiller. Bened. *in repetitione c. Reinuntius, verbo dotem nu. 71. Iacobus de S. Georg. in l. profectitia, S. si filius, ff. de iure dotis, & eos sequuntur Corrafi. in l. q. liberos, ff. de ritu nupt. n. 63. Paul. de Montepicci repet. l. in quartum n. 66. ff. ad l. falc. Tiraquellus l. bonas, S. hoc sermone lim. 9. n. 14. ff. de verb.*

*sign. Pinel. in 3. p. nu. 101. C. de bonis mater. Padilla in auth. vsq. n. 82. C. communia lega. X Suarez l. quoniam in prioribus lim. 2. nu. 10 vers. ubi autem Bald. Nouel. de dote 6. p. priui. 16. Ans. Gomez in l. 40. Taur. nu. 75. Damander. de tutore c. 5. nu. 51. cum seqq. Molin. de primog. lib. 4. c. 6. & 7. Mieres de maioratu. q. p. q. l. limit. 2. & q. 27. & 28. Covarr. lib. 2. variarum c. 16. & lib. 3. c. 6. ad finem, Segura in l. coheredi. S. cum filia de vulgari Lara de alim. in S. idem scripsit, n. 92. Baeza de non melioran. filia. c. 8. Greg. l. 6. verb. Que la non pudisse veder. col. 5. vers. quando vero tit. 6. p. 6. & l. 18. tit. 16. p. 6. gl. verbo. casar. alguna. Quae inia manifeste de iure regio probat l. d. l. 18 ibi. Non diuen los guardadores dar ni veder, ni enagenar ninguna de las cosas del huerfano q se arai fueras ende silo fixiere alguno por pagar deudas, q vniessse dexado el padre del huerfano, o por casar alguna de las hermanas del mozo. Et licet hic tex. indefinite de sororib. pupilli loquatur, tamen non debet extendi ad alias sorores, quam eodem patre natas. Vbi licet (tandem) cogitandum relinquat, elegantius huic obiectioni respondit Lara *ubi sup. n. 94.* dicens, quod uirtute huius indefinite propositionis, dispositio praedictae legis partitae, non debeat ad uterinam etiam sororem extendi, cum leges partitae trahi debeant ad ius commune, a quo effluerunt, ut nostrates affirmant. Vnde cum de iure communi posteriores leges per priores intelligi debeant, ex text. *in l. non est nouum, ff. de legib.* non est credendum, praedictam legem partitarum ius commune primarium ampliare voluisse in perniciem minorum. Et sic praedictam legem partitae de sorore consanguinea, non vero de uterina locutam fuisse reputat. Et eandem sententiam tenuit ante eos Ioan. Lupus de Pala. Rub. *in repetitione capit. per vestras, S. 20. num. 6. vers. item frater,* ubi expresse tenet, quod frater non tenetur sororem uterinam dotare, licet eam alere teneatur, & nouissime eam tenet Ioan. Gutierrez *de tutel. par. 2. capit. 3. nu. 34.* Et quod illi sit in calculo recipiendum, quidquid expenderit instruendo sororem pupilli bonis moribus, probat tex. *in l. qui filium, ubi pupillus educari debeat, quem ita intelligit Gutierrez. d. c. 3. n. 117.**

Qui-

57 Quinimo & si qs esset curator clerici, & clericus non hñet alia bona, quam fruct⁹ beneficiorū, posset ex illis pñdictę sorori consanguineę dotem cōstituere, *ut voluit Lara in d. S. idem rescriptis n. 95. ad medium*, vbi dicit, q̄ cum clericus magis adstrictus sit pietatis oneribus, quam laicus, *vt tradunt doctores in c. 1. de empt. & vend.* si clericus patrimonium nō hñet, de redditibus beneficij, illi dotem pñstituere esset cōpellendus, *Guttier. de tutel. lib. 2. c. 3. n. 39.* & quia ipse late de hoc agit ad eum cōuenit, casu, occurrenti recurrere. Caueat tñ administrator, ne pñdictā dotem ex suo capite constituat, q̄a cū hoc, an aliquis sit diues, vel pauper ad cōstitutionem dotis, nō consistat in puncto indiuisibili, sed habeat quandā restrictionē, vel latitudinem arbitrio iudicis pensandā, *ut voluit Pala. Rub. repetis. rubr. de donatio. S. 1. n. 11. Covar. lib. 2. variar. c. 6. n. 6. 10. Garf. de expens. c. 3. n. 48. vers. existimo ergo, Menoch. lib. 2. de arbitra. c. 65. n. 2. tñ dotes, q̄ alimenta à iudice sunt taxanda, ut in l. 1. S. sed nonnullos ff. de tutel. & ratio. dista. Bart. in l. si quis à liberis in princ. 1. Lara de alim. S. sed si filius, n. 5. & 6.* vbi ponit modū quē iudex seruare dēt, in istis alimentis pñstituendi. Et quod alimentorū, & dotiū cōstitō à tutore faciēda arbitrio iudicis fieri debeat, cōgrua que & cōpetentia alimenta & dotes esse debeant, considerata totantis facultate, ac dignitate, atque ēt patrię cōsuetudine, voluit cōsultus *in l. quaro ff. de iure dotium, & per illum textum ita tenuit Bart. in l. si constante n. 48. ff. sol. matr. & in auth. quod locum. n. 2. C. de collat. Molin. plures alios referens lib. 2. de primog. c. 15. n. 39. & 40.* vbi dicit, q̄ hoc iudicis arbitriū, quod circa dotis, seu alimentorū cōstitutionē & assignationē versat latissimum, nō vero strictū & tenax esse dēt, & *idem tenuit in lib. 1. cap. 18. n. 6. vers. aut agimus.* Quod tñ nō intelligo, absolute esse tenendū, sed cum grano salis intelligendū, s. quod licet iudex tali alimentario pñstare teneat alimenta, fm formā traditam *in l. 5. si tul. 23. part. 7. vers. E aun dezimos. ibi. Que se ensiende, que le deuendar loque uiuere mēnester tambien para comer, como para beuer, como para vestir & para calcar, e aun quando en fermare las cosas que uiuere mēnester para*

61 *recobrar su salud, catodas estas cosas son meneſter para la vida del home.* Semper tñ iudex attendere debeat, vt non vniuersum redditū patrimonij in hæc alimenta pupilli, vel alterius alimentarijs cōsumat, sed alimēta ita decernat, vt aliquid ex redditu patrimonij supersit pupillo, *ita tex. iuncta gl. verbo red-ditum in l. ius alimentorum; ff. vbi pupil. educ. debeat. Lara. dict. S. sed si filius n. 7.*

62 Neq. etiam iste tutor, uel administrator circa alimenta familiarū pupilli, debet esse nimis lautus & splendidus, sufficit enim: si illis alimenta mediocris pñij subministret. Vnde si tutor famulis pupilli vinū vetus pñstaret, cum nouū absq. salutis dispendio illis posset mñstrare, illi in calculo nō esset recipiendū illud, quod plus in veteri, quam in nouo expendit, *ut tenent Bart. & Platea in l. iubemus. la primera. C. de erog. mil. anno. Romanus sing. 375. Iodo. Damaderius in tract. de tutore c. 7. n. 65.* Quod tñ verū intelligas, vbi pupillus non esset de magnatibus, vel titulatis, aut multum diuitibus: hmōi enim famulis iure optimo vinum vetus ministrare poterit, *ut in terminis tenet Dec. in l. 3. col. 1. ff. si cer. pe. quam sequit Purpur. ibi n. 15. & eos refert, & sequitur Padilla in l. prafes, n. 17. C. de seru. & aqua.* Vinū aut à tutore pupillo præstitū, neutiquā erit in calculo recipiendum, q̄a puer nutritus vino nūquam puenit ad bonum finē, *ita gl. illa marginalis in l. qui filium ff. de alimen. pup. præst. nisi aliqua iusta cautia, ut infirmitatis, vel conualescentiæ adesset.*

S V M M A R I V M.

- 1 Tutor tenetur bonam fidem agnoscere, & debita minoris soluere.
- 2 Tutor si aduersus chirographarios, & ueros minoris creditores temere litiget, nomine sui pupilli, vel adulti, nomine proprio in expensis condemnatur.
- 3 Administrationem cum libera habentes, non solum civiliter, verum & naturaliter (tātum) debita aliquando soluere possunt.
- 4 Exsecutor testamēti, au debita per defunctum præscripta soluere possit?
- 5 In foro ecclesiastico, non curatur de iure civili, in rebus tangentibus ad exonerationem

- nem anima defuncti.
- 6 Administratores (regulariter etiam si libera habeant) naturaliter tantum debita soluere non possunt.
 - 7 Administrator fisci, ex suo capite nedum denarium soluere potest.
 - 8 Administrator etsi generalem cum libera habeat, illa generalis potestas intelligitur restricta ad causas tantum qua iuris necessitatem habent.
 - 9 Mandantem ad id mandatum extendere, non est verisimile, (ad quod ipse compelli non potest).
 - 10 Testator si iubeat exsecutori testamenti, ut omnibus suis creditoribus soluat, non tenetur illi soluere, qui instrumentum elidibile habet.
 - 11 Administrator soluere potest debitum domini, de quo constat per unum testem, & creditoris iuramentum.
 - 12 Iudex qui arbitrum in cognoscendo habet, an bonam fidem in iudicando agnoscere possit.
 - 13 Arbitrator sola aequitatem pra oculis habere debet.
 - 14 Conscientia impellit homines ad soluendum, quod debent.
 - 15 Testator si iubeat, ut debita sua soluantur, credere debet iudex quod voluit, ut etiam naturaliter, tantum debita soluerentur.
 - 16 Vbi aequitas solum est attendenda, solui debet, quod ex sola naturali obligatione debetur.
 - 17 Lis si cum minore, vel domino sit agitata, & videatur aduocato dubia, mesu futurarum expensarum non debet administrator cedere liti, & negotium in defensum relinquere, alias de damno ob eius negligentiam euenienti oneratur.
 - 18 Administratori si constet, quod pater pupilli aliquibus annis aliquam quantitatem annui redditus soluisse, an ex hoc solo bonam fidem agnoscere debeat, & soluere teneatur, antequam fiant expensae litigando.
 - 19 Stare potest simul quod quis sit in quasi possessione aliquid recipiendi, vel soluendi, & tamen debitum non sit.
 - 20 Syndicus vniuersitatis, qui videt suam ciuitatem inquietari pro censu, vel tributo, vel aliqua alia praestatione cuius debitum ignoratur, in lata culpa dicitur, si antequam tale debitum soluat, non inquirat, debitum fuerit nec ne.
 - 21 Massarius, siue maior domus ciuitatis, non debet eiusdem ciuitatis debita soluere, nisi de mandato iudicis, & decurionum.
 - 22 Syndici vniuersitatis, licet habeant mandatum cum libera a lege, adhuc sine iudicis mandato, bona fide soluendo, agnoscere non possunt.
 - 23 Officialis publicus, non potest soluere unum, nummum, ex aequitate sui capitis.
 - 25 Officialis publicus, nihil soluere debet de aulario, nisi de mandato iudicis, & decurionum.
 - 26 Officialis siue maiordomus Reipublicae, et si eo quod soluit sine liberatione a decurionibus, & iudice lata compensare non possit in rationibus, quod ita solutum est, poterit tamen actione negotiorum gestorum, vel de in rem verso, illud a communitate repetere.
 - 27 Maiordomus Concilij, non potest soluere correctori vltimum tertium salarij, nisi simul cum liberatione ei tradideris testimonium, qualiter seruaueris pragmaticam circa plantationem, & conseruationem montium.
 - 28 Syndicus vniuersitatis solutionem liberationum recusare non debet.
 - 29 Concilium ciuitatis & iudex qui male aliquid liberauerunt de bonis reipublicae, an debeant prorata conueniri pro mala liberatione.
 - 30 Administrator si in ratione dati producat instrumentum debiti sui domini cancellatum, an etiam si non producat apocham de recepto a creditore sibi datam quantitas in tali instrumentum contenta sit illi in calculo recipienda.
 - 31 Debitor cum quo ratio calculatur, si producat instrumentum, quo factor, vel procurator ad exigendum confitetur certam quantitatem debiti ab ipso recepisse, an talis quantitas sit a domino in calculo recipienda.
 - 32 Confessio procuratoris, vel factoris de recepto, an domino pra iudicet.
 - 33 Confessio de recepto a tutore, vel alio simili administratore facta, an minori pra iudicet.
 - 34 Debitor virtute alicuius instrumenti publici, non potest probare solutionem, nisi per aliud simile instrumentum, vel per quinque testes qui ad id fuerint rogati.
 - 35 Mandatum est stricti iuris.
 - 36 Procurator si sit constitutus ad recipiendam pecuniam mutuo, debet intelligi de mutuo naturali, & reali non vero de mutuo civili.
 - 37 Mandatum si habeat clausulam, qualiter quis constituit procuratorem ad exigendum, & recipiendum, & ad confitendum se habuisse

&

- et recepisse, adhuc confessio simplex de recepto ab eo facta, domino non praeiudicat.
- 38 Confessio de recepto a procuratore, vel factore facta etiam si sit iurata domino non praeiudicat, nisi de vera numeratione, et receptione confiteretur.
- 39 Confessio tutoris de receptis a debitoribus pupilli, an et qualiter pupillo praeiudicet?
- 40 Apocha de recepto a fisco administratore data, fisco praeiudicat.
- 41 Confessio procuratoris in iudicio facta domino praeiudicat.
- 42 Secus si legata sit libertas, si rationem tutori heredis reddidisset, et reliqua solvisset, non sufficit, quod tutor scribat in libro rationum, qualiter ille servus, rationem reddidit, et reliqua solvit, nisi hoc ex veris probationibus confiteretur.
- 43 Administrator habens mandatum generale cum libera a lege, licet per suam confessionem de recepto non possit domino seu principali suo praeiudicare, secus tamen erit si habeat mandatum generale cum libera ab homine.
- 44 Intellectus ad textum in l. fin. C. de apochis publi. lib. 10.
- 45 Confessio debiti a se recepti facta ab institutore, et generali administratore, an domino praeiudicet?
- 46 Domino non tenetur recipere in calculo, quod ex apocha, vel testium fiat, si solutum non apparet.
- 47 Confessio procuratoris non voluntaria, sed ex necessitate facta domino praeiudicat.
- 48 Dictio unius testis deponentis de facto proprio in causa tertijs cum alijs administrulis an credatur?
- 49 Officiali creditur in spectatibus ad eius officium.
- 50 Solutum anticipare administratori creditoris an eo effecto non soluendo in calculo recipiantur, illi qui solvit.
- 51 Mandatum si sit datum administratori, ad exigendum a debitoribus, an virtualiter debitoribus videatur mandatum, ut solvant tali mandatario eas quantitates, quarum et si dies cessit, non tamen venit.
- 52 Debitor ille proprie dicitur, a quo invito extorqueri potest.
- 53 Obligatus solvere quis non dicitur, interim quod ad soluendum astringi non potest.
- 54 Fisci administrator, ante diem solutioni praestitum, potest cogere debitores ad soluendum.

- 55 Quod in diem vel sub conditione debetur, die nondum adveniente, et solui, et accepto ferri potest.
- 56 Pactum non valet, ut debitor solvere non possit, quandoque velis, etiam ante diem solutioni destinatum.
- 57 Procurator habens mandatum generale cum libera, omnia illa potest facere, quae dominus verisimiliter fecisset, si praesens fuisset.
- 58 Solum procuratori, qui habebat mandatum (ad recuperandum debita domini sui) reuocatum, antequam reuocatio debitori innotata esset, an sit in calculo recipiendum?
- 59 Tutor si velit reputare in rationibus, cessionem sibi factam aduersus minorem, an quantitas sibi cessa, sit illi in calculo recipienda?

CAPVT XXIII.

De solutionibus ab administratoribus factis, ab illisque receptis, in calculo recipiendis.

- I**vre constitutum est, ut tutores, et similes administratores, non solum credita suorum minorum, vel principalium recuperent, verum et, quod si minores aliquid debeant, (congruo loco, et tpe interpellati) soluant.
- 1 Quod si id non fecerint, et cum possint de bonis, et pecunijs minorum solvere, bonam fidem non agnouerint, expensae, usurae, siue interesse non minoribus, sed eisdem tutoribus, et administratoribus, adscribi debeant. Tenet enim tutor bonam fidem agnoscere, l. quociens §. sicut ff. de adm. tut. Quo fit, ut si tutor aduersus Chirographarios, et veros creditores temere litigare, et defendere pupillum, vel adultum velit, noie proprio possit, ac debeat in expensis condemnari, l. non est ignotum C. de adm. tut. l. 25 §§. 5. p. 3. Bart. in l. qui insolitum §. etiam ff. de leg. 2. Bald. in l. Polla col. 2. vers. adde tutor C. de his, quibus ut indig. Mainier. in l. quo tutela n. 172 ff. de reg. iur. Ay. consilio 232. n. 2. Cau. de tutor. n. 49. et 50. Qui enim habet administrationem cum libera, non solum civiliter, sed naturaliter (tantum) debitum solvere potest, maxime ubi ageret de exoneranda conscientia alicuius defuncti, prout in exsecutore testis tradit Bal. in l. id, quod pauperibus n. 22. C. de epi. et cler. ut addit aliud pulchrum verbum, si quod exsecutore testis, debita et praescripta solvere potest, saltem quando praescriptio non fouet de iure

- 5 re canonico. Et rō est, q̄a in foro ecclesiastico non curator de iure ciuili in rebus tangētibz ad exoneratōē aīæ defuncti, quod
- 6 lecus esset in cāteris administratoribus: q̄a quātūcūq. liberā habeāt, naturaliter tm̄ debitū, absq. speciali mādato soluere nō pnt. *ita Bart. in l. legauī. ff. de lib. lega. per text. in l. si is cui §. flauius ff. de solutio. ibi. Non eam pecuniam, quæ petitionem quidem non habet.* Et ita in administratore fisci voluit Bald. in rubr. C. de const. pecu. Paris de Puteo in tract. Syndicatus tit. de arbitr. eorum, n. 19. quō in
- 7 loco subdit, fisci administratorē ex suo capite, nedū denariū soluere posse. *ita tenet etiam Bartolus in l. 1. §. hac verba, in fi. ff. ne uis fiat,*
- 8 quod ea rōne fulciūt, q̄a & si administrator quantūcūq. gñalē cum libera hēat, illa gñalis ptās intelligit restricta ad cās tm̄, q̄ iuris necessitatē habēt, *ut voluit Bald. loco sup. cit.*
- 9 Neque verisimile vīr, mandantē ad id extendere mandatū, ad id qđ cām efficacē nō hēt *ut in d. §. flauius.* Ex quibus in pposito dixit Bald. in d. l. legauī. Quod & si testator iubeat hīdi, ut oībz, q̄a se recipere debent satisfaciāt, ei non sit soluendū, q̄ infum elidibile pduxit. Et eandē snām tenuit Bald. in l. quibus diebus §. dominus ff. de cond. & dem. Ares. conf. 93. n. 3. Balbus de prescript. 1. p. princip. q. 5. vers. tertio inferitur. Crederem
- 10 tū, quod si de debito pstitisset p vnū testē, & partis iufum, utique administrator illud soluere (se mota hīe) teneret, put in exsecutore testī tenuit Io. And. in c. cum pro causa de procura. Et eum refert, & sequit̄ Bal. in l. id quod pauperibus, n. 24. C. de epis. & cler. vbi dicit, quod ē sufficit exsecutori testamenti coniecturalis probatio.
- Et quod iudex, q̄ arbitriū in pcedendo
- 12 obtinuit, bonā fidē in iudicando agnoscere possit, p̄demnando reū, ad soluendū his creditoribus, q̄ efficacē obligationē non hēt, tenet Menoc. lib. 1. de arbitr. c. 57. n. 3. vers.
- 13 contrarium: vbi dicit, quod cū p̄dictus arbitet solā æquitatē p oculis hīe debeat, ea p̄t facere q̄ hominis p̄scientiā impellit. Vnde cū p̄scientia impellat nos ad soluendū, *ut in l. & si inutiliter C. de fideicom. si testator mā-*
- 15 det debita sua solui, intelligere dēt iudex ē de naturalibus, cum id ipsum testatorē arbitremur voluisse, cogitans, se moriturū. Idq.

tenet Bal. ibi, n. 4. vers. quero quid si faciunt text. in c. 1. & 3. de pact. & ita tenet etiā Bal. in d. l. id, quod pauperibus nu. 22. vers. no. no, quaritur.

- 16 Rursus p̄dicta Menoc. snā, p̄firmat ex eo q̄ dicit Bal. in l. Quintus Mutius ff. mandati. Vbi dicit, quod vbi sola æquitas est attendenda solui dēt, quod ex sola naturali obligatione debet, & quod ita in curia Mercatorū solet seruari. Et eandem snām tenuit Dec. in l. legem n. 8. C. de pactis Paris. conf. 82 n. 18. & 19. lib. 1. Afflict. dec. 399. n. 3. las. in liuris gentium §. sed cum nulla, n. 11. ff. de pactis Galianula in rubr. de verb. oblig. n. 205. Tirag. de p̄enis lega. l. causa 51. n. 140. Strac. de mercatura C. de contracti. mercato. n. 1. & 2.

In alijs aut̄ administratoribus, q̄ admodū latā habenā a lege, vel ab homine nō habent, ad hoc, ut soluere possint p̄ dñis, ita clare illis de debito liquere dēt, ut nulla possit tergiversatione celeri. Alias aut̄ si aliqua iusta cā dubitādi subsistat, minime p̄pria auctoritate, sed potius saltī prima iudicis snā p̄cedente soluere debēt, alias aut̄ nō dicerentur bonā, sed malā fidē agnouisse, & pecuniā dñi iactare voluisse p̄sumit, ut resoluit Aym. conf. 132. n. 14. vbi loquēdo in debito vniuersitatis dicit, quod qñ res est dubia, metu futurarū expensarū, non dēt administrator vniuersitatis inde fensum relinquere negotium, vel debitum soluere.

- 17 Sed modo q̄ administratori p̄stat, q̄ p̄ pupillitali Ecclesiæ, vel priuato p̄ plures annos annuū censum soluit, an hac sola quasi possessione p̄bata bonā fidē agnoscere, & soluere possit, & q̄ ex hac cā soluit p̄ minore, illi sit recipiendū in calculis. In qua difficultate dicendū erit, q̄ neq. in hoc casu bonā fidē ei agnoscere licet, nisi prius inuestigauerit an illa quasi possessio fuerit iusta, an vitiosa, cū si vitiosa reperta fuisset, nullū q̄modo quasi possidētī afferre posset, ex tex. in l. si duo, vbi Bar. ff. vii possi. l. cōi diuidendo §. inter pradones & in l. æquissimum ff. de usufr. Potest enim stare simul, q̄ q̄s sit in possessione, vel quasi, percipiendi aliquē annuū redditū, & tñ is debitus iure nō sit, ut qñ nō ostendit̄ titulus validus, vel cā: quare hmōi redditus annuus debeat. Rursus q̄a ex possessione, vel quasi, nō sequit̄, q̄ vere debeat. Pos.

Posset enim ex aduerso probari, prescriptionē interruptā fuisse, vel iustā restōis cām habuisse, uel ad vitā tātū solutōis deberi, ut voluit Aymo. d. cons. 132. n. 13. vbi pcludit, q̄
 20 syndicus vniuersitatis, q̄ videt suā ciuitatē inquietari p cēsis, tributo, vel alia annua pensione, cuius debitū ignorat, in lata culpa esset, si anteq̄ solueret, nō inquireret diligenter, an vniuersitas ad illud soluendū aliquo pacto esset astricta, & ex qua cā, & an bene probata sit pscriptio, nec ne. Quod maxime locū h̄ret, vbi iussus iudicis, & decurionū nō pcessisset, ut tenet Auiles in c. p̄to. c. 30. gl. verbo, libramiento, ex doctrina Bārto. in l. quoties notab. 3. ff. ad municip. vbi
 21 dicit, quod Massarius cōis nō dēt soluere debita ciuitatis, nisi de mādato prioris, & p̄cerū. Et in pposito dixit Bal. de Vbald. in tract. de constitutio. n. 5. vol. 1. quod licet syndici vniuersitatis habeāt mandatū ḡnale cū
 22 libera à lege circa negotia vniuersitatis ad huc sine iudicis mandato, bonā fidē (soluēdo) agnoscere non p̄nt. arg. tex. in l. si is cui. S. Flauius ff. de solutio. ibi. Quia non est verisimile dominum ad eam speciem soluendis pecunijs seruum p̄posuisse, qua solui non debuerint. Et in terminis dixit Bal. in rubr. C. de const. pecu. quod officialis public⁹ nō p̄t soluere vnum nummū ex equitate sui capitis. Et ideo Castellus in l. 29. Taur. 8. particula
 vers. & percipias, admonet istis syndicis ne alias de publico arario soluant, quā de mādato decurionum, & iudicis, q̄ alias in calculo non erit recipiendū. Quod tñ ego limitare, vbi quantitas soluta esset parua, s.
 23 vsq. ad quantitātē sex regalū, & ita tenuit Auiles in loco sup. cit. n. 7. vers. sed consuetudo
 24 Quinimo & si soluisset vsq. ad quantitatem duorū scutorū, & expensa recta facta fuisset, hoc est in re ciuitati vtili, solutio illa absq. liberatione facta esset in calculo recipiēda, q̄a quantitas duorū scutorū reputat parua, & modica, ut tenet gl. in l. haftenus, gl. verbo p̄tinet ff. de usufructu, & in hoc, an sit quantitas parua, vel magna, multū relinquit arbitrio iudicis, ut tenet Accurs. ibi. Meno. & alij ab eo relati lib. 2. de arbit. casu 52. n. 11. Dico
 25 tñ, quod licet iste maior domus, de p̄prios, qui d̄r syndicus vniuersitatis, non posset pensare in rōnib⁹ quod sine liberatione de-

curionū, & iudicis soluit, tñ actione negotiorū gestorū repetere poterit, quod in vtilitate Reipublice expendit, ex toto titulo ff. & C. de neg. gest. & de in rem verso.

27 Quinimo & aliquē ēt liberatione tradita, de mandato iudicis, & decurionum, isti syndici vniuersitatū soluere nō p̄nt, put in solutione solarij correctoris ex p̄sse cauet in l. 15. in fi. tit. 7. lib. 7. Recop. vbi phibetur massario, siue maiordomo cōis, ne soluat vltimū certū salarij Correctori, nisi simul cū liberatione sibi à Concilio data, exhibuerit testimoniū, qualiter seruauerit pragmaticā, supplantatione montiū in d. leg. contentā. Qd̄ si sp̄cta d. l. iussione soluerit illi in calculo, non erit recipiendū, quod ita solutum fuit, ut patet ex d. l. 15. ibi, Mandamos a los cōcejos, justicias, y Regidores de las dichas, ciudades villas, y lugares, que no libren las dichas iusticias, ni acudan con el tercio postrero del salario, que por los dichos officios vueren de auer, y seles fuere librado, y pagado, mandamos, que no se reciba en quēta al mayordomo del tal cōceio, y persona, o personas, que lo dierē, y pagaren. In alijs autē liberationibus, à consilio procerū dimanatis, nulli dubiū est quin syndicus vniuersitatis, solutionem liberationum recusare non debeat, ut tenet Auiles in c. prator. c. 31. verbo, o libren.

29 Crederem tñ, quod et si tex. in d. l. 15. diceret, qd̄ liberatio tali correctori soluta, Massario, siue syndico, non recipiat in calculo, tñ cum ipse de mandato decurionū & iudicis soluisset, h̄ret recursū p̄ illos q̄ liberationem signauerunt. Et ita sentit Bouad. in sua polis. lib. 5. c. 4. n. 67. Quinimo, & à correctore, de cuius manu firmata fuit liberatio partē consequi posse (de his solutionib⁹, quæ male liberatæ, fuerunt) tenet idem Bouad. vbi sup. n. 68. aduersus Azmed. in l. 14. tit. 6. lib. 3. recop.

30 Rursus dubitatur, an si administrator exhibeat in rationibus apocham de recepto, sed instrumentum debiti cācellatum, quo dominus ad aliq̄d soluendum erat obligatus, quantitas in illo cōtēta sit illi in calculo recipiēda: In qua difficultate dicendū v̄r, quod recipi nō debeat, eo quod & si instrumentū debiti reperiat penes debitore cācellatū, adhuc ex eo non

non pbat debitum in eo cōtentū, solum fuisse, ex *tex. in l. labeo ff. de pact. Spec. in tit. de inst. editione, §. postquam n. 8. vers. quid si debitor. Bar. in l. qui tabulas nu. 5. ff. de furs. Paul. in l. si de poss. n. 2. C. de prob. Alex. conf. 59. vol. 2. n. 11. Capel. Tolo. q. 229. Masc. plures referens. de prob. concl. 436. & de iure regio est *tex. aperius. in l. 11. tit. 19. p. 3. in fi. ibi.* E si por aventura no le pudiesen prouar, e la carta rota y cancellada, se hallasse en poder de aquella otra parte, contra quien fue hecha, entonces no la deue mandar refazer: porque sospecharon los sabios antiguos en tal razon, como esta, que el deudor era quitto dela deuda. Et idem disponit *l. 81. tit. 18. p. 3. verbo, torno.* Vnde cum ex eo, qd instrum penes administratōre reperiat nō vera (sed magis qdam præsumptio) solutionis debiti inducat, non illerit in calculo talis partita recipienda, nisi vere soluisse per instrumentum pstitit, cū ex eo magis cautum sit domino ex *tex. l. pecunia C. de solutio. ibi. Pecunia soluta professio, collata instrumeto, maiorem gesta rei probationem continet, quam si chi rographum accepta pecunia mutua fuisset redditum.* Ideo hic dicendū cenſeo, quod ad hoc, vt quantitas in tali instrō cōtenta, administratori i calculo recipiat, opus erit, vt pbat traditū esse instrum tali administratori p creditorē: quod manifeste pbat in *l. si chi rographum ff. de probat. & in l. 9. tit. 14. p. 5. ibi. Effomismo seria si un hombre diresse a otro la carta, que auia sobre el del debdo, que le debiesse o la rempiesse a sabiendas, con intencion de quitarle el debdo, que tambien seria qui to pored, como si ley viesse pagado.* Et dicendū existimo, si cum instrō, cācellato in ptāte administratoris reperto aliqua alia similis coniectura, siue adminiculum aliud currat, ut tenet Masc. *ubi sup. nu. fi.* Non. n. cum administratoribus nimis stricte est agendum, qd ubi de bona fide agit, non licet de apicibus iuris disputare, & ita erit intelligendus Damaud. *de tutore. C. de tutorum, & curatorum iustificacione n. 10.* quatenus dicit qd administrator, ad probandū quod pro domino soluit, debet retinere instrumentum debiti cancellatum.*

31 Quid tū dicendū erit, si debitor, cū quo rō calculatur producat instrum, quo factor,

vel tutor creditoris cui rō reddit, pstitit certam summā ab illo debitore recepisse. an talis summa in calculo sit recipienda? In qua difficultate dicendū videt, quod talis quantitas non sit in calculo debitori recipienda, eo qd confessio pcuratoris, & factoris (habētis mandatū ad recuperādū, uel gñale cū libera) de recepto facta, dño non p iudicat, nisi p instrumētum tabellionis, uel p testiū depositionē de naturali, & reali solutione pstitit. Et hęc snia probari videt, ex *tex. in l. certum §. sed an ipsos ff. de confes. l. Lucius §. tutela, ff. de adm. tut. l. non abstulit. C. de no ut. ibi. Neque in eo quod non soluebatur, eos liberare poterat.* Per quem textum hanc sniam tenet Bar. & Bald. ibi, & eos refert, & sequit Roder. Suarez *i repetitione legis post rem iudicatam vers. quia supra uisum est, nu. 15. cum tribus sequentibus, Tiraq. de retract. conuent. §. 4. gl. 6. n. 12. vers. sicut nec tutor. cart. 919* 33 ubi tenet, qd non ualet p fessio de recepto a tutore, uel quolibet alio administratore facta, in p iudicium pupilli, uel dñi. Et ibi hanc dicit cōem sniam, & cum refert & sequit Masc. *de proba. concl. 361. n. 54 & 55. & rursus concl. 369. n. 6. Strac. de mercatura titu. mandati n. 4 & tit. de adiecto n. 125. Parla. plures referens lib. 2. c. fi. 5. p. §. 17. n. 11.* quorū snia vera est, etsi talis factor, uel administrator haberet mandatū gñale cum libera, ut tenet ex *l. as. & alijs multis, Causalc. de tutore. n. 324* & ex eo p probari videt, qd alias multæ conclusiones, & fraudes aduentus dños fieri possent, & ideo in quocunq. actu, ubi suspicio fraudis, vel collusionis subesse p, non sufficit confessio, sed vera, & realis numeratio, & traditio requirit, ex *tex. in l. per diuersas, C. mandati, per quē ita tenet Ant. Gom. in l. 9. Tau. n. 36.* Sed in calu, de quo agimus, si sola debiti recepti confessio sufficeret, dñus facillime p p fessionē procuratoris, uel factoris defraudari posset, ut in exemplo de villico refertur *Lucæ c. 16. qui amicos sibi fecit de mamona iniquitatis.* Igitur ne similis ansa, & occasio calūniandi administratoribus detur, neue tam ampla aperiatur via fraudibus, & malitijs administratorū, non alias talis debitor liberabitur, qd si instrumēto publico, uel testibus, (& forte quinq.) probauerit, se debitū tali administratori realiter soluit.

uit.

34 uisse, ex tex. in l. testium C. de testib. ubi cauetur, quod ubi q̄s est debitor virtute alicuius instri publici, nō p̄t p̄bare solutionem, vel remissionē illius debiti, nisi ex alio simili instro publico, vel saltim ex dictis quinque testiu ad id rogatorū, idq. iure regio p̄bat in l. 32. tit. 16. p. 3. q̄ est cordi tenēda. Verbū .n. illud soluebatur, de quo i d. l. nō ab̄stulit, dēt intelligi de reali, & naturali solutiōe, ut in l. solutā ff. de solu. ibi. Solutā pecuniā itelligimus utiq. naturaliter, si numerata sit creditori.

Secundo, p̄dicta sn̄ia iuuat, ex tex. in l. 1.

35 S. si mutuam ff. si quis in fraudem patroni, ubi non obstat patrono p̄fessio liberti, qua confitei mutuū p̄ dñō recepisse, si realiter accepisse non constet, quo minus Fabiana dñus agere possit, ut patet ex text. ibi. plana si non accepit, sed respondit stipulanti, erit Fabiana locus. Et hanc sn̄iam in p̄curatore ad recipiendum p̄stituto, tenet Bar. in l. 2. S. si. n. 6.

36 ff. si certi. per. cuius sn̄iam ibi sequunt Socy. n. 16. las. n. 20. Dec. n. 26. Porpur. n. 87. Curr. lun. n. 24. Alciat. n. 16. ubi eam frequentiori doctorum p̄sensu receptam fuisse testat, & in l. solutionis ff. de verb. sign. n. 22. cum seqq.

Tertio p̄dicta sn̄ia confirmat ex eo, quia mandatū est stricti iuris, ut in l. si procurator. C. de procurator. & in c. cum olim, vers. cum procurator. de offic. deleg. Ergo nō dēt extēdi ad p̄fitendū solutionē, nisi in mādato facultas p̄fitendi à dñō fuerit data, & ex hoc tex. hāc sn̄iam tenet Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. ordi. vetē. & hinc dixit Tiraq. ubi sup. gl. 6. S. 4. verbo consignier. n. 10. quod si q̄s faciat, & cōstituat p̄curatorē ad recipiendū pecuniam mutuā dēt itelligi strictē, & sic de mutuo naturali, & reali, non vero de mutuo ciuili, cū aliud sit q̄d p̄iā recepisse cōfiteri, aliud id ipsum reuera recipere. Quinimo & in p̄posito dixit Bar. ubi s̄. quod si in mādato cōtineatur, qđ Titius cōstituit p̄curatorē ad exigēdū, & recipiendū, & ad cōfitēdū se habuisse, & recepisse, adhuc cōfessio de recepto à tali p̄curatore facta, dñō nō p̄iudicat, nisi vere, & realiter pecuniā numeratā fuisse cōfiterit, & illū sequitur, Castien. conf. 337. n. 11.

37 vol. 1. incipienti, queritur, Ant. de Butr. & Moderni in c. si cautio, de fid. instr. Fab. nouissime lib. 2. controu. iuris. c. 56. ver. altera est sententia. Vltimo & finaliter hęc sn̄ia in tātū iuri-

dica uisa fuit scribētib. ut dicāt, qđ ēt si illa cōfessio de recepto à p̄curatore, uel administatore facta sit iurata, adhuc dñō minime p̄iudicet. Idq. i terminis firmavit Bal. i anib. si qua mulier col. 2. n. 1. C. ad Beleta. Vin. dicens cōem verbo, in iō necessario non statuitur, O et au. Caquer. dec. 172. n. 9. licet secus esset, si dñus iurasset se ratū habiturū, qđ qđ p̄curatorē factū fuisset, Paul. conf. 409. incipienti. Consideranda sunt verba in iō, vol. 1. quem refert, & sequitur. las. in d. l. 2. S. si. n. 22. Masc. concl. 369. n. 12. (licet p̄iū tenuerit Auil. in c. pra. 10. c. 1. verbo salario n. 8.) idq. locū hęc dicit Gut. de iura. confir. j. p. c. 50. n. 21. ubi sup. tali cōfessione iudicis decretū fuisset it̄positū [Contrariā tñ sn̄iam tenet Accur. in l. Luci⁹ S. tutela, verbo, apocha, per tex. ibi. ff. de adm. iur. ubi tenet, qđ p̄fessio facta a tutore de recepto à debitorib. pupilli durāte tutela, p̄iudicat pupillo. Et hanc sn̄iam sequunt plures relati à Tiraq. loco sup. cit. & eā multis rōnib. exornat Sarmiet. lib. 3. selectar. c. 11. ex n. 4. Capir. dec. 16. n. 8. Et p̄ hac sn̄ia est tex. singularis in l. 2. S. si. C. de quadri. praeser. ubi apocha de recepto a fisci p̄curatore debitori data fisco p̄iudicat, & loquēdo in administatore, siue syndico Reipublicae, eādē sn̄iam verā esse p̄fitetur Rom. conf. 352. n. 4. Masc. de proba. concl. 369. n. 10. Osta. O fasc. dec. 38. n. 36. q̄ plures p̄ hac sn̄ia adducit, facit etiā tex. in l. certum, S. sed an ipsos, ff. de confessis, ubi cōfessio p̄curatoris in cōtētiōso iudicio facta, dñō litis p̄iudicat. facit tex. in l. cum p̄cum C. de liberal. causa. & idē i cōfessione tutoris facta in cōtētiōso iudicio, tenet Rom. conf. 389. n. 3. Masc. concl. 370. n. 2. Et in confessione Rectoris Ecclesie, qđ Ecclesie p̄iudicet, firmat Abb. in c. dilectus, n. 4. de Capel. Monacho. Preterea p̄ hac sn̄ia facit, q̄a si verū est, qđ apocha simplex institoris: q̄a dñum debere aliqd cōfiteretur, dñō p̄iudicat, ut i l. si. ff. de institutoria, las. a S. actiones, n. 51. in iō in. de act. quāto magis (ex sua cōfessione) administrator cui libera, p̄iudicabit dñō, si cōfessus fuerit, a debitorib. recepisse aliqd debitā quātitatē, cū p̄mtiores debeamus esse ad liberādū, quā ad cōdēnandum, ex l. Arrian⁹ ff. de act. & obl. Cū igitur hęc n̄ra qđ difficillima visa fuerit Folerio in tract. de cens. f. 226. n. 51. illam cogitandam relinquit.

A a Sed

Sed p̄dictis non ob̄stibus, prior sn̄ia ve-
rior, cōior, & receptior est, ex fundamentis
superius p̄ ea adductis. Et tenendo illam,
nō ob̄stant fundamenta p̄ affirmatiua opi-
nionem adducta. Et in primis nō ob̄stat text.
ab Accursio, & Sarmiento, & alijs p̄ ea ad-
ductus, in d. §. tutelæ. q̄a t̄m abest, vt ibi af-
firmatiua sn̄ia p̄betur, quod penitus nega-
tiua p̄bata videat̄, q̄a si bene ad verba illi⁹
textus attendamus, condōnaliter loquit̄ Iu-
risconsultus, vt colligit̄ ex verbis illius, §. ibi.
*Responde, si tempore administrata tutela, tuto-
ri tutelam gerenti, debitores soluisse, libera-
tos eos ipso iure à pupillo.* Congiungendo nā-
que dictionē illā *si*, cum verbo *soluisse*, ef-
ficat̄ condōnalis decisio, & perinde est, ac si
dixisset, *si probauerint soluisse, vere, & reali-
ter, à pupillo liberatos esse*, quod manifeste
colligit̄, ex tex. in d. l. solutā, ff. de solut. vbi
non d̄r soluta pecunia, de cuius vera, & rea-
li solutione non constat. Et certe hic est ve-
rus, & genuinus sensus illius §. teste Ias. in d.
l. 2. §. si. n. 20. vbi dicit in d. §. tutela, plura p̄-
currere, q̄ in fauorē cōis opinionis astrin-
gunt, scilicet illa cōditio, *si soluisse*. Item
quod erat tutor, q̄ à lege hēt mandatū cum
libera. Item quod p̄dict⁹ tutor censet̄ quasi
dñs rerū pupilli, (vt pluries iure ciuili, & re-
gio p̄bauimus.) Item quod agebat̄, de actu
favorabiliore, s. liberationis, ex l. Arianus ff.
de act. & oblig. Et in his quatuor p̄currenti-
bus non p̄iudicat minori sola apocha de re-
cepto à tutore data: quanto ergo minus p̄-
iudicaret p̄fessio cuiuslibet simplicis p̄cura-
toris, seu factoris ad recipiendā solutionē p̄-
stituti. Et p̄ hac negat̄ uā sn̄ia facit tex. ele-
gans in l. q̄ filium ff. de manum. testamento.
vbi seruo relicta libertate, si rōnem tutori
h̄dis reddidisset, & reliqua soluisse, non
sufficit ad hoc, vt libertatem consequat̄, qđ
tutor in libro rōnum scripserit, sibi reliqua à
seruo fuisse soluta, nisi de vera, & reali nu-
meratione fuisset p̄batū, & ex hoc tex. cōm
sn̄iam veram esse p̄fitei nouissime Io. Gutt.
d. c. 50. n. 7. Parlad. tamen lib. 2. rerum quoid.
c. si. 5 p. §. 17. n. 12. al ter intelligit text. d. §.
tutelæ, dicit, inquam, qđ in casu illius text⁹
debitor exhibuit apochā de recepto à tute-
re factam, & quod Consultus ideo illā solu-
tā fuisse iudicauit, q̄a apocha nō d̄r, nisi qñ

fidē facit tabellio, quod pecunia reuera est
soluta, ut in l. si acceptio latum ff. de accept. libi.
Apocha non alias, quam si pecunia soluta sit.
Sed p̄rium reperio tenuisse Accursium in l.
plures apochis, verbo, apochis, C. de fide instr.
vbi dicit, quod apocha est de receptis, qñ p̄-
fiteor me recepisse tantū, ex tex. in l. si. §. Ti-
tius, ff. de cōd. indeb. & l. 7. tabulas, ff. de furt.

Neq. ob̄stat fundamētū Alex. p̄ p̄ria sn̄ia
adductū, quatenus dicit, quod eo, quod tu-
tor cēset̄ h̄re gñalē administrationē cum li-
bera à lege, eius apocha de recepto sufficiat
ad liberādū debitore, q̄a rñdet̄, qđ licet ad-
ministratore habēs gñale mandatū cū libe-
ra ab hoīe, possit dño p̄ suā p̄fessionē de re-
cepto p̄iudicare, ut in l. 7. tit. 14. p. 5. Tamē
secus est in tutore, uel alij, q̄ habent liberā
à lege, & ita distinguit Lanfranc. ab Adria-
no, in tract. de arb. i. scilicet. principali, n. 9. notat
Bart. per tex. ibi in l. 1. ff. de officio procurat.
cessa. Bal. in c. cum contingit. col. ult. de tran-
sact. Ias. in d. §. si. & ibi. Alciat. n. 26. Camal-
ca. de tutore. n. 324. Io. Gutt. vbi sup. n. 7. Et
rō d̄r̄ inter administratores à lege, vel ab
hoīe cōstitutos, ea est, q̄a lex lauet illi, cui ex
eius dispositione tutor, uel administrator
datus fuit, non tñ illis, qui cū possent in mā-
dato lege apertius dicere, & sibi (p̄ suo arbi-
trio) p̄cauere, latas habenas suo administ̄a-
tori dederunt, ex tex. in l. cum mandato, ff.
de minorib.

Ex qua distinctione, & resolutione dedu-
cit, falsam esse Bart. sn̄iam superius relatā,
quatenus cōmunem sententiam in rātum
extendit, vt locū h̄re dicat, etiā si in manda-
to dictum fuisset, quod dominus dabat po-
testatē p̄curatori, ad recipiendum, & rece-
pisse confitendū, quia eius dictum cōmuni-
ter reprobat̄ teste Masc. de probatio. concl.
379. num. 9. Gutierrez vbi sup. num. 8. quia
prædicta clausula aliās redderet inanis, & su-
peruacua, & esset debitoribus nimis captio-
sa, & deceptiua. Et eum reprobat Strac. de
mercat. i. iul. mandati. n. 4. Parlad. lib. 2. rerū
quotidianar. c. si p. 5. §. 17. n. 14. & p̄ hac sn̄ia
p̄ Bart. est tex. in l. 61. tit. 18. p. 3. vbi Gregor.
verbo, por pagada.

Neque etiā ob̄stat tex. in d. l. 2. §. si. C. de
quadric. prescript. quia ibi fisco nocuit p̄fes-
sio p̄curatoris fiscalis, ad hoc, s. ne posset
sol-

soluenti opponere exceptionē non numeratē pecunię, quā cum fiscus sit potens, & facilem hēat exactionem, non psumit, neque verisimiliter suaderi p̄t, quod spe futurę numerationis apocham de accepto fisci debitori p̄stiterit. Quem intellectū adduxit Sal. in l. in contractibus, §. sed quoniam, vers. ex his sume cautelam, C. de non nu. pecu. Et ita venit intelligendus tex. in l. si. C. de apochis publ. libro 10. vel aliter posset d. §. si. rñderi, si. quod ibi ex cōfessione de recepto à fisci pcuratore facta, talis resultat p̄sumptio, ut neque actio, neque exceptio non numeratę pecunię, aduersus debitorem, q̄ talem apochā de recepto habet à fisco, vel moueri, uel obijci possit, donec prius excutiat pcurator fisci, q̄ talem apocham debitori dedit. At vero excusso, & non soluendo existente, pculdubio posset debitor iterum p̄ tali credito conueniri. Qui intellectus deduci v̄t, ex text. in l. 2. C. de conuenien. fisci debito. vbi cautio, q̄ non pbat q̄ fiscum, sed q̄ eius officiales, operat, ut prius officialis, qui illā dedit, quā debitor conueniat. Idque manifeste colligitur ex text. ibi. Fisco quidem contra te manet actio, quod argentum, quod inferi debebas, rationibus fueris relatum, si cautionem, quā tibi super eo exposita est, tabularius non subnotauit. Aequum tamen est, ut prius de bonis eius qui exactor fuit (si soluendo est, & conueniendum facultas datur) indemnitati fisci non satisfiat, tunc à te (si seruari hic modus non possit) reposcatur.

Neque ultimo, & finaliter obstat textus in d. l. si. ff. de institor. q̄ p̄dictam cōmunem sententiā superius adductus, quia ī illo snia Accursij, & Sarmienti in p̄rium relata, minime p̄batur. Solum enim dicit, quod si institor alicuius camporis misit alicui cautionem hmoi, scilicet, habes penes mensam numulariam patroni mei mille aureos, quos tibi reddere debeo in Calendis Maij proxime futuris, p̄ talia verba institor non manet obligatus ad solutionē illorum mille aureorum, nec p̄ illis aliquo modo p̄t conueniri: nō vero p̄stet Consultus, quod ex dicta cautione patronis ad illa mille teneat, ut p̄peram d. Sarmiento existimauit, sequēdo Ias. in d. §. actionum. n. 51. Inst. de act. Ex q̄b⁹ cōis snia remanet defenlata, & cā sequit Greg. Lup. in

l. 61. tit. 16. p. 3. gl. verb. por pagado, vbi dicit, tuti⁹ esse, ut in praxi Batt. snia sequatur, super qua communis fundatur, ut pote, quia maiori ratione, & æquitate nitatur.

45 Posset tñ Accursij, & sequaciū snia ī puncto iuris ī scholis optime sustineri, cū fortissimis sit fulcita fūdamētis, idq. firmavit Dec. in l. 2. §. si. n. 5. & 6. ff. si cer. pe. Tiraq. vbi s. n. 78. verbo lepres que lachoses. §. 1. gl. 18. Alex. conf. 90. vol. 3. n. 38. maxime ubi apocha, vel p̄fessio de recepto facta fuisset à pcuratore, cui oīum negotiorū administratio, cū libera ab hoīe p̄cessa fuit, quā cū pcuratores p̄sona fuerit à dño valde approbata, eius apochę stare tenebit. In pcuratore vero vel administratore à lege p̄stituto, sed oīno dicēdū erit licet multū in hoc p̄missū fuerit iudicis arbitrio. Ipse enim ex circūstātijs numeratū, an innumeratū fuerit debitū, æstimare, & arbitrari poterit, l. 1. in pr. vbi Bal. ff. de offi. pcur. cessā. idq. tenet Ias. & Alc. ī d. l. 2. §. si. C. de quadri. p̄sta. quē refert, & sequit Mascā. cōcl. 361. n. 3. Tiraq. d. §. 4. gl. 6. nu. 13. ī fi. Surd. dec. 129. n. 25. & loquēdo ī p̄fessione Prælati, q̄ administrabat res Ecclesię, idem tenet Mascā. cōcl. 367. n. 22. & 346. n. 28.

Vnum tñ singulare (retenta cōi snia) mēti tenēdū erit, si q̄ et si dñus nō teneat recipe re in calculo, quod ex apocha, uel testiū depositione numeratū nō apparet, tñ iste pcurator, vel factor, q̄ apochā de recepto debitori p̄stiterit, bene poterit esse testis p̄ debitore, ad p̄bādū verā & realē numerationē, hic enim p̄ modū cōtentiosę iurisdōnis interrogatus simul cū alio teste de visu, plenā efficiet p̄bationē. Idq. p̄bati v̄t ex text. in l. nō solū. in fi. ff. de pcuratorib. p̄ quem text. ita tenet Mascā. cōcl. 370. n. 2. Io. Gutt. ubi sup. n. 5. vbi dicit, q̄ si ist. pcurator, q̄ p̄ instum de recepto recognouit sibi à debitore fuisse solutū, tanq̄ testis sub iūro interroget, & sic non p̄ modum voluntarię, sed contentiosę iurisdōnis, ex necessitate, bene facit fidem, quia confessio pcuratoris non voluntaria, sed ex necessitate facta, p̄iudicat dño, & hęc tāquam quotidie in foro versent, menti tenēda, & digito ligāda reputauit, & ita tenet Corn. conf. 168. n. 2. lib. 1. Surd. loco s. cit. n. 24.

48 Dico ēt, quod etsi cum dicto pcuratoris p̄dicti, non concurrat alius testis de visu,

Aa 2 sed

sed aliquæ aliæ assistant cōiecturæ, sufficiēs
 pbatio erit ad hoc, vt tali apochæ stēt, &
 credat, qā dicto vnus testis deponentis in
 facto ppro, in cā tertij est standū, maxime
 cōcurrentibus alijs adminiculis, *ex tex. in l.*
quaro, S. si. ff. de adl. edict. ita Paul. Cast. in l.
quicunque C. de seruis fugit. Philip. Port. lib. 1.
cancl. 5. vers. limita, quando vnus, & melius
oibus 1a. in l. nec is, ex n. 6. vsq. ad finem. ff.
de acq. har. Et ad p̄dicta facit Inia Ruy. conf.
56. col. 4. vol. 1. dicentis, quod in spectanti-
bus ad eius officium, creditur officiali depu-
tato, & idem tenuit conf. 32. col. fin. eo. vol.

Ultimo pone, quod quidā dedit suo fa-
 & ori, vel pcuratori mandatū ad recuperan-
 dum, qdqd sibi debere, & talis factor recu-
 perauit realiter & vere redditum, cuius dies
 licet cessaret, nōdum tñ venerat dies solutio-
 ni destinatus, deinde iste factor decoct⁹ fuit,
 veniente tñ die solutioni destinato, dñus pe-
 tit à debitore, vt annuū redituū soluat de il-
 lo (ut aiunt) tertio, cuius dies venerat post
 decoctionem sui factoris, ipse vero censua-
 lista dicit in rōnibus, quod anticipata solu-
 tione, factori suo tertiu illius diei p̄soluit, &
 de hoc instrū publicum exhibet. Dubitat
 modo, *an quod debitor iste censualista antici-*
pate administratori creditoris p̄soluit, in cal-
culo sis recipiendum debitori, si antequā veni-
ret dies solutioni destinatus, vel renouauit do-
minus mandatum factori, uel interim deco-
ctus fuit factor.

Et in primis dicendū vñ, quod cum man-
 51 datū sit p̄stitū administratori ad exigendū à
 debitoribus ipsis, q̄ debitoribus (virtute ta-
 lis mandati) vt soluerent administratori, p
 creditorē iuuet, non aliter soluere possint,
 quā si iam uenerit dies solutioni destinatus
 est *tex. in l. qui hominem, S. si Tituū, ff. de so-*
luti. ibi. Nam is, qui omnibus negotijs suis ali-
quem prapōnit, intelligitur etiam debitoribus
mandare, vt procuratori soluant. Ergo secus
 erit, si non sint debitores, cū p̄prie debitor
 ille dicat, à quo inuito p̄t extorqueri, *vt in*
l. debitor. ff. de verb. sig. & in l. 10. vers. E de-
bitor. tit. 33. p. 7. Bar. in l. fideiussor obligari.
 52 *S. 1. ff. de fideiuss.* vbi dicit, q̄ p̄prie dñ debi-
 tor ille, à quo inuito p̄t extorqueri, aliās dñ
 debitor abusiue, neq. interim q̄s dñ obliga-
 53 tus soluere, nisi postquā ad soluendū astringi-

gi p̄t, *vt in princ. instis. de oblig. ibi. Quo ne-*
cessitate astringimur alicuius rei soluenda. id-
que tenet Pet. de Vnzola in tract. artis Notar.
C. de obligat. n. 1. & 2. Et p̄ hac Inia est tex.
apertus, q̄ non vñ posse cauillari, in l. si ita
scriptum, S. si sub cōditiōe, ff. de leg. 2. ibi. Nā
neq. persinet ad nos, antequam dies veniat, uel
conditio existat: & tex. melior in l. si scripsisset
46. ff. de leg. 2. vbi verba p̄sentis t̄pis nō por-
rigunt ad debita in diem vel sub condōne.
 Igit ante diē debitor soluere non potuit ad-
 ministratori habenti mandatū ad debita re-
 cuprandū, cum p̄prie ante diem debitor di-
 ci nō possit, saltem quoad exactionē, *vt in l.*
is, qui sub condōne. ff. de actio. & obl. Ant. The-
sau. dec. 235. n. 3. & tenet Bar. in l. 1. n. 32. ff.
si cer. pe. Ru. sus qā licet uirtualiter debitori
 videat creditor mādare, vt soluat, vt s. retu-
 limus, interim tñ quod non est debitor p̄-
 p̄rie, soluendo excedit mandatū, cuius fines
 excedere nō dēt, *ex vulgata l. diligenter, ff.*
mandati. cū non videat mandare, vt soluat,
 nisi pecuniā effectualiter debitā: *iuxta tex.*
in l. si is, cui. S. Flauius, ibi. Non cā pecuniā,
qua petitionem quidem non hēt. Ergo solutio
 facta p̄ter formā mandati, est ipso iure nul-
 la, & inualida, vt notat Bar. in l. item eorum
 S. sed si ita, *ff. quod cuiusq. vniuersis. nomine.*
facit dec. Genu. 210. n. 7. vbi commissio da-
tā cum termino non potest exsequi ante,
 nec post terminum.

Aduersus tñ p̄dicta facit in l. 1. C. de con-
 54 ditio. ex lege. vbi administrator fisci ante diē
 solutioni cōstitutū, p̄t à debitoribus recipe-
 re, & remanent plene liberari. Et p̄ hac Inia
 est *tex. apertus, in l. quod in diem. ff. de soluti.*
 vbi quod in diem q̄s dēt, p̄t soluere, die nō-
 dum adueniente, vt patet ex verbis Iuriscō-
 sulti. ibi *Quod in diem certū promissum est, uel*
statim dari p̄t, totum enim med ū ips ad soluen-
dum promissori liberum relinquitur. Facit et
tex. in l. quod in diem. ff. de acceptil. Vbi quod
 55 in diem certū, uel sub cōdōne debet, die nō-
 dum adueniente, acceptilatione remitti p̄t.
 Et ita notat Ant. Gomez de qualis. contra-
 ctuum. n. 22. vers. ex quib. infero 10. 2. variar.
 c. 11. Et p̄ hac Inia facit et elegans rō. Nam
 cum debitores sint quodammodo serui, &
 cliētes suorū creditorū, *vt in l. fidei commissum,*
S. si rem, & ibi notat gl. verbo, accipere, ff. de
leg.

leg. 3. & in l. 3. C. de nouation. & quilibet possit se à tali seruitute quicumque liberare, ut in l. 2. ff. de liber. homin. ex h. b. & in l. si homo. S. si. ff. de lega. 1. poterit debitor et ante diem soluere creditori, uel illi, q. mandatū ad recuperandū ab ipso hēt. Quinimo non valet pactum, ut debitor quicumque, & etiā ante diem solutioni destinatū soluere non possit, ut subtiliter defendit Paul. Castrens. cons. 145. incipiens, pactum istud, in mea impressione, quia in alijs nouioribus impressionibus forte numero distat. Et vñ idem tenet p. Bart. in l. Roma. in prin. n. 4. ff. de verbor. Certe arculus est anceps, & parum adhuc à Doctoribus agitatus. Rursus q. obligatus ad soluendū certū quid, quolibet anno, in quacūque die anni soluere poterit, l. quod quis, ff. de actio. & obl. & ita soluendo liberat, ut in l. post mortem. C. de fideicommissis, Surd. de alimen. priuileg. 34. n. 1. f. 292.

- 56 Sed prædictis nō obſtibus in casu ppositō distinguendū erit, an mandatum fuerit datum ad recuperandum, quod alicui deberetur, an vero simpliciter, & indefinite ad recuperandum cum libera, & generali administratione? Et primo casu dicendū puto, quod illud, qđ anticipata solutione factori solutū fuit, non teneb. in nō casu dñs recipere in calculo, cum limitatum fuerit mandatū ad recuperandū, quod dño debere. Limitata enim cā limitatos pducit effectus, l. in agris. de acquir. rer. domin. Nō enim debuit soluere debitor, qđ nondū debebat. Et si dicas, quod ex decisione d. S. si Titium. eo quod illū fecit pcuratorem ac recuperandum debita, vñ mādari debitoribus, ut soluant, intellige, & subaudi, quod verā debitū exstat, minime tñ vñ mandare, ut debitū, cuius nōdū venit dies solutioni destinatus, soluat, ut in l. si pcurator. S. quod. ff. de cond. indeb. & sic debitor antea soluendo excedit fines mandati. l. diligenter. ff. mandati. & ideo sibi imputari, & iterum soluere debet, ut innuit Petrus
- 57 Surd. dec. 320. n. 78.

Secundo uero casu, f. qñ administrator hñet mandatū gñale cum libera ad recuperandū debita: secus erit, q. habens simile mandatū, oīa illa facere pōt, q. dñs verisimiliter fecisset, ex tex. in l. 19. tit. 1. p. 3. versic. O si en la carta. & vers. Mas los otros. Cum

ergo quilibet in re sua sit moderator, & arbitrer, ut in l. in re mandata. C. mandati. non est dubiū, quod q. libet sibi debita recepisset ante diem, si sibi soluere. Vel idē esset dicendū, ubi dies solutioni destinatus appositus fuisset in fauorē debitoris, q. hoc casu soluendo habēti mandatū gñale cum libera, & et habenti mandatū simplex ad recuperandum, quod debitū esset, bñ solutū fuisset: q. quod in diē debet ab initio qđ debiti, afficit debitorem absoluedū, ut in l. cedere diem ff. de verb. sig. tu tñ casu eueniente cogitabis.

- 58 Vltius dubitat, si administrator soluit aliquid factori domini, qui solebat habere mandatū ad recipiendū pecunias, erat tamen tempore solutionis renouatum, an illud, quod soluit in calculo recipi debeat? Vide l. vero pcuratori. ff. de solut. & l. 5. tit. 14. p. 5. & distigue, p. ut in l. qui hominem, S. si Titium. ff. de solutio.
- 59 An autem tutor possit reputare in rōnib, debitā quantitātē sibi cessam aduersus suū minorē, vide quod non. Ang. in auth. minoris debitor. S. item si debitor. C. qui dare tuto. poss. Damaud. de tutor. c. 9. n. 137. cum seqq. Saly. in d. S. item si debitor. Quinimo ius ipsum cessum minori ipso iure acquirit, & à debito liberat, ut in auth. ut ij, qui oblig. se habe. res minorum, S. quod si quis, qui est mirabilis in proposito.

S V M M A R I V M.

- 1 Administrator, an donationē, largitionē, vel liberalitatē facere possit, & bonis sui principalis?
- 2 Tutor, uel curator minori donare volenti, auctorare non potest.
- 3 Tutor, si de facto auctoritatem suam interposuerit suo minori donationem simplicem facienti, iudicio tutela tenebitur.
- 4 Syndicus Reipublice, an aliquid de bonis publicis donare possit?
- 5 Administrator, cui libera concessa est, non pōt debitum liquidum remittere.
- 6 Procurator, cui libera accepto ferre non pōt.
- 7 Procurator, cui libera appellationi interposita renunciare non potest.
- 8 Donare an modica possit administrator?
- 9 Libera, si administratori concedatur, censetur illi concessa facultas donandi, qua donari consueuerant.

Ad-

- 10 Administrator potest remittere creditum debitori, extrema egestate laboranti.
- 11 Iudicibus permissum est pauperibus (in pœna pecuniaria condemnatus) multam siue pœnam remittere.
- 12 Tutor excusatur, si à pauperrimo debitore debitum non exegit.
- 13 Tutores, uel administratores nobiles, an donare aliquid possint?
- 14 Tutores regij, donare qualiter possint?
- 15 Tutoribus, & curatoribus Illustrum, qualiter donare sit permissum?
- 16 Cardinales, considerata eorum dignitate, donationes facere possunt de bonis intuitu Cardinalatus quasitis.
- 17 Tutor regius, licet liberalitates exercere possit, quando Princeps in Regem accipitur, tamen ea donare non potest, quæ Reges prædecessores raro donare solebant.
- 18 Rex est solus à qua magna facere propter honorem suæ Regiæ Maiestatis, & regalis coronæ, idem eius vice Regi permittitur, dummodo non donentur ciuitates, uel oppida in regali coronâ incorporata, quia eas neq. Rex ipse minor, uel etiam maior donare non potest.
- 19 Tutor toties de rebus pupilli donare potest, quoties sine dedecore pupilli, id recusare non liceret.
- 20 Vb sine dedecore pupilli abstinere à donando non posset potest tutor pecuniam cambio, uel sub annuo redditu accipere, ut doneatur, ut euitet decoctionem honoris, quam aliàs pupillus facturus esset.
- 21 Donationes modica facta ab administratoribus regni, uel Re publica, nuntijs bonum nuntij ferentibus, sunt in calculo recipiende.
- 22 Nuntijs, in remunerationem publica lata latitie, aliquid pro suo arbitrio Respublica donare potest.
- 23 Modicè, an immodicè donatum sit, iudicis arbitrio relinquatur.
- 24 Donata ab administratore alicui in remunerationem seruitorum suo principali factorum, an sint in calculo recipiende?
- 25 Tutor remuneratoriè donando, non dicitur simpliciter donare.
- 26 Præmises populi, causa beneficij gratificandi, an donare possint.
- 27 Donator licet non teneatur de euitatione, quando donatio incepta à traditione, tamen si remunerando donauit, tenetur.
- 28 Donatio remuneratoria non est proprie donatio, sed compensatio, & satisfactio, quæ accedit naturæ contractus onerosi.
- 29 Disposita in donatione simplici, & mera, non habent locum in donatione remuneratoria.
- 30 Administrator, quando remunerando de bonis sui principalis donat, debet exprimere in specie, quibus motus beneficijs donauerit?
- 31 Donatio liberalis grauata appellatur illa, quæ sit causa remunerationis, quando seruitia, & benemerita non præstabant ius aliquod agendi ad recompensam.
- 32 Donatio propter benemerita à Rege facta, non indiget meritorum probatione.
- 33 Princeps ubi in suis concessionibus causam in genere exprimit, contrariâ probare non potest.
- 34 Decuriones, an pauperi decurioni donare possint?
- 35 Discipuli, magistro pauperi, donare ad alimentum tenentur.
- 36 Paupertas decurionis ad hoc, ut ei licite publico donari possit, qualis esse debeat?
- 37 Alimenta decurioni pauperi de publico donata an debeant constitui in proprietate?
- 38 Administratores ad vendendum, uel locandum constituti, an possint allicere emptores, & conductores, dando illis promissum, vulgo promittidos?
- 39 Administratores rerum publicarum, qualiter in locationibus promissum donare possint?
- 40 Causa qualibet iusta, & honesta, iustificat donationem promissi.
- 41 Comises sacrarum largitionum, nunquid promissa dare possint, in locationibus regalium reddituum?
- 42 Executor testamenti, dum uendit pro adimplenda uoluntate defuncti, an possit donare promissum?
- 43 Iudices, & alguaceli uendentes bona debitorum, pro creditoribus satisfaciendis, an possint donare promissum?

CAPVT XXIV.

De donationibus ab administratoribus factis, in calculo recipiendis.

Quoniam nonnunquam aliqua donasse administratores (in rationibus) possint, modo oportune videre licet,

1 cet, quæ donationes sint illis in calculo recipiendæ. Et in primis dicendū vñ, quod donationes ab administratoribus factæ, in calculo recipi non debeant. Cum vulgare sit iuris axioma, quod tutor, vel administrator donationem, largitionē, vel liberalitatē exercere non ualeat, de rebus sui principalis, ex tex. in l. ult. ff. de curatore furios. l. tutor ad utilitatem. l. Lucius S. ult. ff. de adm. tut. l. pactum curatoris C. de pactis. Et rō est, quia donare est perdere. l. filius familias ff. de donatio. Et in pcuratore Cælaris, est text. apertus, in l. 1. S. 1. ff. de of. procur. Casa. ibi si venditionis, transactionis, vel donationis cā quid agit, nihil agit. Et in tutore idipsum pbatur in l. tutor ad utilitatem, & in l. Lucius S. si ff. de adm. tut. Quod in tm verū est, vt neq. tutor, vel curator minori donare volenti auctorare possit, vt in l. 1. in princ. ff. de tutel. & ratio distra. vbi cauēt, qđ si de facto tutor, 3 tali donationi auctoritatē suā interposuerit, tutelæ iudicio teneat, quasi dicere velit, qđ illud, quod ita donatū est, ei in calculo non recipiat, ut eleganter intelligit Cauale. de tutore n. 121. Caldas in l. si curatorem habens, 4 verbo, si curatore n. 120. C. de integ. res. & in Syndico Reipublicæ pdicta snia pbatur in l. prohibere S. plane ff. quod vi, aut clam. ibi. quia & si locorum publicorum procuratio data est, concessio tamen data non est. Et generaliter i quolibet administratore, vñ tex. in l. secus furiosi. ff. de manumiss. ibi. quia in administratione patrimonij manumissio non est. Et hanc sniam, & pclusionem extendit Padill. 5 in l. præs n. 11. C. de transactio. dicens, quod administrator ciuitatis cum libera, minime debitum ciuitatis remittere p̄t, eo quod remittere, & donare idē est, vt in l. Nescennius Appollinar. ff. ad legem Falcid. S. si debitori. ibi. Capere enim videtur, eo quod liberatur. Facultas enim donandi, in tali mandato non vñ concessa, idq. pbat text. in l. contra iuris 6 ciuile regular ff. de pactis. tenet Auiles in c. præto. cap. 30. gloss. verbo, gracias. Cald. loco sup. cit. 19. Garf. de expens. o. 20. n. 9. vers. 7 inde in pralatis. Quo fit, ut neq. accepto ferre, pcuratori, cui libera licitum sit, l. per procuratorem, & in l. iusiurandum S. tutor ff. de acceptil. Ias. in d. l. præs, n. 14. Alc. n. 23. facit, q̄a neq. appellationi in causa mino-

ris interpositæ renunciare potest, ex Bald. in l. si. S. si. n. 7. ff. de tēp. app. Tiraq. in l. si unquam verbo, donatione largitus, n. 143. Et in prælato Ecclesiæ, quod etiā donare nō possit de bonis Ecclesiæ, probat manifeste tex. in l. 4. tit. 14. p. 1. & in l. 8. tit. 21. eadem partita, Bobad. lib. 3. politic. c. 8. n. 80.

8 Supradictam autem pclusionem limita primo, nisi modice p administratorem donatū esse, idq. ex p̄suetudine terræ facere liceret, ex text. in c. ceterum. de donatio. ibi. Data rei quantitas, & illius terra consuetudo, est diligentius attendenda. Et hoc ipsum iure regio cauēt in l. 5. tit. 14. p. 2. ibi. Fueras ende si fuessen fechas de pequennas cosas, ansi que no se menoscabassen las cosas de la Iglesia por ellas. Cum enim libera pcedit, censet pmissa donatio, quæ fieri consuevit, ut tenet Io. Garf. de expens. c. 20. n. 9.

9 Secundo limita, si administrator remitteret debitū ei, q̄ extrema egestate laborasset, ut in exactoribus tributōrū pbatur manifeste in l. oēs, la primera, & ibi gl. verbo, compelleitur, G. de annonis, & tribu. Nam hos administratores parentum personas inducere oportet, vt in auth. vt indices sine quoquo suffragio. S. eos. collatio. 2. Et pdictam gloisæ sniam sequitur Bart. in d. l. omnes, n. 1. & eam ad hoc multū p̄mendat Roma. cons. 50. n. 3. & cons. 369. n. 32. vbi eā singulatē reputat, & in l. si vero. S. de viro, n. 48. ff. sol. matr.

10 Quinimo & iudicibus licitum esset pauperibus cōdēnatis multā remittere, vt in l. si. C. de modo multarum. Padil. in d. l. præs n. 15. & loquendo in tutore dicit Bart. in l. omnes pensitare. C. de annonis, & tribut. quod excusat tutor, q̄ p̄ nimiam debitoris paupertatem ab eo debitū non exegit, & eum sequitur Angel. in l. 1. C. de annon. & tribut. Ias. in l. pactum curatoris. n. 4. C. de pactis. Roman. d. 2f. 50. & quod possit pauperculæ cognatæ pupilli dotem de bonis pupilli donare, tenet Bal. Nouell. de dose priuileg. 63. n. 1. & 2. Bobadil. d. n. 8h.

11 Tertio limita in administratore alicuius nobilis pupilli, uel magnatis, q̄a is donare poterit, quæ p̄ pupilli, uel dñus ipse donare solebat, utpote si in die Regū solēnia muneris (quod vulgo dñ Aguinaldos) p̄ceptorib. filiorū, uel aduocatis, siue pcuratorib⁹ mittere

- tere solebat, ut in l. cum plures, §. cum tutor. ff. de adm. tut. ibi. In primis tutor mercedes pceptorum, non quas minimas potuerit, sed pro facultate patrimonij, pro dignitate natalium constituet. & ibi. Solemnia munera parentibus, cognatisque mittet.
- 14 Idque ita explicat Ias. in l. pactum curatoris, nu. 2. vers. hinc est, quod tutor, vbi dicit, qd tutor Regis, vel illustrium minoru, pt donare, eo quod hoc puenit psonae minoris, Causale. de tuto. n. 121. vers. quod primo fallit, idq. firmavit Io. Garl. de expens. c. 20. n. 9. vers. si vero pupillus, vbi dicit, qd si pupillus, vel furiosus, vel absens, aut is, cuius bonis curator datus est, nobili gñe natus sit, & talis, qui dñ sanæ mentis erat, vel cuius pupilli parentes quotannis solebant solēnia munera, & xenia mittere p sanguineis, amicis, aduocatis, vel alijs, poterit tutor, curator, vel administrator bonoru filij, hoc genus liberalitatis exercere, nobilesq. illos mores retinere, quos non excogitauit primus, sed i rōne rei familiaris inuenit acceptos: & hi sūt, siue donationes reputabunt in rōne sue administrationis. Et licet ibi de regio tutore nihil dicat, maiori rōne in eū locū habebit, qd cū eius fortuna, & condō superimmineat oēs, ita & eius donationes culmen hñe debent, ex l. cum multa. C. de bonis, qua liber. Rebus. in praxi beneficia, col. 3. qd. quid sit, & quot modis dicatur beneficium. Rimin. in §. 1. inst. quibus alie. licet, vel non. nu. 122. vbi dicit, tutoribus, & curatoribus illustriu psonarū pprium esse donare, ex tex. in d. §. cum tutor. & ex tex. in c. 1. de donat. Barbat. in tra.
- 15 Ita. de praxi. Cardin. 1. p. q. 3. n. 16. vbi tenet, Cardinales, considerata eorum dignitate, posse liberalitatem exercere, de bonis, intuitu cardinalatus, quæ sitis. Et pluribus phac snia adductis, hanc eandē sniam tenet Tiraq. de nobil. c. 37. n. 43. licet ab eorum opinione dissenserit Caldas, in l. si curatorem habens. verbo. sine curatore, n. 119. considera opinione Nauar. Sed superior opinio verior est in casu, quod ex tali donatione non minuat patrimoniu Ecclesiæ, ut in d. l. 5. tit. 14. p. 1.
- 17 Aduertendum tñ erit, quod licet tutor regius, dum minor in Regē à Regno iurat, donationes, & largitiōes facere possit, ut tenet late Cald. de integ. res. verbo. sine curato.
- 18 re. n. 119. & 120. tñ ea donare non pt: quæ Reges, prædecessores raro donare solebant, ut voluit Ioa. And. in d. c. 1. de donatio. Cuman. in d. §. cum tutor. Palac. Ruben. in rubr. de donat. §. 9. & 45. n. 12. vbi dicit, qd si Rex est solitus aliqua magna facere pp honorē sue Maiestatis, & regalis coronæ, idem ēt eius Viceregi pmittit, quod est intelligendum, dūmodo non tenet ciuitates, vel oppida regalis coronæ, qd ēt si ipse Rex minor illas fecisset, & tutor illis auctorasset, adhuc nullū robur, & firmitatem hñent, idq. voluit Martiengo in l. 1. tit. 10. lib. 5. ordin. Intelligit namq. posse donare pecunias, & res mobiles liberas, quas solebant eius pdecessores donare, & quæ nōdum in regali patrimonio erant incorporatæ, non vero res eximij valoris, & quæ rarissime donari solebant, arg. rex. in l. vel vniuersorum ff. de pigno. act. & in l. qui semisses. ff. de vsuris. & ita etiam intellexit Barbat. in c. cum sit generale de foro compet. Ias. in d. §. pactum curatoris. Palac. d. §. 9. n. 15. Didacus Perez. & Segura. in l. 3. §. si. n. 63. ff. de liber. & posthum. Bern. Diez a loco in apostilla ad d. n. 63. Corsetius. de potestate regia. 1. p. q. 4. n. 20. quos refert, & sequit Martiengo in l. 5. tit. 9. lib. 5. Recopil. gl. 6. n. 17.
- Et loquendo in tutoribus, & curatorib⁹ illustrium, & clarissimarum psonarum, idē firmavit Roland. à Valle conf. 18. nu. 56. & 59. Causale. de tutor. n. 121. vers. quod primo fallit Menoch. de arbitra. lib. 2. casu 173. n. 5. vbi nñam principalē pclusionem verā reputat, nisi vbi tutor non posset abstinere à donando, sine dedecore ipsius pupilli, & antecum ita tenuit Bart. in l. tutor. §. ultimo ff. de adm. tut. Ruinus conf. 63. n. 6. lib. 5. vbi singulariter dicit, quod vbi tutor sine dedecore pupilli desinere donare nō posset, licitum est ei sumere pecunias mutuo, cambio, vel sub annuo reddito, ut euitet decoctionem honoris, quā aliàs pupillus factur⁹ eēt.
- Quam pclusionem verā reputo, qñ minori expediret in his donationibus suam suorumq. prædecessorum maiestatem, & auctoritatem sue familiæ conseruare, ut sentit Damaud. de tutor. c. 5. n. 55. fol. 19.
- 21 Præterea & donationes modice factæ ab administratorib⁹ regni, vel Reipublicæ nuntijs, bonū nuntiū afferentibus, sunt in calculo

- 22 lo recipiendæ, veluti qñ nuntiauerūt bonū
cuentū belli, Principis primogeniti natiuita
tē, & similia. Pōt. n. Respublica similib. nū
tijs in remunerationē publicæ lætitiæ alla
tæ, & aliqd arbitrio suo donare, *ut in l. i. C.
publica lætitia, vel consul. nūtia. ibi. Quidquid
nostrorū unquā nuntiarī cæperit prosperarū
ad bella, si desinūt, si oriuntur victoria fructū,
si honor datus fuit regalium, vel consulum, vel
trabearū, compositæve pacis eris offerenda tran
quillitas, si sacros vultus, inhiantibus forse po
pulis inferimus, hoc sine modico p̄tio nuntiarī,
excipiq. sancimus.* Per quē text. ita tenet Bar.
in l. ambitiosa. n. 2. ff. de decretis ab ordine fa
ci. Platea. l. penul. C. de curs. public. Auend. de
exeq. mand. Regijs. 2. p. c. 10. n. 11. Aul. in d.
c. prator. c. 30. v. r. f. alegrias. vbi n. 9. dicit, q
hoc an modicum, vel immodicū datum sit,
arbitrio iudicis sit relinquendū. Et idē vo
luit Menoc. de arbit. l. b. 2. casu 145. n. 4. Mo
dica tñ summa dī vsq. ad duos aureos l. si q
affirmauerit, S. si. cū l. sequēti. ff. de dolo. ibi. l. d
ē vsq. ad duos aureos. gl. l. hacten⁹ ff. de vsuf.
23 Rursus qdqd donatum fuerit p admini
stratorē in remunerationē seruitiorū pupil
lo, vel alias suo dño factorum, in calculo e
rit recipiendū: qā licet tutor donare simpli
citer non possit (ex iuribus supra relatis) tñ
remunerationis grā recte donare potest, vt
tenet gl. in d. §. cum tutor, & est tex. p hac
snā in l. qui filium, ff. vbi pupil. educa. debeat.
Et ita rñdit in proposita specie Cuman. conf.
101. Roma. conf. 50. n. 3. Caldas ubi sup. n. 119
24 & 120. Et rō est, qā tutor remuneratorie do
nando non dī simpliciter donare, sed magis
debitum soluere, l. filius, in princ. ff. de procu
rator. Bart. in l. ambitiosa. ff. de decret. ab ord.
25 faci. vbi dicit, q primates populi cā benefi
cij gratificandi donare pñt. Et eius snām
cōem dicit Franc. de Arc. conf. 24. dub. 3.
Tiraq. in l. si unquam. verbo, donatione elargi
tus. n. 32. C. de donatio. quo fit, ut licet in do
natione, quæ incipit à traditione, nō tñeat
donator de euictione, *ut in l. Arist. S. si. ff. de
donatio.* tñ si donatio esset alicuius seruitij
remuneratoria, secus esset, qā donator tene
ret de euictione. ita Bar. in l. Iulianus, S. qui
fundum, ff. de verbor. Alex. conf. 47. vol. 3. Io.
Garf. in tract. de donat. remuner. n. 23. vbi n.
24. rōnem reddit, dicens, quod donatio re
26 muneratoria non est pprie donatio, sed cō
pensatio, solutio, & satisfactio, ac pmutatio
quædam, quæ accedit naturæ p̄tus onero
si, non vero lucratiui, quo fit, vt disposita in
donatione liberali, simplici & mera non ha
beat locum in donatione remuneratoria. Et
eandem snām tenet Loac. in consil. demul. p
Marchione de los Velez, f. 36. n. 27. Gomez. in
l. 29. Taur. n. 23. vbi hanc donationē remu
neratoriā, magis debiti solutionem reputat.
Ad hoc tamē, quod administrator remu
nerando donare possit, non sufficit, qd ipse be
nemerita p̄stet, sed in specie de illis men
tionē facere dēt. Ita Rol. cons. 5. n. 7. & 21.
lib. 1. vbi dicit, q ad hoc, ut ualeat donatio
reddituū, vel pdiorum Ecclesiæ alicui facta,
pp benemerita, & grata seruitia, necesse est,
vt de benemeritis ī specie constet, idq. tenet
Nauar. in manuali. c. 17. n. 145. Guesier. de iu
ram. confirm. 1. p. c. 5. n. 17. Quinimo & dicit
Pinel. in l. 1. 3. p. n. 60. C. de bon. mater. illam
30 donationē liberalē grauata appellari, q sit
causa remunerationis, qñ seruitia, uel meri
ta non p̄stabant ius aliquod agendi. Quam
snām ego veram intelligerē, vbi talis dona
tio facta fuisset ab administratore. Et rō est,
qā hac clausula propter benemerita, & gra
ta seruitia, regulariter de stylo tabellionum
in quacūque donatione apponi solet, vt te
nent Roma. in l. Attilius Regulus ff. de dona
tio. Affl. in c. i. S. potestas col. 2. qua sint regalia
in vsibus feudorū. Bertach. de episcopo. 4. p. nu.
207. vbi hoc verissimum reputat in p̄e, &
m̄e, vñ ex filijs ob benemerita donante: nō
enim valet ultra id, quod merita exsequat,
vt tenet Io. Garf. vbi sup. n. 50. & 51.
Si tñ donatio ob benemerita à Rege, vel
alio magnate, seu quouis illustrissimo facta
32 fuisset, nulla alia meritorum p̄batio exige
ret, vt voluit Bart. in l. si forte. n. 5. ff. de Ca
stren. pecul. Paul. in l. per diuersas. n. 11. C. man
da. Soc. conf. 295. vers. circa secundū Dec. conf.
20. vers. sersio, non obstat. vol. 1. Guid. Papa. q.
95. & est cōis sentētia omniū fere scribentū
in l. si donatione. C. de collatio. Tiraq. latissi
mē (optima utendo distinctione.) vbi sup. ver
bo, donatione largitus. n. 91. Io. Garf. de nobil.
gl. 2. a nu. 27. Loac. eleganter d. conf. demu
la. dicto fol. 105. dubitat. 1. vbi adducit
33 Baldum in cons. 327. dicentem, quod vbi
B b Prin.

Princeps in suis pcessionibus, & beneficijs cām in gñe exprimit, tantū ei credit, quod q̄rum p̄bati non p̄t, maxime vbi ex tali donatōe solus ipse Princeps laderet, idq. verū esse profitent̄ Iser. & Affl. in c. sancimus, col. 5. ii. quo tpe miles i vrb. feudor.

- 34 An aut decuriones ciuitatis possint pauperi decurioni aliqd p suis alimēt's (de bonis cōibus) donare, non sine p̄trouersia est. Resolutiue tñ tenendū est, quod si talis decurio, eo quod in seruitio, & negotijs Republ. laborauit, ad egestatē puenit, oīno ei possint alimenta de publico xario donari, ex tex. in l. decurio. ff. de decurion. ibi. Decurionibus facultatibus lapsis, alimenta decerni permissum est, maxime si ob munificentiam in patriā, patrimonium exhausserint. Et hāc sniam tenuit p̄ illū textū Auil. in c. prato. c. 1. gl. verbo salario, n. 8. Curia Pisana lib. 2. c. 18. gl. lit. T. Meno. lib. 1. de arbi. c. 46. n. 3. & licet auend. de exeq. mand. 2. p. c. 10. n. 11. dixerit se hoc nunq̄ in praxi receptū vidisse, tñ p̄dicta snia vtiq. iuri, & rōni p̄sentanea est. Sicut enim libertus, & Ecclesia, patronos suos egenos alere tenent, ex tex. in l. si quis a libertis, §. solent, ff. de lib. agnosc. Casa. Lābert. de iure patronatus. 3. q. princip. lib. 3. art. 2. Eodē mō Respub. pauperē decurionē p̄p eius seruitiū exinanitū, & de pauperatū, alere tenet, & ita resoluit Lara de alim. d. §. solent, per tot. Accedat ēr huic sniā, quod discipuli
- 35 magistrū pauperē alere tenent, vt de Sabino Icto refert Pōpon. in l. 2. col. fi. vers. huic nec ample. ff. de orig. iur. quod late tradit Surd. de alim. q. 53. f. 61.
- 36 Qualis aut paupertas decurionis pat onī, & magistrī esse deat, ad hoc, ut illi licitē alimenta donari, ac decerni possint, ponit optime Lābertin. vbi s. & credere absq. dubio, qd̄ p̄currētib. qualitatib. ab ipso ibi relatis, qd̄ d. p̄ alimētis tali decurioni donatū fuisset, esset in calculo recipiendū.

- 37 Aduertendū tñ, quod p̄dicta alimēta nō debent illi p̄stitui in p̄prietate, hoc est, dādo ei p̄ sua vita tātū de redditib. Reipublicæ, sed p̄siderando eius maiorē, vel minorē necessitatē, arg. tex. in l. cum in annos singulos ff. de alim. & cib. lega. vbi legatū alimentorū alicui factū dēt ab h̄rde in initio cuius libert annī arbitrari, fm indigentia, vel opulentia legatarij: posset enī illi obuenire aliqua h̄r-

ditas, vel alia p̄spera fortuna, qua mediante cessaret alimentādi necessitas. Et cū dñs Lupus de Salazar, huius inclytæ ciuitatis p̄ciuis, tanq̄ patronus cuiusdā piæ, ac opulētæ memoriæ suorū maiorū, fm eius consōnem cuidā dñæ Elisabeth a Villegas alimēta constituisset in p̄prietate, eo quod tpe p̄stitutionis fm eius qualitatem inops esset, postea ea diuite affecta, p̄dicta alimēta fuerunt a patrono reuocata: & lite super hoc vtilata in hac Regali Cancellaria p̄dicta alimentorum constitutio fuit visa, ac reuisa cā (me patrocinate) reuocata ex ratione, tex. in c. cum cessante. de app.

- 38 Vltimo p̄ completēto huius capituli dubitat, an tutores, uel cateri administratores ad locādum, uel uēdēdum const tuti, possint plarilitatibus, ab qd̄ corollarij notē p̄mittere, (qd̄ vulgo dicimus, dar p̄metidos) & an ista p̄missa ab illis donata sint in calculo recipienda? Et in hac difficultate vsq. adhuc nulla certa regula a Doctoribus tradita fuit, sed quosdā speciales tantūmodo casus hac in re p̄sequunt: h̄rdis namq. bona defuncti ad es alienū soluendū distrahentibus, hoc p̄missum dare licere scripsit Bar. in l. in computatio ne. n. 3. C. de iur. delib. idq. rectoribus, & decurionibus ciuitatū, & villarum p̄mittit, dū bona publica ad locandū sub hasta ponunt, vt scripsit Auen. de exeq. mand. 2. p. c. 11. nu. 12. & ibid. Auil. c. 32. n. 16. vbi dicit, qd̄ administratores, rerū publicatū p̄nt allicere p̄ductores dando, uel p̄mittendo illis aliquam pecuniæ quantitātē, vel aliā quamlibet rē, vt gabellas, vel redditus ciuitatis p̄ certa quantitate licentē. Et rō huius conclusionis est, quia quod ita donat, totam simplicē donationem, quam ob cām, & remuneratoriæ naturā sapit: laboris enim, & periculi p̄tiū magis censet, quod suis humeris isti locatores imponunt, vt docuit Cōsultus in l. 1. §. ideo. ff. si mensor falsum mod. dixerit. ibi. Sed magis operam beneficij. Idq. sentit Auen. vbi sup. Aceuet. in l. 22. tit. 6. lib. 3. recop. n. 6. Bouad. lib. 5. polit. c. 4. n. 60. & q̄libet cā honesta iustificat huius p̄missi donationē, l. a Titio, & ibi notat Bar. ff. de verb. satis. n. vt priu dēs, & Idultrius p̄t familias facit, si paruapecunia p̄missa, uel data i tuto, & securē bona dñi sui locet. Sed ne mod⁹ i donādo hec p̄-
- mit-

missa excedat, aduertēdū erit, quod iusta, & moderata pmissio erit, si dederit, uel pmisserit quīq. p cētenario, ut aduertit Auen. ubi s. Et qđ comites sacratū largitionū, quos vulgo (cōtadores mayores) appellamus, hęc pmissa i locationib. regaliū reddituū donare possint, cauet in l. 22. tit. 13. lib. 9. Recop. Et ita erit intelligēda snia Albert. Brun. tract. de aug. & diminut. concl. 6. n. 20. vol. 11. quatenus tenet administratores Regni, vel rerū, minorū & ciuitatū, non posse minuere suorum principalīū matrimoniū, sed illud augere debere, qā etsi pmissum ob similes vedōnes, vel locationes faciendas pstitierint, non ex hoc dicent minuire patrimoniū, sed magis illud augere, vel saltem recte administrare, dūmodo in hoc dolus malus absit, ut in terminis firmavit Dec. conf. 115. n. 2. & cum refert, & sequitur Parlad. lib. 2. rerum quotid. c. fi. 5. p. 5. 13. n. 7. & per totum, licet ipse hāc cōclusionē, n. 8. limitet in exsecutorib. testī, vbi non fuit aīa hāeres instituta, cum aliās exsecutor ad funus tantū constitutus simpli cis administratoris instar habeat, ex text. in l. procurator tutorum. ff. de procuratoribus. & in l. iusurandū, qđ ex cōuentione. ff. de iure iu.

Ego tñ, & in quolibet exsecutore testi pdictam sniam locum hfe arbitror, dūmodo si cōstitutus, cum clausula, de qua in l. 7. tit. 14. p. 5. Cum enim pcurator cum libera, p. dere, donare, & iactare res sui dñi non possit, ut tenet Bal. in l. fi. col. penult. C. de contrahen. Alex. conf. 41. vol. 3. Greg. Lup. in l. 19. ti. 5. p. 3. gl. verbo. Quando tales palabras, minime pmissum donare posset: secus tñ esset, si in mādato tali exsecutori dato, adijceret verba, de qua in l. 7. tit. 14. p. 5. ibi. Que podays fazer todas las otras cosas, que yo pudiera hacer presente siendo. Ex vi namq. pdictorum verborum, posset remittere debitum, ex text. ibi, O quitar el debdo, satis enim, qui remittit debitum, donat.

An aut iudices, & alguaceli pmissum donare possint, dū bona debitorū ex cā iudicati p satisfaciēdis creditorib. distrahūt, aliquñ steric dubitatū? Et vñ dicēdū, qđ sic: eo qđ factū iudicis, & partis i iure eq parent, ex l. fi ob causam. C. de iur. maxime si addito iudice, & de eius mandato faciant alguaceli. Quidq. d. n. iudex fecerit, aut decreuerit, ri-

te, recteq. factū psumit, ex l. 2. C. de off. ciui li iudicū. Damau. de tutore. c. 5. n. 60. cū seqq. Quod maxime verū erit, cū ex hoc nullū dānū, sed verosimiliter cōmodū dño rei sequat ut s. dictū est: Cōtrariā tñ sniam tenet Parla. vbi s. n. 8. nullo adducto fundō: tu cogita

S V M M A R I V M.

- 1 Tutor omnes expensas, quas iure facit cum suo pupillo, dum alit, educat, & his similia, sibi in rationibus conseruat, dummodo in illis faciendis non excesseris modum.
- 2 Tutores, & curatores, non eo quod generalem cum libera à lege habeant, ubi res non exigat, prodigaliter expendere debent.
- 3 Tutor qualem in suis expensam fecisset, eandē in suo minore, rebusq. suis facere debet.
- 4 Modice, an immodice tutor expenderit in rebus pupilli, iudicis arbitrio relinquitur.
- 5 Quae pendent à uoluntate Principis, censentur impossibilia.
- 6 Rationes consanguineorum, non exigunt tā exactam probationem expensarum, sed sufficis praesumptiua, & coniecturalis.
- 7 Iuramento expendentis, etiam in non modicis expensis statuit, si persona qualitas, uerisimilitudo, & motus iudicis concurrat.
- 8 Expressa & sollemnis obligatio, forma, & vis publici officij, magis obligat tutores, uel quoslibet alios publicos administratores, quam priuim suscepta negotiorum administratio.
- 9 Propinquus, uel consanguineus, cui ex dispositione legali tutela sui propinqui pertinebat, si non accepta eius tutela, ut negotiorum gestor, uel aliās sui patrimonij negotia administrauit, non eo minus, quam si tutor esset, rationem reddere debet.
- 10 Expensum per decuriones in carceris publici reparatione, an in calculo recipi debeat: & qđ, si sit expensum in catenis, cipis, & compedibus? ibidem.
- 11 Volēs cōsequēs, necessario dēs uelle antecedēs.
- 12 Expensum de publico, pro capiendis malefactoribus, an in calculo sit recipiendum?
- 13 Rex ideo habet redditus regni, ut i eo faciat iustitiam ministrari.
- 14 Decuriones, an aliquid donare possint, de publico capienti, uel reuelanti malefactorem?
- 15 Menochij snia, lib. 1. de arbit. iud. casu 46. n. 2. declaratur, circa expensam pro capientis

- malefactoribus faciendam.
- 16 *Expensa pro remittendo malefactore, ex quibus fieri debeat?*
 - 17 *L. 3. t. 1. l. 6. lib. 8. recop. explicatur*
 - 18 *Sententia Io. Fabri in l. neminem C. de appell. quatenus dicit, quod remissio delinquentis debet fieri expensis iudicis, explicatur.*
 - 19 *Remissio delinquentis, cuius expensis fieri debeat?*
 - 20 *Custodes adhuc in praecustodendo carcerato, vel in Ecclesia ob delictum recluso, ex quibus bonis salarium siue primum sui laboris percipere debeant?*
 - 21 *Captura faciendae pluribus ribaldis, vel famosis laironibus, quibus expensis fieri debeat?*
 - 22 *Piratae, siue cursarii ad portus regni deuenientes, quibus expensis sint fugandi?*
 - 23 *Patrimonium Regis, si pro ciuitatum, uel regni defensione non sufficeret, poterit imponi collecta ciuibus, & communitatibus terrarum.*
 - 24 *Princeps, uel Rex non debet imponere noua uetigalia pro administranda iustitia, sed eam debet seruare ex redditibus regni, & qualiter hoc sit intelligendum?*
 - 25 *Piratae portus derobantes, quibus expensis sint fugandi, uel capiendi?*
 - 26 *Tributorum perceptio obligat Regem ad defensionem portuum, cum pro hac defensione recipiat ea à nauigantibus, & qualiter hoc mandficari debeat?*
 - 27 *Vasallus non sequitur sequi Principem, uel dominum, à quo feudum habet in bello, ubi reditus feudi ad id non suppetent.*
 - 28 *Redditi si res non habeat idoneos, ad defensionem portuum, ex ciuium collatione (quod defecit) iuste percipere potest.*
 - 29 *Diuites quando compelli possint mutare Regi necessitatibus, & qualiter ab illis mutuum hac extorqueri possit?*
 - 30 *Ciuis, qui mutuauit regni pecunias, pro regni necessitatibus, an possit iustè interesse illarum pecuniarum petere, & recipere?*
 - 31 *Pesquisitor iudex, quibus expensis suam commissionem adimpleat, ubi ad alicuius populi instantiam fuit concessus?*
 - 32 *Iudex ordinarius, si mittat aliquem delegatum iudicem, pro aliquid faciendū in suo districtu, cuius expensis mitti debeat?*
 - 33 *Pesquisitor missus ex officio à Regio consilio, cuius expensis militare abeat?*
 - 34 *Decuriones (qua cautela procedente) sala iudicam pesquisitorum de publicis bonis soluere debeant?*
 - 35 *Clerici, & nobiles, quo casu teneantur contribuere in solutione expensarum à iudice pesquisitore ad instantiam populi impetrati contribuere?*
 - 36 *Expensum in damnis de la carnereria, maderopauaderia, o pescaderia, de bonis Reipublicae, an sit in calculo recipiendum administratoribus Reipublicae?*
 - 37 *Expensa facta de bonis Reipublicae, in constitutione, uel reparatione Ecclesiae populi, quando sit in calculo recipienda?*
 - 38 *Expensum in ludis publicis consuetis, quando sit in calculo recipiendum?*
 - 39 *Expensum in ludis publicis, quando decurionibus non sit in calculo recipiendum?*
 - 40 *Vestes sericae, & deauratae decurionis datae de publico pro aliqua festiuitate publica celebranda, an finitae festiuitate debeant reddi de pistorio camerarum?*
 - 41 *Elemosyna data de publicis iudicijs, quando sit in calculo recipienda?*
 - 42 *Elemosyna data de publica pauperibus carceratis, an sit decurionibus in calculo recipienda?*
 - 43 *Expensum de publico, in enutriendis infansibus expositis, an sit recipiendum decurionibus in calculo?*
 - 44 *Expensum de publico in reparatione uiarum, quando sit in calculum recipiendum?*
 - 45 *Mater nutrice filij ad mortem damnata, filius de publicis pecunijs est enutriendus, & alendus, si patrem non habeat, qui eum alere possit.*
 - 46 *Expositi, quibus expensis Romae salerent enutrir?*
 - 47 *Traxanus Imperator precibus S. Gregorij Magni ab infernorum faucibus fuit liberatus, propter eius insignes vires morales.*
 - 48 *Expensum in causa nobilitatis cum aliquo ciue uauilata, de bonis Reipublicae, an sit decurionibus in calculo recipiendum?*
 - 49 *Expensum à decurionibus pro acquisitione, uel defensione honoris ciuitatis, uilla, uel oppidi, an sit in calculo recipiendum?*
 - 50 *Expensum à decurionibus ad hoc, ut vicus uilla fiat, an sit in calculo recipiendum?*
 - 51 *Expensum à decurionibus de bonis Reipublicae in hoc, ut exempti fiant à contributionibus, & tributis, an in calculo sit recipiendum?*

Ex-

CAPVT XXV.

De expensis, & sumptibus, ab administra-
toribus factis, in calculo recipiendis

DE sumptibus, & expensis admini-
stratorū acturi prius nosse oportet, regulā esse in iure nouissimā, quod ubi quis aliquid p rerum acquisitione, conseruatione, & administratione expēdit, oīno talis expensa sit in calculo recipiēda: nullus enim est casus, qui hoc genus deductionis impediat, *ut in l. fundus, qui. ff. fam. l. herc.* ex quibus palam est, quod oēs illas expensas, quas iure facit tutor, vel curator cū pupillo, vel adulto, dū cum alit, educat, instituit, & malē valentē curat, & his similia, sibi in rōnibus cōseruat, *l. 1. §. aequē. ff. de muner. & honor.* Quod tñ intellige, dūmodo in illis faciendis nō excellerit modū, *l. 1. cum plures §. nimum. ff. de adm. tut. l. 16. & 20. tit. 16. p. 6.* Non enim eo, quod tutores, & curatores gñalem cum libera à lege habent, *ut late duobus in capitulis precedentibus adnotauimus* ubi res non exigit, prodigaliter expenderet debent, *l. 1. §. 1. ff. de offic. procurat. Cesar.* Et huius rei exēplū posuit Io. Garf. in tract. de expens. c. 20. n. 9. in fi. dicēs, hinc demum tutorem modū in expēdendo de pecunia pupilli excessisse censendū esse, si medicū, quē sibi accersisset sextercio, suo pupillo accerseret talento: qualem enim tutor in suis rebus expensam faceret, eandē in rebus pupilli, uel adulti facere debuit, *l. 2. tutorib. ff. de adm. tut. & in l. 1. C. de tutel. & ratio. distra.* hoc tamen an modicē, vel immodicē expenderit, iudicis arbitrio relictum est. Ipse namq. cōsiderata psonæ, & rei familiaris qualitate, bene, an male, plus, uel minus expensum sit, arbitrabit, ut voluerunt Ang. & Corneus in l. fi. §. in computatione, col. 1. C. de iure delib. Corset. in tract. de minimis in princ. col. 2. vers. 16. Damaud. de tutore, f. 82. n. 20 ubi dicit, q̄ circa has expensas iudex æstimare dēt qualitatem rei, nēpe an fuerit magna an exigua, p̄tiosa, an vilis, actusq. qualitatē videbit, hoc est, factum impensarū, an fuerit verisimile, & fide dignū, & an p̄bationes facili ter, an cum difficultate parari possent? Personā autē obseruabit, s. an fuerit spectatē, & p̄batæ fidei, nobilis an ignobilis? Et cū iam

- 52 *Expensum ab administratore, in re, qua nullū commodum domino attulit, cum tamen ab initio commodum domino afferre posse videretur, an sit in calculo recipiendum?*
- 53 *Expensa facta a negotiorum gestore, in re, qua domino commodum non attulit, an sit ei calculo recipienda si bona fide facta sit.*
- 54 *Expensa facta per patrē administratōrē castrē sis, uel quasi castrensis peculij filij, in acquirendo filio aliam maiorem militiam, uel præbendam, an sint patri calculo rationis talium bonorum recipienda, an uero animo, & pietate paterna hæc expensa facta præsumatur?*
- 55 *Filius clericus si habeat beneficium, ex eius fructibus censetur expendi à patre ipsius, pro exsequenda, & impetranda sibi maiora, & pinguiora beneficia, non uero præsumitur, quod pater in eis acquirendis de suo expendat sed potius de bonis filij expēdere uoluisse, etiam si id non protestauerit.*
- 56 *Expensa facta a patre, uel a matre, tutelam filij administrante, an de bonis filij, an uero de bonis paternis facta videantur?*
- 57 *Maritus si expendit in recuperandis creditis uxori debitis, an talem expensam sibi conueniat?*
- 58 *Modica expensa qua dicatur? (seruetur?)*
- 59 *Fratres si diu bona paterna in communi, & proindiuiso possederint, & unus plus altero expendit, an illud plus debeat imputare pro solutione partis sibi debitæ?*
- 60 *Donatio præsumitur inter socios, ob rei modicitatem, maxime ubi donatum fuit p victu.*
- 61 *Minor viginti quinque annis, etiam minima donare non præsumitur, cum etiam modicum donare non possit.*
- 62 *Mulier si societatem cum alio habeat, nunquā socio donare præsumitur.*
- 63 *Tutor accusatus de suspecto, an conseruet sibi expensas, factas in hoc, ut suam bonam famam probaret, ne remoueretur, si in causa obtinuerit?*
- 64 *Expensas factas per tutorem, uel curatorem, incundo de uno loco ad alium, pro acceptanda tutela, an minor in tutela rationibus reputare debeat?*
- 65 *Facere qui aliquid tenetur, proprijs expensis facere debet.*
- 66 *Tutor si expendat dum peregrine proficiscitur, pro negotijs pupilli, an reputet in rationibus quod expendit?*

iam ante iste casus de facto in hac Cancellaria agitare, dum rationes expensis in litibus curia agitatæ redderent, hanc sententiam in praxi receptam (me patrocinante) expertus sum. Cum enim quidam nobilis literatus, & bene morigeratus frater, p se, & alijs suis fratribus in Curia Regia lites cões hõditatis iacentis psecutus fuisset, quãdã parcella inuisibiles in calculo recipiendas sibi curabat, scilicet, vnã catenã auri, qua dedit certæ mulieri p cõsequenda bona negotij expeditione. Item cuidã officiali, ex cuius diligentia bonus, breuisq. negotij exitus pdebat, vas argenteũ auro conflatũ ptijs triginta quinq; scutorũ, & his similia. Visa namq. negotiorum qualitate, & expeditionis negotij difficultate, ac pbitatẽ, & nobilitate expendẽtis pdictas expensas, Senatus in calculo recipiendas fore iudicauit, & non immerito, cũ ea, q pendent ab expeditione, & voluntate Principis, censeantur impossibilia, *gl. in l. continuus, S. cum quis, verbo, reliqua sunt, ff. de verbor. Bart. in l. Iulianus, S. constat. n. 2. ff. de leg. 1. ob idq. magna indigeant visibili, & inuisibili negotiatione, pput late experientia Curialium negotiatorũ demonstrat. Pro qua sententia facit, quod Comicus inquit. facinus magnum, & memorabile non fit sine periculo. Facit & rursus, q in rationibus cõsanguineorum nõ requiritur tam exacta expensarum pbatio, sed sufficit psumptiua, & coniecturalis, ut uoluit Abb. *conf. 12. n. 5. vers. ita pro Curia. Damaud. in tract. de tutor. & cura. tit. de tut. & curato. rõnis iustificatiõne, n. 33. f. 83. ubi dicit, qd et in non modicis expensis stat expendentis iuso, si cum illo psonæ qualitas, uerisimilitudo, & motus iudicis pcurrant. Socy. *conf. 46. lib. 1. col. 1. ubi dicit, hoc uerissimũ esse, ubi frater administrasset negotia cõia sua, & fratrum iure fraternitatis, put in casu s. relato ptingit. Secus uero esse, si ut tutor administrasset. Requirit enim eo casu maior expensarũ pbatio p reddenda tutelæ, vel curæ rõne: qã expõsa, & solemnitis obligatio, forma, & vis publici officij magis obligat tutores, vel quoslibet alios publicos administratores, quam priuatim suscepta negotiorum administratio.***

Quinimo & in pposito dixit Damaude. ubi sup. n. 35. q si propinquus, cui legitima

tutela suorum ppinquorum, uel fratũ pertinebat, nõ accepta corũ tutela, iure fraternitatis administrasset fratrum, vel ppinquorũ negotia, eodẽ mō, quo tutor rõnem administrationis stricte reddere teneret: qã eo casu non melioris, sed multo peioris cõdõnis efficitur, & eo quod neglecto officio tutoris à lege sibi delato priuatim, & pprio motu, fratrum bonorum administrationem in se suscepit.

Ego tñ in specie supra relata multum iudicis arbitrio tribuendũ puto. Is namq. cõsiderabit gesti negotij qualitatẽ, peragendi difficultatẽ, loci grauitatem, expendentis, vel donantis fidelitatẽ. Multa namq. prudenti, & cauta negotiatione, & inuisibilibus donorũ largitione, breui tps cõpendio, & absque multo pecuniarũ dispendio peragunt, quæ aliàs etiam superabundante iustitia difficillimum exitum haberent.

Sed modo videamus, qbus in rebus decuriones, & ciuitatum correctores de publica pecunia expendere possint, quæ expensæ illis in calculo recipi debeant? Et in primis sciendũ erit, quod expensum in reparatione carceris, vel si qd in pstruenda, vel reparanda domo Confistorij expenderit, erit illis in data pputandum. Concilio nãq. similis constructio, & reparatio ppetit, non uero Regi, vel dño loci, licet ipsi penas fiscales pcipiant. Sicut enim in punitione criminũ publica interuenit utilitas, ut in l. ita vulneratus ff. ad l. aquil. ita quoq. in constructione, & reparatione carceris p detinendis, & custodiendis malefactoribus publica utilitas versat, qui enim uult cõsequens, necessario dẽt uelle antecedens, l. ad legatum l. ad rem mobilem ff. de procur. & ita tenet Auiles in c. prat. c. 18. verbo se hagam, n. 1. & 2. Gutierrez in prat. qd. 1. p. q. 36. n. 2. & Anand. qui hanc rẽ exactius ppendit, de exeq. mand. 1. p. c. 20. n. 4. & 5. & 2. p. c. 10. n. 6. vers. secundum exemplum. Et ex supradicta rõne in calculo recipiendum erit, expensum p decuriones in cõpedibus, cipis, & catenis, in quibus scelerati cautius, & securius detinentur, & custodiuntur, idq. tenet Paris. de Puteo in tract. synd. par. an sũt plures carcerati. fol. mibi 72. n. 6. & idẽ sensit Auil. loco superius citato. Quinimo, & hodie hoc expõsa uet in l. 15. tit. 6. lib. 3. recopil.

cop. ibi. Carcel qual conuenga y prisiones, & ibi, hoc notant communiter moderni. Guztier. d. cap. 36. nu. 3.

12 Sed an expensum, pro capiendis malefactoribus de bonis Reipublica sit in calculo recipiendum? Maior dubitatio est, & vñ dicendū, qđ non, qđ cui ppetunt pñæ fiscales, competit etiam expensa facienda in capiendis, & etiam in remittendis malefactoribus, vt voluit Luc. de Pen. in l. annonas, C. de annonis, & trib. lib. 10. vbi dicit, quod ideo Rex hēt

13 redditus regni, vt suo sumtu faciat iustitiā ministrari. Idq. voluit Greg. Lup. in l. 7. tit. 17. p. 3. verb. dene dar. Foler. in sua praxi criminali, verbo, notatos capiat. nu. 22. licet sec^o sit, qđ iudex pquisitor à curia mittit, qđ tali casu expensis Reipublicæ pmissionem expedire poterit, vt in d. l. 7. ibi. E si los pesquisidores de los concejos la fizieren, deneles dar el con

14 cejo las dispensas. Quinimo, et si delinquentes non apparerent, possent decuriones ex bonis publicis aliqd dare, vel pmittere reuelanti, uel capienti malefactores, & quantitas in hoc expensa, esset in calculo recipiēda: ita Bart. in l. 1. n. 3. ff. de iust. & iure. ubi Ias. n. 11. Auil. in c. prato. verbo salario, nu. 6. licet in hoc Bart. fuerit sibi prius, in l. 1. C. de prob. salar. & cum refert, & sequit Meno. lib. 1. de arbi. casu 46. n. 2. vbi tenet, qđ si iudex faciat vanum, dicēs, quod quicunq. in-

15 carcerauerit bannitum, cētum habeat, illā centum non sunt de publica pecunia pstanda. Quorum sententiam ego verā intelligo, vbi de bonis delinquentis exsolui posset: secus tamen ubi bona non haberet, quia hoc casu prior sentētia, & verior, & receptior est.

16 Sed quod sup. diximus de remissione delinquentium, expēsis dñi iurisdōnis faciēda, cui cōmoda fiscalia cōpetunt, aliter hodie dispositum vñ, in l. 3. tit. 16. lib. 8. recopil. ibi. Que lo embien a costa del mal hechor, y si no tuuiere bienes, que lo embien a costa del q-

17 rellonso. y si qual quiera de estos no tuuiere de q lo paguen los oficiales de la justitia donde fue re hallado. Et loquendo in remissione hæreticorū hoc ipsum tenuit Villa Diego in suo tract. de hæret. q. 11. n. 7. & 11. Hanc tamen sententiā non ita simpliciter, & put sonat, intelligit Auend. d. c. 10. n. 16. Sed ita demū qđ iudices, uel officiales, & ministri iustitiæ

18 essent ppetui, ipsiq. emolumenta iurisdōnis ptererent, put pertinent dñis valallorum. Hi enim loco correctorum regaliū habent, vt in gl. verbo, domini. in auth. de quastore. & vide qua dicam in c. 27. n. 3. Et ita erit intelligenda snia Ioan. Fabr. in l. neminem, C. de app. vbi dicit, quod iudex tenetur facere remissionem delinquentis pprijs expēsis, ubi prissionarius non habet bona, ex quibus fieri possit. Pro qua snia adducit tex. in l. 1. C. de custod. reor. Et hoc per arrestum curiæ fuisse cōi omnium voto receptum, testatur dec. Capp. Thol. 100. vbi ita fuit in crastinū. Boer. dec. 11. n. 11. & 12. De consuetudine tñ nñi regni, vbi reus captus non hēt bona, remissio fieri consuevit de pecunijs, sumtibus iustitiæ applicatis, & destinatis, vt aduertit Auil. in c. 27. n. 16. CaHell. a Bonadil. sua elegantipolitic. prato. lib. 5. c. 7. n. 7. & ita debet intelligi, tex. in auth. si uero. C. ad l. Iuliam de adult. ibi. Illic vero qui publicas suscepit literas periculo suo, & officij sui comprehendet eum, & ad iudicem prouincia transmittet, in qua peccauit. Vbi autem neque reus, neque actor, neq. pecuniæ sumtibus iustitiæ destinatae sufficerent, tali casu locum hñet sententia sup. ex Villa Diego relata, s. quod remittat expensis officialium iustitiæ, hoc est, dñi iurisdōnis, is enim tenet penes se habere sufficiētē familiā p capiendis, & remittendis malefactoribus. Et ita erit intelligendum, quod in pposito dixit Foller. loco citat. quod si officiales iustitiæ pcapiendo malefactores conuocauerint vicinos populi, vt ipsis auxilium pstant, salaria horum p-uocatorum expensis ipsorū officialium solui debent: intelligit namque, qđ ipsi officiales emolumenta iurisdōnalia pcipiunt: idq. naturali rationi, & æquitati satis est consentaneum, ex regula, nihil tam naturale, ff. de regul. iuris.

19 Hinc est, quod si malefactori, uel recluso in Ecclesia, uel in alio forti loco incastellato, custodes apponant, eo existente non soluendo, salaria horum custodū solui debent de bursa dñi iurisdōnis, & pœnis Cameralibus, si pecuniæ sumptibus iustitiæ applicatae sufficiant, ut tenet Isern. de feudis. titu. de stat. & consuet. S. nauigia, Luc. de Pen. in l. j. C. ne rustici ad ullum obsequium. col. 7. lib. 11. Auil.

Auil. in c. 20. p̄torum. gl. verbo, usurpan. n. 18. ad medium, & illos refert & sequitur Castell. à Bouadill. loco supra citato.

21 Si tñ captura esset facienda de pluribus ribaldis, uel famosis latronibus, q. apud strata viatores deobant, & manu militari se defendebant, hoc casu impensa capturarū facienda foret de redditibus ciuitatis, in cuius districtu, & iurisdōne talis scelerati delinqbant. Et ita tenet *Foll. ubi sup. Auil. loco superius cit. c. 17. verbo, las haran*: vbi dicit, q. imminente aliqua publica necessitate, p. capiēdo malefactorē poterit cōstituti salariū arte publica. Quod ego verū intelligerem, qñ pecunia dñi iurisdōnis non sufficeret, uel nimis ex tali expēsa lēderet. Pro qua snia adduco *Bart. in l. Manio nepotem, S. uxore, n. 5. ff. de annuis legat.* vbi dicit, q. fidelis Imperij non tenet sequi Imperatorē, si fruē⁹ feudi ad eum sequendū non sufficerēt. Et sic p. tineret hęc expēsa ciuitati, uel uillæ, i cuius itineribus vel motib⁹ isti famosi latrones se fortificassent, & defenderēt: cū Reipublicæ conueniat, ne delicta mancant impunita: *ex d. l. ita vulneratus.* & cum hęc captura, & patriæ quietatio, & malefactorū extirpatio, in oīum ciuium vtilitatē, & quietē tendat. *l. provincialium, C. de feris.* eaque efficiatur, ne quisquam temere ad delicta cōmittenda proleat, *ut in l. si operis, C. de p̄nis.*

22 Ex quibus idē dicendū v̄r, vbi inimici, siue Cursatij, & Piratæ è longinquo ad portus regni capiēdos, & expugnādos puenissent, put his n̄ris t̄pibus puenit Franciscus Dracus Anglic. super Corūniā, & ceteros Gallicie portus. Eorum. n. expulsio, & p. pugnatio, expensis ciuitatū maritimarū, uel totius illius regni facienda foret, *ex Foller. loco sup. cit. & ita tenet Mencha. lib. 1. quasi. illustrum. c. 1. n. 32.* vbi dicit, q. publica vtilitas non est reparāda expēsis quorundā, sed vniuersorum regnicolarū, uel ciuium. Et rō est, q. si q. dem oīs p̄cipatus creatus fuerit ad ciuium vtilitatem, & hęc defensio ad vniuersorum cōmodū p̄tineat, sic ut vniuersorum expensis fiat, par rō est, & ita resoluit *Menchaca, ubi sup. c. 6. n. 1.* & p. eius snia est *tex. in l. 6. si. 20. p. 2.* ubi cauetur pro virib. & posse, populum debere tueri p̄fīā ab hostib.

Contraria tamen sententia, imo quod si

milis defensio regijs, & non Reipublice expensis, siue ciuitatum, & villarum fieri debeat, v̄r innuere *tex. in l. 2. si. 10. pars. 2.* vbi loquendo de oneribus, q. b. Reges sunt adstricti dicit, La tercera guarda es el daño, q. les podria venir de los de fuera, q. se entienda por los enemigos, ca destos los deue el guardar. Et quidem iustissima rōne Regib⁹ hęc incumbit defensio, cū Regna, Imperia, & dictiōes oēs, Reges, & Imperatores creasse. non innotescat, p. p. ciuium publicā, & priuatā vtilitatē, & ut ab eo defendat, quem Regem, Ducē, vel Imperatorē elegerunt, cuiq. tributorum p̄cipiendorū facultatem p̄cesserunt, *ut in l. 2. ff. de orig. & tradit Greg. in l. 5. uerbo, securos, tit. 7. partis. 5. Matienzo & l. 10. gl. 1. si. 10. lib. 5. recop.* Et hanc rōne illis oīno incumbit, ut sua ope, industria, diligentia, & expēsa, tuta & segura Respublica quiescat. quo fit, ut si opus si fortalitium hoc casu reficere, licet factū fuerit, ut tutius vasalli populi, ubi sita est, defendant t̄pe belli, dñi expensis, & non populi refici debeat, ut tradit *Ias. in l. diuortio. S. ultimo. ff. solus. matr. Catella Cota in memoriali, verbo, fortalium. & verbo. Rex.*

Tamen p. p̄dictarum legum cōcordia dicendum erit, quod licet verum sit, quod Reges rōne reddituū sibi à Regni ciuitatib. p̄cessorum, Regnū incolume seruare teneant, *ut in d. l. 2.* neque ad id ciuitates cōtribuere teneant, tñ vbi Regis patrimoniū ad hoc nō sufficeret, posset imponi collecta cōitatibus terrarum, ut post Guillelmū de Cuno tenuerunt *Cyn. & Bald. in l. neminem. C. de sacros. eccl.* Vasallināq. dñorum necessitati subuenire sunt obnoxij, *l. si libertus, ff. de operis liber.* plura congerit *Burg. de Paz, in l. 3. Tauri. n. 443.* & quod hoc casu possit sifa imponi super vidualibus, late tradit *Castel. à Bouadill. lib. 5. pol. sic. c. 5. per tot. ubi n. 6.* tradit, an clerici in hac cā cōtribuere teneant, *& lib. 2. c. 18. n. 297. cum tribus seqq. 1. fern. in tit. que sint regalia super parte vestigalia,* vbi dicit, q. Princeps non dēt imponere noua vestigalia p. ministranda iustitia, sed eā debeat ministrare ex redditib⁹ regni, q. a qui eos p̄cipit, tenet subditos defendere ab incurribus latronum & piratarū, licet hoc dēt intelligi, vbi redditus regni ad hoc sufficētes

tes essent, illis tñ iā cōsumtis, & exhaustis in ipso bello, uel alijs regni necessitatibus, tām exempti, q̄ non exempti, p̄ mō facultatū huic defensionī tribuere deberent, *ut in l. 11. tit. 3. lib. 1. recop. & tenet late Montal. in l. 1. tit. 5. lib. 1. fori. gl. verbo, siēpre guardadas vers. item facit ad q̄nē, Mexia in prag. panis concl. 5. n. 63. & 64. Guttier. in practica. q̄. lib. 1. c. 3. Greg. in d. l. 7. gl. verbo. las misiones vers. quid tamen. vbi inest snia, quod si ī mari circa regni districtū piratæ derobarent trāscuntes,*

25 Regisve subditos expilarent, & Rex nō posset huic inimicorū oppressiōni, sine magno dispēdio, & sumptu resistere cū redditibus: q̄ p̄ simili defensione à nauigantib. p̄stant: qđ nos Sarracino vocabulo dicimus, *Almojarifa* go: nō tenet de suo p̄dictos portus defendere, nisi quatenus illi redditus suppetūt. Et hāc sniam sequit̄ Io. Garl. *de expens. c. 21. n. 35.* Et ita est intelligenda, & p̄cilianda p̄dicta lex 4. *partit. cum d. l. 2. & doct̄. Bart. in d. l. Maui nepotem. S. uxore, n. 5. ff. de annuis legatis. & Plaeta in d. l. 1. C. ut rustici ad nulum obsequium.* Quaten⁹ tenet, quod p̄ceptio tributorū obligat Regē ad defensionem

26 portorū, cū p̄ hac defensione à nauigantib. p̄dicta tributa soluant̄. Licet enim Rex aduersus inimicos classem parare teneat, *ut in l. 1. C. de classis. lib. 11.* tñ hoc dēt̄ intelligi, dūmodo maritimi redditus, & puentus ad

27 hanc impensam sufficiant. Quēadmodum subditus siue vasallus, q̄ nō tenet sequi Principē, vel dñum suum ad bellum, p̄ gentem, p̄prijs sumptibus, vbi iā nō h̄ret, vnde posset stipendia militibus suppeditare de redditib. feudi, *c. 1. & ibi gl. de pace tenenda, & c.* & notant Doctores in *l. Maui. & vxor. ff. de annuis legat. Martinus Lauden. in tract. de Principibus. q. 183. idq. uoluit Iac. de Aren. in S. praiudiciales. Institus. de action. Bartol. in d. S. uxore, n. 5. Oldrad. conf. 234. n. 3. Iser. in S. si. de pace iuramen. firman. Loac. in conf. demula. pro Marchione de los Velez, fol. 166. Bald. in l. qui manumittuntur. C. de oper. liber. tor. & in c. cum. ex officij notabili. 3. per text. ibi. extra de praescriptio. Menchaca d. c. 6. n. 4.*

28 eodem modo si Princeps, vel Rex non habeat idoneos redditus ad defensionem portorū, ex ciuium collatione expendi debent. Credo tñ, quod si admodū immineret ne-

cessitas, non esset expectāda collecta, sed qđ p̄ manus iniectione posset diuites cōpelli ad mutuandas pecunias Regi, q̄a, instante necessitate vasalli iure optimo ad id compelli possunt, vt tenuerunt Nicol. de Neapoli, & Gullerm. de Cuno, *in l. Scriniarios. C. de numerarijs. lib. 11. Isern. in c. 1. quis dicatur dux. & in c. 1. S. sed neque alia.* Qua sit prima causa beneficij amittendi in vñbus feudorū. Bald. in *l. 1. C. de oper. liber. Loaces loco superius citato pag. 171.* vbi dicit, qđ hoc casu ciuis, qui mutuauit, poterit à Rege petere interesse illi⁹ pecunia, quā mutuauit, & ante eum ita tenuerunt Io. Crot. *in l. nemo potest, n. 3. ff. de leg. j. Ias. in l. si ex toto. col. pen. n. 16 ff. de leg. 1. Castald. de optimo Imperatore. q. 57. & eos refert, & sequit̄ Menchaca de successio. creat. S. 6. n. 22. & in dicto. c. 6. n. 7. & 8.* vbi expresse dicit, quod simili vrgente necessitate ciuitates, oppida, & villæ, diuitesq. & opulenti vasalli, Regi mutuare p̄pellunt, ita tñ, vt si postea Princeps idoneos redditus ex regno habeat, reddat integrā pecuniā mutuātā cum moderato interesse, quod si idoneos redditus non hēat, reddat integrā pecuniā mutuātā, ac rursus interesse moderatū ex vniuersorū ciuium collatione, detracta ea particula, quę ad ciuē mutuātā (habita bonorū rōne) spectabat tanq̄ vni de populo. Et ita in Hispaniarū regnis sæpissime obseruatū fuisse testat̄, cum bellis sequentib. ab Hispalensibus ciuibus, & alijs ab Indorū Regnis venientibus, argentum, & aurum mutuo acciperet̄. Et quidē hoc arbitriū est iustissime introductum ex his, quę late tradit Bouad. *in polis. lib. 5. c. 5. per tot. Molin. de iustis. tract. 2. dispus. 315. in princ.*

31 Quid aut̄ dicendū esset, ubi iudex p̄sequi sitor à Curia missus fuisset ad instantiā alicuius vniuersitatis aduersus aliquē particulare delinquentē? Dubitatum. n. fuit aliquñ, cuius expēsis salaria ipsius p̄sequitoris solui debeāt, Regis an loci, qui illum penetrauit, aut ipsi⁹ delinquentis? Et dicendū vñ, qđ regijs expēsis militare deat, vt uoluit Luc. d̄ Pen. *in l. annonas, C. de annomis, & tribus. lib. 10.* vbi dicit, qđ si Rex mittat Capitaneū ad aliquā terrā, dēt̄ illi statuere salariū de Camera sua, q̄a iō hēt redditus regni, vt suo sūtu iusticiā ministrare faciat, *ut ī anth. us iud.*

- ces sine quoque supra, i prim. & in auth. de iudi-
cib. S. ne autē, & in l. 2. S. hac autē, C. de offi. p-
fect. prator. Africa. & ibi. gl. verbo, moderato-
res. circa fi. c. statusum, S. in super, de rescrip-
tis. lib. 6. Spec. in tit. de salarijs c. 1. col. fi. vbi
dicit qd si iudex ordinarius mittat iudicē de
legatū, p aliqd in suo districtu faciēdo, de
suo dēt illi salariū pstituerē. Quod si mittat
33 pelsquisitor a Curia p p alicuius iudicis re-
missionē, ipsius iudicis expensis vī pūsus,
vt in l. 2. tit. 1. lib. 8. recopil. Azcub. in l. 5. tit.
5. lib. 3. recopil. Quod si missus nō fuerit pels-
quisitor p p iudicis negligentia, sed ex offi-
cio, regiū p siliū illū miserit, hoc casu regi s
expensis, nō vero populi, vel eorū, q dānifi-
cati sunt, nec ēt ipst iudicis, q syndicat, nec
p quē pcedit, militabit, vt in l. 7. tit. 17. p. 3.
& ibi Greg. verbo, dene dar, & in l. 2. sup. re-
lata. licet sex. in d. l. 5. tit. 3. recopil. aliter in-
nuere videat, dicens. Ordenamos y mādamos,
que las soldadas y salarios, q se han de dar, y
auerlos nuestrs corregidores, y otros oficiales
que nos embiaremos a las nuestras ciudades,
villas, y lugares, q se paguen de los pprios de
los tales lugares, si los viuere, y si proprios no
viuere, que los paguen los q suelē pagar en to-
das las cosas que son para pro del Concejo, o del
lugar, pero si hallare, q por culpa de algunos ca-
ualleros, o de otras psonas se mouieren escanda-
los, y ruydos, &c. & ibi, que haga pagar el di-
cho salario a los que ansī hallare culpados, y si
el Concejo le viuere pagado el salario, que lo ha-
ga tornar, y pagar a los dichos culpantes, sope-
na q el dicho Corregidor le pague con el doblo,
& hęc lex est declaratoria d. legis 7. tit. 17. p.
3. quatenus dicit, quod iudex pelsquisitor ex
officio missus, dēt hęc salarium ex regio pa-
trimonio; dēt enim intelligi, dūmodo pri^o
excusant bona delinquētū, & illis deficiē-
tibus recurra ad bona ciuitatis, siue bursā
34 cōem populi: ac deniq. oib. his deficiētib.
poterit imponi collecta inter uicinos, q ex p
suetudine talia soluere p suerūt. Ideo dēt
esse cauti decuriōes populorū, vt anteq p di-
ctas salaria pelsquisitorū exsoluāt, recipiat si-
dē a tabellione cāe, qua constet delinquen-
tium bona excussa, sed non soluendo fuisse,
quia aliās in calculo non recipient, & vide
Bouad. lib. 2. polit. c. 21. n. 247. & 248
35 Aduertēdū tñ erit, quod licet Azcub. in d.

l. 5. n. 1. dicat q in casu d. l. 5. nobiles, & cle-
rici dēt ptribuerē p salarijs pelsquisitorū (defi-
ciētib. bonis reo ū) & Reipublice, tñ ei^o Inia
erit intelligēda, quoties de qere, & trāquilli-
tate toti^o pupuli vniuersaliter agerēt, & ipse
hoc meli^o declarauit, l. 11. tit. 3. lib. j. recopil. n. 7

- 36 Rursus, & i calculo recipiēdū erit, qd quid
de bonis Reipublice expēsū fuerit in pstru-
ctiōe domus, Del matadero, o carniceria, o pe-
scaderia, o panaderia. Eo quod in hoc cōis to-
tius populi vtiūtilitas, ut notat Innoc. in
c. significans, de app. Auend. j. p. de exeq. man.
c. 10. n. 7. vbi idē dicēdū reputat in expensa
facta de bonis Reipublice in cōstruētiōe, uel
37 reparatione Ecclesie, q in populo vnica est,
eius tñ sentētia, erit limitāda, ubi Ecclesia
esset patronat^o alicui^o particularis, uel alicui^o
ius familie, uel si aliās Ecclesia ipsa dotē, &
redditus cōpetētes hēt, ex quibus facta re-
cta esse possint, & ita sentit Paulus de Cita-
dinis in tract. iuris patronatus, art. 5. ex n. 3.
vsq. ad 7. vbi late enumerat, qui sint illi, qui
ad refectionē Ecclesie diruptē tenent, cui ad-
de Surd. conf. 62. per tot. & precipue n. 14. vbi
dicit, q si vniuersitas, vel populus aliquid
erogauit in reparatione Ecclesie, p t a recto-
re repetere actione negotiorum gestorum,
si animo repetendi illam expensam fecit.

- 38 Præterea, & illud a decurionib. in calculo
recipiet, qd expēsū fuerit in ludis publicis
cōsuetis, ueluti in festiuitatib. corporis Chri-
sti, & aliorū Sāctorū, quorū dies ab antiquo
publicis expensis fuerūt celebrati, rōne voti,
vel laudabilis, vel deuotē cōsuetudinis, ēt si
fieri consuevit rōne publicæ lætitiæ tantū,
iuxta text. in l. 4. C. de paganis. ibi, festos con-
uentus ciuiū. & cōem oīum lætitiā non patimur
submoueri. Et ibi Salyc. Auend. d. c. 10. n. 12.
vbi dicit, quod expensa facta in huiusmodi
ludis publicis, ex antiqua consuetudine, dī
facta in cōem oīum vtilitatem: est enim il-
lud sanctissime receptum, ut populus publi-
ca lætitia recreetur: nulla enim ætas, nulla
inquam, Respublica hoc genus expensarū
repulit. Habuit enim Græcia sua O-
lympia ab Olympia vrbe nominata, qua v-
uersa iuuentus Græciæ ad Iliam ludorum
celebritatem confluebat, vbi sese cæsti-
bus, cursu, saltu, disco, & palæstra exer-
cebat. Troiani quoque, nec non minus
Pci-

Perse, Ægyptij, Galli, Hispanique hos ludos publicos, agnouerunt. Si credimus Virgilio, Iustino, Trogo, Beroso, Cæsariq. Huic etiam publicæ lætitia, multū Hebræi tribuerunt, & Romani i hoc tñ ceteras mūdi prouincias, & Regna excesserunt, vt i hac vna re cū relijs totius mundi Regnis, nationibusq. p̄tendisse merito affirmari posses.

Varia autē ludorū gñā exstant apud Plutarchū, plura ēt apud Tacitū Æliū Lāpridiū, Iuliū Capitolinū, Æliū Spargetianū, & alios illius t̄pis scriptores. Omitto Linium, q. non semel cās originesq. ludorū exquirat. Hinc pilæ incensē in media arena, ut ardore pilarū feræ magis leuirent. Hinc lustra istar Olympiorū, sed religiosa magis, q̄ Olympia Hinc decēnia, q̄ exstant apud Pollionē i vi ta Gallieni. Hinc ēt Cyclopeæ. Hinc Ecato bæ. Hinc gladiatores, theatra, carpenta, Mimi, Histriones, Pugiles, Arenarij, Ciloc^o & bestiarū celeberrima (sed bestialia tandē) spectacula. Quorū veterib. ingens vsus, maximā sumtuū, & sepe admirabilē, ingentissimāq. expensarum summā exæquauit. Hinc itidē Naumachia, ceteraq. amphitheatralia exercitamenta, de qb. plura refert Martialis i amphitheatrū Cæsaris. Hinc hoīum cū feris plia, eorū p̄cipuē, q. capitali pœna erant dānati: sepe enim deuicta fera capitis pœnā vitabant, atq. ob eā solā cām ex prouincijs Romā afferebant, hiq. (lege lata) si tales, ac tanti artificij essent, ut sæuissimas feras i p̄spectu Principis, & Romani populi vincere, & subigere possent, à Præsidibus prouinciarū interficiēdi nō erāt, sed pri^o Princeps p̄sulebat, ut adito eo mortē tales victores equaderent, vt manifestē colligunt DD. *in l. ad bestias ff. de statu homi.* Itaq. Præsidibus prouinciarū olim ea cura iniūcta fuit, vt oīno ludorū publicorū, q̄ fieri p̄sueuerāt, festiuitatē nō omitterēt, vt *in l. i. §. quies ff. de officio prefecti. vrbis & in d. l. 4. ibi, secundum veterum consuetudinem.* Idq. hodie & leges Regiē nō p̄dicunt, sed magis sustinere, ac tolerare videntur, vt *in l. 22. tit. 6. lib. 3. recopil.*

39 Prædictā tñ sniam limita, nisi t̄pe, quo hæc ludorū expēsa faciēda foret, aliqua maior necessitas expendēdi de publico immineret, veluti defensio terminorū, reparatio murorū, uel pestis p̄seruatio, uel curatio: bellū. n.

diuinū à iuris p̄fessoribus nuncupat, cuius calamitatis tot^o fere oībis Regna, & Prouinciæ hoc ann. 1599. experimētū satis lugubre, & funestū fecerūt, & p̄cipue n̄ra Pinciana. & Vallisoletana ciuitas cui^o hodiernę dici mortalitas dira lues, infelix calamitas tāta est, vt vix dici, vixq. credi, & excogitari possit, cui^o ego miser, & infelix tāto opere particeps fui, vt amātissimā p̄iugē meā D. Ludonicā à Caraijal in huius amarę mortis amiferim p̄stetū, ipsaq. ad Regna cēlestia p̄p̄ ipsius eximā virtutē pie migrasse credis. Qua de cā taurorū agitationē, quā ab antiquissimis retro t̄pib^o, ciuitas n̄ra in octaua Diui Io. Baptistæ magnis expēsis facere solebat, merito p̄termisit, & i medendis pauperibus, hospitilib. publicis p̄struēdis, & alijs necessarijs sub uentionib. expensā illā (multo alio) addōni p̄mutauit, sequēdo Auendan. sniam *in loco sup. cit.* quam confirmauit Io. Garf. *in tract. de expensis. c. 21. n. 24.*

40 Itidē i materia est aduertēdū, qđ si ad p̄dictas festiuitates, vel similes, vestes sericæ, vel deaceratæ decurionibus, & officialib. publicis fuerint p̄cessę de pecunia Reipublicę, ēt i casib. cōsuetis, & solitis, tales vestes sūt Cameræ publicæ, finita festiuitate restituēdę; quod si redditę nō reperiant, i calculo recipi nō dēt, quod i illis expēsum fuit: cēsent nāq. p̄modę p̄ festiuitate, nō vero, donatæ. Et ita tenet Auend. & Io. Garf. *locis supra citatis, hic, d. c. 10. ille, c. 21. n. 26.* Contrariū tñ tenet Bouad. *lib. 5. polis. c. 4. n. 49.* obtentu p̄suetudinis, vbi consulit iudicibus syndicatoribus, vt huius Parcellæ decisionem, Regio Senatui remittant.

41 An autē eleemosyna à decurionib. monasterij mēdicatiū, & alijs locis pijs p̄cessa sit i calculo recipiēda, sepe dubitatū est? Et i p̄posita qōne idē, qđ i p̄terita dicēdū erit, i. qđ eleemosyna eo casu fieri possit de bonis Reipublicę, qñ ab antiquo ita p̄suetū erat, ut tenet Auēd. *d. c. 10. n. 18.* dicens, quod si Conciliū ciuitatis, oppidi, uel villę ab antiquissimo t̄pe in eleemosynas expēdere p̄sueuit, de bonis Reipubl. donādo monasterijs, & hospitalibus, uel i alterius, Christianę pietatis splēdorē, utputa i dādo alimēta clericis extra populū, p̄cessionēs votiuas populi faciētes, huiusmodi erogatio de bonis cōib. iure

Cc 2 fie-

fieri possit, ex notat. p. Bar. in privilegia. C. de SS. Eccl. Fel. i. c. Ecclesia S. Maria, de cōst. plu-
raq. in materia elemosynę de publico faciē-
da cumulauit Mexia in pragmatic. panis con-
cl. l. a. n. 3. cum pluribus seqq. ex cui⁹ doctrina
hęc snia satis coadiunari posset.

Sed cum nunq. deficiat spiritus p̄dictio-
nis, circa hoc, quod de p̄cessionibus dictum
est, q̄riam sniam tenet loa. Garf. in tract. de
expensis c. 21. n. 36. vbi dicit, q̄ expensę factę
in processionibus publicis, non debent pu-
blicis expensis fieri, sed potius de bursa pri-
uatorum, eo quod priuatū cuiuscumq. in-
teruenit q̄modam in his letanijs, ut in c. ro-
gationes, de consecratione dist. 3. Ipse tamen
postq̄ hinc inde plura aduersus sup. dictam
sniam impugnavit, tandē opinioni Auēdā-
ni accedit, dicens, idem prorsus in hoc, qđ
in festiuitatibus, & ludis dicendū fore, adhę-
rendūq. esse consuetudini reputat, & idē
tenet Bouad. lib. 5. politic. c. 4. n. 14.

Verum q̄a in p̄dictis occasionibus decu-
riones populi regulariter opiparē, lauteque
epulari solent, eo quod ipsi p̄cessionēs istas
comitare p̄suecunt, hac in re iudices rōna-
les monitos esse velim, vt expensas deinceps
faciendas in similibus p̄cessionibus, taxent
& limitent, ita vt ne qđ nimis in illis p̄su-
matur, ex nimia namq. ingurgitatione for-
tet os, l. qui clauium S. is. cui, ff. de edil. edict.
gl. verbo, sumenofas, in c. cum amplius de cōsib.
Rursus q̄a populus p̄ viribus & posse a con-
uiujs, & p̄mensationibus abstinere dēt, c.
nulli. 24. dist. Auiles in c. praso. verbo, cumidas
& ita debet intelligi text. in l. 22. tit. 6. lib.
3. recopil.

42 Item & si qđ in elemosynā pauperū p̄-
sueuit de publico erogari qđqđ i hoc uel a-
lijs similib. elemosynis expensum apparue-
rit, in calculo recipiendū erit: vigente nāq.
necessitate de publico ærario debent paupe-
res subueniri, ut in l. 2. C. de episc. & cler. & i
terminis ita tenet Parif. de Puteo ac Syndic.
verbo, expensa. quem refert & sequit̄ Auēd.
de exeq. man. d. 6. 10. Et ita i alijs elemosynis
hospitalium, & monasteriorū, tenuit Alber.
in l. si pater, S. si quis, ff. de donat. Bar. in l. pri-
uilegia. in fi. C. de SS. Eccl. Roma. sing. 433. Pe-
regrin. Bonifac. verbo, elemosina q. 3. gl. si. fol.
158. quorum sniam (licet cum grano salis)

sequit̄ Greg. Lup. in l. 10. tit. 28. p. 3. vbi te-
net, qđ ad hoc debet impetrari licentia regia
& hęc praxin se sequutū fuisse testat̄ magn⁹
Practicus Bobad. in lib. 5. politic. c. 4. n. 14.

43 Item in calculo recipiendū erit, qđqđ ex-
p̄sum apparuerit de publico in ornatu via-
rum & alijs p̄paramentis in felicissimo Re-
gis aduentu, uel in ampliandis ædificijs pro
pulchriori aspectu factis, ut tenet Platea in
l. nullus C. de cursu publico Auend. d. c. 10. n. 17
vers. 14. & vers. 15. Io. Garf. de expensis, c. 21.
nn. 24. Bobad. d. c. 4. n. 6. & 17.

44 Illud r̄n in proposito cōtrouerti solet al-
fidur, an expensum per decuriones in enutrien-
dis infantibus expositis, sit in calculo recipien-
dum? Et affirmatiua opinio ex eo suaderi
p̄t, q̄a isti vulgo quæsitū dicūtur filijs popu-
li illius, in quo exponuntur, iuxta illud,

Cui pater est populus, pater est sibi nullus
& omnis.

45 Igitur cum p̄ naturali rōne & lege, filiū
alere teneat, iuxta textum vulgarem in l. si
quis a liberis, ff. de liber. agnosc. & in l. 1. C. de
alend. liber. & in l. 6. tit. 19. p. 4. dubium nō
erit, qđ Respublica, q̄ patris vice fungit̄,
citra uoluntatē eos alere p̄pelli debeat. Et
hanc sniam tenuit Cepol. cautel. 2. loquen-
do i filijs earum, q̄ ad mortē damnatę sunt,
& eū p̄ Auendan. sequit̄ Bouad. loco sup. cit.
n. 58. licet Auendan. magis loquutus videat̄
tur in oueris, de la doctrina, enutriendis,
& disciplinandis.

Alij autē senserunt, quod horum exposito
rū enutritio, expensis Ecclesię sit faciendā,
& hanc sniam tenuit Iacob. de S. Georg. in
l. heres absens. S. si quis tutelam. n. 45. ff. de
ind. Abb. in c. 1. n. 3. de infantibus expositis.
eosq. refert & sequitur Ant. Sola in tract.
de capiendis debitoribus pro caus. ciuili. 3. p.
gl. unica. n. 8. vbi dicit, in hoc obtinuisse qđ
Ecclesiā p̄ cōitate iuueni, & eum refert,
& sequit̄ Surd. de alim. q. 81. f. 74. vbi pō-
nit, qbus expensis sit alendus infans relict⁹
a muliere ultimo supplicio dānata, & alle-
gat ad hoc Bar. in l. Imperator. ff. de statu ho-
min. Boer. dec. 303. n. 6. Quam sniam verissi-
mā reputat Georg. ubi s. nisi in ciuitate cō-
struētum esset aliquod hospitale p̄ horum
puerorū siue infantū lactatione, & enutrica-
tione, p̄t in hac inclyta Vallisoletana ci-
uita-

uitate habemus, sub aduocatione B. Iosephi, in quo comœdiæ recitant. Et redditibus, namq. sedilium & camerarum, amplissima pecuniarum copia colligit, idq. & Salmantica constitutum est.

Nonnulli vero in tertia sunt opinione, dicentes, quod si hospitale ad hoc destinatum in ciuitate deficiat, Regijs expensis, uel dñi loci, laetari expositi debeant. Quam sententiam tenet Bald. in l. si qua illustres. C. ad officia. motus ea ratione, quia sicut illorum vulgo quæstorum hereditas, Regi iure pertinet, ex l. 1. C. de bon. vacan. p. consequens Regijs et expensis laetari debent, quoniam arbitrio fortunæ fuerunt expositi, arg. tex. in l. quosmetela. ff. de reg. iur. & in auth. si cui hereditas, C. de leg. ius. Im enim naturæ est, ut quem sequuntur comoda, sequantur incommoda, ex vulgata iuris regula. & ita tenet Surd. ubi sup. ex Ant. Sola loco sup. cit. 46. In hac tamen Doctorum varietate, & controuersia, Ant. Thesaur. dec. 118. equaliter Regi, Epō, & Reipublicæ, horum infantium nutrimentum pertinere firmavit. Motus ex eo, quia cum hoc pietatis intuitu fieri debeat, Epus ipse loci, à se ipso, Rege, & Reipublica eleemosynam extorquere tenetur, cum ipse piarum carum sit exsecutor, quam sententiam probat, ex tex. in Novella Iustiniani. 153. de infantibus expositis. vers. quin sancimus, quatenus 47. dicit, huiusmodi infantibus expositis, ab Archiepiscopo subueniendum fore, & à tota illi supposita Ecclesia, dicit inquam, Iustinianum per illa verba, tam laicorum, quam clericorum patres, ad id astringere voluisse. Licet aliter in Pedemontano Senatu iudicatum fuisse testatur, eo quod hospitale talium puerorum deficiente, Rector Ecclesiæ, in qua expositus fuit infans, condemnatus extitit, ut expositum suis sumptibus aleret, hoc tamen addito, ut si ipsius facultates ad id non sufficerent, Epus, ciuitas, ac dominus loci, pro eius alimentis tribuerent, ipse tamen ubi supra totum hoc arbitrio iudicium terminandum fore putauit: quod ego verissimum existimo. Et ideo quotidie videmus, quod in nostra Hispaniarum Republica solent iudices arbitrari, quod isti expositi enutiantur, & alimentum expensis fraternitatum, quæ huic ministerio fuerunt institutæ, & his deficientibus eleemosyna petatur (per pillis alendis) à populo, vel ex condemnationibus huic ministerio ap-

plicatis, quibus et solent concilia locorum subuenire, de bursa communi populi: & hoc casu, perculdubio debet decurionibus in calculo recipi, quod quid hac in re expenderint, cum (ut supra retulimus) Respublica loco patris (talibus expositis) habeatur, & ita in terminis tenet Bobadill. in loco sup. cit.

Verum, si cum onus, quod à multis portatur minus oēs grauet, forte esset omnium melius, ac securius arbitrium, scilicet, ut Episcopi concederent alicui licentiam (ad id) eleemosynas toto anno exigendum, cum minus sit ciuibus graue, & poderosum minutatim has eleemosynas prestare, quam vno ictu tribuere. Et ita olim Romæ factum fuisse legimus apud Festum lib. 1. Alexander ab Alex. lib. 2. dierum genialium, c. 12. ubi et refert in foro Olitorio columnam lactariam positam fuisse, sic dictam, quia ibi infantes lacte alendi deferebant. Imperator quoque Traian. ut refert Sabellic. in eius vita, pium ac laudabile opus constituit. His enim expositis (charitate ac misericordia motus) domum amplissimam in monte Celio fabricauit, quam multis deinde possessionibus dotauit, ibique, ut expositi, & eorum nutrices alerent per quadriennium constituit, opus quidem tanto Imperatore dignum. Sed quod dicam de huius Imperatoris virtutibus, multa quidem referri possent, sufficiat tamen dicere, & ex S. Ioan. Damasceni legenda colligere, quod cum d. Traianus Imperator, eo quod ex gentilibus esset, & in inferno sepultus fuisset, hocq. D. Gregorio Magno non innotesceret, dolens, quod homo tanta pietate & iustitia decoratus, eterni Dei regnum perdidisset, eidem Deo suppliciter exorauit, ut ipsum ab infernorum faucibus liberaret, regniq. celestis participem efficeret, idque particulari priuilegio fuit consequutus, ut refert Luc. de Pen. in l. 2. col. 3. C. de exactor. tribut. Syluester contra Luterum carta. 26. Sylua nuptialis lib. 1. n. 160. Faber in proæmio Institutionum, in princ. Guillelmus Benedictus in c. Reinutus. in verb. qui cum alia matrimonium contrahit. n. 129. Cassaneus in catalogo gloria mundi. p. 5. consideratione 5. vers. ex hac iustitia. Boba. lib. 2. polit. c. 2. n. 84. 48. Præterea, & in calculo recipiendum erit, quod expensum fuerit de publico in lite cum eo, quod se nobile (in predictorio iudicio) declarari pretendit, cum similis causa totius Reipublice mēbra

bra attingat, vt tenuit Ancha. *conf. 260. n. 2. Auend. de exeq. man. 2. p. c. 10. n. 19.* Io. Gar. (q. plures alios pro hac snia refert) *in tract. de nobil. gl. 1. §. 1. n. 41. vers. Dec. & §. 22. n. 1 Bouad. ubi §. n. 46.* Et qd̄ similis defensio ad vtriusq. status mēbra ptineat, patet, q̄a plebei grauent onere cōtribuēdi p̄ parte tāgentē nobilitatē affectanti, & rursus nobiles aliū hñent socium, q̄ forte eos in administratione officiorū publicorū impediret, cū non tā assidue ad ea nōtari posset. Caueāt tñ decuriones, syndici, & officiales publici locorū ne notoriē nobiles taliare faciant, neve eos, q̄ executoriā suorū maiorum p̄duxerūt (filiatione p̄bata) temere ad iudicium p̄uocent, nā quod hac in re expēsū fuerit, (eo nobili declarato) in calculo recipiendū non erit: tenent nāq. oēs administratores bonā fidem agnoscere, *vt in l. quoties. §. si cui, ff. de administ. tut.* Temere autē litigarent decuriones, si p̄bationibus in prōtu existētib⁹, q̄b. aliquem nobili gñe natum p̄stitisset, & nihil aduersus eas machinari posset, illū appellationibus, & supplicationibus vexarent: dēt enim expēdi pecunia cōis in lite p̄babili, vt voluit Bart. *in l. 1. §. si pupillis, ff. de tutel. & ratio. dist. 3. lectura.* & q̄ eos, q̄ aduersus notoriē nobiles, pecunias expēdūt, inuehit Otalora *de nobil. 3. p. princ. c. 1. n. 5.*

Idem, & si qd̄ expensum esset p̄ decuriones, in acquisitione honoris certi, & liquidi suæ Reipublicæ, uel in eius defensione, in calculo recipiendum foret: honor namque Reipublicæ dē eius proprium patrimonium, *vt in l. item si verberarum. §. j. & ibi. Angel. ff. de rei vend. & in l. observare, §. antequam, ff. de offic. proconsul.* Quo fit, vt si pecunia publica expensa sit in hoc, vt vicus villa, vel villa ciuitas fiat, in calculo sit recipienda. Satis namq. oībus vicinis interest, ne extra villam p̄ consequenda iustitia diuaguent: non enim sine magno incōmoda q̄s à domo suo auocat, *vt in l. si quis ex assignatoribus. ff. quemadmodum testa. apertian. & in terminis ita tenet Auend. d. c. 10. num. 20. vers. tamen istud. Bobad. ubi supra num. 53. & 55.*

Hinc ēt inferē, quod si qd̄ expensum sit de publico ærario, ad hoc, vt vicus à cōtributionibus liberet, p̄culdubio sit in calculo

recipiendū, q̄a libertatis cā est onerosa, ex Bal. *in l. qui separatis. C. unde libe.* quem refert Auend. ubi sup. ex q̄bus patet, quod si qd̄ de bonis cōibus dēt capitanea, eo pacto, ne milites in villa hospitare faciat, si quod ita donat, non excedat rōnis moderamen, sit in calculo recipiendū, veluti si daret militibus, & capitaneo aliqd̄ esculētum, uel poculētum, quod nos vulgo, retresco, dicim⁹, & ita tenet Bouad. *loco sup. cit. n. 40.* ubi ipse ponit exemplū, dicens, *algun presente de cosa de seys aues, dos carneros, pan, o vino, o cosa de estas que montare poco, o dinero equiualente, respecto de la vezindad del pueblo,* licet totū arbitrio iudicis sit relinquendum.

Quod autē de publico expēdit p̄ vani nominis acquisitione, veluti, vt eorum ciuitas prius in curijs loquat, vel vt ipsius pcurator honorabiliori, & p̄stātor loco sedeat: hoc in calculo nō esset recipiendū. Hæ enim p̄minentia non peti, sed à Regibus cōcedi solent p̄p̄ benemerita populorum seruitia, *arg. l. 2. ff. de origine iuris. ibi, hac non peti, sed præstari solere.*

Vt autē hac in re errare non possit, cōstituto regulam gñalem, & ineffabilem, qd̄ in rōnibus publici patrimonij, illud in calculo recipi dēt, quod expēsū apparuerit in utilitatem vtriusq. status, nobilium, s. plebeiorum, & sic totius populi in vniuersum, *vt in l. 7. tit. 7. partis. 5. & in l. 20. tit. 6. l. b. 3. recopilatio.* Quod si hmoi necessitate existente, pecunia publica deficiat, poterit vniuersis ciuib⁹ (tām clericis, q̄ laicis) imponi collecta vsq. ad quantitātē ter mille moropetino rum, absq. regia licentia, & cum ea vsq. ad metam in facultate regia assignatā, ex doct. Luc. de Pen. *in l. 2. C. qui. muner. col. 4. lib. 10 Auend. d. c. 10. n. 20. Bobad. d. c. 4. n. 40. & 63 & ibi in d. c. 4. recolligit quam plures casus,* in q̄bus expēsa facta de bursa cōi Reipublicæ, est in calculo recipienda, quos consulto referre desero, tu illum omnino uideas.

Pone tñ, quod decuriones, tutor, vel quis alius alieni patrimonij administrator cū libera, à lege, vel ab hoīe, aliqd̄ de patrimonio sui principalis expēdit, in re, q̄ postea dño nullū cōmodū attulit, dubitat modo, *an, quod ita expēsū fuit, in calculo recipi debeat.* In qua difficultate resolutiue tenendū erit,

erit, quod si talis expēsa ab initio, spe boni, & p̄babilis finis fuit facta, licet postea malum, ac sinistrum exitū habuerit, erit in calculo recipienda, ex text. in l. quid ergo. §. contrarium, vers. sufficit. ff. de contraria & utili actio. tuel. ibi. sufficit tutori bene & diligenter negotia gessisse, etsi euentu aduersum habuerit, quod gestum est text. etiam l. qui mutuat. ff. manda. ibi. Sumptus bona fide necessario factos, etiam si negotium bonum finem non habuerit, procuratorem repetere posse. Et loquendo in creditore misso in possessionē bonorū sui debitoris ex cā iudicati, eandem sn̄iam p̄bat tex. in l. prator ait. §. quod de fructib. vers. quod ait. ff. de bonis auctor. ind. possid. ibi. sufficit igitur sine dolo male erogasse, etiam si nihil profuit eius rei erogatio debitori.

53 Secus tñ esset, si, qui alterius negotia gessit, talē expēsam fecisset, q̄a ei in calculo nō erit recipiēda, ita gl. l. ex parte. verb. obtinuit. ff. mandati. Et rōnem dñæ constituit Bal. in d. §. si. dicens, quod in negotiorū gestore ideo hoc constitutū est, q̄a ex euentu rei gestę iudicat, vtiliter an inutiliter negotiū gerere cęperit. Vnde si bonum exitū non habuit, q̄ gessit, expensas nō repetit, quia inutiliter & absq. fundō, expendere cępisse p̄sumit, sec⁹ tñ esset in tutore, uel bonorū curatore expēdente, q̄a cum isti administratores, ratione officij administratē teneant, sufficit, q̄ ab initio iē vtiliter gerere sibi ipsis visum fuerit. Et hanc rationem dñæ refert, & sequit Vinc. Carrot. in tract. de locato. c. de mercede negotiatoris. q. 5. n. 15. fol. 16. Greg. Lup. in l. 25. tit. 5. p. 3. verbo que seam.

54 Quid tñ dicēdum erit, si p̄ tutor filij, vel peculij Castrensis, vel quasi Castrens̄is administrator, aliqd expendit p̄ cōsequendo aliquam p̄bēdā, aliāve dignitatē eidē filio, an quod ita expensum fuit a patre, reputare debeat in ratione fructuum bonorum filij, an vero de suis proprijs bonis ex paterno affectu expendisse p̄sumatur? Et dicendū v̄r, quod in calculo non sit recipiēda talis expēsa, cū de iure sit verissimū, quod expēsum a p̄re in utilitatē filij, aīo donandi expensum videat, vbi ex bonis, & substantia filij se expēdere voluisse nō p̄testauerit, ut in l. si paterno affectu. C. de neg. gest. q̄ in fortioribus terminis loquit, l. qñ vitricus in rem sui priuigni expen-

dit, & in l. Nescinius ff. eo. & in l. si. tit. 12. p. 5.

Verum p̄dictis non obtinētibz p̄ria sn̄ia tenenda erit, i. quod expensum a patre filij tutore, vel bonorū Castrensiū, vel quasi Castrensiū administratore, dēt illi in calculo recipi, etsi dum expēdit, nō p̄testet, de bonis filij se expendere voluisse. Et hanc sn̄iam tenuit Paul. Cast. conf. 412. vbi tenet, q̄ postq̄ filius hēt fructus p̄bendæ, ex quib⁹ comedere possit, & alia pinguiora bñficia acquirere, non p̄sumit, quod p̄r de suis proprijs bonis in eo expendit, sed magis de fructibus bñficij, cum hoc casu affectus, & affectio p̄ri nominis cesset. Rursus, quia qñ p̄r, vel m̄r bonorum filij administratores, tutores uel existūt, tunc nō p̄rno affectu, sed magis administratorio noīe in rebus filij expendit p̄sumit, & cessat oīno affectionis, & charitatis p̄sumptio, ut notat Bar. in d. l. Nescinius. Alberi. Areti. & alij, in l. alimenta C. de neg. gest. Nouell. in tract. de dote 6. p. priuileg. 6. Palac. Rub. in repet. rubr. §. 66. n. 14. Corne. conf. 285. n. 1. in si. vel. 1. Bac. de decisi. 110. c. 4. n. 5. Ans. Gomez in l. 51. Tauri. n. 23 Et pro hac sn̄ia est tex. apertus in l. 36. tit. 12 p. 5. & hæc est veritas infallibilis, maxime si p̄r, uel m̄r scripsit in libro rōnum, qualiter expēdebat de bonis filij, ut uoluit Ant. Gomez in l. 29. Tauri. n. 16. uel si ex alijs p̄iecturis apparuisset, quod de bonis filij expendere intendebat, quia quod p̄iecturis patet, habetur, ac si legitime probatum esset, ut tenuit Aymon. conf. 156. n. 15.

57 Quid autē dicendū erit, si maritus aliqd expendit in recuperando debita vxoris, an quod in eis recuperādis expendit, reputare possit in rōne bonorū dotaliū soluto matrimonio? Et dicendū v̄r, quod hæc expensa non sit in calculo recipiēda, siquidē ipse interesse illius pecuniæ habuit p̄ sustinendis oneribus matrimonij, ex gl. in l. 1. §. 1. ff. de impen. in rebus dotal. fact. quam sequit Spec. in tit. de donat. inter virum, §. si. vers. illud ē. Quod in tātū verū est, quod etsi maritus docuerit in rōnib. bonorū dotaliū, se expēdisse in refectione & p̄seruatione alicuius rei dotalis, uel paraphernalis, adhuc illi in calculo recipiendū nō erit, ex tex. in l. fin. ff. eod. ibi. ideoq. non solum ad percipiendos fructus, sed et ad conseruandum ipsam rem, speciemq. eius necesse.

cessariae sunt, eas vir de suo facis nec ullam habes eo nomine deductionem. Et rō est, qā expensae cum fructibus computant, q̄ percipiuntur iure dñij, prout percipit maritus, ex *tex. in l. doce ancillam. C. de rei vend. sext. in l. emtor. iuncta gl. verbo, superfluum §. de rei vend.* Et hanc sentētiā menti tenēdam reputant Bald. & Ang. in *l. domos, ff. de leg. 1. Bal. ibid. & Imola.* quos refert & sequitur Ias. in *l. insulam §. fructus, ff. sol. matr. Affl. dec. 87. & ibi Vrsin. addi. n. 7. Greg. Lup. in l. 41. tit. 18 p. 3. gl. verb. que despuēs. Couar. lib. 1. variar. c. 8. n. 4. Anso. Gom. in l. 46. Tauri. n. 3.*

Contrariam tñ snīam tenuit idem Bald. in *additionibus ad specul. tit. de expensis. & in l. nominibus. C. de actione & oblig. tñ hac in re distinctione vtendum erit, qua vti Bart. in l. 1. §. 1. n. 6. ff. de impen. in rebus dota. fact.* vbi dicit, q̄ si nomen debitoris, quod exactū & recuperatū fuit à marito, fuit illi datū & sti maritū, expensae in tali recuperatione à marito factae, cū fructibus à se perceptis, ex tali pecunia cōpensent. Secus tñ si simpliciter, & nulla facta aestimatione, illi datū fuit, qā hoc casu, vtiq. de dote ipsa deducendā expensam reputat, & eius snīam refert & sequitur Salyc. in *d. l. nominibus, ex text. in l. si id, quod §. 1. ff. de donat. inter vir. & eā sequitur* 58 *Greg. Lup. in l. 15. tit. 1 p. 4. gl. verb. Et marito negligente, in fi. vbi dicit, q̄ qñ expensa non est modice, placet sibi distinctio Bartoli, modica autē expensa, quae sit, ponit gl. in l. haecenus ff. de usufruct. vbi dicit, quod modica expensa dicet, quae duos aureos nō excedit. Ego tñ in hoc sequor snīam Ludouici à Molina lib. 1. de primog. c. 27. nu. 6. quatenus iudicis arbitrio (magna an parua fuerit expensa) relinquit. Et eandē snīam tenuit Menoc. de arb. l. lib. 2. casu 145. n. 4. Io. Garf. de expens. c. 11. n. 16. Barbarosa nouissime in l. diuortio §. si. n. 36. ff. sol. matr. vbi p̄sumendo tali arbitrio inter magnā & paruā expensam, ita distinguendū reputat, s. quod si iudex pronūciauerit, magnā esse expensam, ab aliquo factam, ac p̄inde illi esse soluēdam, vel in rationibus excōputandā, adhuc tñ in cōputatione illius magnae expensae, deduci debeat valor illius modicae impēsae, ad quā expendens ex iuris dispositione tenebat, quā snīam deducit, ex *tex. in l. penult. ff. de impen**

*sis in rebus dota. fact. & l. cum ad quem C. de usufr. Pro cuius snīa facit singularis doctrina Iaso. in l. 2. n. 32. C. de iure emph. & in d. l. diuortio. §. si. quibus in locis dixit, quod licet emphyteota ex natura p̄ctus ad modicā expensam teneat, ex *Cuma. conf. 57. n. fi. ac p̄inde finita emphyteosi expēsū in meliorando rem emphyteoticā, ei sit soluendum, ut in c. 1. §. si vassallus, hic finitur lex Conra. in visibus feudo. tñ sem p̄ ex illa summa magna in re expensa, deduci debeat illa parua summa, quā ex natura p̄ctus, emphyteota facere tenebat. Et hanc snīam tenuit etiam Zaf. in d. §. si. idq. (lege lata) in Lusitano Regno seruātū fuisse testat̄ Barbarol. loco sup. cit. n. 32. ex dispositione textus, in c. 1. tit. 77. lib. 4. & nouissime Io. Gutier. de t̄nel. lib. 3. c. 1. n. 135. & in hunc modū intelligendam reputat snīam Boer. decisio. 44. n. 25. quatenus loquit̄ de expēsā magna, uel parua, cū fructibus perceptis p̄putanda. Fiet igit̄ in hunc modū (hoc casu) p̄putatio, vt si de natura rei expendēs tenebat ad expensam parua de viginti, & ipse expendit centū, octoginta tantum recipiat pro expensis, quod tu tene menti, qā quotidie p̄tingit in facto.**

Vt̄erius videamus in quadā frequēti, & v̄sitata frat̄ū controuersia. Pone, quod plures frat̄es mortuo p̄e diu bona h̄ditaria p̄indiuiso habuerūt, quorū alter plus alijs de aceruo bonorū expendebat, dubiū non erit, an quod iste frater plus alijs expendebat, debeat illi in partem suam in rationibus imputari, an vero eo non ob̄stante, integram suam legitimam habere debeat? Et quidem haec qō licet videat̄ esse sine cōtrouersia, satis tñ dubij cōtinet. In qua difficultate Iaso. in *l. vltim. n. 4. in fi. C. de collation. tenet, quod si societas sit oīum bonorum, ita ut nullus partē suam, siue peculiū separatū habeat, nulla sit habēda rō illius, quod magis, uel minus expendit, vel in societate laborauit, & eandem sentētiā tenet idem Iaso. conf. 5. col. 2. lib. 1. & conf. 2. col. 6. vers. 8. considerandum, lib. 3. Purpuratus in l. si pascenda pecora. n. 38. C. de pactis. Aymon. conf. 159. n. 10. ea moti rōne, qā cū omnia illa bona p̄na p̄indiuiso existētia, sint cōia interim, quod nō diuidunt, t̄pe diuisionis aequaliter sunt diuidēda: nec est attendendū, q̄s ex frat̄ibus plus altero in*

in eius administratione laborauerit, plus vel minus expenderit, argu. text. in l. si socius pro filia ff. pro socio, qua cauē, inter socios nō esse habendā rōnē dotis, quā alter eius filiae de cōi aceruo societatis cōstituit. Et hanc sniam magis receptā dixit Ias. in auth. quod locum. n. 6. C. de collation. ubi Decius, n. 6. Paris. plures p hac snia referens conf. ult. n. 21. & 22. Soc. conf. 4. nu. 35. volum. 4. Menoch. lib. 2. de arbitr. casu 127. num. 2. Gregor. Lup. in l. 6. tit. 10. par. 5. verbo, communales, ubi dicit, q in societate oīum bonorū nō attendit, an vnus plus altero socio laborauerit, vel expenderit, sed quo oīa æqualiter tēpore dissolutæ societatis diuiduntur.

Contrariā tñ sniam tenuit Spec. in tit. de iudicijs. S. sequitur, vers. quid si vnus, ubi tenet, quod qdq alter ex fratribus de aceruo bonorū p indiuiso existentium expenderit plus alijs, debet in suā partem cōputari te, quo diuiso bonorū fiat. Et hanc sententiā tenuit etiā Bal. in l. si pater. C. communia utriusque iudic. Socyn. qui hanc magis cōmunem sniam dicit, conf. 46. col. penul. ver. circa alia. & conf. 291. & conf. 4. vol. 4. ubi diffuse hanc qōnem cōtrouertit, & eius sententiam amplectit Greg. Lup. libi prius in loco supra cit. Roland. conf. 91. n. 45. & 47. lib. 1. multis ē argumentis, & rōnibus p hac sententiā adductis, late ē hanc partem prosequitur Ruy. conf. 104. lib. 1. sequendo gl. in d. l. si socius pro filia. qua cauetur, societate nō teneri dotare filiam alterius ex socijs, nisi de hoc peculiaris conuentio inter fratres, siue socios præcederet. Et hanc sententiam dicit magis cōmunem Phil. Port. lib. 3. concl. 6. 61 vers. tenendo primam, ubi dicit, hanc sniam verissimam esse, nisi fratre sciente, & non p̄dicente, alter frater de bonis societatis dotē filiae constituisset, quod etiam voluit Surd. de aliment. q. 13. n. 12. & 13. fol. 215.

Corneus tamen (p concordia p̄dictarū opinionum) conf. 485. vol. 1. num. 4. tenet, quod licet verum sit, quod pater, qui bona omnia sua in cōmunionem habet, possit de aceruo deducere bona sufficientia pro filia dotanda, tamen dissoluta societate, debet in partem suam imputare, quod ita filiae in dotem dedit. Et idem quoad alias expensas (de cōi aceruo factas) existimat. Idque 62

voluit Menoc. loco supra cit. ex quibus patet, male sensisse Barbatiam conf. 75. lib. 2. quatenus indistincte firmavit, quod fructus cōsumti ab altero ex fratribus, siue socijs, etsi sint magni valoris, non debent illi in suam partē imputari, etiam si longe plus alijs expenderit. Neque etiā veram reputo dñam à Decio constitutam loco supra cit. quatenus facit dñam, An hoc, quod ultra alios vnus ex fratribus expendit, fuerit in alimentis sue familiæ, aut in aliā cām, quod etiam tenuit Bal. in l. filia, cuius. 3. notab. C. famul. heres. Nulla enim in hoc dñia constitui pōt, an qd excessiue expēsū fuit de aceruo bonorum, fuerit in hac, vel illa causa, ut eleganter defendit Ruy. conf. 101. n. 1. lib. 4. Menoc. d. casu 127. n. 8. Bene tñ in hoc constitui pōt dñia, an paulo plus vnus altero expenderit, quia hoc non deberet illi in partē suam imputari, eo quod ob rei modicitatem inter socios donatio p̄sumit: maxime, si expensum fuisset in rōne victus, qā hac leuia cōmuniter inter socios parui pendunt, quam sniam his fundamentis tenet Pet. de Vbald. in tract. de duobus fratr. 3. p. n. 11. ubi ita intelligendum reputat Bal. in d. l. ult. C. de collat. Paris. d. conf. ult. n. 23. lib. 2. Quid aut in pposito dicat modicum, vel nimium, iudicis arbitrio relinquit, ut in questione precedenti, & in proposito ita tenet Bal. conf. 260. col. 2. lib. 2. Arbitranda tñ est parua, uel magna expensa, attēta qualitate & quāritate socio-rū, & bonorū societatis, vel fratrū, ut uoluit Rim. in d. l. ult. Menoch. loco supra cit. n. 11.

Quod autē dicimus, quod modica & leuia censentur à fratre, vel socio donata fratri, vel socio, intelligit uerū Pet. de Vbal. ubi supra. ubi socius, q aliquid ultra licitū expendit, nō esset socius alicuius minoris, qā minor (ne utiq.) ē qd minimū donasse p̄lucitur, cum modicum ē donare non possit, ut in l. in causa Si item relatum, ff. de minor. l. ult. S. ult. C. si maior factus ratum habuerit. Quæ snia confirmat ex doct. Bar. in l. Titium, & Menium S. alter ff. de adm. tut. quatenus ibi tenet, q inter duos fratres, q ī cōi domo vixerunt, nō p̄t dici, qā societas. Et hāc rōnē adducit Ruy. conf. 28. n. 5. lib. 5. relat. à Menoc. ubi supra. licet eius rō parū mihi vrgeat.

Secūdo posset p̄dicta snia limitari, ubi socius,

D d cius,

ci^o, q nō expēdit, erat ī mulier, qā nō psumit donare velle alteri socio, qdqd plus, si de bonis societatis expēdit, qā genus mulierum auarissimū est, *gl. in l. quā dotis, ff. sol. matr. Nenzia. in sua sylua nups. lib. 2. n. 6.* vbi dicit, q mulieres ppearum pusillanimitatem, sēper trepidant, ne forte terra illis deficiat, & ex hoc infert Palat. Rub. *in rubr. de dona. S. 3. n. j.* quod quando vxor donat viro suo, facit q naturam sexus, & in proposito dixit Soc. *conf. 20. col. fi.* quod si mulier vit mag^a liberalitate, psumitur decepta, eo quod facit q propriam naturam sexus.

63 Vltius pone, quod tutor fuit accusatus vt suspectus de mala administratione, & tandē bonā snīam in suum fauorē reportauit, dubitatur modo, *an quod in tali lite expēdis, sit in calculo recipiendum?* Et hanc qōnem dixit mirabilem Nic. de Neap. *in l. 1. S. si pupillus, ff. de tutel. & ratio. distra.* vbi tenet, oēs has expensas a tutore in defensione talis litis factas, illi esse in calculo recipiendas, vel ēt tutorem actione qria tutelae aduersus minorem agere posse, cuius snīam sequitur Barbat. *in addit. ad Bart. in l. a tutoribus, S. principalibus, verbo, principalibus, circa fi. de adm. tut. eoq. sequitur Bertac. i tract. de Epō 3. p. q. 39. nu. 75. Carrot. nouissime in tract. de locat. tit. de adm. tut. q. 3. n. 15. & 16*

64 Vltimo, & finaliter dubitat, *an expensas factas per tutorem, vel curatorem, in adeundo locum, qui est caput iurisdictionis, pro discernenda sibi tutela vel cura, ipse reputet in rationibus?* In qua difficultate Bar. *l. in l. Nesenius n. 7. ff. de neg. gest. in ea est snīa, vt illas minor in calculo recipere nō dēat, & cū sequunt ibi Bal. Alber. & eos refert & sequit Bacz. de deci. tut. p. 2. c. 2. n. 27.* ea motus rōne, qā cū tutor noīatus a iudice, vel curator ab adulto elect^o, pciē teneat tutelā vel curā acceptare nulla iusta excusationis cā existēte, *vt in l. j. ff. de excus. tut. talis accessus ad locū, vbi tutela vel cura est discernēda, p prijs expēsis tutoris fieri dēt. Quā snīam tenet idē Bar. in l. cum seruus n. 4. ff. de verb. obl. Ripa in l. j. n. 90 ff. sol. matr. Cāpeg. de dote 1. p. priu. 16.* Et rō

65 illa esse pōt, qā q aliqd inuit^o facere tenet, p prijs expēsis facere dēt: ita late Boer. *dec. 303 n. 9.* Quā snīa in hoc nō Hispanorū regno maxime locū hēbit, eo qd tutori vel curato-

ri p labore administratiōis, decima fructuū fuit assignata, *vt infra c. 28. dicemus.* Pōt. n. illi īdēi, *tuas res agebatur, cū ad acceptandū tutelā accedebat.* Ex qbus corollariē inferē, quod tutor, vel alius similis, q ex necessitate officij, rōnē reddere adstrictus est, nō dēat hīe salariū, vel decimā fructuū, donec rōnes administrationis dispungunt: secus vero erit i eo, q administrat ex pacto tacito, vel expōso, nō adhibita clausula, quod reddet rōnē, ut in creditore, q bona, q ex cā iudicati capta hēbat, pluries in Cācellaria fuit iudicatū, & in propria cā me hoc petēte, ita fuit pnūciatū, in lite cū dñā Maria de Carrāçac, & visa ac reuīsa causa fuit confirmatum.

66 Mihi tñ pdicta snīa scrupulo nō vacat, qp pecū certum sit de iure, q nullus p prijs expensis militare teneat (*vt pluries hoc in tractatur etulimus ex sens. Bald. conf. 256. lib. 3.* vbi tenet, q et si tutori de iure cōi nullū salariū pstari debeat, tñ si p administrādis negotijs pupilli peregre pfectus sit, expēsa itineris) dubio pcul sunt illi in calculo recipiēda. Idq. tenuit Bacz. *de decim. tut. c. 1. n. 5. & 8.* quatenus dicit, q si tutor peregrī pificat, p curādis negotijs pupilli, & vltra animi sui intētionē, pecuniā aliquā expēdat, refundi sibi dēt a minore i rōnib^o, & cū sequitur Mexia *in prag. panis concl. 1. n. 71. Damau. de tut. c. 1. de tuto. merce. n. 10. & 11. f. 86. Gu tier. de tut. c. 2. n. per tot. lib. 3.* Si ergo illi soluendū est, quod domiegressus expēdit, et si decimā fructuū habeat, quāto magis soluendum erit, ubi ex tali ciuitatis digressionē, ab alia negotia (velut ad lites pupilli) foras egredit. Et phac snīa facit, qā aliās tutor reperiretur in dāno eūdo, ad acceptandū tutelā, qd est q *tex. in l. munerū. in prin. ff. de muner. honor. ibi. Quae animi prouisione, & corporalis laboris intensione sine aliquo gerentis detrimento, pertractantur, veluti tutela & cura.*

S V M M A R I V M.

- 1 Rationes de pecunijs, sumtibus iustitia applicatis, solo iudici, absq. interuentione decurionū praestare debent.
- 2 Iudex rōnalis, si nō inueneris, qd index, q rōnē reddit, de pecunijs, sūpib. iustitia destinatis aliqd in suos usus conuertit, nō se nimis molestum, & scrupulosum exhibeat.

Pec-